

(Foreløpig utgave)

Arbeids- og administrasjonsdepartementet

Kap. 1150, 4150

St.prp. nr. 65

(2001-2002)

**Om jordbruksoppgjøret 2002 – endringer i statsbudsjettet
for 2002 m.m.**

1.	GRUNNLAGET FOR JORDBRUKSFORHANDLINGENE I 2002	3
1.1	St.meld. nr. 19 (1999-2000) Om norsk landbruk og matproduksjon og innstillingen fra Næringskomiteen	3
1.2	Regjeringens Sem-erklæring	4
1.3	St. prp. nr. 1 Tillegg nr. 4 (2001-2002)	5
1.4	Den økonomiske politikken	6
2	GJENNOMFØRINGEN AV FORHANDLINGENE	7
2.1	Jordbrukets krav	7
2.2	Statens tilbud	8
2.3	Det videre forløp av forhandlingene	9
3	UTVIKLINGEN I PRIMÆRPRODUKSJONEN	10
3.1	Innledning	10
3.2	Arealutviklingen	10
3.3	Bruksutviklingen	11
3.4	Geografisk utvikling	11
3.5	Bygdeutviklingsmidlene	12
3.6	Utviklingen i sysselsettingen i jordbruket	13
3.7	Likestilling og rekruttering	14
3.7.1	Likestilling.	14
3.7.2	Rekruttering	14
3.8	Miljø	15
3.9	Økologisk landbruk	17
3.9.1	Utvikling i primærproduksjonen	17
3.9.2	Markedsutviklingen for økologiske produkter	18
3.10	Produksjons- og markedsutvikling	18
3.11	Kostnadsutviklingen	20
3.12	Inntektsutviklingen	21
3.12.1	Inntektsmulighetene i jordbruket	21
3.12.2	Lønnsutviklingen for andre grupper	24

4	UTVIKLINGEN I FOREDLINGS- OG OMSETNINGSLEDD	26
4.1	Foredling og omsetning	26
4.2	Prisutviklingen på matvarer	26
4.3	Industri og konkurranseforhold	29
4.3.1	Forhold som påvirker konkurransesituasjonen for næringsmiddelindustrien	29
4.3.2	Konkurransesituasjonen for næringsmiddelindustrien i det norske markedet	30
5	IMPORTVERNET OG INTERNASJONALE FORHOLD	32
5.1	WTO Landbruksavtalen	32
5.1.1	Markedsadgang	33
5.1.2	Internstøtte	33
5.1.3	Gul støtte eller AMS	33
5.1.4	Blå støtte	33
5.1.5	Grønn støtte	33
5.1.6	Eksportstøtte	33
5.2	WTO-forhandlingene	34
5.3	Tollfri import fra minst utviklede land (MUL). Etablering av sikkerhetsmekanisme for korn, mel og kraftfôr.	38
5.3.1	Bakgrunn	38
5.3.2	Vurdering	38
5.3.3	Vedtak om å innføre sikkerhetsmekanismen	38
5.4	Forholdet til EU/EUs landbrukspolitikk	39
5.4.1	Innledning	39
5.4.2	Forhandlinger med EU	39
5.4.3	Forhandlinger i regi av EFTA	40
5.5	Verdens Tollorganisasjon (WCO)	40
6	HOVEDTREKK I JORDBRUKSAVTALEN	41
6.1	Innledning	41
6.2	Utvidet jordbruksfradrag ved skatteliggingen	42
6.3	Bevilgningsreduksjon på 300 mill. kroner på kap. 1150 for 2002	43
6.4	Rammen for oppgjøret	44
6.4.1	Grunnlagsmaterialet	44
6.4.2	Avtalens ramme	44
6.5	Endring i målpriser	45

6.6	Internasjonale forhold	46
6.7	Andre hovedpunkter	46
6.8	Fordeling på priser og tiltak	48
7	NÆRMERE OM VIKTIGE POLITIKKOMRÅDER	51
7.1	Forenkling og målretting av virkemidlene	51
7.1.1	Innledning	51
7.1.2	Oppfølging av FOLA-rapporten til NILF	52
7.1.3	Forenklinger i årets jordbruksavtale	53
7.1.4	Justering av tilskudd til innmarksbeite	54
7.1.5	Arealtilskudd som betaling for kollektive goder	55
7.2	En forbrukerrettet næringspolitikk	57
7.2.1	Matsikkerhet og trygg mat	58
7.2.2	Helse og ernæringspolitikk	58
7.2.3	Matpriser	59
7.2.4	Mangfold	59
7.2.5	Verdiskapingsprogrammet for matproduksjon og KOSTRAT	60
7.3	Bygdeutviklingsmidlene	61
7.3.1	Investeringsstøtte til tradisjonelt landbruk og etablering av en rentestøtteordning	61
7.3.2	Lønnsom næringsutvikling	62
7.3.3	Verdiskaping i tilknytning til landbruket	63
7.3.4	Markedsføring av Norge som reisemål i eget land.	64
7.3.5	Bioenergi – næringsutvikling i landbrukssektoren og bærekraftig energipolitikk	65
7.3.6	Næringsutvikling i utmark	65
7.4	Miljøvirkemidler	65
7.4.1	Miljøtiltak	66
7.4.2	Miljøvennlige driftsformer	67
7.4.3	Miljøgoder	68
7.5	Økologisk landbruk	68
7.6	Likestilling og rekruttering	70
7.7	De enkelte produksjonssektorene	71
7.7.1	Korn og kraftfôr	71
7.7.2	Markedsordningen for melk	73
7.7.3	Kjøtt og egg	78
7.7.4	Frukt, grønt og potet	78

8	OVERSIKT OVER POSTENE PÅ KAPITTEL 1150 OG 4150	80
8.1	Innledning	80
8.1.1	Ny forskrift om produksjonstilskudd	80
8.1.2	Ny forskrift om produksjonstilskudd – grunnvilkår for tildeling av tilskudd	81
8.1.3	Grunnlag for beregning av geografisk differensierte tilskudd	82
8.1.4	Administrasjon av ordningene under jordbruksavtalen	82
8.1.5	Tiltak mot tilskuddstilpasning i strid med intensjonene for ordningene	83
8.1.6	Om ervervsmessig husdyrhold	84
8.2	Post 50 Fondsavsetninger	84
8.2.1	Underpost 50.11 Tilskudd til Landbrukets utviklingsfond (LUF)	84
8.2.2	Underpost 50.12 Tilskudd til fondet for katastrofeordningen i planteproduksjon m.m.	91
8.2.3	Underpost 50.13 Tilskudd til tiltaksfondet for småfe og fjørfe m.m.	92
8.3	Post 70 Markedsregulering	92
8.3.1	Underpost 70.11 Avsetningstiltak	92
8.3.2	Underpost 70.12 Tilskudd til råvareprisordningen (RÅK-ordningen)	93
8.3.3	Underpost 70.13 Eksportrestitusjon	94
8.4	Post 73 Pristilskudd	94
8.4.1	Underpost 73.11 Tilskudd til norsk ull	94
8.4.2	Underpost 73.13 Pristilskudd melk	94
8.4.3	Underpost 73.15 Pristilskudd kjøtt	95
8.4.4	Underpost 73.16 Distriktstilskudd egg	96
8.4.5	Underpost 73.17 Distrikts- og kvalitetstilskudd for frukt, bær, veksthusgrønnsaker og potet	96
8.4.6	Underpost 73.18 Frakttilskudd	97
8.4.7	Underpost 73.19 Prisnedskrivning av norsk korn	98
8.4.8	Underpost 73.20 Tilskudd til matkorn	98
8.5	Post 74 Direkte tilskudd	98
8.5.1	Underpost 74.11 Driftstilskudd melkeproduksjon / spesialisert kjøttfeproduksjon	98
8.5.2	Underpost 74.14 Tilskudd til husdyr	99
8.5.3	Underpost 74.17 Areal- og kulturlandskapstilskudd	100
8.5.4	Underpost 74.18 Andre arealbaserte tilskuddsordninger	101
8.6	Post 77 Utviklingstiltak	102
8.6.1	Underpost 77.11 Tilskudd til inseminering m.m.	103
8.6.2	Underpost 77.12 Tilskudd til frøavl m.m.	103
8.6.3	Underpost 77.13 Tilskudd til forsøksringer og forskning	103
8.6.4	Underpost 77.14 Tilskudd til pelsdyrfôr	104
8.6.5	Underpost 77.15 Tilskudd til kvalitets- og salgsfremmende tiltak	104
8.6.6	Underpost 77.16. Tilskudd til økologisk landbruk	106
8.6.7	Underpost 77.17 Tilskudd til fruktlager	106

8.6.8	Underpost 77.18 Oppkjøp av melkekvoter	107
8.7	Post 78 Velferdsordninger	107
8.7.1	Underpost 78.11 Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid	107
8.7.2	Underpost 78.12 Tilskudd til avløsning ved sykdom m.m.	107
8.7.3	Underpost 78.13 Medlemsavgift til folketrygden	108
8.7.4	Underpost 78.14 Tilskudd til sykepengeordningen i jordbruket	108
8.7.5	Underpost 78.15 Andre velferdstiltak	108
8.7.6	Underpost 78.16 Tidligpensjonsordningen for jordbrukere	109
8.8	Kapittel 4150 - vedrørende markedsordningen for korn	109
8.8.1	Post 50 Refusjon fra kornfondet	109
8.8.2	Post 80 Markedsordningen for korn	110
8.9	Saker for Fase II	110
9	ENDRINGER I STATSBUDSJETTET FOR 2002	111
Vedlegg		
1	Sluttprotokoll fra forhandlingsmøte 21. mai mellom Staten og Norges Bondelag	119
2	Referat fra møte 15.-16. mai 2002	142

(Foreløpig utgave)

Arbeids- og administrasjonsdepartementet
Kap. 1150, 4150

St.prp. nr. 65

(2001-2002)

Om jordbruksoppgjøret 2002 – endringer i statsbudsjettet for 2002 m.m.

*Tilråding fra Arbeids- og administrasjonsdepartementet av 31. mai 2002,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Bondevik II)*

Regjeringen legger med dette fram en proposisjon om jordbruksoppgjøret i 2002, med forslag om endrede bevilgninger på statsbudsjettet for 2002 og andre vedtak i forbindelse med oppgjøret. Videre fremmes forslag om utvidet jordbruksfradrag ved skatteligningen, jf. kap. 6.2.

1. Grunnlaget for jordbruksforhandlingene i 2002

1.1 St.meld. nr. 19 (1999-2000) Om norsk landbruk og matproduksjon og innstillingen fra Næringskomiteen

St.meld. nr. 19 (1999-2000) Om norsk landbruk og matproduksjon ble behandlet i Stortinget 09.05.2000. I Innst.S. nr. 167 slutter flertallet i Næringskomiteen seg til hovedpunktene i meldingen. Det legges til grunn at jordbruksoppgjøret skal baseres på de mål og retningslinjer som er trukket opp for landbrukspolitikken gjennom Stortingets behandling av St.meld. nr. 19.

St.meld. nr. 19 (1999-2000) legger vekt på landbrukets samlede bidrag til samfunnsnytte på kort og lang sikt. Det er lagt vekt på en helhetlig politikk som omfatter hele verdikjeden og betydningen av økt forbrukerorientering av mat- og landbrukspolitikken. I komiteens merknader heter det bl.a.:

"Komiteen mener landbruket i tråd med samfunnets behov skal:

- produsere helsemessig trygg mat av høy kvalitet med bakgrunn i forbrukernes preferanser
- produsere andre varer og tjenester med utgangspunkt i næringens samlede ressurser
- produsere fellesgoder som livskraftige bygder, et bredt spekter av miljø- og kulturgoder, og sikre en langsiktig matforsyning.

Komiteen vil understreke at sumvirkningen av landbrukets ulike funksjoner representerer næringens totale samfunnsnytte, og legger til grunn at en attraktiv landbruksnæring og aktiv matproduksjon over hele landet er et viktig grunnlag for å få løst sentrale samfunnsoppgaver på en god måte.

Komiteen mener norsk jordbruk både på kort og lang sikt skal bidra til å sikre forbrukerne en stabil og god matforsyning. Jordbruket skal produsere for å dekke etterspørselen etter varer det er naturlig grunnlag for å produsere i Norge, innenfor de til enhver tid gjeldende handelspolitiske rammer. Produksjonsmengden må tilpasses slik at markedet balanseres over tid. Maten skal produseres på en etisk akseptabel og økologisk og samfunnsmessig bærekraftig måte."

"Komiteen understreker at landbruket er en langsiktig næring. Derfor er komiteen enig i at løpende produksjon er en forutsetning for forsyningssikkerheten på lang sikt, sammen med et vern om jordressursene som bidrar til å bevare produksjonsgrunnlaget. Komiteen peker på at internasjonale rammevilkår for handel med jordbruksvarer må ta høyde for nasjonal politikk for en langsiktig forsyningssikkerhet."

"Komiteen vil peke på at en forbrukerorientering av matproduksjonen har flere sider. Virkemidler som bidrar til god matforsyning og trygge matvarer må fortsatt videreutvikles. . . Komiteen vil samtidig understreke at økt utvalg, et velfungerende marked og lavere matvarepriser er viktige elementer i en orientering mot forbrukerinteressene. Komiteen viser i den forbindelse til behovet for differensierte matpriser ut fra betalingsvilligheten til ulike kundegrupper for et differensiert produktspekter. . . Komiteen vil peke på betydningen av reell konkurranse både i næringsmiddelindustrien og i detaljhandelen."

"Komiteen legger til grunn at norsk landbruks bidrag til bosetting og sysselsetting i distriktene forutsetter livskraftige driftsenheter og attraktive arbeidsplasser i næringen. . . Komiteen ønsker å videreføre et desentralisert jordbruk med en variert bruksstruktur som alternativ til en mer

industrialisert næring. Hensynet til dyrevvern og dyrehelse må vektlegges når kravet om mer effektive driftsformer vurderes.”

”Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, har også merket seg at Regjeringen likevel ser behov for en moderat utvikling i retning av større driftsenheter og at det i denne sammenheng vil være behov for å differensiere mellom produksjoner og mellom distrikter. Flertallet gir sin tilslutning til disse vurderingene. Strukturpolitikken i landbruket innebærer en avveining mellom flere hensyn. Ønsket om et landbruk med mange driftsenheter som gir et stort bidrag til bosetting og sysselsetting i distriktene forutsetter et variert arbeidsmarked med inntektsmuligheter utenom bruket. Dette må veies mot kostnadene knyttet til å ha små enheter og, både når det gjelder å sikre en tilfredsstillende inntektsutvikling, behovet for overføringer og importbeskyttelse, samt utvikling i kostnadsnivå og konkurranseevne.”

Hovedretningslinjene når det gjelder økonomiske og sosiale forhold er omtalt i kapittel 6. Om utformingen av de økonomiske tilskuddene heter det i Innst.S. nr. 167:

”Flertallet er enig i at det i framtida blir en hovedutfordring å utforme de økonomiske virkemidlene slik at samfunnsmålene oppnås mest mulig effektivt samtidig som vareproduksjonen tilpasses markedet.”

”Flertallet er enig i at det er nødvendig å omfordele jordbruksavtalens økonomiske virkemidler i retning av bruk som har ressursgrunnlag til å gi et viktig bidrag til sysselsetting og inntekt.”

”Flertallet viser til at det er klare stordriftsfordeler i melkeproduksjonen og mener virkemidlene samlet må stimulere til en moderat strukturutvikling for å sikre en tilfredsstillende inntektsutvikling for produsenter som har melkeproduksjon som et viktig bidrag til sysselsetting og inntekt.”

Næringskomiteen understreket i Innst.S. nr. 167 (1999-2000) behovet for å forenkle virkemiddelsystemet i jordbruket. Flertall forutsatte at dette følges opp av forhandlingspartene. Flertallet var videre enig i at en slik forenkling ikke kan gjennomføres uten at det vil slå ulikt ut for enkeltbruk, men at slike utslag må aksepteres for at en nødvendig forenkling skal kunne gjennomføres. Forenkling har i flere år vært tema i jordbruksforhandlingene. Etter at partene ved forhandlingene i 2001 ble enige om å be NILF utrede forenkling og målretting, har NILF avgitt rapporten FOLA 2002: Landbrukspolitik – Forenkling og målretting. På bakgrunn av dette påhvilde det i årets forhandlinger partene et særskilt ansvar i å komme fram til reelle forenklinger og planer for videre forenkling av virkemiddelbruken for kommende år.

1.2 Regjeringens Sem-erklæring

I Sem-erklæringen heter det at:

”Desentralisert landbruk med variert bruksstruktur er viktig både av beredskapshensyn og av hensyn til behovet for trygg mat. Landbruket spiller en vesentlig rolle for å sikre levende bygder og spredt bosetting. Eiendomsretten og råderetten over ressursgrunnlaget er sterkt forankret i jordbrukssamfunnet. Dette utgjør et viktig grunnlag for et livskraftig landbruk og langsiktig ressursforvaltning. Ressursene må forvaltes på en bærekraftig måte slik at det biologiske grunnlaget og miljøkvaliteter i kulturlandskapet sikres. Jordvernet er viktig for å hindre at dyrket mark går tapt. Samarbeidsregjeringen vil søke å sikre Norge fortsatt handlingsrom for en nasjonal landbrukspolitik innenfor rammen av WTO og andre internasjonale avtaleverk. Både hensynet

til handlingsrommet i landbrukspolitikken og behovet for bedre markedsbalanse nasjonalt tilsier en videre tilpassing til mer produksjonsnøytrale tilskuddsordninger. Samarbeidsregjeringen vil arbeide for et livskraftig landbruk som utnytter ny teknologi og nye markedsmuligheter og gir forbrukerne kvalitetsprodukter til konkurransedyktige priser. Forskjellen i matprisene i forhold til våre naboland bør reduseres.

Samarbeidsregjeringen vil:

- sikre rammevilkår som gir ny optimisme i landbruket. Økt forbrukerretting kan kombineres med fortsatt desentralisert landbruk med variert bruksstruktur. For å legge til rette for økte inntektsmuligheter for aktive utøvere og for å sikre den fremtidige rekrutteringen til landbruket skal det tas større hensyn til bruk hvor jordbruksproduksjonen utgjør et viktig bidrag til inntekten. Dette oppnås blant annet ved å sikre at også heltidsbonden får inntekter gjennom mer produksjonsnøytrale støtteordninger.
- sikre gode inntektsmuligheter fordi dette er avgjørende for å sikre matvaresikkerhet og tilstrekkelig produksjon av trygg mat med høy kvalitet.
- legge til rette for at aktive utøvere skal få en inntektsutvikling på linje med andre grupper i samfunnet.
- gi næringsutøverne i landbruket en mer selvstendig rolle. Det foretas en gjennomgang av skatte- og avgiftsreglene for landbruket. Inntektsfradraget (skattefradraget) føres videre.
- at importvernet fortsatt må sikre norsk landbruksproduksjon på viktige områder.
- sikre trygg mat til forbrukerne ved produksjon med helse- og miljøvennlige metoder og ved å ta hensyn til dyrenes velferd.
- opprinnelsesmerke matvarer og fremme tiltak for at økologiske produkter skal stå sentralt.
- forenkle dagens omfattende virkemiddelsystem for å få et mer fleksibelt og mindre detaljert regelverk.
- bidra til at den forestående omorganiseringen av kontrollvirksomheten fører til styrket kontroll både med importert og norskprodusert mat, sikre kvalitet og hindre smitte og sykdom.
- forbedre vilkårene for samdrift i landbruket. Reglene må sikre at utøverne er aktive brukere.
- videreføre målene og de grunnleggende prinsippene for pris- og markedsregulering for jordbruksvarer. Dette innebærer at landbrukssamvirket fortsatt skal ha en sentral rolle i gjennomføringen av landbrukspolitikken. Samtidig må uavhengige aktører sikres rettfærdige rammebetingelser. Sentrale konkurransevilkår må fastsettes av Statens landbrukstilsyn eller et annet uavhengig organ.
- sette arealgrensene i konsesjonsloven til 20 dekar fulldyrket mark og 80 dekar annet areal.
- vurdere konsesjongsrensene i svin-, egg- og kyllingproduksjon som er direkte relatert til størrelse med sikte på å bedre inntektsmuligheter og reduserte kostnader.
- videreføre forhandlingsinstituttet, men forenklinger i forhandlingsopplegget vurderes.”

1.3 St. prp. nr. 1 Tillegg nr. 4 (2001-2002)

Under omtalen av Kap. 1150 heter det:

”Regjeringen foreslår at kap 1150 Til gjennomføring av jordbruksavtalen reduseres med 300 mill. kroner for 2002. Forut for jordbruksforhandlingene 2002 gjennomføres en utredning med sikte på forbedringer av skatte- og avgiftsregler for landbruket. Det legges til grunn at disse endringer for landbruket, sammen med andre strukturtiltak, skal bidra til omstilling og effektivisering i næringen.

Reduksjonen i bevilgning på kap. 1150 skal gjennomføres slik at de ytelser som er vedtatt i jordbruksavtalen for 2001-2002 oppfylles. Regjeringen legger til grunn at det våren 2002 på

vanlig måte gjennomføres jordbruksforhandlinger med basis i Hovedavtalen og jordbruksavtalen og materiale for Budsjettnemnda for jordbruket.

Foreløpig er reduksjonen på kap. 1150 foreslått tatt på post 73. Det forutsettes at avtalepartene kommer tilbake til fordeling av reduksjonene i jordbruksforhandlingene våren 2002.”

Regjeringen har i St.meld. nr. 2 (2001-2002) Revidert nasjonalbudsjett 2002 beskrevet en ordning med økt inntektsfradrag i næringsinntekt fra jord- og hagebruk. Regjeringen fremmer i denne proposisjonen et eget romertallsvedtak for Stortinget med forslag om en slik utvidelse av inntektsfradraget for jordbruket. Ordningen er nærmere omtalt i kapittel 6.2.

Bevilgningsreduksjonen på 300 mill. kroner i forhold til jordbruksavtalen for 2001-2002 er fordelt på ulike poster på avtalen, slik Stortinget forutsatte. Dette er nærmere omtalt i kapittel 7.1.

1.4 Den økonomiske politikken

Regjeringens hovedmål for den økonomiske politikken er arbeid til alle, økt verdiskaping, videreutvikling av det norske velferdssamfunnet, rettferdig fordeling og bærekraftig utvikling. Et sterkt og konkurransedyktig næringsliv er en forutsetning for å nå disse målene.

På lang sikt er det vekstevnen i fastlandsøkonomien som bestemmer utviklingen i velferden i Norge. Uansett utvikling i oljepriser og oljeproduksjon vil verdiskapingen i Fastlands-Norge være langt høyere enn oljeinntektene. Den økonomiske politikken må derfor legge avgjørende vekt på å fremme verdiskaping og produktivitet både i offentlig og privat sektor.

Regjeringen vil følge retningslinjene for en forsvarlig, gradvis innfasing av oljeinntektene i økonomien som det var bred enighet om ved Stortingets behandling av St.meld. nr. 29 (2000-2001). Bruken av oljeinntekter vil særlig bli rettet inn mot reduserte skatter og avgifter og andre tiltak som kan øke vekstevnen i økonomien. Regjeringen vil innrette bruken av oljeinntektene på en slik måte at presset på prisstigning og rente blir minst mulig. Regjeringen har som målsetting å holde den reelle, underliggende veksten i statsbudsjettets utgifter lavere enn veksten i verdiskapingen i Fastlands-Norge.

Den løpende innretningen av budsjettpolitikken må ta hensyn til at pengepolitikken nå har fått en klarere rolle i å stabilisere den økonomiske utviklingen enn før. Budsjettpolitikken og pengepolitikken må virke sammen for å skape en stabil utvikling i økonomien. Med relativt høy rente og utsikter til om lag normal vekst i norsk økonomi i 2002 og 2003, bør bruken av oljepenger over statsbudsjettet følge handlingsregelen. For sterke stimulanser av økonomien gjennom budsjettpolitikken vil kunne gi økt lønnsvekst, høyere rente og sterkere krone. Dette vil forverre arbeidsvilkårene for konkurranseutsatt næringsliv.

Regjeringen vil videreføre det inntektspolitiske samarbeidet, der partene i arbeidslivet gjennom moderate inntektsoppgjør bidrar til å sikre en fortsatt sterk konkurranseutsatt sektor og lav arbeidsledighet.

2 Gjennomføringen av forhandlingene

Jordbrukets krav ble lagt fram 25. april. Statens tilbud ble lagt fram 3. mai. Den 16. mai meddelte forhandlingsutvalget til Norsk Bonde- og Småbrukarlag at de ikke sluttet seg til opplegget for en sluttløsning. Samme dag ble staten og Norges Bondelag enige om en ny avtale. Den 21. mai ble forhandlingene avsluttet gjennom en underskrevet sluttprotokoll. Sluttprotokollen fra forhandlingene og referat fra møtet 16. mai følger denne proposisjonen som henholdsvis vedlegg 1 og vedlegg 2. Hovedtrekkene i avtalen er beskrevet i kap. 6.

2.1 Jordbrukets krav

Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag la 25. april 2002 fram et felles krav med ramme og fordeling. Kravet innebar økte inntektsmuligheter i avtaleåret 2002-2003 på 1 725 mill. kroner.

Kravet ble foreslått finansiert med økte bevilgninger på kap. 1150 på 500 mill. kroner, målprisøkninger på 825 mill. kroner og en utvidelse av jordbruksfradraget ved skatteligning. Jordbruket la til grunn at kravet ekskl. utvidet jordbruksfradrag innebar en inntektsvekst på linje med andre grupper på 15 500 kroner pr. årsverk. Videre bygde kravet på at en utvidelse av jordbruksfradraget og en reduksjon i bunnfradraget for areal- og kulturlandskapstilskudd på 1 500 kroner pr. bruk skulle kompensere for et etterslep i inntektsutviklingen i forhold til andre grupper. Det var i tillegg et krav om at 105 mill. kroner til driftstilskudd fra melk 2001 ble etterbetalt.

Utvidelsen av jordbruksfradraget er beregnet med en skattesats på 28 pst, og utgjør da en inntektsverdi på 400 mill. kroner før skatt. Omregnet til gjennomsnittlig skattesats på 33 pst. utgjør verdien 450 mill. kroner. Utvidelsen innebar at gjeldende jordbruksfradrag på 36 000 kroner pr. bruk ble videreført som basis. I tillegg ble det foreslått et utvidet jordbruksfradrag på 22 pst. for intervallet 36 000 til 250 000 kroner i positiv alminnelig inntekt fra jordbruket.

Kravet inneholdt målprisøkninger på til sammen 825 mill. kroner for avtaleåret. Muligheten for økt prisuttak var fordelt på alle produkter og innebærer målprisøkninger på vel 5,5 pst i gjennomsnitt. Størst økning ble foreslått på storfe. Store deler av den foreslåtte bevilgningsøkningen på 500 mill. kroner over kap. 1150 ble foreslått gitt som direkte tilskudd og over velferdsordningene.

Jordbruket krevde at det ble innført 2-årige jordbruksavtaler fra og med 2003, med justeringsforhandlinger av målpriser og post 74 Direkte tilskudd i mellomåret.

Jordbruksorganisasjonene krevde videre en utviklingspakke for jordbruket, utenfor avtalerammen, med hovedformål å legge til rette for utvikling av og rekruttering til næringen. Det omfattet bl.a. etablering av et utviklingsfond for tradisjonelt jordbruk. Fondet skulle forvaltes av SND og tilføres 700 mill. kroner årlig i lånekapital over 5 år, i tillegg til en samordning av eksisterende BU-lån og SNDs lavriskolån som utgjør 300 mill. kroner. Fondet skulle yte investeringslån til tradisjonelt landbruk og kunne dekke inntil 50 pst. av kostnadsoverslaget. Lånet skulle betales tilbake over 20 år og være rente- og avdragsfritt de første 5 årene og 50 pst. rentesubsidiert de neste 10 årene. Jordbruket krevde videre etablering av en

spareordning for jordbruket, etter samme lest som ordningen med Boligsparing for ungdom, og endrede avskrivningsregler for bygninger.

2.2 Statens tilbud

Statens tilbud ble lagt fram 3. mai 2002.

Tilbudet hadde en samlet ramme på 40 mill. kroner, ekskl. en utvidelse av jordbruksfradraget ved skatteligningen. Det ble lagt til grunn at ordningen med utvidet jordbruksfradrag skulle ha en provenyeffekt på 200 mill. kroner, noe som tilsvarer en inntektsverdi på 300 mill. kroner før skatt.

Tilbudet la til grunn en inntektsvekst på 5 pst., tilsvarende 500 mill. kroner og en kostnadsøkning på 2 pst., tilsvarende 400 mill. kroner. Dette ga et brutto rammebehov på 900 mill. kroner.

Staten la i sitt tilbudsdokument inn en reduksjon i antall årsverk og økt kostnadseffektivitet i jordbruket tilsvarende 460 mill. kroner. Det ble også lagt til grunn et krav til økt kostnadseffektivitet i foredlingsleddet på 100 mill. kroner. Inkludert en inntektsverdi på 300 mill. kroner av økt jordbruksfradrag, gir dette en inndecking på 860 mill. kroner og netto rammebehov på 40 mill. kroner. Disse 40 millionene dekkes av disponible engangsmidler. Det ble lagt til grunn et kutt i varig bevilgningsramme på 250 mill. kroner for avtaleåret, og en økning i målprisene på 250 mill. kroner.

Statens tilbud innebar en økning i målprisene på knapt 2 pst., og økningen var størst på melk, storfekjøtt og sauekjøtt. Næringsmiddelindustrien ble foreslått skjermet gjennom en reduksjon i kornprisen på 8 øre, økt bevilgning til prisnedskrivning innenfor RÅK-ordningen og lav prisøkning på melk til industriell bruk.

Tilbudet la til grunn en fordelingsprofil som skulle bidra til en gradvis omstrukturering og effektivisering i jordbruket. En større andel av midlene ble søkt kanalisert mot bruk der produksjonen har stor betydning for inntekt og sysselsetting.

Behovet for forenkling, målretting og effektivisering av virkemiddelbruken ble understreket. Det ble bl.a. foreslått å innføre et generelt kulturlandskapstilskudd for alt areal, og å redusere antall satsgrupper i areal- og kulturlandskapstilskuddet vesentlig. For å få bedre samsvar mellom beiteareal og antall beitedyr ble det foreslått å stramme inn regelverket for tilskudd til innmarksbeite. Maksimumstaket for tilskudd til husdyr ble foreslått opphevet.

Det ble foreslått en friere omsetning av melkekvoter. En kombinert modell skulle innebære at brukere som selger kvoten måtte selge 25 pst. til staten til en administrert pris på kr 4,50 pr. liter, og de resterende kvotemengde måtte selges fritt innen fylket. Maksimum kvote enkeltprodusenter kan kjøpe seg opp til ble foreslått hevet fra 170 000 til 250 000 liter. Videre ble det foreslått å oppheve størrelsesbegrensningen for nye samdrifter i melkeproduksjon på 500 000 liter.

2.3 Det videre forløp av forhandlingene

Den 7. mai meddelte jordbruksorganisasjonene at Statens tilbud hadde satt jordbruket i en vanskelig situasjon og ba om å få gå inn i en avklaringsfase for å se om det kunne være grunnlag for videre forhandlinger. Videre la de fram et arbeidsdokument hvor det heter:

”Jordbrukets forhandlingsutvalg viser til jordbrukets krav av 25. april 2002 og Statens tilbud av 3. mai 2002.

Jordbrukets forhandlingsutvalg konstaterer at det er meget stor avstand mellom krav og tilbud, både i det økonomiske opplegg for årets jordbruksforhandlinger og innretning av virkemiddelbruken. Statens tilbud er verken i samsvar med sentrale mål i St.meld. nr. 19, eller de løfter som Sem-erklæringen gir om satsing på landbruket. Det understrekes i Sem-erklæringen at det skal føres en landbrukspolitik som gir ny giv for landbruket og gjenskaper optimisme i næringen.

Jordbrukets forhandlingsutvalg vil spesielt peke på to forhold:

- Økonomiske rammer som gir inntektsnedgang for hovedtyngden av norsk jordbruk.
- Sterke strukturelle endringer i virkemiddelbruken som vil bryte med et fortsatt småskalajordbruk over hele landet.

I tillegg til et vedtatt kutt på 300 mill. kroner i forbindelse med Stortingets behandling av statsbudsjettet for 2002 foreslår staten også et ytterligere kutt på budsjettet på 250 mill. kroner. Selv om det er foreslått en økning av målprisene med 250 mill. kroner og en skattelette på i gjennomsnitt kr. 1.500 pr. årsverk i avtaleåret, vil dette ikke kompensere for virkningen av kuttet.

Med bakgrunn i Statens tilbudsdokument er Jordbrukets forhandlingsutvalg sterkt i tvil om tilbudet representerer et reelt grunnlag for forhandlinger med sikte på en løsning. Jordbrukets forhandlingsutvalg finner det derfor nødvendig å få avklart om statens tilbud gir grunnlag for reelle forhandlinger.”

Den 11. mai meldte jordbruket tilbake at det var grunnlag for å gå inn i forhandlinger. Det ble deretter gjennomført sonderinger mellom partene hvor alle viktige elementer i krav og tilbud ble gjennomgått. Partene la til grunn den forhandlingspraksis som har vært fulgt de senere år, at dersom enighet ikke ble oppnådd, skulle krav og tilbud bli stående som partenes siste standpunkt.

Den 16. mai kl. 02.00 la staten fram en sonderingsskisse for en sluttløsning. Jordbruket meldte samlet tilbake at denne skissen ikke ga grunnlag for løsning. Etter ytterligere sonderinger, meddelte staten villighet til å gjøre endringer på tre punkter, jf. vedlegg 2.

På det framlagte grunnlaget meddelte Norsk Bonde- og Småbrukarlag på forhandlingsmøte kl. 11.00 at de ikke var villige til å gå videre i forhandlingene. Norges Bondelag meddelte at de ønsket å forhandle videre. Norsk Bonde og Småbrukarlag la fram et dokument før de forlot forhandlingene, jf. vedlegg 2.

Etter avsluttende sonderinger kom staten og Norges Bondelag fram til enighet om ramme og fordeling på ettermiddagen 16. mai. Den 21. mai ble forhandlingene avsluttet gjennom en underskrevet sluttprotokoll, jf. vedlegg 1. Styret i Norges Bondelag har i møte 22. mai 2002 godkjent avtalen.

3 Utviklingen i primærproduksjonen

3.1 Innledning

Dette kapitlet skal belyse utviklingen i jordbruket i relasjon til de mål og retningslinjer Stortinget har trukket opp. Resultatrapporteringen bygger på løpende statistikk over utviklingen på de ulike områder, blant annet tallmaterialet fra Budsjettnemnda for jordbruket. Det vil ikke være mulig å avlese virkningene av den løpende politikken i utviklingen fra år til år, og virkningene av betydelige endringer i virkemiddelbruken vil først vise seg over tid. Videre vil det i de fleste sammenhenger ikke være mulig å vurdere utviklingen i relasjon til enkeltvirkemidler, men i relasjon til den helhetlige virkemiddelbruk. Ved vurderingen av tallmaterialet må dette tas hensyn til.

3.2 Arealutviklingen

I perioden 1989 til 2001 økte totalt jordbruksareal i drift med 3,4 pst., jf. tabell 3.1. Foreløpige tall for 2001 er imidlertid ikke helt sammenlignbare med de øvrige tallene og ser man på perioden 1989 til 2000, var økningen noe større (5 pst.). Økningen i jordbruksareal i drift har skjedd til tross for reduksjon både i arealet med korn og oljevekster og arealet med andre åpen åker-vekster. Økningen må ses i sammenheng med økningen i ikke-fulldyrket areal (natureng, overflatedyrket mark og innmarksbeite), som har hatt en sterk økning gjennom hele 90-tallet. Utviklingen i engarealet skyldes trolig flere forhold. Økte tilskuddssatser i areal- og kulturlandskapstilskuddet har bidratt til økt lønnsomhet i bruken av marginalt areal. Krav til spredning av husdyrgjødsel, økt storfebestand i form av ammekyr og kjøttrasedyr og påbudet om beiting som kom i 1997 er noen andre forhold. Samtidig med denne utviklingen har redusert melkeproduksjon de siste årene bidratt til å redusere arealbehovet. Sammenligner man utviklingen i bruk av innsatsfaktorer og produksjon med utviklingen i jordbruksareal, viser Budsjettnemndas materiale en ekstensivering av arealbruken.

Tabell 3.1 Utviklingen i jordbruksareal fordelt på ulike vekster (1 000 dekar)

	1989	1995	1999	2000	2001 ¹	Prosentvis endring 1989-2001
Korn og oljevekster	3 530	3 449	3 345	3 370	3 324	- 6 pst.
Eng og beite	5 480	5 926	6 388	6 445	6 398	17 pst.
- herav overflatedyrket	1 095	1 294	1 511	1 583	1 587	45 pst.
Andre vekster	946	809	649	622	595	-37 pst.
Jordbruksareal i drift i alt	9 956	10 184	10 382	10 436	10 313	3,4 pst.

¹ Foreløpige tall 2001 er ikke helt sammenlignbare med de øvrige tallene.

Kilde: Budsjettnemnda for jordbruket

3.3 Bruksutviklingen

Totalt antall bruk i drift har gått ned fra 99 400 til 65 000 (35 pst.) i perioden 1989 til 2001. På 80-tallet var nedgangen i brukstallet i første rekke knyttet til bruk under 100 dekar, mens det på 90-tallet også har vært en nedgang i antall bruk mellom 100 og 200 dekar for alle landsdeler, unntatt Vestlandet.

Gjennomsnittsarealet pr. bruk i drift er stadig økende og var 159 dekar i 2001. Dette har sammenheng med at antallet driftsenheter avtar. Arealet på de driftsenhetene som går ut av drift overtas av andre driftsenheter ved salg eller utleie. Leid areal har økt med 49 pst. i perioden 1989 til 2001, og utgjorde i 2001 3,5 mill. dekar.

Bruk med melkeproduksjon

Antall driftsenheter med melkeproduksjon er redusert med 29 pst. i perioden 1989 til 2001. Antall besetninger er redusert mest i de minste størrelsesgruppene. Det var i 2001 registrert 19 800 bruk med melkeproduksjon, med gjennomsnittlig 14,6 kyr pr. bruk. De siste årene har etableringen av samdrifter i melkeproduksjonen økt betydelig. Pr. februar 2002 er det registrert 1 741 bruk i til sammen 799 samdrifter. Av disse har 26 samdrifter mer enn 3 deltakere. Pr. mars 2001 var det registrert 640 samdrifter.

3.4 Geografisk utvikling

Den relative fordelingen av bruk mellom landsdelene har vært stabil i perioden 1989-2001. Distriktene holder oppe sin andel av den totale produksjonen. I 2001 var 41 pst. av brukene lokalisert på Østlandet, 9 pst. i Nord-Norge, 13 pst. i Agder/Rogaland, 14 pst. i Trøndelag, og 23 pst. på Vestlandet.

Ser man på perioden 1989-2001, har jordbruksareal i drift hatt en økning i alle landsdeler. Østlandet har hatt den laveste arealøkningen. De siste årene har Agder/Rogaland og Nord-Norge hatt den største relative økningen i arealet. Andelen fulldyrket jord avtar i alle landsdeler.

Fordelingen av de viktigste landbruksproduktene har også vært stabil mellom landsdeler de siste ti årene. Melkeproduksjonen har gått ned i alle landsdeler. Storfe- og svinekjøttproduksjonen har med få unntak økt gjennom hele perioden i alle landsdeler, og er størst på Østlandet. Produksjon av sau- og lammekjøtt har økt i alle landsdeler unntatt Vestlandet, som hadde en reduksjon på 11,5 pst. i perioden 1989-2001. Svinekjøttproduksjonen har økt i alle regioner med unntak av Vestlandet, men relativt mest i Nord-Norge. Både Nord-Norge og Østlandet har økt sin andel av den totale produksjonen av svinekjøtt. Fjørfekjøttproduksjonen har økt i alle regioner med unntak av Vestlandet, hvor produksjonen fra 2001 til 2002 ble redusert med 20 pst. Nord-Norge har økt sin andel av totalproduksjonen for de fleste produksjoner, men har hatt den største nedgangen i antall bruk i drift. Dette viser at strukturendringen i retning av større bruk har gått raskest i Nord-Norge.

I følge SSBs jordbrukstelling for 1999 var det 29 000 driftsenheter som hadde landbrukstilknyttet tilleggsnæring, utenom skogbruk. Disse var fordelt med 13 400 på Østlandet, 3 600 i Agder/Rogaland, 5 400 på Vestlandet, 4 500 i Trøndelag og 2 200 i Nord-Norge.

3.5 Bygdeutviklingsmidlene

Fra og med 2000 er forvaltningen av de fylkesvise BU-midlene delt mellom Fylkesmannens landbruksavdeling (FMLA) og Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND). For 2001 fikk fylkene til sammen tildelt 535 mill. kroner i BU-midler. Dette fordelte seg på 78,5 mill. kroner i tilretteleggende midler forvaltet av FMLA (1,5 mill. kroner er ikke fordelt til fylkene med tanke på sentral støtte til næringsrettede organisasjoner) og 455 mill. kroner i bedriftsrettede midler forvaltet av SND, herav 252 mill. kroner til investeringsstøtte i tradisjonelt jord- og hagebruk.

Rapport 2001

SND har laget rapporten "Fylkenes bruk av bygdeutviklingsmidler 2001". I 2001 er det kommet inn 3 670 søknader om bedriftsrettede midler til SND. 11 pst. av disse søknadene fikk avslag, men en del søknader blir stoppet før de blir registrert som avslag slik at avslagsprosenten i realiteten er noe høyere. FMLA har i 2001 innvilget BU-midler til 682 utrednings- og tilretteleggingstiltak, noe som er en økning på 9 pst. fra 2000. Tabell 3.2 viser fordelingen av midler og tiltak på de ulike formål og hvor stor andel av tiltakene som er kvinnetiltak. Ser en bort fra endringer i ordningen er antall tiltak på samme nivå som i 2000.

Av 3126 bedriftsrettede tiltak er 984 registrert som kvinnetiltak. Dette utgjør 31 pst., en nedgang på 11 prosentpoeng fra 2000. Av disse midlene har kvinnelige søkere mottatt 26 pst., en nedgang på 13 prosentpoeng fra 2000. Årsaken til den tilsynelatende store nedgangen er at tiltaksgruppen "investeringer i tradisjonelt jord- og hagebruk" ikke var tatt med i 2000. Denne tiltaksgruppen har erfaringsvis hatt vesentlig lavere kvinneandel enn de øvrige tiltaksgruppene, og da denne gruppen er inkludert fra og med 2001, blir ikke tallene sammenlignbare for de to årene. Ser en de enkelte tiltaksgruppene isolert er det en svak nedgang i andel kvinnetiltak, men ikke større nedgang enn det som kan forklares med naturlige variasjoner. Fylkene Finnmark og Akershus representerer ytterpunktene med tanke på registrerte kvinnetiltak i 2001 med henholdsvis 21 pst. og 47 pst. av tiltakene.

Rapporten viser at 67 pst. av BU-midlene gikk til tiltak i kommuner innenfor det distriktspolitiske virkeområdet i 2001. Det er samme nivå som i år 2000. Av midlene til tradisjonelt landbruk er tildelingen til kommuner med distriktspolitisk status 72 pst. I 2000 var tilsvarende andel 73 pst.

Investeringsstøtte til tradisjonelt jord- og hagebruk skal avpasses de nasjonale markedsforholdene. I 2001 fikk 1 670 søkere innvilget tilskudd/investeringslån til tradisjonelt husdyrhold, mot 1 222 i 2000. I 281 saker (17 pst. av sakene) førte investeringene til økt produksjonsomfang. 53 søknader medførte økninger til produksjonsomfang over 2 årsverk.

Utrednings- og tilretteleggingstiltak som forvaltes av FMLA omfatter tiltak som mobilisering, infrastruktur, lokalsamfunnstiltak, strukturtiltak, overrislingstiltak og

utredninger. Denne tiltaksgruppen er vesentlig i forhold til ungdoms- og rekrutteringstiltak.

De sentrale BU-midlene nyttes i hovedsak til kunnskapsutviklingsprosjekter innen næringsutvikling. Rammen for de sentrale BU-midlene var i 2001 på 30 mill. kroner. Av denne rammen var 15 mill. kroner avsatt til særskilte formål gjennom jordbruksoppgjøret.

Tabell 3.2 Fordeling av innvilging på ulike formål, og kvinnetiltak i 2001.

Ordning	Antall tiltak	Innvilget mill. kr	Andel av midlene %	Kvinnetiltak % av tiltak
Utredning/tilrettelegging	682	77,1	13	-
Praktikantordning	195	10,3	2	29
Etablererstipend	453	27,9	5	59
Arbeidskraftstøtte	294	9,7	2	55
Bedriftsutvikling	267	20,5	4	31
Investeringer, nye næringer	645	130,7	23	34
Investeringer, tradisjonelt landbruk	1673	264,9	46	16
Andre tiltak	164	28,1	5	13
Total	4373	569,2	100	29

3.6 Utviklingen i sysselsettingen i jordbruket

I 2000 sto jordbruket (inkl. jakt og viltstell) i følge Statistisk Sentralbyrå for 0,8 pst. av BNP, mens det sto for 2,8 pst. i 1980. Jordbruket sto for 3,9 pst. av samlet sysselsetting i 2000, målt som årsverk i jordbruket relativt til sysselsatte normalårsverk i alt. I tillegg leverer mange foretak varer og tjenester til landbruket, og det er en omfattende virksomhet knyttet til foredling og omsetning av landbruksvarer.

Tabell 3.3 viser at det på 90-tallet var en gjennomsnittlig nedgang i sysselsettingen i jordbruket på 2 1/2 pst. pr år. Nedgangen økte imidlertid fra 1999 til 2001, hvor antall årsverk ble redusert med 4,6 pst. pr år. Regnet i antall timeverk i jordbruket, har nedgangen vært 5 pst. fra 2000 til 2001. Denne forskjellen skyldes at Budsjettnemnda for jordbruket har fulgt opp protokollen fra avtalen i 2001 ved å korrigere timetallet pr. årsverk for en femte ferieuke for andre grupper. Dette er gjort ved å redusere timer pr. årsverk fra 1875 timer i 2000 til 1860 timer i 2001 og 1845 timer i 2002.

Tabell 3.3 Antall bruk i drift og årsverk i 1 000 stk. for landet 1979-2002.

År	1979	1989	1999	2000	2001	2002 ^{*)}
Antall bruk i drift	125,3	99,4	70,0	67,6	64,6	62,0
Antall årsverk	134,6	101,7	79,5	76,8	72,6	70,3

^{*)}Budsjett

Kilde: Budsjettnemnda for jordbruket.

Den forsterkede nedgangen i arbeidsforbruket i perioden 1999 til 2001 er blant annet et resultat av stort oppkjøp av melkekvoter de siste årene, spesielt i 2000, som har redusert den arbeidskrevende melkesektoren. I tillegg er det grunn til å anta at utviklingen også er påvirket av et stramt arbeidsmarked og inntektsmuligheter utenom brukene.

3.7 Likestilling og rekruttering

3.7.1 Likestilling.

I tiårene etter 1970 har andelen kvinner som overtar gårdsbruk økt i alle landsdeler. For eiendommer som var omsatt i årene 1999-2001 utgjorde kvinner 35 pst. av kjøperne, mens kvinner utgjorde 27 pst. av selgerne. Andelen kvinner som eier gårdsbruk øker dermed fortsatt.

Kvinner som driver gård har i større utstrekning enn menn høyere utdanning og tar i større grad annen type utdanning enn landbruksutdanning.

Det ble utført 72 600 årsverk i jordbruket i 2001. Kvinner stod for 24 pst. av arbeidsinnsatsen og kvinnenenes andel av arbeidsinnsatsen i landbruket har vært relativt stabil i perioden 1986-2001. Kvinner tilknyttet landbruket har også en større arbeidsinnsats i husarbeidet enn kvinner for øvrig. Nedgangen i arbeidsinnsatsen i jordbruket har gjennom flere år vært større for kvinner enn for menn.

Rogaland og Nord-Trøndelag er valgt ut som pilotfylker for en målrettet og konsentrert satsing med sikte på å styrke rekruttering til og likestilling i landbruket og på bygdene, jf. jordbruksavtalen 2000-2001.

3.7.2 Rekruttering

I følge forskningsprogrammet "Levekår, utvikling og omstilling i landbruket" skjer rekrutteringen til landbruket fortsatt først og fremst gjennom familie. 20 pst. av gårdsbrukene omsettes utenom familien, og andelen er økende.

Levekårsundersøkelsen viser regionale forskjeller i forventningen om overtakelse av gård. Troen på at gården vil bli overdratt til neste generasjon er størst i sentrale områder der gårdsdriften kan kombineres med annet arbeid. Første tegn på manglende rekruttering kan være at generasjonsskiftet utsettes. Utsetting av beslutningen om overdragelse finner vi særlig i Nord-Norge, der eiendommene forvaltes som dødsbo i en lengre periode. Jo eldre brukerne er, jo lavere er takten i generasjonsskiftene.

Investeringene øker ikke like mye umiddelbart før et generasjonsskifte som tidligere. Holdningene til drift etter overtakelse er også endret; de nye brukerne er mindre ekspansive med hensyn til jordbruksdriften. Færre forventer å øke produksjonen, flere regner med å forenkle.

Rekrutteringen til landbruket som næring påvirkes av de økonomiske utsiktene for jordbruksproduksjonen, mens rekrutteringen til landbrukseiendommene som f.eks. boplass eller arena for næringsutvikling i større grad bestemmes ut fra en rekke andre formål. Forskningen som følger opp levekårsundersøkelsen fra 1995 peker

på at det framover derfor kan vise seg vanskeligst å få til rekruttering på de største brukene, der kapital og arbeidskraft investeres mer ensidig ut fra økonomiske hensyn.

Et utvalg som skal utrede virkningene av og fremme forslag til endringer i odelsloven, har begynt sitt arbeid, som sannsynlig vil være avsluttet ved utgangen av 2003. Målsettingen er å bringe odelsretten i samsvar med de landbrukspolitiske mål nedfelt i Innst.S. nr. 167 (1999-2000) og St.meld. nr. 19 (1999-2000).

3.8 Miljø

Grunnlaget for Landbruksdepartementets miljøpolitikk er trukket opp gjennom oppfølgingen av den sektorvise handlingsplanen for miljø som ble lagt fram i forbindelse med statsbudsjettet for 2001. Ved hjelp av overvåkingsprogrammer og utvikling av rapporteringssystemer for virkemidlene opparbeides det kunnskap om miljøtilstanden og virkningene av de iverksatte tiltakene. Gode miljøindikatorer og rapporteringssystemer er i stadig utvikling.

Miljøvennlige driftsformer

Til ministerkonferansen i Bergen mars 2002 om Nordsjøen har det blitt utarbeidet en oppdatering av beregningene for næringssaltavrenning til sårbart område i Nordsjøen. De nye beregningene viser at avrenningen av nitrogen fra jordbruket til sårbart område i Nordsjøen i 2000 er redusert med 24 pst. i forhold til 1985, mens tilsvarende tall for fosfor er 32 pst. De siste års forbedringer kommer i hovedsak av at flere har endret jordarbeidingspraksis. Det er fortsatt behov for å redusere næringssalttilførselen fra jordbruket til utsatte vann og vassdrag. Ammoniakktapene fra landbruket har blitt redusert de siste årene.

Handlingsplanen for å redusere skaderisikoen ved bruk av plantevernmidler ser ut til å ha hatt positiv effekt. Det har vært en nedgang i omsetningen av plantevernmidler målt i aktivt stoff. Det har i tillegg vært en dreining mot mindre risikofylte preparater. På grunn av trinnvis omlegging og økning av avgiften har det vært noe hamstring i forkant av avgiftshoppene, noe som har ført til store variasjoner i omsetningen mellom år.

Miljøgoder

Ivaretakelse og produksjon av felles miljøgoder er en sentral del av landbrukspolitikken. Tabell 3.4 gir en oversikt over tiltak knyttet til miljøgoder. Gjengroing av beitepåvirkede arealer er en utfordring i hele landet. Det er en betydelig nedgang i antall setre med aktiv melkeproduksjon fra 2000 til 2001. Dette kommer på toppen av en nedgang også foregående år. Dette lar seg i stor grad forklare gjennom redusert melkeproduksjon de siste årene, og nedgangen er så stor at det svekker et allerede sårbart miljø. Seterdrift er en internasjonalt viktig kulturarv og ivaretar det særegne norske kulturlandskapet i fjellet som bl.a. er en viktig ressurs for reiselivsnæringen.

Det er stor interesse for istandsetting av freda og verneverdige bygninger i jordbruket. Det er også en økning i arealet som skjøttes gjennom støtte til spesielt viktige biotoper og kulturlandskap, og det er en økning av større helhetlige prosjekt. En evaluering påpeker fortsatt behov for økt fokus på større prosjekter og

prosjekter som ivaretar allmenne interesser som biologisk mangfold og tilgjengelighet.

I 2001 har Landbruksdepartementet opprettet to nye genressursutvalg, slik at det nå er genressursutvalg for kulturplanter, skogstrær og husdyr. Det er laget handlingsplaner og det er i gang flere prosjekter. Et sentralt prosjekt er kartlegging og gjennomføring av bevaringstiltak for genetisk mangfold av nyttevekster.

Omdisponeringen av dyrka og dyrkbar jord fortsetter i samme takt som på 90-tallet med ca. 18-19.000 dekar i året.

Tabell 3.4 Tiltak for å fremme miljøvennlige driftsformer og produksjon av miljøgoder. Resultater 2001.

Miljøområde	Status i 2001
Vern og bruk av biologisk mangfold	Spesielle kulturlandskapstilskudd (STILK): Antall daa med skjøtselsavtale har økt med 7 pst. siden 2000 til i overkant av 30.000 daa. Bevaringsverdige husdyrraser: Det ble i 2001 gitt tilskudd til i overkant av 1700 kyr av bevaringsverdige raser. Dette er en økning på ca. 20 pst. i forhold til 2000.
Friluftsliv /tilgjengelighet	Skjøtsel og opparbeiding av stier (STILK): Totalt er det gitt tilsagn til vedlikehold av 1 500 km med sti i 2001 (17 pst. økning fra 2000).
Kulturlandskap, kulturmiljøer og kulturminner	Spesielle kulturlandskapstilskudd (STILK): Det er gitt tilsagn på i standsetting av nesten 90 000 daa gammel kulturmark, til 3 000 fysiske elementer i landskapet og til i standsetting av 1 000 freda og verneverdige bygninger. Setre med melkeproduksjon: Ca. 1 600 stk., hvorav ca. 1 300 enkeltsetre. Dette er en nedgang på 6 pst. fra 2000.
Overgjødsling (erosjon og næringssaltavrenning)	Reduksjoner i avrenningen av nitrogen (N) og fosfor (P) fra jordbruket til sårbart område i Nordsjøen er beregnet til: N: 24 pst. reduksjon fra 1985 til 2000. P: 32 pst. reduksjon i tilsvarende periode. Endret jordarbeiding: 51 pst. av totalt vårkornareal er omfattet av ordningen (mot 46 pst. i 2000). Ca. 9 pst. av vårkornarealet er sådd til med fangvekster (mot ca. 5 pst. i 2000).
Helse- og miljøfarlige kjemikalier	Plantevernmidler: Omsatt mengde virksomt stoff i 2001 var på ca. 500 tonn. Dette er noe økning fra 2000. Økningen forklares med variasjoner knyttet til endringer i avgiftsystemet.
Avfall og gjenvinning	Resirkulering av organisk avfall: Kompost: Omsatt mengde kompost var i 2001 ca. 37 000 tonn. Det er en nedgang på 13 pst. fra 2000. Plastinnsamling: 78 pst. av platen i landbruket ble samlet inn i 2001. Dette er en liten nedgang fra 2000.
Klimaendringer, lokal luftforurensning og støy	Klima: Jordbruket sto i 1999 for utslipp av 5 mill. tonn CO ₂ -ekvivalenter, som er samme mengde som i 1990. Ammoniakkutslipp: Ca. 23 000 tonn i 2000 mot ca. 22 000 tonn i 1990 (Norge er forpliktet til stabilisering på 1990 nivå innen 2010 gjennom Gøteborgprotokollen).
Områdetiltak	85 nye tiltak i 2001. Det er nå gitt bevilgning til i totalt 300 områdetiltak

3.9 Økologisk landbruk

Samlet sett har det i 2001 vært en meget positiv utvikling innen den økologiske mat- og landbruksproduksjonen. Tabell 3.5 gir en oversikt over utviklingen innen primærproduksjon og marked fra 2000 til 2001.

Tabell 3.5 Utviklingen av økologisk landbruksproduksjon fra 2000 til 2001.

	Utvikling fra 2000 til 2001
Primærproduksjon	<p>Andel økologisk areal (inkl karensareal) av totalt jordbruksareal har økt fra 2pst. til 2,6pst. 267 000 daa drives økologisk eller er under omlegging.</p> <p>Antall økologiske driftsenheter har økt med 266 til 2099.</p> <p>Økologisk kornareal har økt med 48 pst. og utgjør 36 600 daa i 2001. Økologisk kornareal utgjør 1 pst. av total kornareal, mot 0,6 pst. i 2000.</p> <p>Arealer brukt til økologisk grønnsakdyrking, urter og frukt var stabil fra 2000 til 2001.</p>
Markedsutvikling	<p>Samlet økologisk melkeproduksjon utgjorde 1 pst. av total melkeproduksjon mot 0,9 pst. i 2000. Innveid melk har økt med ca. 10 pst., til totalt 14.8 mill. liter.</p> <p>Salg av økologisk lettmelk har økt med 140 pst. og utgjorde i 2001 2 pst. av lettmelkmarkedet. Andelen økologisk melkeproduksjon som når markedet som økologiske produkter har økt fra 18 pst. til 48 pst.</p> <p>Samlet økologisk kjøttproduksjon utgjorde 0,8 pst. av total kjøttproduksjon mot 0,45 pst. i 2000. Samlet tilførsel av økologisk slakt i 2001 var på 740 tonn, tilsvarende en økning på 27 pst. for storfekjøtt og 28 pst. for sauekjøtt.</p> <p>Mottaket av økologisk kjøtt hos Norsk Kjøtt, som største markedsaktør, økte med 23 pst. Andelen økologisk kjøttproduksjon som ble omsatt via Norsk Kjøtt som økologisk har økt fra 16 pst. til 23 pst.</p> <p>Samlet økologisk eggproduksjon utgjorde 0,8 pst. av total eggproduksjon mot 0,6 pst. i 2000. Den økologiske eggproduksjonen har økt med 27 pst. til totalt 80 300 tonn.</p> <p>Andelen økologisk eggproduksjon som når markedet som økologisk har økt fra 64 pst. til 67 pst.</p> <p>Det er totalt levert 1 020 tonn økologisk korn til møllene, tilsvarende en økning på 43 pst. (foreløpige tall)</p>

Kilde: SLF, Debio

3.9.1 Utvikling i primærproduksjonen

Andelen økologisk jordbruksareal har økt fra 2 pst. i 2000 til 2,6 pst. og den positive utviklingen ser ut til å fortsette i 2002 med 421 nye driftsenheter innmeldt i kontrollordningen.

Ettersom det i henhold til EØS-regelverket for økologisk husdyrproduksjon settes krav om 100 pst. økologisk produsert fôr i den økologiske husdyrproduksjonen fra 2005, er det spesielt positivt at det økologiske kornarealet økte vesentlig i 2001.

Det var lite utvikling i arealer som brukes til økologisk grønnsakdyrking, urter og frukt. Dette er lite tilfredsstillende sett i forhold til at frukt og grønt er de økologiske produktene forbrukerne er mest interessert i å kjøpe.

3.9.2 Markedsutviklingen for økologiske produkter

Markedsutviklingen har i 2001 vært spesielt positiv innenfor melkesektoren, der andelen av den økologiske melkeproduksjonen som når markedet som økologiske produkter har økt fra 18 til 48 pst. Salget av økologisk lettmeik utgjør nå 2 pst. av lettmeikmarkedet. Det har også vært en lovende utvikling innenfor øvrige sektorer og andelene av den økologiske kjøtt- og eggproduksjonen som når forbrukeren som økologiske produkter har økt.

Den positive markedsutviklingen skyldes i stor grad at viktige markedsaktører i løpet av 2001 har lagt om sine strategier for økologisk produksjon. Tine relanserte sine økologiske melkeprodukter i januar 2001 og har dessuten etablert et prøveprosjekt med økologisk skolemelk. For å redusere oppsamlingskostnadene og få en mer målrettet innsats, har Tine fra 2002 vedtatt å definere spesifikke satsingsområder for økologisk melkeproduksjon. Norsk Kjøtt vedtok i andre halvdel av 2001 en strategi for omsetning av økologiske kjøttprodukter som medfører at nedskjæring og bearbeiding av økologisk kjøtt nå foregår hos én operatør i Kjøttensamvirket. Markedet for det økologiske kjøttet konsentreres til Oslo-området og det er utarbeidet en egen produktprofil for økologisk kjøtt. Strategien omfatter også et forpliktende samarbeid med Norsk Økokjøtt BA, som er tillagt ansvaret for direkteomsetning.

Salget av økologiske produkter i dagligvarehandelen har hatt en gledelig utvikling. Coop Norge AS økte omsetningen av økologiske varer med 61 pst. ut fra lager i 2001. Coop har utarbeidet et eget merke for økologiske produkter.

Gjennomføring av strategi og handlingsplan for markedstiltak

Markedsarbeidet er videreført i henhold til vedtatt strategi- og handlingsplan for markedstiltak. Også i 2001 har hovedfokus vært informasjonsarbeid rettet mot forbrukerne. Det er inngått en hovedavtale mellom Statens landbruksforvaltning og Matforsk knyttet til markedsorientert produktutvikling. Hovedavtalen løper fram til 2009. Det vil bli gjort en evaluering av avtalen i 2005.

Det er igangsatt noen vareflytforbedrende tiltak. Blant annet har Gilde Nord-Norges salgslag BA fått støtte til å gjøre økologisk sau og lammekjøtt til et helårstilbud. Videre har Fellskjøpet Øst-Vest fått støtte til å utvikle metoder for økologisk frøavl for å bidra til å dekke et forventet norsk marked for økologisk frø i 2005.

Prioriteringer innen mat- og landbruksforskning

Norges forskningsråd og Landbruksdepartementet har i samarbeid utarbeidet en handlingsplan med prioriteringer innen mat- og landbruksforskningen. Det er identifisert syv satsingsområder for perioden fram til 2005. Økologisk landbruk er ett av satsingsområdene

3.10 Produksjons- og markedsutvikling

Tilpasning av markedstilførslene og produksjonskapasiteten til etterspørselen er avgjørende for å utnytte de inntektsmulighetene jordbruksavtalen gir. På slutten av 90-tallet påførte overproduksjonen produsentene store inntektstap, og bidro til uønskede samfunnsøkonomiske kostnader. Brutto pristap for jordbruket inkluderer

pristap i forhold til avtalepris og økt omsetningsavgift, og utgjorde om lag 700 mill. kroner i 2000. Markedet var i større grad i balanse i 2001, noe Budsjettnemnda også budsjetterer med for 2002. Brutto pristap er for 2001 og 2002 anslått til praktisk talt null.

Melk

Meierileveransen av kumelk er redusert fra 1 796 mill. liter i 1991 til 1 516 mill. liter i 2001, en reduksjon på ca. 16 pst. Etter en lengre periode med overproduksjon, er man nå i ferd med å oppnå markedsbalanse. Meierileveransen i 2002 er beregnet til om lag 1 485 mill. liter kumelk og 19,7 mill. liter geitmelk.

Reduksjonen i kumelkproduksjonen var spesielt stor i 2000 som følge av en ekstraordinær salgsrunde, og det ble inndratt totalt 90 mill. liter i 2000. I kjøp- og salgsrunden i 2001 ble det solgt 55,4 mill. liter, hvorav 21,3 mill. liter ble inndratt og 34,1 mill. liter ble solgt tilbake til gjenværende produsenter. Gjennomsnittlig salgskvantum pr. bruker var 60 900 liter i 2001, dvs. 22 pst. lavere enn gjennomsnittlig melkeleveranse pr. bruk på landsbasis. Det var til sammen 4,5 pst. av landets kumelkprodusenter som solgte kvoten sin i 2001, og andelen kvoteselgere var høyest i Akershus og Vestfold med henholdsvis 9,5 pst. og 11,5 pst. av produsentene i fylket.

For geitmelk ble det solgt 800 000 liter geitemelkkvote i salgsrunden 2001. Hele dette kvantumet pluss en resterende mengde fra salg i 2000 ble solgt tilbake til gjenværende produsenter, dvs. 822 000 liter.

Strukturutviklingen i kumelkproduksjonen har vært beskjeden de siste 20 årene. I denne perioden er det inndratt en betydelig kvotemengde og mulighetene for den enkelte produsent til å øke produksjonen har vært begrenset. I 2002 har om lag 57 pst. av melkeprodusentene kvote under historisk basiskvote fra 1983. Mange produsenter har ledig båskapasitet. Melkeytelse pr. ku er redusert fra 5 925 liter pr. ku i 1993 til 5 713 liter pr. ku i 2000. Dette kan i stor grad forklares med små muligheter til å øke kvoten, prisforholdet melk/kraftfôr og produksjonstilskudd pr. dyr.

Egg

Eggsektoren har lenge vært preget av overproduksjon og overkapasitet. Salgsproduksjonen av egg ble redusert fra 52,4 mill. kg i 1989 til 46,5 mill. kg i 2000. Fra 2000 til 2001 har imidlertid produksjonen økt med 1,7 pst. og utgjorde 47,7 mill. kg i 2001. Prisene for registrert omsetning av egg har økt fra 10,00 kroner pr. kg i 2000 til 10,14 kroner pr. kg i 2001. Dette kan skyldes at forbruket pr. person økte fra 2000 til 2001 etter en lang periode med reduksjon. I 2001 var forbruket på ca. 10 kg pr. person. Antall bruk med høner er redusert med 45,5 pst. fra 1989 til 2001.

Kjøtt

Det er registrert en klar økning i kjøttproduksjonen på 90-tallet, spesielt for kraftfôrbaserte kjøttslag. For perioden 1999 til 2001 er bildet noe mer sammensatt. Storfekjøttproduksjonen er redusert med 13 pst., mens sau- og fjørfekjøttproduksjonen har økt med henholdsvis 6 pst. og 16 pst. Svinekjøttproduksjonen falt fra 108 mill. kg i 1999 til 102 mill. kg i 2000, for så å

øke til 108 mill. kg igjen i 2001. Markedsbalansen er vesentlig bedret, med tendens til markedsunderskudd spesielt for storfe. Det totale forbruket av kjøtt har økt på 90-tallet og frem til og med 2001, foruten en reduksjon i 1999.

Poteter, frukt og grønt

Oppnådde priser varierer bl.a. med avlingsnivå og kvalitet på avlingen. Det totale forbruket av frukt og grønt på engrosnivå av norskprodusert og importert vare viser at forbruket varierer delvis i takt med den norske produksjonen. Sett over tid synes grønnsaksforbruket å være stigende. Økt import som gir tilgang på et variert utvalg av varer hele året, og relativt sett lavere priser, kan forklare mye av denne utviklingen.

Arealet med grønnsaker på friland har steget med 11 pst. fra 1989 til 2001. Samtidig er antall driftsenheter med grønnsaksproduksjon redusert fra 6 500 i 1989 til 1 800 i 2001, slik at arealet pr. driftsenhet har steget med ca. 12 pst. pr. år i perioden.

Potetarealet ble betydelig redusert på 90-tallet, men har siden 1999 økt svakt. Samtidig er potetarealet pr. bruk steget med vel 350 pst. fra 1989 til 2001, som følge av reduksjon i antall bruk med potetproduksjon.

3.11 Kostnadsutviklingen

På kostnadssiden er det i hovedsak bare kraftfôrkostnadene og i noen grad kapital-kostnadene som er direkte påvirket av jordbruksoppjøret. Kostnadsutviklingen er av avgjørende betydning for inntektsmulighetene i jordbruket. Tabell 3.6 viser kostnadsutviklingen i jordbrukssektoren i flg. Budsjettnemnda for jordbruket. Kostnadsendringene inkluderer både volum- og prisendringer. Redusert produksjon av melk har betydning for den totale kostnadsutviklingen de siste årene.

Fra 2000 til 2001 økte de totale kostnadene med nærmere 4 pst. Kraftfôrkostnadene økte med 150 mill. kroner, som skyldes utelukkende volumøkninger. Kostnadene til elektrisk lys og kraft økte med 155 mill. kroner og renteøkningen førte til en økning i rentekostnadene på 200 mill. kroner.

Budsjettnemnda har budsjettert med en kostnadsøkning på 2 ½ pst. i 2002. Driftskostnadene er budsjettert å øke med vel 1 pst., hvorav kraftfôrkostnadene øker med vel 3 pst. Kapitalkostnadene er budsjettert til å øke med 4,7 pst., utelukkende som følge av økt realrente. Posten "Andre kostnader" er for 2002 budsjettert til 4,5 mrd. kroner, noe som innebærer en reduksjon på 2 pst. fra 2001.

Tabell 3.6 Utviklingen for en del kostnadsområder i jordbruket, inkl. volumendringer i flg. normaliserte regnskaper 2002. Mill. kr og prosentvis endring.

	1990	2000	2001 ¹⁾	2002 ²⁾
Driftskostnader	13 073	11 584	11 986	12 123
- herav kraftfôr	5 627	4 181	4 330	4 463
Kapitalkostnader ³⁾	6 651	6 115	6 389	6 689
Totale kostnader	19 724	17 700	18 375	18 812
<i>Endring i prosent:</i>		<i>2000/1990</i>	<i>2001/2000</i>	<i>2002/2001</i>
Driftskostnader		-11,4 pst.	3,5 pst.	1,1 pst.
- herav kraftfôr		-25,7 pst.	3,6 pst.	3,1 pst.
Kapitalkostnader		-8,1 pst.	4,5 pst.	4,7 pst.
Totale kostnader		-10,3 pst.	3,8 pst.	2,4 pst.

¹⁾ Foreløpig regnskap.

²⁾ Budsjett før oppgjør.

³⁾ Kapitalslit, renter og effekt av finansiering (prisstigningsgevinst på lånt kapital).

Kilde: Budsjettnemnda for jordbruket

Jordbrukets omsetningsorganisasjoners totale kostnader pr. enhet mottatt råvare har for de siste 5 årene økt betydelig mer enn konsumprisindeksen. Noe av kostnadsøkningen kan forklares med volumendringer, utvikling i foredlingsgrad og regnskapsmessige disposisjoner. Kostnadsøkningen er så vidt sterk at den gir grunnlag for bekymring.

Budsjettnemnda beregnet i 2001 kostnader ved tiltak mot kugalskapstiltak til 265 mill. kroner i 2001, og at merkostnaden deretter på årsbasis ville utgjøre 308 mill. kroner. Kostnaden ved test for kugalskap er ikke medregnet, og testprogrammet er senere utvidet til å omfatte 10 000 tilfeldig utvalgte storfe over 30 måneder. Budsjettnemnda har ikke gjort noen ny vurdering av merkostnadene etter fjorårets utredning og for 2002 er kostnadene budsjettetert til 308 mill. kroner.

3.12 Inntektsutviklingen

For jordbrukere som selvstendig næringsdrivende er det flere forhold som påvirker inntektene det enkelte år. Utøverne har selv ansvaret for å utnytte de muligheter jordbruksoppkjøret og markedet gir. Selvstendig næringsdrivende står i så måte i et annet forhold til sin egen inntekt enn andre grupper.

3.12.1 Inntektsmulighetene i jordbruket

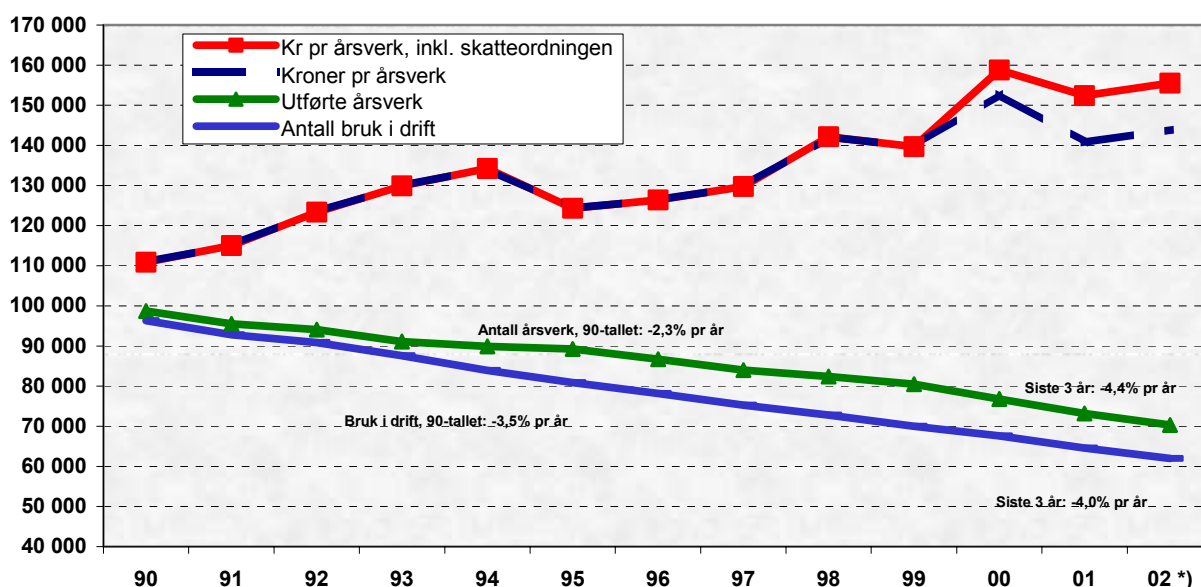
Inntektsutviklingen for jordbruket samlet sett skal vurderes med utgangspunkt i normaliserte regnskaper i Totalkalkylen. Totalkalkylen omfatter landbruksbefolkningens inntekter fra tradisjonelt jord- og hagebruk. Den inkluderer strukturendringer og skal vise den faktiske tilpasningen i det enkelte år. Inntekter, kostnader og arbeidsforbruk knyttet til skogbruk og en del tilleggsnæringer er ikke med, bortsett fra kjøreinntekter for utstyr som er kostnadsført i totalregnskapet. Resultatene fra Totalkalkylens normaliserte

regnskaper vil derfor ikke gi et fullstendig bilde av utviklingen i landbruksbefolkningens samlede inntektsforhold.

Figur 3.1 viser vederlag til arbeid og egenkapital pr. årsverk etter totalkalkylen for jordbruket (normaliserte regnskaper). Budsjettnemndas totalkalkyle gjøres opp før skatt. Jordbruksfradraget ved skatteligningen kommer derfor ikke inn i beregningene, men var knyttet opp til jordbruksoppgjøret i 2000 som kompensasjon for reduserte målpriser, og ble videreført i 2001. Inntektsvirkningen av dette er lagt til i figur 3.1 og tabell 3.7. Det er regnet med en inntektsvirkning pr. årsverk på 5 900 kroner i 2000, 11 700 kroner i 2001 og 11 600 kroner i 2002.

På grunn av variasjonen i inntektene i jordbruket mellom årene, vil beregning av den underliggende inntektsutviklingen være avhengig av hvilke år en tar utgangspunkt i. Gjennomsnittlig årlig endring i inntekt pr. årsverk, beregnet som snitt av årlige endringer fra året før, utgjør 3 pst. for perioden 1990 til 2002, 2,2 pst. for perioden 1993 til 2002 og 3,4 pst. for perioden 1995 til 2002.

Figur 3.1 Antall bruk i drift, årsverk og inntekt i jordbruket

* Budsjett.

Kilde: Budsjettnemnda for jordbruket.

Tabell 3.7 viser utviklingen i vederlag til arbeid og egenkapital de siste årene i følge Budsjettnemnda for jordbrukets normaliserte regnskaper. Revisjon av dataserier og beregningsprinsipper, gjør at både beregnet inntektsnivå og inntektsutvikling kan variere mellom beregningsår. Totalkalkylen har dermed ikke samme presisjonsnivå som lønnsstatistikk og inntektsutviklingen bør vurderes over noe tid.

Det er store svingninger i inntekten i perioden 1998 til 2002. Årsakene til dette er flere. I 2000 ble det innført et skattefradrag i positiv næringsinntekt som skulle kompensere for tilsvarende målprisreduksjoner. På grunn av at tiltaket fikk halv effekt for 2000, utgjorde dette 450 mill. kroner i 2000 og 900 mill. kroner for 2001.

Videre fikk næringen som følge av markedsoverskudd i 1999 et pristap brutto beregnet til ca. 800 mill. kroner i 1999 og ca. 700 i 2000. For 2001 og 2002 er overproduksjon ikke lenger et problem. En annen viktig årsak til inntektssvingningene er et betydelig oppkjøp av melkekvoter i 2000, som er inntektsført sektoren med 667 mill. kroner i 2000, mot 189 mill. kroner i 1999 og 112 mill. kroner i 2001. Dette påvirker også flere kostnads- og inntektsposter vesentlig, bl.a. melkeproduksjon og melkepris, kraftfôrkjøp og totalt arbeidsforbruk.

For avtaleåret 2001/2002 ble utbetalingen av tilskudd til endret jordarbeiding flyttet fra november til februar. Det er derfor ingen postering av tilskuddet på 2001, men frigjorte midler ble delvis omdisponert til oppkjøp av melkekvoter, som er inntektsført i 2001. Også omlegging i utbetaling av driftstilskudd melk ga underforbruk i 2001. På bakgrunn av disse forhold må utviklingen i inntektene vurderes over flere år.

Tabell 3.7 Utviklingen i vederlag til arbeid og egenkapital i flg. Budsjettnemndas normaliserte regnskaper

	2000 mill. kr	2001 mill. kr	2002 ¹ mill. kr	01/00 prosent	02/01 prosent
Sum inntekter	29 442	28 675	28 929	-2,6	0,9
Sum kostnader	17 700	18 378	18 810	3,8	2,4
Vederlag til arbeid og egenkapital	11 742	10 297	10 119	-12,3	-1,7
Årsverk	76 800	73 200	70 300	-4,7	-4,0
Totalkalkylen, kr pr. årsverk	152 900	140 700	143 900	-8,0	2,3
Verdi skatteordning, kr pr. årsverk	5 900	11 700	11 600		
Totalt, kr pr. årsverk	158 800	152 400	155 500	-4,0	2,0

¹ Budsjett før oppgjør.

Kilde: Budsjettnemnda for jordbruket.

I Totalkalkylens normaliserte regnskaper er sektorens totale vederlag til arbeid og egenkapital beregnet redusert med 12,3 pst. fra 2000 til 2001. Pr. årsverk er det beregnet en reduksjon på 8 pst. ekskl. skatt og 4 pst. inkl. skatt, noe som er 1 prosentenheter mer enn forutsatt av Budsjettnemnda etter oppgjøret i fjor. I budsjettet for 2002, før oppgjør, er det totalt for sektoren regnet med en økning i vederlag til arbeid og egenkapital pr. årsverk på omlag 2 pst.

Bevilgningsreduksjonen i statsbudsjettet for 2002 på 300 mill. kroner er da inkludert med full inntektsvirkning.

Budsjettnemndas referansebruksberegninger viser at referansebrukene fra 2000 til 2001 har en vesentlig mindre reduksjon i inntektene enn Totalkalkylen. Den viktigste enkeltårsaken til dette er det ekstraordinære salget av melkekvoter i 2000. Inntektene fra kvotesalget går til de som går ut av melkeproduksjonen. Gjenværende melkeprodusenter (inkl. melkebruk i driftsgranskingene) får ingen inntektseffekt av selve kvotesalget, men får virkningen av økt melkepris som følge av bedre markedssituasjon.

Budsjettnemnda for jordbruket har på bakgrunn av driftsgranskingene beregnet årlig produktivitetsendring de siste 8 år, inkludert arbeidsforbruk, for

hovedproduksjonene. Beregningene viser at det har skjedd en betydelig produktivitetsframgang i kornproduksjonen. Produktivitetsendringene i kroner pr. årsverk pr. år utgjør for korn 14 000 kroner, for melk og storfeslakt 1 500 kroner, korn/gris 5 100 kroner og sau 300 kroner.

Overføringene til jordbruket

Netto overføringer i faste kroner var høyest i første halvdel av 1980-årene og er redusert fram til 1997. Budsjettoverføringene økte i 1998, 1999 og 2000, når det er tatt hensyn til inntektsfradraget i jordbruksinntekt, mens de ble noe redusert i 2001. Tall fra OECD viser at Norge sammen med Sveits, Korea, Japan og Island har den mest omfattende jordbruksstøtten blant OECD-landene.

OECDs PSE-analyser (Producer Support Estimate) viser næringsstøttens andel av produksjonsverdien for jordbruket. Beregningene omfatter både budsjettstøtte og virkning av importbeskyttelsen (skjermingsstøtte), dvs. forskjellen mellom verdensmarkedspris og norsk pris. Beregningene skal i prinsippet gi et totalmål for støtte, og omfatter også skatte- og avgiftslettelser. For Norges del er avgiftsfritak på diesel et eksempel på avgiftslettelser som inkluderes i beregningene. Avgiften på plantevernmidler som tidligere ble trukket fra beregnet støtte, skal ikke lenger trekkes fra fordi de er generelle avgifter. PSE-prosenten gir indikasjon på støttenivået. Den bør ikke brukes til nøyaktig sammenligning mellom land, fordi det er variasjon mellom land i hvor stor andel av jordbruksproduksjon og virkemidler som er inkludert i beregningen. Støttenivået i Norge målt ved PSE-prosenten har endret seg lite de siste ti årene og var i 2000 på 64 pst. Endringer i PSE-prosenten kan skyldes både endringer i det interne støttenivået og også valutakurser, men særlig vil endringer i verdensmarkedspriser ha stor betydning.

Norge er et av de land med størst andel produksjonsnøytral støtte i forhold til total støtte. Det siste tiåret har det skjedd en betydelig dreining i virkemiddelbruken fra pristilskudd til mer produksjonsnøytrale virkemidler både i Norge og andre land. Dette har vært gjort bl.a. for å redusere tilskuddenes produksjonsdrivende effekt og for å redusere intensiteten i produksjonen. Det er viktig å være oppmerksom på at OECDs system for støtte målt i PSE ikke direkte kan sammenliknes med WTOs inndeling av internstøtte, bl.a. fordi WTO-beregningene benytter administrerte priser og verdensmarkedspriser fra 1986-88 til å beregne "skjermingsstøtten". "Skjermingsstøtten" i WTO-beregningene angir derfor ikke et lands aktuelle skjermingsstøtte. Når det gjelder Norges forpliktelser på internstøtte vises det til kap. 5.

CSE (Consumer Support Estimate) er et uttrykk for den implisitte skatt som pålegges forbrukerne som følge av landbrukspolitikken (negativ verdi fordi det er en overføring fra forbrukerne). Norges prosentvise CSE var i 2000 på -42 pst., det vil si en reduksjon på 10 pst. fra 1999.

3.12.2 Lønnsutviklingen for andre grupper

Tabell 3.8 viser lønnsutviklingen fra 2000 til 2001, samt for perioden 1991-2001 for en del grupper. Inntektsutviklingen for selvstendige næringsdrivende er ikke tatt med. Det statistiske materiale er svakere for denne gruppen og vil normalt svinge mer enn for andre.

Tabell 3.8 Lønnsutviklingen i prosent for alle grupper og for to hovedgrupper av lønnstakere.

	I alt 1991-2001	Vekst 2000-2001
Årslønn ¹ alle grupper	50,1	4,8
Årslønn ¹ NHO bedrifter i industrien, timelønte og funksjonærer	50,4	5,1 ²
Årslønn ¹ offentlig forvaltning	46,5	4,5
Lønn ³ pr. normalårsverk ⁴	52,9	4,9

¹ Den samlede lønn (ekskl. overtidsgodtgjørelse) en lønnstaker vil oppnå i løpet av et år, dersom vedkommende har utført et fullt normalt årsverk. Det forutsettes at det gis full lønn under ferie, sykefravær, permisjoner mv.

² For alle i industrien har veksten vært 4,5 pst.

³ Lønn ekskl. arbeidsgiveravgift. Dette innebærer lønn inkl. overtidsgodtgjørelse, naturallønn og sosiale ytelser som lønnstakerne mottar.

⁴ Summen av antall heltidsansatte og deltidsansatte omregnet til heltid (SSB).

Kilde: Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene og Statistisk sentralbyrå

Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene har i rapport av 20.03.2002 beregnet lønnsoverhenget inn i 2002 for hovedgrupper av lønnstakere. Overhenget beskriver hvor mye lønnsnivået ved utløpet av et år ligger over gjennomsnittet for året. Det forteller dermed hvor stor lønnsveksten vil bli fra et år til det neste, dersom det ikke gis lønnstillegg eller foregår strukturendringer i det andre året. Beregningsutvalgets anslag for lønnsoverhenget inn i 2002 i en del områder ligger i området 1,1 til 2,5 pst. Gjennomsnittlig overheng for alle grupper anslås til 1,8 pst. Dette er 0,7 prosentpoeng lavere enn til 2001, men 0,5 prosentpoeng høyere enn til 2000.

Lønnsoppgjørene i 2002

Lønnsoppgjørene er for det meste avsluttet. I LO/NHO-området er det forbundsvise forhandlinger. Det foreligger bl.a vedtatte forhandlingsresultater for verkstedindustrien og byggfagene. I oppgjørene er det stort sett gitt et generelt tillegg på kr 2,75 per time fra 1. april samt en del andre generelle forbedringer (heving av minstelønn, økt skifttillegg, m.m.) som varierer noe fra område til område. I noen områder er det også gitt lavlønnsstillegg, f. eks. i transportsektoren. Når det gjelder tjenestepensjon er partene enige om viktigheten av tjenestepensjon og oppfordrer i fellesskap til at slike etableres på den enkelte bedrift. Erfaringene skal drøftes ved mellomoppgjøret 2003. I transportsektoren ble imidlertid partene enige om en pensjonsordning for bussjåfører.

I varehandelen er det bl.a. vedtatt avtaler mellom Handel og Kontor og HSH og mellom Handel og Kontor og Samfo. Her er det i begge oppgjør også gitt et generelt tillegg på kr 3,00 per time og et lavlønnsstillegg på kr 2,- per time fra 1. april samt en del andre forbedringer i avtalen. Dessuten er det enighet om samme formulering om tjenestepensjon som for områdene i LO/NHO-området (unntatt bussjåfører).

I hotell- og restaurantvirksomhet er hotellstreiken avblåst og partene har blitt enige om et generelt tillegg på kr 2,75 pr time foruten lavlønstillegg og andre forbedringer.

I staten og skoleverket er partene kommet fram til et anbefalt forslag til avtale som innebærer et generelt tillegg på kr 7 500 per år fra 1. mai opp til ca kr 241 000 (l.tr. 30) og 3,1 pst på lønnstrinnene over, men med en viss avtakende proSENTSATS over l.tr. 70 (ca kr 480 000). Videre er det avsatt 1,5 pst til sentrale justeringer 1. august og 1,9 pst til lokale forhandlinger 1. september. I kommuneoppgjøret utenom Oslo ble det enighet om et generelt tillegg på kr 6000 per år. For Oslo ble det enighet om et generelt tillegg på kr 7000 per år. Det ble ellers avsatt pottter til lokale forhandlinger og avtalt økte minstelønnsatser.

Også i andre lønnsoppgjør er det enighet om nye avtaler.

Inntektsutviklingen for selvstendig næringsdrivende vil avhenge av fortjenesteutviklingen. Her vil bl.a. konkurransesituasjonen overfor utlandet, herunder pris- og avsetningsforholdene på eksportmarkedene og valutakursutviklingen, spille inn.

4 Utviklingen i foredlings- og omsetningsledd

4.1 Foredling og omsetning

Foredling og omsetning av jordbruksvarer ligger i hovedsak utenfor jordbruksavtalens virkeområde. Markedsordninger og handelspolitiske rammebetingelser har stor betydning for næringsmiddelindustri og omsetning, og landbrukspolitikken må i større grad ha fokus på alle ledd i kjeden fra jord til bord.

Foredlings- og omsetningsleddene er viktige både for sysselsetting og verdiskaping og for inntektsmulighetene i jordbruket. Regjeringen ønsker reell konkurranse i verdikjeden for å opprettholde produksjon og verdiskaping i Norge. Alle aktører har et selvstendig ansvar for å markedsrette sin virksomhet.

Store deler av næringsmiddelindustrien er basert på norsk råstoff, samtidig som den i økende grad er eksponert for internasjonal konkurranse. Hensynet til næringsmiddelindustriens utviklingsmuligheter, til forbrukerinteressene og til primærjordbrukets avsetningsgrunnlag gjør det viktig at industriens konkurranseevne styrkes.

4.2 Prisutviklingen på matvarer

Tabell 4.1 viser prisutviklingen på matvarer ved konsumprisindeksen fra Statistisk sentralbyrå. Indeksen for matvarer og alkoholfrie drikkevarer har steget nesten 10 pst. mindre enn den generelle prisveksten fra 1998 til mars 2002. Dette må ses i sammenheng med at merverdiavgiften på matvarer ble satt ned fra 24 pst. til 12 pst. fra 01.07.2001. Fra 1998 til mars 2002 har fisk hatt den høyeste prisveksten av matvarene.

Tabell 4.1 *Konsumprisindeksen på matvarer og totalt*

	1998	1999	2000	2001	April 2002
Brød og kornprodukter	100	102,5	103,8	100,4	97,7
Kjøtt	100	102,7	103,5	101,8	98,8
Fisk	100	106,8	112,0	113,5	112,4
Melk, ost og egg	100	101,3	102,3	98,3	94,9
Oljer og fett	100	103,2	105,1	103,2	102,5
Frukt	100	103,7	105,0	108,7	104,1
Grønnsaker, med poteter	100	104,4	108,9	104,3	107,0
Sukker, sjokolade, andre sukkervarer	100	104,4	107,4	107,1	105,8
Andre matvarer	100	103,7	105,6	102,4	97,5
Kaffe, te og kakao	100	92,8	92,2	87,2	81,6
Mineralvann, leskedrikker og juice	100	104,2	108,4	107,9	107,0
Matvarer i alt	100	102,9	104,8	103	100,5
Konsumprisindeks totalt	100	102,3	105,5	108,7	109,7

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Prisundersøkelser

Flere forskningsinstitusjoner har lagt fram undersøkelser av prisutviklingen. Statistisk sentralbyrå (SSB) presenterte i desember 2001 forbruksundersøkelsen for 2000. Den viser at trenden om at forbruket til mat og drikke som andel av forbruket, som vært synkende i mange år, har snudd fra 1999 til 2000. Mens gjennomsnittshusholdningen i 1999 brukte 11,7 pst. av forbruket på mat utgjorde dette 12,3 pst. i 2000. Dette kan i følge SSB skyldes at forbrukerne kjøper dyrere matvarer eller økt innslag av større husholdninger i datautvalget til undersøkelsen.

Som en del av prisovervåkingsprogrammet publiserte SSB i 2001 en rapport om prisnivå på matvarer i de nordiske land, Tyskland og EU for perioden 1994 til 2000. Veid sammen med de enkelte lands forbruksmønster lå Norge i perioden 37 til 62 pst. over EU-gjennomsnittet. De nordiske landene lå alle markert over EU-gjennomsnittet. Danmark og Sverige lå hhv. 15 og 22 pst. lavere enn Norge. Rapporten angir også at i Norge og på Island er matvarer relativt sett dyrere enn andre forbruksvarer i forhold til EU15. Fisk har den laveste forskjellen (119) og kjøtt den høyeste (171). Alkoholvarer lå på 230, alkoholfrie drikkevarer på 187 og tobakksvarer på 229, men disse er ikke med i totalindeksen. Denne undersøkelsen var gjennomført før momsreformen i Norge. Med full overveltning til forbrukerprisene ville momsreformen isolert sett redusere Norges indeks for 2000 fra 162 til 146.

Prisovervåkingsprogrammet har vist at momsreduksjonen på matvarer i all hovedsak kom forbrukerne til gode ved at matprisene ble redusert med over 9 pst. Reformen bidro dermed isolert sett til tilsvarende reduksjon i prisforskjellene til nabolandene. Etter reformen har imidlertid utviklingen i kronekursen spist opp noe av forskjellen.

SSB foretok i 2001 en undersøkelse av grenshandelen med Sverige og Danmark. Undersøkelsen er basert på prismateriale for januar 2001. Undersøkelsen viser at prisnivået i de mest typiske grenshandelsområdene er til dels betydelig lavere enn ellers i Sverige. På de mest typiske grenshandelsvarene lå prisene innover i Sverige 25 til 40 pst. over grenshandelsområdene, med et ekstremtilfelle på 110 pst. Sammenligning av prisene på grensa alene gir derfor et skjevt bilde av de generelle prisforskjellene i forhold til våre naboland.

Prisforhold i matvarekjeden

NILF og ECON Senter for økonomisk analyse foretok i mai 2001 en marginundersøkelse for kjøttprodukter. For årene 1999 og 2000 var en økning i marginene i slakte-, skjære- og foredlingsleddet viktigste årsak til økningen i forbrukerprisene i perioden.

SIFO la i februar 2001 fram en marginundersøkelse for kjøttvarer. Rapporten tyder på at det har vært store endringer i prispåslagene på ulike ledd de siste ti årene (1989-1999). Bearbeidings- og distribusjonsleddet har i følge rapporten hatt en markant økning i sine andeler av prispåslagene i denne perioden. Produsent-, styknings- og detaljistleddene har alle fått reduserte andeler i løpet av 10-årsperioden. De siste to årene viser undersøkelsen økte prispåslag på detaljistleddet, samtidig som prispåslagene reduseres på produsentleddet og stykningsleddet.

I SIFOs pressemelding om undersøkelsen heter det følgende om årsakene til endringene i prispåslagene:

"Endringene i prispåslagene kan ha flere forklaringer. Det kan dreie seg om endringer i styrkeforholdet mellom leddene, og da også profitten. Det kan også dreie seg om endringer i kostnadsbildet for aktørene i produksjonen og omsetningen av kjøtt og kjøttvarer. Bransjen har vært preget av omstruktureringer og rasjonalisering, fra produsent til detaljhandelen.

- Det er ikke mulig ut fra våre analyser alene å si hvilke av de nevnte tilfellene det dreier seg om. Til dette trengs det mer spesifikke analyser av leddene i distribusjonskanalen, sier SIFO-forskere."

Økt foredlingsgrad kan være en av forklaringene på at kostnadsbildet og prispåslagene har endret seg. Høsten 2001 presenterte NILF en undersøkelse av prisutviklingen spesielt på frukt og grønnsaker, basert på dataene for SSBs konsumprisindeks. I perioden 1989 til 2000 var den generelle prisøkningen på 31 pst., mens matprisene sett under ett økte med 26 pst. Frukt og grønt hadde en prisøkning på 56 pst. i samme periode. Det er spesielt forbrukerprisen på potet som slår ut, med en økning på 74 pst. Samtidig har produsentprisen på potet gått ned, slik at marginpåslaget til grossist/detaljist nesten er tredoblet i perioden. Noe av denne økningen kan forklares med økt andel vasking, men på langt nær alt. Også kålrot, hodekål og gulrot har hatt en relativt sterk prisvekst i perioden, mens importert frukt har hatt en noe lavere prisvekst enn konsumprisindeksen. Det absolutte marginpåslaget til grossist/detaljist varierer sterkt mellom de undersøkte varene. Margin målt som prosent av produsentpris varierer mellom 100 og 200 pst.

4.3 Industri og konkurranseforhold

4.3.1 Forhold som påvirker konkurransesituasjonen for næringsmiddelindustrien

Det sterke gjensidige avhengighetsforholdet mellom primærproduksjonen og foredling/omsetningsleddene gjør at utviklingen i de ulike ledd i produksjonskjeden får betydning for hele kjeden. Næringsmiddelindustrien er avhengig av råvarer som er konkurransedyktige både med hensyn til pris og kvalitet. Primærproduksjonen er på sin side avhengig av en konkurransedyktig næringsmiddelindustri som kundebase.

Den norske næringsmiddelindustrien blir i økende grad eksponert for internasjonal konkurranse. Graden av konkurranse varierer mellom varegrupper. Spesielt utsatt er bearbeidede landbruksprodukter som omfattes av ordningen med råvarepriskompensasjon (RÅK). Verdien av RÅK-importen har økt jevnt de siste årene fra 2,6 mrd. kroner i 1995 til 3,8 mrd. kroner i 2001. Importøkningen har vært særlig merkbar for melbaserte produkter som brød, frosne og halvstekte varer, deiger og kakemikser. Den norske eksporten av RÅK-varer har stabilisert seg etter noen år med reduksjon og viser svak økning i 2001. I 2001 utgjorde eksporten av RÅK-varer 881 mill. kroner.

Omsetningstall fra varehandelen viser videre en økende markedsandel for bearbeidede landbruksvarer. For norsk næringsmiddelindustri representerer det en utfordring å beholde/øke sin markedsandel innenfor dette voksende segmentet. Dette vil også være svært viktig for underleverandørene til RÅK-industrien, både primærprodusenter og foredlingsindustri. For eksempel viser anslag at 15 pst. av norsk melkeproduksjon i dag går til RÅK-industrien. Det er videre beregnet at RÅK-industrien gir avsetning fra 6 400 årsverk i jordbruket.

Den framtidige utviklingen og konkurransekraften i RÅK-industrien og annen næringsmiddelindustri vil avhenge av flere faktorer. Dette gjelder både hvilke rammebetingelser (råvarepriser, tollvern og andre økonomiske virkemidler) som industrien må operere under, internasjonal konkurranse og industriens egen evne til utvikling og markedsorientering.

Prisutvikling råvarer

For å opprettholde en konkurransedyktig næringsmiddelindustri må det gjennom prisutviklingen innenlands og målrettede virkemidler legges til rette for å sikre industrien konkurransedyktige rammevilkår. Gjennom RÅK-ordningen utbetales tilskudd for å utjevne forskjeller i råvarekostnadene mellom norskproduserte og utenlandske ferdigvarer. Prisutjevningen skjer i form av tilskudd ved eksport av ferdigvarer (eksportrestitusjon) eller prisnedskrivning av innenlandske jordbruksråvarer som nyttes til fremstilling av ferdigvarer.

Importen av RÅK-varer til Norge skjer i hovedsak fra EU. Utviklingen i råvareprisene i EU sammenlignet med Norge er således et svært viktig element i konkurransevilkårene for norsk næringsmiddelindustri. I EU gjennomføres nå en gradvis reduksjon av råvareprisene for melk, korn og storfekjøtt som følge av landbruksreformen i Agenda 2000. Utbruddene av kugalskap og munn- og klovsyke har medført lavere priser på storfekjøtt i EU. Prisutviklingen i våre

naboland må følges nøye og gi grunnlag for løpende vurderinger av konkurransesituasjonen i næringsmiddelindustrien og tilpasning av virkemidlene innenfor RÅK-ordningen. Sett i forhold til dagens konkurransesituasjon blir prisutviklingen på matkorn og storfekjøtt spesielt viktig fremover.

Sammen med utviklingen i råvarepriser er tollvernet for bearbejdede landbruksprodukter svært viktig for industrien. Høsten 2001 ble det enighet mellom EØS/EFTA-landene om protokoll 3 til EØS-avtalen om tollvernet for slike produkter. Avtalen ble iverksatt 01.01.2002, jf. omtale under kap. 5.4.

Industriutvikling - markedsorientering

St.meld. nr.19 (1999-2000) legger opp til større forbrukerorientering av mat- og landbrukspolitikken med fokus både på primærproduksjonen, foredling og distribusjon. I tillegg er kravene til kvalitet og konkurransedyktige priser fremhevet i Sem-erklæringen. Næringsmiddelindustrien møtes av krav om økende produktmangfold og varer av høy kvalitet til en akseptabel pris. Dette forutsetter evne til å fange opp og tilpasse seg forbrukertrender samtidig som produksjonen drives på en kostnadseffektiv måte. Næringsmiddelindustrien har vært og er inne i en tid med betydelige strukturendringer som skal bidra til styrket konkurranseevne.

Det kan være spesielt vanskelig å tilpasse seg for mindre bedrifter med begrenset kapasitet og kompetanse til å drive produktutvikling og bruke forskningsinstitusjonene. Innen næringsmiddelindustrien er det et betydelig antall slike små bedrifter. Disse bedriftene er innenfor målgruppen for Senter for produktutvikling i næringsmiddelindustrien (SPIN), Konsulent- og nettverksprogrammet ledet av Matforsk og Verdiskapingsprogrammet (koblet mot primærproduksjonen).

Et dagligvaremarked der utviklingen innebærer betydelig innslag av nordiske/internasjonale kjeder som ønsker å samle innkjøpsfunksjonene gjennom sentrale innkjøpsavtaler, stiller også nye krav til industrien. Ved en slik utvikling vil det for leverandørene bli stadig viktigere å være konkurransedyktige både på hjemmemarkedet og på eksportmarkedet (Norden). De siste årene har som tidligere nevnt RÅK-industrien svekket sin posisjon både på hjemmemarkedet og eksportmarkedet.

4.3.2 Konkurransesituasjonen for næringsmiddelindustrien i det norske markedet

Konkurransesituasjonen i melkemarkedet

Som en oppfølging av St. prp nr 52 (2000-2001) har Landbruksdepartementet gitt Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) i oppdrag å gjennomføre en utredning for å se på forutsetningene for å etablere konkurranse i melkemarkedet generelt og i konsummelkemarkedet spesielt. Utredningen skal avgis til Landbruksdepartementet innen 01.07.2002. Denne utredningen vil deretter måtte vurderes nærmere av avtalepartene, og eventuelt behandles i neste års jordbruksoppgjør, før man implementerer endringer i gjeldende markedsordning for melk.

Den midlertidige ordningen med et særlig tilskudd for små konsummelkmeierier, ble i St.prp. nr. 52 (2000-2001) forutsatt å virke frem til 01.01.2003. Dette var under forutsetning av at rammevilkårene for konsummelkproduksjon i markedsordningen for melk innen den tid var ferdig utredet. Partene er enige om at det særlige tilskuddet for små konsummelkmeierier videreføres inntil de nødvendige endringer i PU-ordningen er gjennomført.

Oppfølging av disse sakene er nærmere omtalt i kap. 7.7.2

Konkurransesituasjonen i korn- og melmarkedet

Det ble 01.07.2001 innført ny markedsordning for korn der pris- og markedsreguleringsansvaret ble lagt til Norske Felleskjøp. Vedtaket om å gi Norske Felleskjøp markedsreguleringsansvaret ble gjort under forutsetning av at det ble satt i verk tiltak for å bidra til konkurranse i kornhandelen og at en betydelig del av førstehåndsomsetningen og foredling håndteres utenom Felleskjøpsystemet. Det ble i mars 2001 gjennomført endringer i Statkorn AS (nå Unikorn AS), der Statkorn Holding ASA (nå Cermaq ASA) kjøpte tilbake Felleskjøpsgruppens aksjer i Statkorn AS med virkning fra 01.01.2001.

Det er få aktører i det norske kornmarkedet. I en slik situasjon er det en utfordring å få til fungerende konkurranse. Konkurransemyndighetene følger utviklingen i dette markedet. Når det gjelder førstehåndsomsetningen av korn håndteres en betydelig andel utenom Felleskjøpsystemet, ca 50 pst. Bygdemøllene tar imot ca. 42 pst. og Unikorn AS ca. 8 pst. En betydelig andel av kornet som ikke nyttes av bygdemøllene selv leveres til Unikorn AS og noe til Felleskjøpgruppen. I kraftfôrproduksjonen er det Felleskjøpgruppen (ca. 73 pst.) og bygdemøllene (ca. 27 pst.) som er de store aktørene. I matmelbransjen er det også to store aktører, Norgesmøllene DA og Cerealia AS.

Eierskapspolitikken i Cernova AS

Cernova AS er et holdingsselskap hvis formål er å eie og investere i virksomhet innenfor kornhandel, møllevirksomhet og annen næringsmiddelrelatert virksomhet om står i naturlig sammenheng med dette. Cernova AS eier bl.a. Norgesmøllene DA (60 pst.), Unikorn AS (66 pst.) (tidl. Statkorn AS) og Fiskå Mølle AS (49 pst.).

Vurdering av statens eierskap i Cernova AS er gjort i den nylig fremlagte stortingsmeldingen om statlig eierskap (St.meld. nr. 22 (2001-2002)). Regjeringen legger i meldingen til grunn at Cernova ASA og dets underliggende virksomheter skal drives etter bedriftsøkonomiske kriterier og at det statlige eierskapet i Cernova ASA for fremtiden kan begrenses til 34 pst. Dette for bl.a. å ivareta et hensyn til en effektiv konkurranse i kornmarkedene. En restrukturering av landbrukskonsernet slik det nå framstår kan være aktuelt for å møte framtida. Dagens kornordning bygger på den forutsetning at det skal være reell konkurranse i kornmarkedet. Ved etablering av dagens kornordning ble det lagt opp til at Unikorn AS skulle utgjøre en varig konkurrent til Felleskjøpgruppen som er markedsregulator når det gjelder kornhandel, jf. Ot.prp. nr. 69 (2000-2001). Utviklingen av virksomheten framover må ta hensyn til dette.

Konkurransesituasjonen for den melbaserte næringsmiddelindustrien

Innførselen av bakervarer som omfattes av ordningen med råvarepriskompensasjon (RÅK) har økt jevnt fra 1995 til 2001. Verdien av importen ble om lag doblet i denne perioden. Om lag tre fjerdedeler av norsk matkornproduksjon blir brukt som råvare i RÅK-produkter. NILF har hvert år siden 1998 foretatt analyser av konkurransesituasjonen for RÅK-varer. Med hensyn til råvarekostnadene viser beregningene en svak preferanse for norske bakervarer (baguetter og ciabatta) i forhold til tilsvarende importerte produkter fra EU. Preferansen for de norske bakervarene har økt litt de siste 3 årene.

Virkemidlene tilknyttet jordbruksavtalen har hatt følgende innvirkning på grunnlaget for melprisen i løpet av det siste året:

- Selv om den justerte målprisen på mathvete i seg selv ikke skulle innebære prisøkning på matkorn, har melprodusentene opplevd prisøkning på norsk matkorn med den nye markedsordningen. Dette skyldes dels at kornprodusentene har oppnådd prisøkning på mathvete på 3-4 øre pr. kg sammenliknet med forrige sesong og dels at fraktmønsteret for matkorn ikke har vært optimalt.
- Beregnet økonomisk effekt ved overgang fra generelle tollnedsettelse til kvoter med nedsatt toll er en reduksjon på 33 øre pr. kg importert mathvete.
- Matkorntilskuddet er redusert med 14 øre pr kg i 2002.
- Prisedskrivningstilskuddet til norsk korn er uendret.

Med en andel av matkornforbruket på 50 pst. oppveier prisreduksjonen på importert matkorn den prisøkningen som har vært på norsk matkorn og reduksjonen i matkorntilskuddet. Likevel har melprodusentene økt prisene på mel med 22 øre pr. kg i 2002.

Landbruksdepartementet vil følge nøye med på konkurransesituasjonen til den melbaserte næringsmiddelindustrien. Med uendret beregningsmåte er det grunn til å anta at matkorntilskuddet vil bli ytterligere redusert framover, som følge av lavere toll på importert matkorn og økende andel norsk matkorn.

5 Importvernet og internasjonale forhold

5.1 WTO Landbruksavtalen

Den såkalte Uruguay-runden med multilaterale forhandlinger om regelverk knyttet til handel resulterte i opprettelsen av *Verdens Handelsorganisasjon* (World Trade Organisation – WTO) 01.01.1995. Samtidig ble det etablert egne avtaler om landbruk (*Landbruksavtalen*) og om sanitære og plantesanitære forhold (SPS-avtalen). Landbruksavtalen legger viktige rammebetingelser for den nasjonale landbrukspolitikken gjennom forpliktelser og rettigheter på tre områder: markedsadgang, internstøtte og eksportsubsidier.

Det pågår nye forhandlinger, jf. kap. 5.2. Inntil en ny landbruksavtale er ferdigforhandlet vil Norge være bundet av forpliktelsene i dagens landbruksavtale.

5.1.1 Markedsadgang

Landbruksavtalen medførte omlegging til et tollbasert importvern der tollsatsene i gjennomsnitt skulle reduseres med 36 pst. til år 2000. I tillegg forpliktet Norge seg til å etablere tollkvoter for såkalt eksisterende og ny markedsadgang. Tollsatsene i tolltariffen ble trappet ned til forpliktelsene for år 2000 allerede i 1995.

5.1.2 Internstøtte

WTO Landbruksavtalen definerer tre typer internstøtte – *gul støtte*, *blå støtte* og *grønn støtte*. Det er knyttet reduksjonsforpliktelser til bruken av gul støtte. Blå og grønn støtte er unntatt reduksjonsforpliktelser. Dersom summen av blå og gul støtte i løpet av avtaleperioden overstiger nivået som var bestemt i 1992 kan avtalepartene i WTO under visse forutsetninger iverksette ulike mottiltak. Slike mottiltak må begrunnes i at det påvises at økningen i støtten har skadet eller truet andre parters interesser.

5.1.3 Gul støtte eller AMS

Gul støtte eller AMS (Aggregate Measurement of Support) er verdien av differansen mellom norske målpriser og faste referansepriser, i tillegg til prisstøtte over budsjett fratrukket særavgifter. WTO-landbruksavtalen har konkrete bindinger knyttet til bruken av gul støtte. Tillatt nivå for gul støtte er redusert med 20 pst. i gjennomføringsperioden (1995-2000). For Norge innebærer reduksjonskravet en reduksjon fra 14,3 mrd. kroner til 11,4 mrd. kroner fra og med år 2000. For 2000 var det notifiserte nivået i gul boks 10,3 mrd. kroner. Anslag på utviklingen etter dette tyder på en viss økning, men AMS er bl.a. sterkt påvirket av avling/produksjonsvolum og markedssituasjonen.

5.1.4 Blå støtte

Blå støtte er støtteordninger under produksjonsbegrensende programmer basert på faste arealer eller avlinger, eller på et fast antall dyr. I 2000 var notifisert blå støtte på 7,7 mrd. kroner.

5.1.5 Grønn støtte

Den tredje kategorien er grønn støtte. Dette er støtte som har liten eller ingen innvirkning på produksjon og handel. Grønn støtte er unntatt fra reduksjonsforpliktelsene. I 2000 var notifisert grønn støtte på 5,0 mrd. kroner.

5.1.6 Eksportstøtte

Landbruksavtalen i WTO forutsetter en årlig reduksjon i bruken av eksportsubsidier fra 1995 til år 2000 på til sammen 36 pst. målt i verdi og 21 pst. målt i volum. Det er særlig for kjøtt og ost at bindingene for eksportstøtte er reelt begrensende for Norge.

5.2 WTO-forhandlingene

I henhold til gjeldende regelverk ble det i 2000 innledet nye forhandlinger i WTO om jordbruk, tjenester og immaterielle rettigheter (den såkalte innebygde dagsorden). På jordbruksområdet var forhandlingsmandatet nedfelt i artikkel 20 i gjeldende landbruksavtale. Denne artikkelen viser til den langsiktige målsettingen om å oppnå betydelig gradvise reduksjoner i støtte- og vernetiltak og sier samtidig at det i de videre forhandlinger også skal tas hensyn til bl.a. de erfaringer som er gjort med gjennomføringen av den eksisterende avtale, spesiell og differensiert behandling av utviklingsland og såkalte ikke-handelsmessige eller ikke-økonomiske forhold. I henhold til artikkel 20 kreves det ikke at det langsiktige målet nås allerede i den kommende forhandlingsrunden. Partene er heller ikke pålagt noen konkrete forpliktelser med hensyn til resultatet av forhandlingene. Selve forpliktelsen til å forhandle for å fortsette reformprosessen innebærer imidlertid at partene må forventes å gå lenger enn de eksisterende forpliktelser.

På WTOs fjerde ministerkonferanse i Doha i november 2001 ble det enighet om å sette i gang en ny bred forhandlingsrunde. Det forhandles om tjenester, landbruk, visse handelsrelaterte sider ved immaterielle eiendomsrettigheter (TRIPS), markedsadgang for industrivarer, regelverket (bl.a. for antidumping), handel og miljø, samt oppfølging av utviklingslandenes krav knyttet til eksisterende avtaleverk. De pågående forhandlingene foregår i separate forhandlingsgrupper. I Doha var det dessuten enighet om, under visse forutsetninger, å starte forhandlinger etter neste ministerkonferanse (som finner sted i Mexico i 2003) om handelsfasilitering, åpenhet i offentlige innkjøp, forholdet mellom handel og konkurranse og mellom handel og investeringer. Utviklingsdimensjonen kom klart frem i resultatet fra Doha, og den nye runden kalles "the Doha Development Agenda". Gjennomføringen, slutføringen og ikrafttredelsen av resultatet fra forhandlingene skal behandles som deler av en enhetlig prosess ("*single undertaking*"). Forhandlingene skal etter planen slutføres senest 01.01.2005.

Ministervedtaket vedtatt i Doha (se boks 1) gir ikke grunnlag for å endre tidligere vedtatte opplegg for forhandlingene på jordbruksområdet. I ministervedtaket legges det opp til en relativt stram tidsplan, og det forutsettes at medlemslandene har kommet fram til enighet om såkalte modaliteter, dvs. konkrete reduksjonsforpliktelser og nødvendige endringer i gjeldende regelverk, innen 31.03.2003. På basis av disse modalitetene skal medlemslandene innen neste ministerkonferanse i Mexico legge fram utkast til nasjonale bindingslister innenfor de tre forhandlingsområdene eksportsubsidier, markedsadgang og internstøtte. Spesiell og differensiert behandling av utviklingsland skal være integrert i alle deler av forhandlingene. Ikke-handelsmessige hensyn vil bli tatt hensyn til i forhandlingene som fastsatt i landbruksavtalen.

Boks 1: Omtalen av jordbruk i ministervedtaket i Doha (avsnitt 13 og 14)

”Vi erkjenner arbeidet som allerede ble påbegynt under forhandlingene som ble innledet tidlig i 2000 etter artikkel 20 i Landbruksavtalen, herunder det store antallet forhandlingsforslag framlagt på vegne av til sammen 121 medlemmer. Vi minner om den langsiktige målsetting omhandlet i avtalen om å opprette en rettferdig og markedsorientert handelsordning for landbruket gjennom en grunnleggende reformprosess som omfatter styrkede regler og spesifikke forpliktelser vedrørende støtte og vern for å korrigere og forebygge restriksjoner og skjevheter på verdens landbruksmarkeder. Vi bekrefter på ny vår oppslutning om denne prosessen. Idet vi bygger på det arbeid som hittil er utført, og uten å foregripe forhandlingsresultatet, forplikter vi oss til omfattende forhandlinger som tar sikte på: vesentlig forbedring av markedsadgangen, reduksjoner av alle former for eksportsubsidier med sikte på gradvis å avskaffe dem, samt vesentlig reduksjon av handelsvridende intern støtte. Vi er enige om at spesiell og differensiert behandling for utviklingsland skal være integrert i alle deler av forhandlingene, og skal medtas i bindingslistene over konsesjoner og forpliktelser og, dersom det er hensiktsmessig, i reglene og ordningene det skal forhandles om, slik at de blir effektive i praksis og gjør utviklingslandene i stand til effektivt å ta hensyn til sine utviklingsbehov, herunder matvaresikkerhet og utvikling av landdistriktene. Vi tar til etterretning de ikke-handelsmessige hensyn som er reflektert i forhandlingsforslagene framlagt av medlemmene, og bekrefter at ikke-handelsmessige hensyn vil bli tatt hensyn til i forhandlingene, som fastsatt i Landbruksavtalen.

Retningslinjer for ytterligere forpliktelser, herunder bestemmelser for spesiell og differensiert behandling, skal fastsettes senest innen 31. mars 2003. Deltakerne skal framlegge sine utkast til fullstendige bindingslister basert på disse retningslinjene senest innen datoen for Ministerkonferansens femte sesjon. Forhandlingene, herunder regler og ordninger og tilsvarende juridisk bindende tekster, skal slutføres som en del av og på samme dag som den samlede forhandlingsdagsorden.”

Den såkalte ”Cairns-gruppen”, som utgjør i alt 18 industri- og utviklingsland, stiller omfattende krav til ytterligere liberalisering, og ønsker at handelen med landbruksprodukter skal reguleres på samme måte som handelen med industrivarer. En rekke andre utviklingsland og USA støtter langt på vei Cairns-gruppens krav og setter bedre markedsadgang, reduksjon av eksportstøtte og nedbygging av interne støtteordninger til landbruket blant sine hovedkrav i forhandlingene.

Imidlertid er utviklingslandene ikke en ensartet gruppe og har til dels signalisert motstridende interesser. De fleste understreker også behovet for spesiell og differensiert behandling av u-land innenfor WTO-regelverket bl.a. med hensyn til å beskytte og fremme sin nasjonale landbruksproduksjon. Mange u-land har også pekt på behovet for teknisk og finansiell bistand for å kunne integreres bedre i det multilaterale handelssystemet.

Uavhengig av utviklingsstatus og BNP synes en av hovedkonfliktlinjene i forhandlingene å gå mellom land med gunstige produksjonsvilkår og

eksportinteresser på den ene siden og land med vanskelige produksjonsvilkår på den andre siden.

Fra norsk side legges det til grunn at det fortsatt er behov for en egen landbruksavtale i WTO, som gir medlemslandene tilstrekkelig handlingsrom til å føre en aktiv landbrukspolitikk som gir grunnlag for et desentralisert landbruk med variert bruksstruktur i tråd med norske behov. Det må være mulig å opprettholde en landbrukssektor under vanskelige klimatiske forhold og ivareta såkalte ikke-handelsmessige hensyn - slik som distriktshensyn, matvaresikkerhet, vern av kulturlandskap og hensyn til det biologiske mangfold. I WTO er det særlig Japan, Korea, Sveits og EU som deler Norges synspunkter, og man har fra norsk side et nært samarbeid med disse WTO-medlemmene.

Det har videre vært lagt svært stor vekt på å samarbeide med land som har sammenfallende interesser med oss. I 2000 var Norge, i samarbeid med EU, Japan, Mauritius, Korea og Sveits, vertskap for en stor internasjonal konferanse om landbrukets ikke-handelsmessige hensyn (NTC) med i alt 42 deltakende utviklings- og industriland. I 2001 arrangerte den samme gruppen en oppfølgingskonferanse på Mauritius og deretter samme året en liknende konferanse på ministernivå i Doha, i tilknytning til at WTOs ministerkonferanse ble holdt. Av WTOs 144 medlemsland har i alt 71 land (EU regnet som 15 land) deltatt på en eller flere av de tre NTC-konferansene. En fjerde NTC-konferanse vil avholdes på ministernivå i Roma 14. juni dette året.

I første fase av forhandlingene ble det lagt fram forhandlingsforslag fra i alt 121 land. Det norske forhandlingsforslaget ble lagt fram av regjeringen Stoltenberg i januar 2001 (Boks 2).

Boks 2: Det norske forhandlingsforslaget fra januar 2001

Forslaget er delt inn i en operativ og konkret Del I som inneholder spesifikke forhandlingsforslag, og en Del II som utdyper enkelte bakgrunns-elementer. Artikkel 20 erkjenner den «langsiktige målsettingen om betydelige gradvise reduksjoner i støtte og vern». Imidlertid er det slik at mens artikkel 20 representerer en forpliktelse til å videreføre reformprosessen, skal denne prosessen ikke nødvendigvis avsluttes ved at den langsiktige målsettingen nås i denne forhandlingsrunden. I tillegg vil størrelsen på reduksjonene i støtte og vern måtte bestemmes blant annet av erfaringene som er høstet fra gjennomføringen av den eksisterende avtalen, konsekvensene av denne avtalen, ikke-handelsmessige hensyn (NTC), særskilt og differensiert behandling av u-landene og målsettingen om å etablere et rettferdig og markedsorientert handelssystem for jordbruksvarer. De fleste NTC er unike for jordbruket og har karakter av å være kollektive goder som kan rettferdiggjøre statlig medvirkning. De fleste av disse kollektive godene kan bare ivaretas gjennom løpende jordbruksproduksjon. Videre er produksjon av jordbruksvarer biologisk og stedbunden. Alle disse spesielle og multifunksjonelle særtrekkene må anerkjennes og taler for at den spesielle behandlingen av jordbruk innen det multilaterale handelssystemet videreføres. Videre må det i forhandlingene tas hensyn til behovet for å fremme bærekraftig utvikling og miljø. Hvert medlemsland bør gis tilstrekkelig handlingsrom i nasjonal politikkutforming for å sikre en nasjonal produksjon som er nødvendig for å ivareta ikke-handelsmessige hensyn, ut fra hvert lands produksjonsvilkår og -potensiale,

målsettinger og historiske og kulturelle bakgrunn. For å ivareta våre ikke-handelsmessige hensyn er innenlands produksjon av nøkkelprodukter av vital betydning for Norge. Som et resultat av ulikheter i produksjonsvilkår mellom og innen land og med sikte på å sikre innenlands produksjon som er nødvendig for å ivareta ikke-handelsmessige hensyn på tilfredsstillende vis, må land med komparative ulemper tillates å gjøre bruk av virkemiddelkombinasjoner som i utstrakt grad innebærer bruk av produksjonsavhengige virkemidler. På den andre siden anses ikke eksportrettede virkemidler å være del av en langsiktig strategi for å sikre ikke-handelsmessige hensyn. Under forutsetning av at slike hensyn er sikret, kan slike virkemidler underlegges strengere disiplin. Når det gjelder Norges konkrete forhandlingsforslag, heter det blant annet at bedret markedsadgang er et nøkkelelement i reformprosessen på jordbruksområdet. Regler for nye forpliktelser må utformes slik at medlemslandene gis anledning til kun å foreta begrensede tollreduksjoner for deres nøkkelprodukter. I vurderingen av framtidige tollreduksjoner bør det tas særlig hensyn til varer av spesiell interesse for utviklingsland. For land med lav selvforsyning og et smalt produksjonsspekter som f.eks. skriver seg fra naturgitte produksjonsforhold, vil innenlands produksjon være ømfintlig for fremtidige økninger i minsteadgangskvotene. Retningslinjer knyttet til minsteadgangskvoter må utformes i tråd med dette. Den spesielle sikkerhetsmekanismen bør videreføres. For internstøtte foreslås det bl.a. at AMS-støtte deles i to kategorier. Den første kategorien vil bestå av AMS-støtte til jordbruksproduksjon som omsettes innenlands. Slik støtte underlegges mindre strenge reduksjonsforpliktelser. Den andre kategorien vil bestå av AMS-støtte til eksportorientert produksjon. Slik støtte bør bli gjenstand for større reduksjoner. AMS-støtte bør fortsatt ikke være produktspesifikk. Blå og grønn støtte videreføres. Med hensyn til eksporttiltak, erkjenner Norge behovet for sterkere disiplin som en del av en balansert tilnærming som fullt ut ivaretar de ikke-handelsmessige hensyn i et multifunksjonelt jordbruk. Imidlertid må det sikres at subsidielementet i alle former for eksporttiltak, slik som direkte eksportsubsidier, eksportkreditter, statlige handelsforetak og matvarehjelp, behandles likt i videreføringen av reformprosessen. Det bør rettes et spesielt fokus på interessene til utviklingsland, særlig de minst utviklede og netto matvareimporterende land. Norge erkjenner at forbedret markedsadgang for jordbruksvarer er av vital betydning for mange utviklingsland som et middel for økonomisk vekst og fattigdomsbekjempelse. Videre må utfordringene som utviklingslandene er stilt overfor både når det gjelder akutt matusikkerhet og situasjoner der en stor del av befolkningen er avhengig av jordbruk behandles grundig i forhandlingene med sikte på å sikre tilstrekkelig fleksibilitet i nasjonal politikkutforming for å fremme nasjonal jordbruksproduksjon. Med tanke på å sette utviklingslandene, og særlig de minst utviklede, i stand til å dra full nytte av det multilaterale handelssystemet inneholder det norske posisjonspapiret til vurdering i forhandlingsprosessen en rekke konkrete forslag til særskilt og differensiert behandling av utviklingsland.

I fase 2 i forhandlingene ble det lagt fram uformelle papirer fra en rekke land. Norge la i denne fasen fram slike papirer om henholdsvis utvikling av landsbygda, den spesielle sikkerhetsmekanismen, miljø og matvarehjelp.

5.3 Tollfri import fra minst utviklede land (MUL). Etablering av sikkerhetsmekanisme for korn, mel og kraftfôr.

5.3.1 Bakgrunn

MUL har i en årrekke krevet toll- og kvotefri markedsadgang for alle deres produkter. Det fremgikk av St. meld. nr. 2 (2000-2001) at toll- og kvotefri adgang til det norske markedet gjøres gjeldende for alle produkter fra land som står på FNs offisielle MUL liste (jf. B.inst.S.nr. II (2000-2001)). For korn, mel og kraftfôr gjøres ordningen gjeldende fra 1. juli 2002. Tollfritaket og sikkerhetsmekanismen hjemles i Norges generelle tollpreferanseordning (GSP) for import fra utviklingsland, der MUL gis særlige gunstige vilkår. EU har vedtatt å innføre tilsvarende ordninger for import av alle produkter unntatt våpen fra MUL, men med visse overgangsordninger i opptil 9 år for de meste sensitive varene.

I St. meld. Nr 2(2000-2001), Revidert nasjonalbudsjett, gjengis vedtaket om å innføre toll- og kvotefri markedsadgang for MUL. I vedtaket var det en forutsetning for endringer i importbetingelsene at markedsbalansen for korn, mel og kraftfôr skulle ivaretas i samsvar med intensjonene i den nye markedsordningen for korn. Det skulle etableres en sikkerhetsmekanisme for korn, mel og kraftfôr som skulle administreres av Statens Landbruksforvaltning (SLF) og som skulle utløses når SLF vurderte at markedsbalansen var i fare. Videre skulle dagens overvåkingssystem gjennomgås, og nødvendige tilpasninger gjøres med sikte på å ivareta hensynet til forutsigbarhet og åpenhet. Vedtaket er også gjengitt i St. prp. Nr 92 (2000-2001), Om jordbruksoppgjøret.

5.3.2 Vurdering

Iverksettelse av toll- og kvotefri markedsadgang for alle produkter fra MUL er et sentralt tiltak i regjeringens utviklings- og handelspolitikk og i handlingsplanen for fattigdomsbekjempelse. Formålet er å fremme handel og utvikling, og å bidra til at de fattigste landene blir bedre integrert i verdensøkonomien.

Sikkerhetsmekanismen for toll- og kvotefri import av korn, mel og kraftfôr fra MUL er en del av den norske GSP-ordningen. Sikkerhetsmekanismen skal bidra til at intensjonene i den norske markedsordningen for korn blir ivaretatt. Det vil bli etablert en ordning for overvåking av importen, som sammen med muligheten til å utløse sikkerhetsmekanismen bør gi et godt grunnlag for å fortsatt å ivareta markedsbalansen på korn, mel og kraftfôr. Utgangspunktet for utforming av sikkerhetsmekanismen har vært å legge forholdene til rette for størst mulig import fra MUL, samtidig som hensynet til markedsordningen for korn ivaretas.

5.3.3 Vedtak om å innføre sikkerhetsmekanismen

Regjeringen vil iverksette en sikkerhetsmekanisme for korn, mel og kraftfôr fra 1. juli 2002 der Landbruksdepartementet utpekes som ansvarlig myndighet. Denne myndigheten videredelegeres i samsvar med retningslinjer gitt av Landbruksdepartementet. Sikkerhetsmekanismen utløses når markedsbalansen er i fare.

Berørte departementer orienteres om at sikkerhetsmekanismen skal utløses minst tre virkedager før vedtak fattes. Dersom berørte departementer ikke kommer med innvendinger innen nevnte tre dager, utløser eller viderefører landbruksministeren eller den landbruksministeren instruerer sikkerhetsmekanismen. Eventuell regjeringsbehandling skal skje innen fem dager.

Ordningen evalueres etter ett år for å vurdere hvorvidt den har fungert etter hensikten mht. økt MUL-import.

5.4 Forholdet til EU/EUs landbrukspolitikk

5.4.1 Innledning

Selv om landbrukspolitikken ikke er en del av EØS-avtalen, har utviklingen av EUs landbrukspolitikk betydning for norsk landbruk og næringsmiddelindustri på flere måter. Prisutviklingen på landbruksproduktene i EU påvirker omfanget av grensehandelen og konkurransekraften til i første rekke RÅK-industrien, som er konkurranseutsatt både på hjemmemarkedet og eksportmarkedet. Utformingen av EUs landbrukspolitikk har og betydning for graden av sammenfall i interesser mellom EU og Norge i internasjonale prosesser som WTO-forhandlingene.

EU vedtok i 1999 en større reform av sin landbrukspolitikk som har ført til prisreduksjoner på sentrale landbruksprodukter og økt vektlegging av bygdeutvikling og miljø. EU er nå i ferd med å gjennomgå effektene av denne reformen og vurderer endringer for enkelte markedsordninger. Utbruddene av kugalskap og munn- og klovsyke i EU har ført til en debatt om en mer gjennomgripende endring av landbrukspolitikken med økt vekt på økologisk landbruk og mer dyrevennlige driftsformer. Videre blir begrensningene av transporten av levende dyr vurdert. Utbruddene av munn- og klovsyke i 2001 førte til en temporær sterk reduksjon i priser og salg av storfekjøtt.

5.4.2 Forhandlinger med EU

I henhold til EØS-avtalens artikkel 19 skal EU og Norge søke å fremme handelen med landbruksvarer. Forhandlingene om utvidet handel med basis landbruksvarer startet høsten 1995, men stoppet opp høsten 1997 som følge av misnøye blant flere EU-land med omfanget av konsesjoner i skissen til avtale. Forhandlingene mellom EU og Norge er nå tatt opp igjen med et første forhandlingsmøte i mars 2002.

Protokoll 3 om handel med bearbeidede landbruksvarer var ikke ferdigforhandlet da EØS-avtalen trådte i kraft 01.01.1994. Forhandlingene om protokoll 3 ble utsatt en periode på grunn av forhandlinger om EU-medlemskap for fire EFTA-land samt WTO-forhandlinger i Uruguay-runden. Forhandlingene ble gjenopptatt i januar 1997, men ble både vanskelige og tidkrevende. Først høsten 2001 ble EØS/EFTA-landene enige med EU om en protokoll 3 avtale. Avtalen ble satt i verk fra 01.01.2002.

Protokoll 3 avtalen innebærer en viss utvidelse av vareomfanget i forhold til det gjeldende handelsregimet mellom EU og Norge. Viktige produkter i denne sammenheng er syltetøy, margarin og barnemat. Videre innebærer endringene et

generelt kutt i tollsatsene inn til Norge og inn til EU med 3 pst. For noen produkter er tollreduksjonen inn til Norge og EU større.

Det legges opp til å avvikle industribeskyttelse i tollsatsene innen 01.07.2004. Forhandlinger om dette vil ventelig starte sommeren 2002. Industribeskyttelsen i tollsatsene gir beskyttelse utover forskjellen i råvarepriser mellom Norge og EU. Det vil bli forhandlet om unntak fra dette. Endringen i protokoll 3 vil for deler av næringsmiddelindustrien kunne medføre økt konkurranse på hjemmemarkedet. Samtidig vil også muligheten for eksport til EU-markedet forbedres for en del norske produkter.

5.4.3 Forhandlinger i regi av EFTA

Det er orientert om EFTAs forhandlinger om frihandelsavtaler i tidligere proposisjoner, jf. St.prp.nr.1 (2001-2002) Utenriksdepartementet og St.prp.nr.1 (2001-2002) Nærings- og handelsdepartementet.

Forhandlinger om frihandelsavtale pågår nå mellom EFTA-landene og henholdsvis Canada, Tunisia, Egypt, Kypros, Sør-Afrika og Chile. Frihandelsforhandlingene med Singapore, Jordan og Makedonia er avsluttet, men avtalene er ikke ratifisert.

EFTA-konvensjonen av 1960, også kalt Stockholmskonvensjonen, regulerer etter EØS-avtalens ikrafttredelse i utgangspunktet kun handelsforbindelser mellom Sveits på den ene siden og EFTA/EØS-landene Norge, Island og Liechtenstein på den andre siden. Konvensjonen, som også omfatter bearbeidede landbruksvarer og enkelte basis landbruksvarer, er nå revidert og den reviderte konvensjonen vil tre i kraft 01.06.2002. I revisjonen har en for bearbeidede jordbruksprodukter blitt enige om at EFTA-land i sin handel seg imellom skal benytte de samme tollsatser som gjelder mellom EFTA-land og EU. Videre har en utarbeidet et felles regelverk i EFTA for handel med såvarer og økologiske jordbruksprodukter. Sveits og Norge har også akseptert en gjensidig tollfri ostekvote på 60 tonn.

5.5 Verdens Tollorganisasjon (WCO)

WCO har til formål å sikre rasjonell og effektiv tolladministrasjon og administrerer blant annet det harmoniserte varekodesystemet (HS-systemet), som brukes i over 80 land. I HS-systemet blir de ulike varene klassifisert etter kapittel, og videre i tollposisjoner og underposisjoner. Varene kan så klassifiseres videre inn i tollvarenummer på nasjonalt plan. Tollsatsen fastsettes nasjonalt for det enkelte tollvarenummer, men den er bundet i henhold til avtaler i WTO. Anvendte satser kan imidlertid være lavere enn de bundne.

Spørsmål knyttet til klassifisering og nomenklatur blir behandlet av WCO i en egen HS-komite, og selv om vedtak i denne komiteen ikke er formelt bindende, har de hittil vært retningsgivende for norsk klassifisering. Siden tollsatsene er bundet i avtaler, vil et vedtak som innebærer å flytte produkter fra en posisjon til en annen, kunne medføre endringer i importvernet.

Landbrukskapitlene i den norske tolltariffen er over tid bygd opp for blant annet å ivareta spesifikke landbruks- og næringspolitiske interesser. Det ligger betydelige utfordringer i administreringen av tollregimet for landbruksvarer i Norge. Stadig produktutvikling fører til mange nye produkter som ikke har spesifikke

varenummer, og som vil kunne bli plassert i samleposter hvor det er lav tollbeskyttelse. Dette vil kunne få betydning for konkurransesituasjonen til norsk næringsmiddelindustri. Overvåking og oppfølging av arbeidet med tolltariffen er derfor næringspolitisk viktig.

6 Hovedtrekk i jordbruksavtalen

6.1 Innledning

Opplegget for jordbruksavtalen er basert på de prinsipper som er trukket opp i St.meld. nr. 19 (1999-2000) *"Om norsk landbruk og matproduksjon"* med tilhørende Innst.S. nr. 167 (1999-2000) fra Næringskomitéen og Regjeringens Sem-erklæring.

Både ut fra nasjonale hensyn og framtidige utfordringer som følge av økt konkurranse, er det nødvendig å gjennomføre endringer i landbrukspolitikken som kan bidra til omstilling og effektivisering i næringen. I Innst.S. nr. 167 (1999-2000) heter det i kapitlet om økonomiske og sosiale forhold bl.a. følgende:

"Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener at gode inntektsmuligheter i landbruket er avgjørende for å sikre matsikkerhet og tilstrekkelig produksjon av trygg mat med høy kvalitet og produksjon av fellesgoder for samfunnet. Samtidig bidrar gode inntektsmuligheter til rimelig fordeling av inntekt og velferd i samfunnet.....

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, understreker at yrkesutøvere i landbruket er selvstendig næringsdrivende. Fortsatt vil næringens egen tilpasning ha avgjørende betydning for den faktiske inntektsutviklingen. Det er begrensninger i handlingsrommet for inntektsdannelsen framover. God utnyttning av markedsmulighetene, økt mangfold, et balansert marked, strukturelle endringer og fornuftige kostnadstilpasninger vil i økende grad få betydning for at en slik inntektsutvikling kan oppnås.....

Flertallet er enig i at det er nødvendig å omfordele jordbruksavtalens økonomiske virkemidler i retning av bruk som har ressursgrunnlag til å gi et viktig bidrag til sysselsetting og inntekt. Flertallet har merket seg at det ikke er aktuelt å foreta en avkorting av overføringene i forhold til annen inntekt.....

Et omfattende og detaljert virkemiddelsystem er ressurskrevende både for forvaltningen og brukerne. Det kan også stimulere tilpasninger i næringen som kommer i konflikt med en best mulig tilpasning til etterspørselen.

Flertallet er enig i at det er behov for å forenkle virkemiddelsystemet i jordbruket og forutsetter at dette følges opp av forhandlingspartene i de årlige jordbruksforhandlingene. Flertallet er videre enig i at en slik forenkling ikke kan gjennomføres uten at det vil slå ulikt ut for enkeltbruk. Slike utslag må likevel aksepteres for at en nødvendig forenkling skal kunne gjennomføres."

I Sem-erklæringen, under tittelen "Ny giv for landbruket" heter det:

"Desentralisert landbruk med variert bruksstruktur er viktig både av beredskapshensyn og av hensyn til behovet for trygg mat. Landbruket spiller en vesentlig rolle for å sikre levende bygder og spredt bosetting. Eiendomsretten og råderetten over ressursgrunnlaget er sterkt forankret i jordbrukssamfunnet. Dette utgjør et viktig grunnlag for et livskraftig landbruk og langsiktig ressursforvaltning. Ressursene må forvaltes på en bærekraftig måte slik at det biologiske grunnlaget og miljøkvaliteter i kulturlandskapet sikres. Jordvernet er viktig for å hindre at dyrket

mark går tapt. Samarbeidsregjeringen vil søke å sikre Norge fortsatt handlingsrom for en nasjonal landbrukspolitik innenfor rammen av WTO og andre internasjonale avtaleverk. Både hensynet til handlingsrommet i landbrukspolitikken og behovet for bedre markedsbalanse nasjonalt tilsier en videre tilpassing til mer produksjonsnøytrale tilskuddsordninger. Samarbeidsregjeringen vil arbeide for et livskraftig landbruk som utnytter ny teknologi og nye markedsmuligheter og gir forbrukerne kvalitetsprodukter til konkurransedyktige priser. Forskjellen i matprisene i forhold til våre naboland bør reduseres.”

Dette danner sammen med St. prp. nr. 1 Tillegg nr. 4 (2001-2002) hovedutgangspunkt for avtalen. Partene sier også i sluttprotokollen at: ”Utformingen av virkemidlene er basert på premissene i dette grunnlaget”.

Avtalen skal bidra til omstilling og effektivisering og at aktive utøvere skal få en inntektsutvikling på linje med andre grupper i samfunnet, kombinert med et fortsatt desentralisert landbruk med variert bruksstruktur. samtidig skal det tas større hensyn til bruk hvor jordbruksproduksjonen utgjør et viktig bidrag til inntekten.

Med de utfordringene det norske jordbruket står overfor er effektivisering og kostnadsreduksjon i vareproduksjonen nødvendig for at jordbruket over tid fortsatt skal være i stand til å produsere fellesgodene samfunnet etterspør og som er hovedbegrunnelsen for overføringsnivået.

Melkeproduksjonen er av stor betydning både i omfang og for bidraget til inntektsmuligheter i mange distrikter. Store deler av overføringene over jordbruksavtalen går til melkeproduksjonen hvor strukturen har vært tilnærmet låst siden innføringen av kvoteordningen i 1983. Nesten 60 prosent av melkeprodusentene har også uendret eller mindre kvote enn sin opprinnelige kvote for 20 år siden. De har dermed begrenset mulighet til å utnytte sin kapital effektivt. Regjeringen mener det er nødvendig å øke melkeprodusentenes handlingsrom for å bidra til en mer effektiv produksjon gjennom en friere omsetning av melkekvotes. I St.prp. nr. 92 (2000-2001) heter det:

”Det er særlig behov for å øke enkeltbruks mulighet til å øke sin kvote. Etter forhandlingsutvalgets vurdering vil systemet også øke bygdenes muligheter til å opprettholde sin andel av melkeproduksjonen, slik Næringskomiteen ba om ved behandlingen av St.meld. nr. 19 (1999-2000).”

I sluttprotokollen til avtalen for 2001-2002 heter det:

”Partene er på denne bakgrunn enige om å utrede en ordning med kjøp og salg av melkekvotes direkte mellom produsenter nærmere. I gjennomgangen skal det foretas en vurdering av utredningen som er gjennomført av Statens landbruksforvaltning og vurderinger av tilsvarende ordninger i andre land. Også andre ordninger som kan øke fleksibiliteten kan vurderes.”

På bakgrunn av dette er det åpnet for en noe friere omsetning av melkekvotes, jf. kap. 6.5.

6.2 Utvidet jordbruksfradrag ved skatteliggingen

I St. prp. nr. 1 Tillegg nr. 4 (2001-2002) heter det at det forut for jordbruksforhandlingene i 2002 skulle gjennomføres en utredning med sikte på forbedringer av skatte- og avgiftsregler for landbruket. Skatt er ikke

forhandlingstema. Avtalepartene har tatt Regjeringens beslutning om en utvidet skatteordning som et premiss forhandlingene skulle bygge på.

Regjeringen fremmer i denne proposisjonen et eget romertallsvedtak for Stortinget med forslag om et utvidet inntektsfradrag for jordbruket ved beskatningen med halv virkning for inntektsåret 2002 og full virkning i 2003. Endelig utforming av forslaget presenteres i budsjettet for 2003. Det er lagt til grunn at ordningen skal ha en provenyvirkning i statsbudsjettet på 200 mill. kroner, tilsvarende en inntektsverdi for jordbruket før skatt på 300 mill. kroner. Inntil endelig utforming er fastlagt i forbindelse med statsbudsjettet for 2003, har partene lagt til grunn at det kan trekkes fra 16 prosent av inntekt mellom 36.000 og 155.000 kroner pr. bruk i næringsinntekt fra jord- og hagebruk.

Avtalepartene sier i sluttprotokollen til avtalen at:

”Partene har i den inngåtte avtalen lagt virkningen av utvidet jordbruksfradrag som premiss for dimensjonering av både rammens størrelse og fordeling. Avtalen er basert på at slik utvidelse av jordbruksfradraget finner sted og vedtas sammen med årets jordbruksavtale.”

6.3 Bevilgningsreduksjon på 300 mill. kroner på kap. 1150 for 2002

Ved behandlingen av statsbudsjettet for 2002 vedtok Stortinget samtidig å redusere bevilgningen til gjennomføring av jordbruksavtalen (kap. 1150) med 300 mill. kroner for 2002. Reduksjonen ble teknisk lagt på post 73 (Pristilskudd) og det ble forutsatt at avtalepartene kommer tilbake til fordeling av reduksjonene i jordbruksforhandlingene våren 2002. Partene ble i oppgjøret enige om å fordele kuttet på underposter som vist i kap. 9. Det isolerte utslaget av fordelingen av dette kuttet på ulike brukstyper går fram av beregninger på referansebrukene i vedlegg til sluttprotokollen.

Fordelingen innebærer at 199,0 mill kr av kuttet i budsjettet for 2002 blir finansiert med ledige engangsmidler. For øvrig tas kuttet gjennom er innsparinger innenfor gjeldende satser og reduksjon i grunntilskudd på melk og kjøtt som gir direkte inntektsvirkning for produsentene.

For 2003 konsekvensjusteres budsjettet slik at kuttet i pristilskuddene blir doblet til 142,7 mill. kroner (helårsvirkning av satsendringene), mens de resterende 157,3 mill kroner forutsettes dekket gjennom budsjettreduksjoner innenfor gjeldende satser.

Partene i jordbruksoppgjøret har lagt til grunn av utgangspunktet for forhandlingene i 2002 er bevilgningsnivået etter reduksjonen kap. 1150, dvs. 12,17 mrd. kroner. Vurdering av rammens størrelse blir gjort med utgangspunkt i dette. Ved fordeling av rammen er fordelingsvirkningene av reduksjonen i pristilskudd tatt hensyn til. I beregningene av utslaget på referansebrukene, jf. kap. 6.5, er også utslaget i forhold til inneværende avtale vist.

6.4 Rammen for oppgjøret

6.4.1 Grunnlagsmaterialet

Utviklingen i viktige økonomiske indikatorer fra Budsjettnemnda for jordbruket er gjengitt i kapittel 3. Bl.a. som følge av endringer i markedsbalansen, periodisering av tilskuddsutbetalinger og regnskapsprinsipper er det store bevegelser i inntektene fra år til år, også i BFJs normaliserte regnskaper. Med utgangspunkt i dette må derfor inntektsutviklingen i jordbruket vurderes over mer enn ett år.

Inntektsutviklingen fra 2000 til 2001 er om lag 1 prosent svakere enn det fjorårets avtale la til grunn. Fra 2001 til 2002 har BFJ budsjettert med en inntektsøkning for jordbruket på 2 prosent (inkl. verdien av jordbruksfradraget). Budsjettkuttet på 300 mill. kroner er da trukket fra, med full inntektsvirkning. Den svakere inntektsutvikling i 2001 og økningen i 2002 henger sammen med periodisering av inntekter mellom de to årene. Før beregning pr. årsverk er det samlede vederlag til arbeid og egenkapital fallende. Noe av grunnen til det er at en del av overføringene er overført til skatteordninger. Det er særlig økt reduksjon i antall årsverk i sektoren som gir økning i inntekten pr. årsverk. Fra 2000 til 2002 reduseres antall årsverk prosentvis om lag dobbelt så mye som på 90-tallet. Dette henger i stor grad sammen med reduksjon i melkeproduksjonen. Markedsbalansen for 2001 og i budsjettet for 2002 er bedre enn på mange år.

Kostnadene pr. årsverk i jordbruket har økt relativt betydelig de siste par årene. Dette har delvis sammenheng med økt realrente. Det er likevel grunn til å peke på at det er behov for å gjennomføre strukturelle forbedringer som kan bidra til å redusere småskalalempene i produksjonen. BFJs materiale viser også en urovekkende kostnadsutvikling i deler av omsetningsorganisasjonene. Forbedringer i kostnadsutviklingen i disse leddene har stor betydning både for industriens konkurransekraft og for utbetalingsprisene til råvareprodusentene.

Oppfylging av offentlige pålegg om produksjonsmåter og krav til kvalitet og trygghet i det som frambyr er en forutsetning for forbrukernes tillit til maten. Partene har lagt til grunn at disse kostnadene, på lik linje med andre kostnader, er innarbeidet i BFJs grunnlagsmateriale og blir en del av det totale bildet av kostnads- og inntektsutviklingen. I fordelingen er det, slik Stortinget har forutsatt, tatt særskilt hensyn til kostnadsøkningen for svineprodusenten som følger av at kastrasjon skal gjennomføres av veterinær fra 1. august 2002.

6.4.2 Avtalens ramme

Rammen i tilbudet består av endring i bevilgning over kap. 1150 (etter bevilgningsreduksjonen på 300 mill. kroner), målprisendringer og verdien av det utvidede jordbruksfradraget ved beskatning (300 mill. kroner). Ved vurdering av rammens størrelse har avtalepartene tatt utgangspunkt i en helårsbetraktning for ulike indikatorer, som ved fjorårets oppgjør og i jordbrukets krav.

Som inndeckning er lagt til grunn en reduksjon i antall årsverk, økt kostnadseffektivitet i jordbruket og krav til økt kostnadseffektivitet i omsetnings- og foredlingsledd. På denne bakgrunn er partene enige om en ramme for avtalen på 450 mill. kroner.

Etter dette blir rammen, inkl. skatteordningen og engangsmidler (40 mill. kroner), på 750 mill. kroner, jf. tabell 6.1.

Tabell 6.1 Ramme for avtaleåret og på årsbasis, mill. kroner.

	Avtaleåret	Årsbasis
	Mill. kr.	Mill. kr.
Målpriser	475	475
Budsjett, kap 1150	-135	-135
Omdisponering innenfor LUF	35	70
Engangsmidler	40	40
Sum jordbruksavtalen, mill. kr	415	450
Utvidet jordbruksfradrag, mill. kr	300	300
Sum disponert, mill. kr	715	750
Utslag i kroner pr. årsverk	10 200	10 700

I avtalen er det lagt til grunn inndekning gjennom 475 mill. kroner i økte målpriser og 135 mill. kroner i redusert bevilgning til gjennomføring av jordbruksavtalen. I tillegg benyttes 40 mill. kroner av disponible engangsmidler og 70 mill. kroner i omdisponering til inntektsgivende tiltak fra Landbrukets Utviklingsfond.

Partene er i avtalen enige om disponering av engangsmidler som vist i tabell 6.2.

Tabell 6.2 Disponering av engangsmidler.

Disponering av engangsmidler i 2002:	Mill. kr
Finansiering av budsjettkutt på 300 mill. kr i 2002, jf. pkt. 1.1	199,0
Styrking av LUF	20,0
Heving av satser AK-grovfôr 2003	20,0
Utviklingskostnader Digitalt markslagskart (DMK)	10,1
Utviklingskostnader IKT i Statens landbruksforvaltning	20,0
Sum fordelte engangsmidler i 2002	269,1

Bruk av 20 mill. kroner i engangsmidler gir en økning i satsene for areal- og kulturlandskapstilskudd til grovfôr med 3 kroner pr dekar for 2003.

6.5 Endring i målpriser

Målprisene på jordbruksvarer økes i avtalen tilsvarende 475 mill. kroner. I gjennomsnitt er det en økning i målprisene på om lag 3 prosent, som tilsvarende et utslag i konsumprisindeksen på om lag 0,1 prosent. Målprisene på storfekjøtt, sauekjøtt, poteter og noen melkeprodukter til dagligvaremarkedet økes over gjennomsnittet. Melk til industrimarkedet endres ikke og målprisene på korn reduseres. Målprisene på korn reduseres med 5 øre pr kg i forhold til vedtatt målpris. Dette gir en reell prisreduksjon på 1 øre pr kg. I tillegg er det lagt til grunn at effektivisering i korn-/kraftfôromsetning skal tilsvare 3 øre pr kg kraftfôr.

Konkurransen til konkurranseutsatt næringsmiddelindustri er viktig, også for jordbruket, og avhenger bl.a. av netto råvarekostnader i forhold til EU-markedet. Økningen i målprisene er gjennomført med en skjerming av de produkter som betyr mest for næringsmiddelindustriens konkurransekraft. I tillegg økes bevilgningen til prisnedskrivning til RÅK-industrien derfor med 25 mill. kroner.

Det kan også pekes på at målprisene er knyttet til standard produktkvalitet. Næringen kan ta ut høyere priser på råvarer av spesielle kvaliteter og produsert for spesialmarkeder.

6.6 Internasjonale forhold

Importvernet er ikke gjenstand for forhandlinger i henhold til jordbruksavtalen og Hovedavtalen. Utformingen av importsystemet har imidlertid stor betydning for jordbruket. Utformingen av pris- og markedssystemene i jordbruket må skje innenfor de rammer importvernet setter.

Jordbruksorganisasjonene sa i sitt krav at administreringen av sikkerhetsmekanismene for tollfri import av korn fra MUL-landene må legges til administrativt nivå og at en slik praktisering er en forutsetning for å få koblingen mellom importvernet og markedsreguleringen til å fungere i markedsordningen for korn. Jordbruksorganisasjonene ble orientert om Regjeringens beslutning på dette punktet under forhandlingene, jf. kap. 5.

Avtalens økning i målpriser og reduksjon i direkte prisstøtte gir isolert sett en økning i støtten som faller inn under gul boks i WTO på om lag 300 mill. kroner. Dette betyr at gul støtte fortsatt ligger lavere enn forpliktelsene i henhold til WTO-avtalen, jf. kap 5.1.3.

6.7 Andre hovedpunkter

Kvoteordningen for melk

Avtalen innebærer en friere omsetning av melkekvoter i tråd med de prinsipper som ble trukket opp i Statens tilbud. Brukere som selger kvoten må selge 70 prosent til staten til kr. 3,50 pr liter. Det resterende selges fritt innen fylket til fri pris. Kvote som staten har kjøpt kan selges ut igjen etter gjeldende regelverk eller noe kan holdes tilbake til prioriterte grupper. Taket på kvotestørrelse enkeltprodusenter kan kjøpe seg opp til, heves til 225.000 liter, eller basiskvote når denne er høyere.

Kvotetaket for samdrifter i melkeproduksjonen på 500.000 liter heves til 750.000 liter. Deltagerbruk i samdrifter kan søke særskilt om tilskudd til annet husdyrhold enn storfe på eget bruk når dette ikke er del av driftssamarbeid.

Markedsordningene

Det skal foretas en gjennomgang av markedsordningene sammen med jordbrukets organisasjoner fram til våren 2003, med utgangspunkt i Sem-erklæringen, for å se på rammebetingelsene for de uavhengige aktørene.

Prisutjevningsordningen for melk gjennomgås på bakgrunn av rapport fra NILF som avgis innen 01.07.02. Midlertidige tiltak overfor små konsummelkmeierier

videreføres inntil endring av ordningen iverksettes. Avtalepartene er enige om å innføre endringer i prisutjevningsordningen fra 01.07.03.

Fordelingsprofilen

Fordelingsprofilen baseres på prinsippene fra Stortingets behandling av St. meld. nr. 19 (1999-2000) og Sem-erklæringen, med sikte på å bidra til en gradvis omstrukturering og effektivisering i jordbruket. En større andel av midlene søkes kanalisert mot bruk der produksjonen har stor betydning for inntekt og sysselsetting. Den geografiske differensiering opprettholdes. Det vises for øvrig til kap. 7.1.

Forenkling, målretting og effektivisering av virkemiddelbruken

Avtalen innebærer følgende, jf. kap 7:

- Generelt kulturlandskapstilskudd til alt areal på 200 kr pr. dekar. Antall satsgrupper i areal- og kulturlandskapstilskuddet reduseres vesentlig.
- Innstramming i dagens regelverk for tilskudd til innmarksbeite med sikte på å få bedre samsvar mellom beiteareal og antall beitedyr. Forenkling i tilskudd til organisert beitebruk.
- Tiltaksfondet for småfe og fjørfe avvikles. Ordningene overføres andre budsjettposter.
- Dagens ulike erstatningsordninger over jordbruksavtalen samordnes til et nytt Landbrukets skadefond.
- Forvaltningen, og søknad om, Distrikts- og kvalitetstilskudd til frukt- bær og grønnsaker og poteter og Tilskudd til økologisk jordbruk samordnes med øvrige produksjonstilskudd.
- En del miljørettede ordninger foreslås samlet i regionalt styrte miljøordninger, med sikte på gjennomføring fra 2004.

Spørsmålet om to-årige jordbruksavtaler har vært drøftet under forhandlingene. Ut fra en totalvurdering fra statens side ble det konkludert med at avtalesystemet ikke endres, bl.a. ut fra at to-årige avtaler vil representere nye bindinger på budsjettpolitikken.

Landbrukets utviklingsfond

Bevilgningen reduseres med 128 mill. kroner og fondskapitalen tilføres 20 mill. kroner av engangsmidler. Bevilgningsreduksjonen gjøres mulig ved at ordningen med investeringslån avvikles og erstattes med en rentestøtteordning. Ordningen begrenses til en utlånsramme på 500 mill. kroner pr. år i perioden 2003-2007, deretter beregningsmessig 200 mill. kroner pr. år. Rentestøtten forutsettes gitt med 5% av en låneramme på inntil 1 mill. kroner pr. bruk. Det avsettes 15 mill. kroner til satsing på bioenergi og 8 mill. kroner til Norges turistråds satsing på Norge som reisemål i eget land. 70 mill. kroner fra LUF omdisponeres til inntektsgivende tiltak på avtalen.

Miljøtiltak

Fra 2003 innføres det krav om miljøplan på det enkelte foretak innen jord- og hagebruk som søker produksjonstilskudd. Informasjons- og veiledningstiltakene

styrkes. Det foreslås videre en økning i bevilgningen til endret jordarbeiding på 15 mill. kroner og en viss prioritering av de mest miljøeffektive tiltakene i ordningen.

Økologisk landbruk

Satsingen på økologisk jordbruk videreføres. Tiltak som ble finansiert med engangsmidler i inneværende avtale overføres den faste bevilgningen, som økes med 15 mill. kroner. Tilskuddsordningene for økologisk korn, grønn gjødsling og dyrking av belgvekster styrkes.

Andre punkter

- Det etableres et særskilt driftstilskudd i spesialisert storfekjøttproduksjon.
- Beløpstaket i tilskudd til husdyr heves fra 125.000 til 140.000 kroner.
- Satsingen på forbrukerretting av landbrukspolitikken videreføres med utgangspunkt i
- Landbruksdepartementets handlingsplan. Jordbruksavtalens midler til mat i skolen videreføres.

6.8 Fordeling på priser og tiltak

Endringene i målprisene er vist i tabell 6.3.

Tabell 6.3 Fordeling av målprisendringer for avtaleperioden 2002-2003.

Produkt	Kvantum Mill. l/kg	Verdi Mill. kr.	Målpris-	Total
			endring Kr. pr. l / kg	endring mill. kr
Melk , ku	1490,5		0,10	149,1
Melk, geit	19,9		0,10	2,0
Storfe	87,2		1,76	153,5
Gris	102,8		0,55	56,5
Sau/lam	24,4		1,76	43,0
Egg	48,1		0,25	12,0
Fjørfekjøtt	46,0		0,20	9,2
Poteter	248,7		0,11	27,4
Grønnsaker		1064,0	2,7 %	29,2
Frukt		93,9	2,7 %	2,6
Norsk matmel	190,0		-0,05	-9,5
Sum avtalepriser				475,0

Målprisene på korn reduseres med 5 øre i forhold til de avtalte målprisene i inneværende avtale. Med utgangspunkt i protokoll fra forhandlingsmøte av 22.08.01 innebærer dette en reell prisreduksjon på 1 øre pr. kg. Fordelingen tar hensyn til virkningene for mørke kjøttslag og melk av reduksjonen i grunntilskudd ved fordelingen av bevilgningsreduksjonen på 300 mill. kroner og kostnadsøkningen i svinholdet som følge av pålegg om at veterinær skal foreta kastrering.

Bevilgningspostene over kapittel 1150, *Til gjennomføring av jordbruksavtalen*, foreslås endret som vist i tabellen under. Satsendringer på de enkelte ordningene går fram av vedlegg til sluttprotokollen og fordelingsprofilen er nærmere omtalt i kapittel 7.1.

Tabell 6.4 Endringer i bevilgninger til gjennomføring av jordbruksavtalen.

Post		Endring mill. kr	Budsjett 2002 mill. kr *)
50	Fondsavsetninger	-132,900	784,960
70	Markedsregulering	24,000	222,500
73	Pristilskudd	-27,000	2 385,068
74	Direkte tilskudd	18,377	6 703,908
77	Utviklingstiltak	2,500	339,000
78	Velferdsordninger	-20,000	1 773,854
SUM KAP. 1150		-135,023	12 209,289
KAP. 4150 Post 80		0,000	161,000

*) Justert for Stortingets kutt i bevilgningen for 2002 på 300 mill. kr

Utslag på referansebrukene

BFJs sekretariat har beregnet det isolerte utslaget på referansebrukene av pris- og tilskuddsendringene i avtalen på referansebrukene, som er basert på NILFs driftsgranskinger. Siden disse beregningene er statiske og kvantumsfaste, fanger de ikke opp effektene av tilpasninger, verken på inntekts- eller kostnadssiden, og de årlige produktivitetsendringene, som er en del av BFJs grunnlagsmateriale, er ikke framregnet til 2003.

Det er forutsatt en reduksjon i kraftfôrprisene på 3 øre mer enn kornprisreduksjonen, slik jordbruket la til grunn i sitt krav. Verdien av det utvidede jordbruksfradraget er lagt inn med utgangspunkt i beregnet driftsoverskudd for 2002 på det enkelte referansebruk og med omregning til verdi før skatt etter en gjennomsnittlig skattesats på 33 prosent.

Tabellen viser både utslaget fordelingen av kuttet på 300 mill. kroner, fordelingen av rammen i forhold til jordbruksavtalens nivå etter at bevilgningsreduksjonen på 300 mill. kroner og totalt utslag i forhold til inneværende jordbruksavtale.

Tabell 6.5 Isolert utslag av pris- og tilskuddsendringer på referansebrukene.
Kroner pr årsverk.

	Før oppgjør 2002, inkl. skatteord. ¹⁾	Full virkning av kutt på -300 mill. ²⁾	Utslag av avtalen ³⁾	Fullt utslag inkl. kutt på 300 mill kr ⁴⁾
1 Melk og storfeslakt. 15 årskyr	155 900	-3 500	12 900	9400
2 Korn. 273 dekar korn	185 000	0	8 000	8000
3 Sau. 102 vinterföra sauer	110 700	-1 800	6 700	4900
4 Melkeproduksjon geit. 75 årsgeiter	172 600	-900	10 000	9100
5 Svin og korn. 32,4 avlssvin + 269 dekar korn	208 000	-100	22 900	22800
6 Egg og korn (171 dekar korn)	112 500	0	17 200	17200
7 Poteter og korn. 90 daa poteter+259 daa korn	185 800	0	18 700	18700
8 Storfeslakt/ammeku. 12 ammekyr landet	79 600	-4 600	22 100	17500
9 Frukt/bær og sau/geit. 39 daa frukt 16 vf. sauer	129 600	-200	11 600	11400
10 Melk og storfe. <15 årskyr (11,5) Landet	144 900	-3 000	11 300	8300
11 Melk og storfe. >15 årskyr (19,8) Landet	166 200	-4 200	13 800	9600
12 40 største melkebruk. 27,2 årskyr	170 400	-5 000	16 600	11600
13 Melk og storfe. 17,8 årskyr Østl. Flatbygder	150 000	-4 200	14 300	10100
14 Melk og storfe. 13,6 årskyr Østl andre bygder	161 700	-3 200	11 300	8100
15 Melk og storfe. 24,6 årskyr Jæren	178 900	-4 800	15 700	10900
16 Melk og storfe. 13,7 årskyr Agder/Rogaland	138 500	-3 500	12 400	8900
17 Melk og storfe. 13,3 årskyr Vestlandet	153 000	-3 400	12 500	9100
18 Melk og storfe. 15,4 årskyr Trøndelag	158 800	-3 600	12 100	8500
19 Melk og storfe. 13,8 årskyr Nord-Norge	159 900	-3 100	11 200	8100
20 Korn. < 400 dekar korn (216 daa korn) Østl.	135 700	0	4 200	4200
21 Korn. > 400 dekar korn (510 daa korn) Østl.	285 400	0	11 300	11300
22 256 daa korn, 21 avlssvin Trøndelag	189 800	-200	21 200	21000
23 Sau (de 25 største) 160 vinterföra sauer	147 600	-2 300	11 000	8700
24 Sau. 77 vinterföra sauer, Vestlandet	64 000	-1 500	2 700	1200
25 Sau. 98 vinterföra sauer, Nord-Norge	111 000	-1 700	6 100	4400

1) Inkl. gjennomsnittsverdi av eksisterende jordbruksfradrag

2) Helårsutslag av bevilgningskutt på 300 mill. kroner vedtatt i Stortinget desember 2001.

3) Helårsutslag i forhold til nivå etter Stortingets bevilgningsreduksjon på 300 mill. kroner, inkludert kalkulert inntektsverdi av utvidet jordbruksfradrag.

4) Fullt utslag i forhold til inneværende avtale.

Enkelte av referansebrukene får ikke full virkning av det utvidede inntektsfradraget ved skatteligningen, som i full virkning utgjør knapt 8000 kroner pr. bruk, før skatt. Det gjelder brukene med lite driftsomsfang og lav næringsinntekt innenfor saueholdet, kornproduksjon og spesialisert storfekjøttproduksjon. Utvidelsen av jordbruksfradraget er gjort med sikte på å målrette støtten til bruk som hvor jordbruksdrift er en viktig del av inntektsgrunlaget.

Fordelingsprofilen følger opp Stortingets forutsetninger ved behandlingen av St. meld. 19 (1999-2000) og Regjeringens forutsetninger i Sem-erklæringen og St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 4 (2001-2002), som også ligger til grunn for innføring av det utvidede inntektsfradraget ved skatteligningen.

7 Nærmere om viktige politikkområder

7.1 Forenkling og målretting av virkemidlene

I Regjeringens Sem-erklæring heter det blant annet at:

”Samarbeidsregjeringen vil:

- gi næringsutøverne i landbruket en mer selvstendig rolle.
- forenkle dagens omfattende virkemiddelsystem for å få et mer fleksibelt og mindre detaljert regelverk”

Disse prinsipper ble også lagt til grunn ved Stortingets behandling av St.meld. nr. 19 (1999-2000). I de to jordbruksoppgjør som er gjennomført etter St.meld. nr. 19 (1999-2000) har forenkling og målretting vært viktige tema. Noen forenklinger er gjennomført, men store endringer har vist seg vanskelig å gjennomføre innenfor forhandlingssystemet.

7.1.1 Innledning

Både i St.meld. nr. 19 (1999-2000) og Innst.S. nr. 167 (1999-2000) fra Næringskomiteen er behovet for å forenkle landbrukspolitikken med tilhørende virkemidler et viktig tema. Det vises blant annet til kap. 6.3.7 i St.meld. nr. 19 (1999-2000) om forenkling av tilskuddsordningene der det sies:

”... Det store antallet ordninger bidrar til et komplekst og uoversiktlig system. Det gjør det komplisert å forholde seg til for brukerne, det gjør det mer administrativt krevende og det blir vanskeligere å vurdere formålseffektiviteten og om de bidrar til god ressursallokering og tilpasninger over tid. Videre kan tilskuddstilpasninger hos produsentene komme i konflikt med markedstilpasningen.”

I Innst.S. nr. 167 (1999-2000) fra Næringskomiteen sies det bl.a. om forenkling:

”Flertallet er enig i at det er behov for å forenkle virkemiddelsystemet i jordbruket og forutsetter at dette følges opp av forhandlingspartene i de årlige jordbruksforhandlingene. Flertallet er videre enig i at en slik forenkling ikke kan gjennomføres uten at det vil slå ulikt ut for enkeltbruk. Slike utslag må likevel aksepteres for at en nødvendig forenkling skal kunne gjennomføres.”

”Det er behov for forenklinger og målretting i de økonomiske virkemidlene. Regjeringen legger til grunn at partene skal arbeide mot dette gjennom de årlige jordbruksforhandlingene, og at endringer gjennomføres gradvis slik at næringsutøverne gis mulighet til å tilpasse seg.”

Som en oppfølging av dette ble avtalepartene ved fjorårets jordbruksforhandlinger enige om et mandat for gjennomgangen av virkemiddelbruken, jf.

Sluttprotokollens punkt nr. 8, der det blant annet heter:

”Partene er enige om at det innen jordbruksoppjøret i 2002 foretas en utredning av virkemiddelbruken over jordbruksavtalen med sikte på forenklinger. Det legges til grunn at utredningen skal skje innenfor de hovedmålsettinger som gjelder for landbrukspolitikken, jf. St.meld. nr. 19 (1999-2000) og Stortingets behandling av den. Avtalepartene er enige om at hovedansvaret for utredningen legges til NILF som evt. koordinerer deler av arbeidet mot andre forskningsinstitusjoner med relevant kompetanse. Avtalepartene skal ta aktiv del i arbeidet gjennom referansegrupper for ulike deler av prosjektet.”

NILFs rapport Landbrukspolitikk –forenkling og målretting (FOLA 2002) har gitt et godt grunnlag for partenes vurderinger i årets forhandlinger. Avtalepartene har også gjennom arbeidsgrupper i avtaleåret utredet viktige endringer i virkemiddelbruken. I forbindelse med forenklinger av virkemiddelbruken som en følge av årets jordbruksavtale, vil departementet understreke at:

- Virkningene for enkeltbruk må i hovedsak vurderes på grunnlag av alle endringer samlet (inkl. skatteordningen som ligger utenfor avtalen).
- Noen av endringene for enkeltfaktorer skal stimulere en ønsket tilpasning eller rette opp innretninger i virkemiddelapparatet som er uheldige.
- Virkemidler er utformet for at de skal virke i forhold til et formål. Enkeltprodusenters tilpasning til regelverk er legitimt, men det påhviler partene et ansvar i å rette opp ev. utilsiktede effekter.
- Stortinget har gjentatte ganger understreket at de forutsatte forenklinger ikke kan gjennomføres uten at det gir utslag på enkeltbruksnivå. Slike utslag må aksepteres for at forenkling skal kunne gjennomføres.
- Stortinget og Regjeringen understreker behovet for å styrke jordbruksutøvernes rolle som selvstendig næringsdrivende med ansvar for egen inntekt.
- Det er i mange tilfeller konflikt mellom mål om forenkling og målretting av virkemidler.

I tråd med Stortingets og Sem-erklæringens forutsetninger er det for kommende avtaleperiode foretatt en moderat omfordeling av økonomiske virkemidler i retning bruk som har ressursgrunnlag til å være en hovedinntektskilde for brukerfamilien.

- Det gjennomføres enkelte strukturelle tilpasninger som skal stimulere til økt effektivitet, konkurransekraft og redusert overføringsbehov over tid bl.a. ved å forbedre rammebetingelsene for brukere som velger å gå inn i samarbeidsforetak.
- Mer av overføringene flyttes over i skatteordninger. Dette bidrar til at overføringene i noe større grad rettes inn mot foretak som drives med sikte på næringsinntekt av et visst omfang over tid. Virkemiddelsystemet knyttes derfor i sterkere grad til virksomhet som har næringsmessig betydning.

7.1.2 Oppfølging av FOLA-rapporten til NILF

Et viktig grunnlag for FOLA-rapportens forslag til forenkling og målretting er:

- Forslag til omgruppering av virkemidlene i forhold til målene for politikken.
- Forslag til forenklinger som konsekvens av dette, eller av andre grunner mht. forenkling eller målretting.

Forslagene til omgruppering av virkemidlene på kap. 1150 innebærer en tydeliggjøring i forhold til målene i politikken. Det kan likevel stilles spørsmål ved de målgrupper NILF har satt opp. Landbruksdepartementet vil, etter samråd med jordbrukets organisasjoner og med grunnlag i Stortingets behandling av St.meld. nr. 19 (1999-2000), arbeide med en viss omgruppering og tydeliggjøring fram mot St.prp. nr. 1 for 2003.

FOLA-prosjektet hadde et omfattende mandat. Det vil derfor være mest hensiktsmessig både av hensyn til næringsutøverne og forvaltningen at noen av

tiltakene gjennomføres over en viss tid. Landbruk er en næring preget av langsiktige investeringer og tilpasninger som krever tid til tilpasning til ny virkemiddelbruk. Med utgangspunkt i FOLA-rapporten og annet materiale er det i årets jordbruksavtale lagt opp til en økt grad av forenkling og målretting av virkemiddelbruken.

7.1.3 Forenklinger i årets jordbruksavtale

På bakgrunn av Stortingets forutsetninger, og som oppfølging av FOLA-rapporten fra NILF og utredninger av partssammensatte arbeidsgrupper, er partene enige om forenklinger av virkemiddelbruken.

I Sluttprotokollen (jf.vedlegg 1) heter det:

1. I samråd med organisasjonene arbeider Landbruksdepartementet videre frem til St.prp. nr. 1 med en teknisk omgruppering og tydeliggjøring av virkemidlene over kap. 1150 i forhold til målene for politikken.
2. Tilskuddet til innmarksbeite begrenses i samsvar med statens tilbud gjennom at:
Det innføres et tak på støtteberettiget grovfôrareal pr. ”grovfôrdyr” ved at nedre grense for grovfôrareal i forhold til normert arealbehov justeres fra 0,4 til 0,6, og for øvrig i samsvar med statens tilbud.
Taket for innmarksbeiteareal pr. beitedyr strammes inn i samsvar med vedlegg 4.
Omregningsfaktoren for innmarksbeite til støtteberettiget areal justeres fra 0,7 til 0,6.
3. Tilskuddene til organisert beitebruk forenkles ved at:
 - a) Midlene vurderes lagt inn i en regional miljøpott fra 2004 der partene kan styre disponeringen for eksempel til beitelag innenfor nasjonalt fastsatte minstesatser.
 - b) Driftsstøtten til beitelag videreføres, men der søknad og administrasjon samordnes med produksjonstilskuddene.
 - c) Tilskuddet til investeringstiltak i utmark forvaltes av fylkesmannen basert på tildelte rammer etter retningslinjer fastsatt av avtalepartene.
 - d) Tilskudd til tilsyn av nye dyr på beite etter nedslaktning på grunn av skrapesyke eller mædi samordnes administrativt med den generelle erstatningsordning for husdyr.
4. Katastrofefondet omgjøres til ”Skadefondet for landbruksproduksjon”
 - e) Erstatningsordningene for katastrofetap i husdyrholdet (som ikke omfattes av husdyrloven) over Tiltaksfondet for småfe og fjørfe m.m., overføres til det nye skadefondet fra 01.01.2003.
 - f) Ordningen med tilskudd til tiltak mot radioaktivitet (post 74.19) flyttes over i skadefondet fra 01.01.2003.
 - g) Ordningen med erstatning for avlingssvikt gis pr. foretak som oppfyller forskiftenes vilkår for produksjonstilskudd og erstatningsgrunnlaget beregnes pr. produkt eller vekstgruppe.
 - h) SLF gis i oppgave å utrede hvordan egenandeler, terskelverdier og minsteutbetalinger kan justeres ved gjennomføring av punkt c) innenfor om lag uendret bevilgningsbehov (erstatningsutbetalinger). Erstatning for svikt i honningproduksjon vurderes. Frist for utredningen er 15.02.2003 slik at endringer kan behandles i jordbruksoppgjøret 2003 og justert forskrift kan iverksettes fra 01.07.2003.
 - i) Med samme forutsetninger som punkt d) gis SLF også i oppdrag å utrede enklere beregningsmetoder for erstatning ved avlingssvikt i grovfôrproduksjon.
 - j) Departementet gjør en nærmere vurdering av hvor forvaltningen av erstatninger etter offentlige pålegg hjemlet i henholdsvis husdyrloven og plantesykdomsloven skal

- plasseres, og om det er grunnlag for et mer helhetlig og et mer ensartet regelverk og forvaltning enn i dag. Justeringer gjøres i samråd med avtalepartene.
5. Tiltaksfondet for småfe og fjørfe avvikles. Kapitalen og de enkelte delordninger i fondet overføres til andre budsjettposter fra 01.01.2003 etter samråd med avtalepartene.
 6. Det gjøres justeringer i satsene for AK-tilskuddet slik at det kan etableres et særskilt kulturlandskapstilskudd som betaling for produksjon av kollektive goder på kr 200,- pr. dekar til alt tilskuddsberettiget jordbruksareal.
 7. Forvaltningen av distrikts- og kvalitetstilskudd til frukt, bær og veksthusgrønnsaker samt distriktstilskudd til poteter i Nord Norge samordnes med forvaltningen av produksjonstilskudd og avløsertilskudd fra søknadsomgangen 20.01.2003. Midlertidig ordning med frakttilskudd til konserverblomkål avvikles.
 8. Forvaltningen av tilskudd til økologisk produksjon samordnes med forvaltningen av produksjonstilskudd og avløsertilskudd fra søknadsomgangen 20.08.2002.
 9. Tilskudd til forskning: Av hensyn til forenkling og for å få en samlet oversikt over midlene til forskning over jordbruksavtalen, overføres følgende delordninger til underpost 77.13 Tilskudd til forsøksringer og forskning fra 01.01.2003, jf. pkt 9.4:
 - 50.11 LUF, spesielle miljøtiltak - kulturlandskapsforskning
 - 50.13 forskning og utredning over Tiltaksfondet
 - 77.15 forskningsprogram over handlingsplan plantevernmidler
 - 77.16 tilskudd til forskning økologisk landbruk

7.1.4 Justering av tilskudd til innmarksbeite

Viktigste kriterier i definisjonen av innmarksbeite er: ”Areal som kan nyttast som beite, men som ikkje kan haustast maskinelt. Minst 50 % av arealet skal vere dekt av nyttbare planteartar”.

Det har skjedd en betydelig økning i arealene av innmarksbeite i løpet av 1990-tallet og starten på 2000-tallet. Arealet har økt med mer enn en halv million dekar eller 64 pst. Økningen har sammenheng med høye arealtilskuddsatser og at det finnes store potensielle beitearealer hvor det ofte er vanskelig å skille innmark fra utmark. Arealøkningen har samlet sett liten sammenheng med økt antall beitedyr. For forvaltningen har denne økningen medført betydelig merarbeid og mange vanskelige vurderinger i å skille mellom innmark og utmark.

FOLA-prosjektet foreslår:

”- At nåværende tilskudd til «innmarksbeite» avvikles. Denne delen av dagens areal- og kulturlandskapstilskudd (AK-tilskudd) har potensielt i betydelig grad oppmuntret til uheldig tilskuddstilpasning, samtidig som forvaltning og kontroll i mange tilfeller har vært meget krevende. Forslaget innebærer dermed en klar forenkling.

- At den nåværende ordningen med tilskudd til beitedyr i utmark utvides til å omfatte beitedyr på «innmarksbeite», og eventuelt også alle dyr som beiter (uavhengig av hvor de går). Begrunnelsen er både knyttet til målretting og til forenkling samlet sett, jf. avvikling av tilskudd til «innmarksbeite». Det tas imidlertid ikke stilling til den konkrete avgrensningen av denne ordningen. Det vises for øvrig til at det gjennomføres en egen gjennomgang av beiteordningene av en gruppe nedsatt av avtalepartene.”

Ved jordbruksoppgjøret 2001 ble det nedsatt en arbeidsgruppe som fikk i oppdrag å vurdere samordning av ulike beitetilskudd.

Avtalepartene har vurdert at en direkte omlegging til støtte pr. beitedyr, som foreslått av NILF, vil gi for store omfordelinger uten nødvendig tid for omstilling. Med basis i arbeidsgruppas rapport, samt behovet for avgrensinger i areal- og kulturlandskapstilskuddet for å hindre uønskede tilpasninger, er avtalepartene enige om følgende innstramminger i gjeldende ordninger:

- Det innføres et tak for støtteberettiget grovfôrareal pr. grovfôrdyr. Denne regelen erstatter dagens regel om reduksjon ved svak drift. Det gjennomføres samtidig en viss innstramming i forhold til dagens avgrensingsnivå.
- Det foretas en innstramming i taket for støtteberettiget innmarksbeite pr. grovfôrdyr.
- Omregningsfaktoren fra innmarksbeiteareal til støtteberettiget areal reduseres fra 0,7 til 0,6.

Nærmere omtale om dette er gitt i kap. 8.5.3. Samlet vil disse endringene redusere mulighetene for uønskede tilpasninger til tilskuddsordningen, samtidig som de ikke vil legge hindringer i veien for vanlig jordbruksproduksjon. Isolert sett innebærer disse endringene en redusert tilskuddsutbetaling til innmarksbeiteareal på ca. 75 mill. kroner.

7.1.5 Arealtilskudd som betaling for kollektive goder

På miljøområdet skriver NILF i sin FOLA-rapport blant annet:

”Etter en samlet vurdering og avveining har NILF kommet til at det mest aktuelle utgangspunktet for en revidert oppbygging av virkemidlene i landbrukspolitikken, er knyttet til virkemidler som bygger på og støtter opp under forvaltningen av arealer og kulturlandskap. Dette er motivert ut fra følgende forhold:

- At de tydeligste målene i landbrukspolitikken er å ta vare på de miljøverdier som er knyttet til åpne jordbruksarealer, kulturlandskap og beiting i inn- og utmark, samtidig som en av de vesentlige utfordringene synes å være å hindre gradvis gjengroing av engarealer og beitelokaliteter.
- Regelverk i WTO med mulig krav om «grønnere» former for støtte.
- Dette prosjektets mandat som innebærer at virkemidlene i landbrukspolitikken både skal forenkles og målrettes, samtidig som en vellykket landbrukspolitikk også må bygge på og underbygge, at «noen er villige til å gjøre jobben.»

NILF fremmer på denne bakgrunn forslag til utforming av virkemidler innenfor et hovedområde miljø, der oppbyggingen i utgangspunktet er uavhengig av dagens virkemidler og basert på en systematisk tilnærming ut fra de omtalte forutsetninger. Kort oppsummert innebærer forslagene:

(...)

- At «nye AK» bygges opp som betaling for kollektive goder, i form av et flatt tilskudd (betaling) per dekar for all fulldyrka og overflatedyrka jord. Hovedkravet blir her at landskapet skal holdes åpent og spesielle verdier i kulturlandskapet ivaretas, samt et ekstra tilskudd for arealer som på ulike måter representerer tilleggsverdier (grasmark og hagebruk). I tillegg foreslås et tilskudd, for komarealer i bestemte områder, som er distriktsbegrunnet og som relativt sett utgjør et mindre beløp.
- I sin konsoliderte form reduseres antall ulike satser fra (formelt sett) 84 i dag til tre satser i «nye AK» (ved at distrikts- og produksjonsdifferensieringen er redusert, og strukturdifferensieringen er fjernet). Begrunnelsen for forslaget er både knyttet til målretting og forenkling.”

Departementet mener det er riktig å følge opp forslagene fra NILF, særlig når det gjelder miljøbegrunnelsen for arealstøtten, og at det er et generelt behov for å redusere det høye antallet satsintervaller som i flere tilfeller omfatter en svært liten del av produksjonen.

Jordbruksavtalen legger derfor opp til en omlegging av AK-tilskuddet slik at det innføres et generelt kulturlandskapstilskudd til alt fulldyrket og overflatedyrket jordbruksareal på 200 kroner pr. dekar.

For å forenkle og redusere antall satsgrupper, er satsene samordnet mellom ulike struktursatser som ikke har store forskjeller. Det er bare gjort ubetydelige endringer i distriktdifferensieringen.

I dag er både jordleie og andre former for formelle og uformelle samarbeid om arealbruken så omfattende at det ikke lenger er noen sterk kopling mellom arealet det søkes om tilskudd for, og de faktiske strukturkostnadene. I tilskuddsregelverket er det nå også åpnet for større grad av samarbeidsforetak. Departementet mener det er viktig at tilskuddssatsene ikke er en effektiv brems for naturlig samarbeid mellom foretak. At det ikke har vært tilskudd til grovfôr for enheter over 400 dekar, kan ha bidratt til dette. Strukturkostnadene i grovfôrproduksjonen er også nært knyttet til antall ”grovfôrdyr”, der tilskuddet pr. dyr kan fange opp ønsket kompensasjon for strukturkostnader.

Tabell 7.1 viser de nye satsene for tilskudd til jordbruksareal der kulturlandskapstilskuddet på 200 kr pr. daa er skilt ut som en egen satsgruppe.

Tabell 7.1 Nye satser for tilskudd til areal- og kulturlandskap

Vekst	Intervall Dekar	Sone						
		1	2	3	4	5	6	7
Jordbr. areal	Alt areal	200						
Tilleggssatser:								
Grovfôr	0-200	87	12	111	203	238	268	
Korn	Alt areal	41	93	193				
Potet	Alt areal	79				900	1200	
Grønnsaker	0-30	600				1700		
Frukt og bær	0-30					1200		
Grønnsaker frukt, bær	over 30	100						

Avtalen innebærer at laveste tilskuddssats tilsvarende 200 kroner pr. daa (sone 2 grovfôr) skilles ut som et særskilt miljøbegrunnet flatt kulturlandskapstilskudd til alt areal. Dette generelle kulturlandskapstilskuddet vil utgjøre nesten 2 mrd. kroner. Ut over dette legges det opp til tilleggssatser for spesielle produksjoner og ulike geografiske områder.

Dette gir samlet sett en betydelig forenkling i satsstrukturen ved at antall satsgrupper reduseres betydelig. Gjenværende strukturdifferensiering fjernes for korn og potet. For grovfôr er det en distriktdifferensiert sats for 0-200 dekar, uten tilleggssats ut over dette. For grønnsaker, frukt og bær opprettholdes en strukturdifferensiering kun for to intervaller, over og under 30 dekar.

Omlegging av satser er i betydelig grad gjort innenfor små økonomiske omfordelinger geografisk og med små strukturmessige utslag totalt sett. For grovfôrproduksjon er det marginale justeringer i satsene opp til 400 dekar, men med et tillegg på 200 kroner pr. dekar til alt areal ut over dette.

I kornproduksjon er gjeldende satser strukturdifferentiert over og under 400 dekar for alle soner unntatt sone 1, som er den klart største. Det er ikke faglig grunnlag for å strukturdifferentiere ulikt etter sone i kornproduksjon og avtalen følger dette opp gjennom å innføre en flat tilskuddssats til alt kornareal, også for sone 2-7.

7.2 En forbrukerrettet næringspolitikk

En framtidrettet næringspolitikk må være markedsorientert og legge til grunn forbrukernes krav og preferanser. I denne sammenheng vektlegges forbrukerne både som etterspørere av varer og tjenester i et marked og som premissleverandør i forhold til utviklingen av kollektive goder.

Åpen og god informasjon om produkter og produksjonsmetoder er viktig for forbrukernes tillit og for at forbrukerne skal kunne gi signaler om sine preferanser gjennom sine valg. Informasjon gir også forbrukerne trygghet om at valgene er gjort på et reelt grunnlag gjennom kontroll, informasjon og merking av produktene. For å oppnå dette arbeider Landbruksdepartementet systematisk med ulike undersøkelser av målgrupper, og dette utgjør, sammen med en god dialog med forbrukerorganisasjoner, et viktig næringspolitisk beslutningsgrunnlag. Disse tiltakene inngår også i Landbruksdepartementets handlingsplan for forbrukerorientering av mat- og landbrukspolitikken. Av andre tiltak i denne handlingsplanen kan bl.a. nevnes styrking av forbrukerrepresentasjon, opprettelse av forbrukerpanel i samarbeid med Forbrukerrådet samt etablering av en databasert matportal i regi av tilsynsapparatet.

Landbruksdepartementet har etter Stortingets behandling av St.meld. nr. 19 (1999-2000) valgt å differensiere næringssettingen mellom produksjonen av standardprodukter og produksjonen av mer spesialiserte og bearbejdede produkter. En forbrukerrettet næringspolitikk kan ses i fire hoveddimensjoner:

1. Sikre forbrukerne helsemessig trygge og ernæringsmessig gunstige matvarer av god kvalitet gjennom en sunn produksjon som frambyr på en redelig måte. Forbrukerhensyn må ivaretas gjennom politikktutforming, forvaltning og tilsyn, åpenhet og innflytelse (mattrygghet).
2. Sikre en langsiktig matforsyning (matsikkerhet).
3. Sikre et mangfold og en variasjon i produktspekteret som gjennom kvalitet og pris er tilpasset de ulike kundesegmentene (mangfold).
4. Akseptable matvarepriser og råvarepriser i et velfungerende marked (pris).

Tiltakene under punkt 1 ovenfor ligger bare delvis under jordbruksavtalen. Tiltak utenfor avtalen kan imidlertid stille krav til og ha kostnadskonsekvenser for næringen. Under punkt 2 til 4 er en rekke virkemidler under jordbruksavtalen relevant i en forbrukerrettet næringspolitikk. I denne sammenheng er det viktig å se utformingen av virkemidlene under jordbruksavtalen i forhold til målsettingen om et mer markedsorientert og konkurransedyktig norsk landbruk, for å unngå at

virkemidlene virker hemmende på den generelle konkurranseevnen i matvaremarkedet.

7.2.1 Matsikkerhet og trygg mat

Et mål med landbrukspolitikken er bl.a. å sikre en stabil og fullgod matforsyning både på kort og lang sikt. Ved behandlingen av St.meld. nr. 19 (1999-2000) la Stortinget til grunn at nasjonal matproduksjon må være et hovedelement i en langsiktig forsyningssikkerhet. Et godt utbygd landbruk er nødvendig dersom Norge skal klare å opprettholde dagens gunstige matvaresituasjon, ha en langsiktig matsikkerhet, være tilstrekkelig selvberget med hensyn til mat og sikre fremtidige generasjoners behov.

Trygg mat

Ernæringsmessig gunstig og helsemessig trygg mat er grunnleggende i all produksjon og omsetning. Landbruket, næringsmiddelindustrien og myndighetene har en felles overordnet målsetting om produksjon av trygg mat. For å fylle denne målsettingen er det viktig å opprettholde den gode dyre- og plantehelsa vi har her i landet. Det er et myndighetsansvar å implementere nødvendig regelverk for å ivareta folke-, dyre- og plantehelse, både ved nasjonal produksjon og ved import.

Tiltakene som er satt i verk for å hindre spredning av husdyrsykdommer som BSE og munn- og klovsyke til Norge og for å sikre forbrukerne trygg mat, øker kostnadene i matproduksjonen og for det offentlige. Tiltakene anses likevel som nødvendige. Situasjonen understreker også behovet for å se hele matvarekjeden i sammenheng og å ha pålitelige kvalitetssystemer i hele kjeden fra jord til bord.

Det er sammenfallende interesser mellom produsenter, næringsmiddelindustri og forbrukere når det gjelder behovet for at maten er trygg og at tilliten opprettholdes. I gjennomføringen av tiltak og finansieringen av dem kan det oppstå interessenmotsetninger. I valg av tiltak skal hensynet til befolkningens liv og helse være overordnet. Forbrukernes tillit til maten er en grunnleggende forutsetning både for å opprettholde markedet og en tilfredsstillende økonomisk utvikling i jordbruket. Departementet finner det derfor rimelig at dekning av kostnadene fordeles mellom næringen, forbrukerne og myndighetene, jf. slik det våren 2001 ble gjort ved gjennomføring av tiltak knyttet til BSE-situasjonen.

Oppmerksomheten om sykdomsutbruddene på husdyr i Europa kan bidra til å skape eller forsterke forbrukertrender. Disse trendene vil næringen måtte tilpasse seg og møte offensivt. Framtidas matprodusenter vil møte høye krav til ulike typer kompetanse, ikke minst for å sikre dokumentert trygg produksjon og for å betjene et sammensatt marked.

7.2.2 Helse og ernæringspolitikk

Sammen med trygg mat er et ernæringsmessig riktig sammensatt kosthold en hovedutfordring i helsepolitikken. For å nå målet om et riktig sammensatt kosthold, må ulike politikkområder ses i sammenheng. Norsk landbruk, omsetningsledd og helsemyndigheter står overfor en stor utfordring bl.a. i forhold til anbefalingene om en fordobling av frukt- og grønnsakforbruket. I forhold til

ernæringspolitiske målsetninger bør også forbruket av fisk og kornvarer øke, mens forbruket av fett, sukker og salt bør reduseres.

Spesielle satsinger knyttet til ernærings spørsmål over jordbruksavtalen er pr. i dag ordningen med frukt- og grønnsakabbonnement i skolen og skolemekordningen, som finansieres over jordbruksavtalen og av Omsetningsrådet gjennom omsetningsavgiften. Videre finansierer Omsetningsrådet støtte til prisedskriving av råvarer til bruk i undervisning gjennom omsetningsavgiften. Statens råd for ernæring og fysisk aktivitet har i mange år arbeidet for å bedre situasjonen mht. skolemåltid i grunnskolen. Et ledd i dette arbeidet er prosjektet ”Skolefrukt” (tidligere Frukt og grønt i skolen). Bevilgningene over avtalen til disse tiltakene foreslås videreført på uendret nivå.

Landbruksdepartementet og Helsedepartementet har tatt initiativ til å etablere en bredt sammensatt arbeidsgruppe som vil se på muligheten for å sette mat i skolen inn i en bredere sammenheng. Resultatet av dette arbeidet vil kunne danne grunnlaget for en ny vurdering av de nevnte ordningene vi har i dag.

7.2.3 Matpriser

Regjeringen legger til grunn at større vekt på forbrukerinteresser innebærer å arbeide for lavere matvarepriser, særlig på ”volumvarene” og varene som er utsatt for grensehandel, samtidig som forbrukernes etterspørsel etter større mangfold skal imøtekommes. Denne todelte strategien har vært lagt til grunn i utformingen av politikken etter behandlingen av St.meld. nr. 19 (1999-2000) i Stortinget.

Det er i Sem-erklæringen understreket at forskjellen i matpriser i forhold til våre naboland bør reduseres. Det arbeides med tiltak som kan bidra til å redusere strukturkostnadene i jordbruket, noe som kan legge et viktig grunnlag for en forsvarlig utvikling i råvareprisene. Det er bare råvareprisene som omfattes av jordbruksavtalen. Disse utgjør vel en tredjedel av forbrukerprisen, og senere ledd i matvarekjeden har derfor også stor betydning for at målsettingen kan nås. Det er behov for kostnadsreduksjon både i primærproduksjon og senere ledd i kjeden fram til forbruker dersom målet om reduserte priser i forhold til nabolandene skal nås.

Resultatet av prisundersøkelsene og marginstudiene som er lagt fram, jf. kap. 4.2 viser at det er behov for å holde fokus på prisdannelsen. Sikring av en fungerende konkurranse i matvaremarkedet og dokumentering og informasjon til forbruker er viktige tiltak offentlige myndigheter fortsatt vil bruke aktivt.

Landbruksdepartementet vil understreke at en betydelig del av norsk matproduksjon møter internasjonal konkurranse som RÅK-varer. Denne industrien skal sikres råvarepriser som sammen med spesifikke virkemidler bidrar til likeverdige konkurransevilkår.

7.2.4 Mangfold

I arbeidet med en forbrukerrettet og markedsorientert næringspolitikk er satsingen på økt mangfold og produktutvikling sentral. Valgmuligheter er et sentralt forbrukerkrav. Det er viktig å kunne tilby et produktvalg som dekker etterspørselen i de ulike markedssegmentene. Med utgangspunkt i dette legger

regjeringen til grunn at verdiskapingen i tilknytning til jordbruket skal økes gjennom en bedre utnytting og segmentering av matvaremarkedet ved økt fokus på produksjon av spesialiserte landbruksprodukter.

Behovet for økt mangfold i matvaremarkedet vil kreve en aktiv innovasjonspolitik for å veie opp for markedssvikt i verdikjeder der offentlige reguleringer eller fravær av konkurranse reduserer det markedsdrevne incitamentet for innovasjoner. Svikt i tilgangen på kompetanse legitimerer også en aktiv politikk på dette området. En aktiv innovasjonspolitik kan med fordel benyttes til å stimulere til produktmangfold i matvaremarkedet når den samfunnsøkonomiske avkastningen er større enn den bedriftsøkonomiske.

Et fokus på økt mangfold og markedsorientering må også knyttes til krav til etisk dyrehold, miljøvennlige driftsformer, forsvarlig transport eller at maten er økologisk produsert.

Videreføring og videreutvikling av verdiskapingsprogrammet på matområdet er et hovedvirkemiddel for å øke mangfoldet og innovasjonen i matvaremarkedet.

7.2.5 Verdiskapingsprogrammet for matproduksjon og KOSTRAT

Verdiskapingsprogram for matproduksjon ble startet opp i 2001, og skal gå over 10 år som et program for innovasjon og mangfold på matområdet. Med unntak av Kvalitetssystemer i landbruket er delprogrammene i Konkurransestrategier for norsk mat (KOSTRAT) samordnet med verdiskapingsprogrammet. I 2002 vil hovedaktiviteten i verdiskapingsprogrammet knytte seg til utviklingen av programmets fase II. Hovedelementer i dette arbeidet blir å øke næringsmiddelindustriens deltakelse i programmet, og å øke integrering av eksportsatsingen på mer bearbejdede og spesialiserte landbruksprodukter.

I arbeidet med fase II av verdiskapingsprogrammet vil krav og spesifikasjoner til prosjekter innenfor programmets virkeområde bearbejdes, og da spesielt i forhold til arbeidet med innfasingen av delprogrammene i KOSTRAT. I henhold til verdiskapingsprogrammet ble det bestemt å evaluere følgende delprogrammer i KOSTRAT: Konsulent og nettverksprogrammet ved Matforsk, Stiftelsen Godt Norsk (nå Matmerk) og Eksportprogrammet. Evalueringen ble gjennomført av ECON¹ etter oppdrag fra SND. Som en oppfølging av evalueringen overføres midlene fra Eksportprogrammet i KOSTRAT til tilsvarende aktiviteter innen verdiskapingsprogrammet fra 2003. Virksomheten innenfor Eksportprogrammet skal fortsatt ivaretas av Norges Eksportråd. Det er satt en målsetning om 50 pst. brukerfinansiering av merkeordning "Godt Norsk" innen utgangen av 2006.

Andre større saker i 2003 er arbeidet med å etablere og utvikle regionale kompetansenettverk som skal bidra med matfaglig rådgivning overfor småskala matprodusenter, et pilotprosjekt innen opplæring og handel via internett, samt mobiliseringstiltak blant målgruppene for programmet. Oppfølging av rammebetingelser for småskala matproduksjon vil bli gitt stor oppmerksomhet gjennom utarbejdsen av en egen handlingsplan.

¹ ECON (2002): "Evaluering av Konkurransestrategien for norsk mat (KOSTRAT)". Rapport 8/02.

Departementet mener det er viktig å sikre et landbruk med høy grad av profesjonalitet i forhold til det å produsere mat, og vil videreføre en omfordeling av de økonomiske virkemidlene som lagt til grunn i St.meld. nr. 19 (1999-2000), Stortingets behandling av den, og de påfølgende jordbruksoppgjør. Etableringen av regionale kompetansenettverk for småskala matproduksjon er et viktig tiltak for å øke profesjonaliteten også hos småprodusentene.

7.3 Bygdeutviklingsmidlene

Tabellen nedenfor gir en oversikt over forslag til bevilgning over Landbrukets utviklingsfond (LUF) for 2003. Enkelte av tiltakene er omtalt i kap. 7.2.5, 7.3, 7.4. og detaljene er omtalt i kap. 8.

Tabell 7.2 Oversikt over forslag til innvilgningsramme til LUF i 2003.

Benevnelse	Endring fra 2002	Forslag 2003
Verdiskapingsprogram for matproduksjon	+ 5,0	95,0
KOSTRAT	- 10,0	50,0
Kompetansetiltak		8,0
<i>Bygdeutvikling</i>		
Sentrale	+ 4,0	39,0
Fylkesvise ¹	-232,0	286,0
SUM BYGDEUTVIKLING	- 228,0	325,0
Rentestøtte	+12,5	12,5
Spesielle miljøtiltak		142,0
Skogbruk og bioenergi		158,0
Overføring til SUF		2,0
SUM	- 220,5	792,5

¹ Den store endringen på fylkesvise midler til bygdeutvikling skyldes at ordningen med investeringslån avvikles og erstattes med en rentestøtteordning.

7.3.1 Investeringsstøtte til tradisjonelt landbruk og etablering av en rentestøtteordning

Ordningen med investeringsstøtte til tradisjonelt landbruk skal bidra til tilfredsstillende finansiering av bygninger og anlegg i hele landet. Behovet for investeringer i det tradisjonelle landbruket er betydelig blant annet på grunn av nye husdyrforskrifter, avdekking av store skader på betong i driftsbygninger og en nødvendig fornyelse og utvidelse av driftsapparatet på melkeproduksjonsbruk som ble bygd opp på 70- og 80-tallet. Det er ikke nødvendigvis mangel på kapital, men utfordringen er at kapitalkostnadene blir høye og at pantesikkerheten i noen tilfeller, spesielt i utkantstrøk, blir dårlig. Det innføres derfor en rentestøtteordning under LUF, forvaltet av SND. Rentestøtteordningen forutsettes å erstatte eksisterende ordning med investeringslån. Ordningen innebærer at det gis en rentestøtte til lån til investeringsformål som opptas i det private lånemarked. Rentestøtten skal gjelde både tradisjonelt landbruk og utviklingstiltak. Ordningen begrenses til en utlånsramme på 500 mill. kroner pr. år i perioden 2003-2007, deretter beregningsmessig 200 mill. kroner pr. år. Rentestøtten forutsettes gitt med 5 pst. av en låneramme på inntil 1 mill. kroner pr. bruk. Støtten beregnes ut fra

serielån med 15 års avdragstid. BU-forskriften tilpasses den nye ordningen med rentestøtte.

Det er behov for økt kunnskap omkring rimeligere bygningsløsninger for landbruket. Det er derfor blant annet satt i gang et pilotprosjekt i de tre nordligste fylkene i regi av fylkesmannen og i samarbeid med tekniske forskningsmiljø i de nordiske land. Målet er å komme fram til enklere og billigere bygningsløsninger for landbruket.

7.3.2 Lønnsom næringsutvikling

Bygdeutviklingsmidlene skal bidra til lønnsom næringsutvikling på bygdene innen og i tilknytning til landbruket. Virkemidlene er en sentral del av en nasjonal landbrukspolitikk som også i økende grad omfattes av internasjonale bestemmelser. De forskrifter, mål og retningslinjer som trekkes opp gjennom jordbruksavtalen skal legges til grunn for den lokale administrasjonen. Ved prioriteringer og fordeling av midlene må store utfordringer knyttet til fraflytting, sysselsetting, rekruttering og demografisk utvikling vektlegges. En effektiv bruk av midlene er avhengig av et godt samarbeid mellom SND, fylkesmannen, fylkeskommuner og kommuner. Regionale utviklingsprogram vil fortsatt være et viktig element i en samlet utviklingsstrategi. Forslag til bevilgninger framgår av kap. 8.

I St.meld. nr.19 (2001-2002) *Nye oppgaver for lokaldemokratiet – regionalt og lokalt nivå* er følgende prinsipper trukket opp for den framtidige oppgavefordelingen:

- ”- Lokale og regionale folkevalgte organer bør ha ansvaret for oppgaver som krever lokal- og regionalpolitisk skjønn.
- Staten bør ha ansvaret for standardiserte og regelorienterte oppgaver og kontrolloppgaver.
- Staten bør ha ansvaret for oppgaver som krever et nasjonalt helhetsgrep for god oppgaveløsning.
- Oppgaver bør legges til lavest mulig effektive nivå.
- Fylkeskommunen bør ikke utvikles til en overkommune.
- Endringer i oppgavefordelingen bør bidra til redusert byråkrati.”

Videre er følgende prinsipper trukket for forvaltning av BU-midler:

- Vedtaksmyndighet skal legges til den enkelte kommune.
- Fylkesmannen skal være klageorgan.
- Det vil være nødvendig å tenke modeller som inkluderer vurderinger fra fylkesmannen vedrørende fordeling og bruk av midler for å fange opp både regionale og årlige endringer.
- SNDs framtidige rolle på landbruksområdet vil bli avklart i forbindelse med regjeringens generelle gjennomgang av virkemiddelapparatet.

I forbindelse med desentraliseringen av oppgaver til kommunene innen landbruksområdet, vil kriteriene i inntektssystemet til kommunene bli endret slik at det blir en riktigere sammenheng mellom tildeling og oppgavemengde i kommunene.

For øvrig heter det i sluttprotokollen:

” Sentrale prinsipper for Landbrukets utviklingsfond (LUF) i relasjon til jordbruksavtalen er trukket opp av partene gjennom protokoll av 15.05.1999. Disse prinsipper og retningslinjer vil fra Regjeringens side også legges til grunn for fondets midler framover og ved desentralisering av LUF-midler . Dette innebærer:

- LUF er et eget fond under jordbruksavtalen. Gjennom jordbruksoppgjøret fastsettes bevilgning til LUF, innvilgingsramme, omfang, bestemmelser for ordningene og retningslinjer for bruken.
- Forvaltningen vil få sine styringssignaler fra Landbruksdepartementet gjennom forskrifter for ordningene, St.prp. om jordbruksoppgjøret, St.prp.nr.1, og tildelingsbrev tilpasset de enkelte forvaltningsnivå. Forvaltningsapparatet skal bidra til en fortsatt helhetlig landbrukspolitik. Det skal foretas resultatrapportering og resultatkontroll.
- Det skal være ordninger med klageadgang og offentlighetsloven skal gjelde.
- Partene er enige om at de prinsipper som i protokoll av 15.mai 1999 er trukket opp for jordbruksorganisasjonenes representasjon i styrende organer og for drøftinger m.v. skal legges til grunn i det framtidige styringssystem.
- Hvordan disse prinsipper skal følges opp skal avklares nærmere med Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag i utviklingsarbeidet fram til systemet iverksettes 1.januar 2004. Denne avklaringen vil skje gjennom jordbruksforhandlingene første gang i 2003, forskriftsfastsettelse og andre kontakter etter behov. ”

For 2003 foreslås det ingen endring i forvaltningsmodell for BU-midler. Endelig modell for forvaltning av BU-midler fra 01.01.2004 skal utvikles på det grunnlag som er omtalt foran.

7.3.3 Verdiskaping i tilknytning til landbruket

Den største delen av midlene til utviklingstiltak innvilges på fylkesnivå. De viktigste tiltakene er investeringer i nye næringer, bedriftsutvikling og etablererstipend som er direkte rettet mot virksomhetsetablering og –utvikling. Det er også viktig å vektlegge ungdoms- og rekrutteringstiltak og tiltak som fremmer arbeidsplasser for kvinner. Midler til utredning, tilrettelegging og lokalsamfunnstiltak bidrar til kunnskapsutvikling, mobilisering av utviklingskraft, nyskapingmiljø og entreprenørskap.

Satsing på de menneskelige og naturgitte ressursene bør være styrende for saksbehandling og oppfølging. Samtidig bør det legges stor vekt på oppfølging etter at støtte er gitt, og virksomheten er kommet i gang.

De sentrale BU-midlene brukes til prosjektvirksomhet og tiltak av landsomfattende og fylkesovergripende karakter. Hoveddelen går til kunnskapsutviklingsprosjekt innen næringsutvikling. Øremerking av sentrale BU-midler er omtalt i kap 8.

Bruken av BU-midler skal sammen med verdiskapingsprogrammene bidra til at det tradisjonelle landbruket i større grad produserer det forbrukerne vil ha. En slik tilpasning vil også bidra i forhold til landbrukets behov for en positiv inntektsutvikling. Investeringer støttet med BU-midler må være lønnsomme, og de må bidra til å senke produksjonskostnadene. Nasjonale markedsforhold må tas hensyn til slik at BU-støtte ikke bidrar til økt overproduksjon. Investeringer innen områder som har økende etterspørsel og områder som ikke har markedsdekning, bør prioriteres slik at etterspørselen så langt det er mulig kan dekkes med norske

produkter. Det samme gjelder produksjoner hvor Norge har eksportkvoter i EØS-avtalen som ikke er oppfylt, og norsk produksjon kan være konkurransedyktig på eksportmarkedet.

7.3.4 Markedsføring av Norge som reisemål i eget land.

Markedsføringssamarbeidet mellom landbruket og Norges Turistråd har pågått siden 1991. Formålet med dette samarbeidet er å bygge opp under den natur- og kulturbaserte reiselivsnæringen og bidra til å øke lønnsomheten for småskala reiselivsbedrifter i bygdene. Markedsføringssamarbeidet har i sin strategi for perioden 2001-2005 lagt opp til en todelt strategi; en tematisert satsing rettet mot utlandet og en generell satsing i Norge. Markedsføringssamarbeidet har gjennom dette vært det eneste generelle og overordnede tilbudet om markedsføring av Norge som feriemål i eget land. Satsingen har i 2002 en ramme på 8 mill. kroner, hvorav halvparten er næringsinntekter.

Både styret i markedsføringssamarbeidet og Landbruksdepartementet har over lengre tid signalisert overfor Norges Turistråd at man ser at det er behov for en større og overordnet satsing på markedsføring av Norge som reisemål i Norge. Norges Turistråd har imidlertid hatt som primæroppgave fra Nærings- og handelsdepartementet å ivareta den internasjonale markedsføringen. Etter styrebehandling i Norges Turistråd i januar 2002, er klarsignal til en slik satsing gitt. Nærings- og handelsdepartementet har gitt sin tilslutning til at Norges Turistråd også engasjerer seg i markedsføring av Norge som reisemål i eget land. Norges Turistråd har tatt tak i denne utfordringen og utarbeidet en skisse til en slik satsing.

Begrunnelsen for en bredere markedsføring av ferielandet Norge også i Norge er at man ser en utvikling mot at nordmenn i økende grad foretrekker andre reisemål. For det landbrukstilknyttede reiselivet og markedsføringen av dette vil det være av stor betydning at det bygges opp en overordnet og bred markedsføring av reiselivsnæringen innenlands. Markedsføringen av det landbruksbaserte reiselivet kan i større grad tematiseres og rettes mot ulike målgrupper dersom en nasjonal overbygning er på plass. Den øvrige reiselivsnæringen i Norge er positiv til en slik satsing og har signalisert stor vilje til å gå inn med finansiering i en slik overordnet satsing.

Avtalepartene er enige om å sette av 8 mill. kroner over Landbrukets utviklingsfond for å dra i gang satsingen fra 2003. Avtalepartene legger til grunn at prosjektet utvikles av Norges Turistråd med basis i økonomisk støtte fra reiselivsnæringen og offentlig sektor utenom jordbruksavtalen.

Støtten til markedsføring av Norge som reisemål i eget land må ses i sammenheng med støtten til markedsføringssamarbeidet Landbruket – Norges Turistråd. Styringsgruppen for markedsføringssamarbeidet må sørge for en koordinering slik at midlene blir benyttet på en effektiv måte.

7.3.5 Bioenergi – næringsutvikling i landbrukssektoren og bærekraftig energipolitikk

Økt bruk av bioenergi kan fremme verdiskapingen i landbruket, og samtidig bidra til miljømessige mål om reduserte klimagassutslipp og fremtidige oppdekking av landets energibehov.

Landbruket kan bidra til å redusere samfunnets avhengighet av fossile energikilder gjennom å være produsent, bruker og leverandør av fornybar energi. Tre, treavfall og annet avfall er de viktigste biobrenslene i Norge. I tillegg kan jordbruket bidra til energiproduksjon ved utnyttelse av halm, husdyrgjødsel og gjennom dyrking av energivækster. Den regionaliserte strukturen knyttet til uttak, bruk og omdanning av biobrensel gjør at arbeidsplasser og økonomisk verdiskaping kan forbli i regionene. Avsetningsmuligheter for trevirke av lav kvalitet kan i enkelte områder også sikre fortsatt uttak av sagtømmer til lokal foredling.

Det har tidligere (1997-99) vært øremerket sentrale BU-midler til bioenergi prosjekter, og det har etter dette vært forutsatt at gode prosjekter innen bioenergi prioriteres innenfor rammen av de sentrale BU-midlene. Som oppfølging av St.meld. nr. 15 (2001-2002) Tilleggsmelding til St.meld. nr. 54 (2000-2001) *Norsk klimapolitikk*, er det viktig at bioenergisatsingen i landbruket koordineres med annet arbeid for å styrke bruken av fornybare energikilder i Norge. Et videre samarbeid med Olje- og energidepartementet og ENOVA er nødvendig for å sikre at landbruket integreres i en helhetlig strategi for fornybare energikilder.

Det øremerkes 15 mill. kroner til bioenergi innenfor rammen av 158 mill. kroner til skog og bioenergi. Den økte satsingen forutsettes å legge grunnlaget for forretningsmessige konsepter der landbruket er totalleverandør av bioenergiløsninger. Satsingen forutsettes å utfylle ENOVAs arbeid med fornybare energikilder.

7.3.6 Næringsutvikling i utmark

Ved jordbruksforhandlingene i 2001 ble partene enige om å nedsette en arbeidsgruppe for å utvikle en strategi for næringsutvikling i utmark. Arbeidsgruppen har avlevert ”Strategisk plan for næringsutvikling i utmark”. På bakgrunn av gruppens arbeid øremerkes det 8 mill. kroner av de sentrale BU-midlene til å videreutvikle det næringsmessige potensialet i utmarksressursene, herunder prosjektet Driftsplanlegging i utmark og Norsk Hjortesenter på Svanøy.

7.4 Miljøvirkemidler

St.meld. nr. 19 (1999-2000) trekker opp retningslinjene for miljøarbeidet i landbruket i tiden framover. I Landbruksdepartementets sektorvise miljøhandlingsplan 2001-2004 (som ble lagt fram i forbindelse med statsbudsjettet 2001) er dette utdypet og konkretisert.

7.4.1 Miljøtiltak

Miljøprogram – Målretting av miljøvirkemidlene

Bærekraftig ressursforvaltning og produksjon av miljøgoder er sentrale mål for jordbrukspolitikken. For å synliggjøre og målrette denne satsingen ble det i forbindelse med St.meld. nr. 19 (1999-2000) vedtatt å organisere miljøtiltakene i et eget miljøprogram. Etter dette har det vært arbeidet med et forslag til innføring av miljøplan for gårdsbruk og med ideer om hvordan miljøvirkemidlene kan gjøres mer målrettet. I dette ligger det bl.a. å overføre mer av de økonomiske virkemidlene til regional forvaltning med sikte på å styrke miljøinnretningen. Dette vil gi rom for økt målretting både geografisk og tematisk. I tillegg har regjeringen i St.meld. nr. 19 (2001-2002) *Nye oppgaver for lokaldemokratiet – regionalt og lokalt nivå* foreslått å overføre dagens regionale miljøvirkemidler til kommunene, noe som øker nærheten til miljøutfordringene ytterligere.

Partene er enige om å sette ned en arbeidsgruppe som skal arbeide fram et forslag til miljøprogram. Arbeidet skal ta utgangspunkt i FOLA-rapporten og samordnes med øvrig arbeid rettet mot oppfølgingen av St.meld. nr. 19 (2001-2002). I utarbeidelsen av regionale miljøprogram skal det legges vekt på å løse de regionale miljøutfordringene på en målrettet og kostnadseffektiv måte. Partene legger til grunn at det kan settes nasjonale minstesatser for enkelte tilskuddsordninger innenfor miljøprogrammet.

Arbeidsgruppen skal avlegge rapport innen 1. mars 2003 med forslag om hvordan dette kan gjennomføres fra 2004. Arbeidet skal være en del av, og koordineres med det utviklingsarbeid som er omtalt i kap. 7.3.1.

Miljøplan for det enkelte foretak innen jord- og hagebruk

Med bakgrunn i St.prp. nr. 75 (1998-99) og St.meld. nr. 19 (1999-2000) foreslås det fra 2003 å innføre krav om miljøplan for alle foretak innen jordbruk- og hagebruk som søker produksjonstilskudd.

Formålet med miljøplan er å bidra til økt måloppnåelse i miljøarbeidet i landbruket. Dette vil si å stimulere til mer miljøvennlig produksjon, fremme og synliggjøre produksjonen av miljøgoder og bidra til økt verdiskaping med utgangspunkt i miljøverdier i landbruket. Videre skal miljøplanen være med på å synliggjøre og dokumentere miljøinnsatsen overfor resten av samfunnet. Miljøplan skal også bidra til at tiltak rettes mot de største utfordringene regionalt og nasjonalt.

Informasjon og veiledning om miljøplan og miljøtiltak

Erfaringene fra utprøving av miljøplan har vist at et tilbud om informasjon og veiledning er avgjørende ved innføringen av miljøplan for om lag 62 000 bønder (jordbruksforetak). Informasjon og veiledning skal bidra til forbedret miljøinnsats, økende miljøbevissthet og at miljøplanen blir til nytte i bondens kvalitetsarbeid.

De foreslåtte informasjons- og veiledningstiltakene overfor bøndene er

- Tilbud om veiledning gjennom et eget prosjekt "Miljøplanråd".
- Det tilbys miljøplanverktøy med veiledning (papir- og nettvversjoner)
- Informasjonsmøter og materiell med mer i fylkene og lokalt.

Landbrukets forsøksringer har fått ansvaret for planlegging og gjennomføring av prosjekt "Miljøplanråd".

Miljøtilstand og miljørapportering

Det er en utfordring å få til gode mål og indikatorer for miljøtilstanden i landbruket. Dette gjelder spesielt i forhold til miljøgoder som kulturminner, kulturlandskap og biologisk mangfold, men også i forhold til forurensing. Resultatene av miljøtiltakene knyttet til landbrukssektoren blir i dag først og fremst målt kvantitativt i antall tiltak. En ser et klart behov for en mer sammensatt og kvalitativ vurdering. Departementet foreslår at det gjennomføres et prosjekt vedrørende utvikling og vurdering av kriterier for tildeling av midler til spesielle miljøtiltak i jordbruket og et rapporteringssystem for å kunne vurdere resultatene av miljøtiltakene og endringer i miljøtilstanden. Her er det behov for en bred sammensetning av fagmiljøer. Prosjektet belastes ordningen spesielle miljøtiltak og ses i sammenheng med arbeidet med miljøprogram.

7.4.2 Miljøvennlige driftsformer

Satsing på miljøvennlige driftsformer har som formål å oppnå en bærekraftig ressursforvaltning som bl.a. reduserer negative effekter ved landbruksproduksjonen.

Erosjon og næringssaltavrenning

Det har de siste årene vært en positiv utvikling i forhold til erosjon og næringssaltavrenning fra jordbruket, noe også de nye beregningene av landbruksrelaterte utslipp til sårbart område i Nordsjøen viser. Av tiltakene er det spesielt endra jordarbeiding som har økt i omfang de siste årene, og da spesielt mye på fangvekster. Ordningen er vurdert til å ha en viss premiering utover den ekstra kostnadene disse tiltakene har. For å sikre rom for økt oppslutning forslås det å avsette 174 mill. kroner til ordningen. I tillegg er det behov for å justere noen satser for å kunne håndtere den økte oppslutningen innenfor rammene for ordningen.

Det er et økende behov for oppgradering av hydrotekniske anlegg i planeringsområder. Dette er viktig for å unngå økt erosjon i disse områdene. Dette inngår som tiltak innenfor midler til spesielle miljøtiltak under LUF, og bidrar til å opprettholde behovet for midler over denne ordningen.

Plantevernmidler

Planperioden for Handlingsplan for redusert risiko ved bruk av plantevernmidler (1998-2002) går ut ved utgangen av 2002. Partene er enige om å nedsette en arbeidsgruppe for evaluering av nåværende og utarbeidelse av en videreført plan for redusert risiko ved bruk av plantevernmidler. Arbeidet skal være klart til jordbruksforhandlingene 2003. Arbeidsgruppen baseres på den partssammensatte arbeidsgruppen som har forestått løpende oppfølging av nåværende plan, supplert med representanter for berørte myndigheter. I påvente av en ny handlingsplan avsettes det 17 mill. kr til å videreføre tiltakene i gjeldene handlingsplan for 2003.

7.4.3 Miljøgoder

Det er et mål å ivareta kulturlandskap, kulturmiljøer og kulturminner i landbruket og regionale variasjoner i kulturlandskapet gjennom aktiv drift og bosetting. I dette ligger også å ivareta et rikt dyre- og planteliv og å tilrettelegge for ferdsel og opplevelse.

Kulturlandskap

Det er behov for økt målretting av tiltakene i forhold til miljøgoder, både geografisk og tematisk. Seterområder er et eksempel på viktig kulturlandskap som bør være med i en slik prioritering. Det har vært en negativ utvikling for antall setre i drift de siste årene, og de må tillegges spesielt fokus i tiden framover. Det er videre et behov for å forenkle forvaltningen av de spesielle miljøtiltakene. Arbeidet med å vinkle tiltakene i denne retningen vil bli satt i gang som et ledd i oppfølgingen av St.meld. nr. 19 (2001-2002), og innføringen av miljøplan og utviklingen av miljøprogram. Det tas sikte på å utarbeide av en rammeforskrift for spesielle miljøtiltak, jf. kap. 7.4.1.

Det foreslås avsatt et begrenset beløp innenfor områdetiltakskonseptet til prosjekter hvor lokalbefolkning, frivillige organisasjoner og bønder gjør en felles innsats for rydding og skjøtsel av verdifulle områder.

Genetiske ressurser

Med bakgrunn i de opprettede handlingsplanene for genetiske ressurser er genressursutvalgene (husdyr, skogstrær og kulturplanter) i ferd med å etablere aktuelle prosjekter. Dette er ekstra kostnadskrevende i oppstartsfasen. Av viktige prosjekter kan nevnes kartlegging og bevaringstiltak for genetisk mangfold av nyttevekster og etablering av permanente plantesamlinger av vegetativt formerte kulturvekster. Departementet foreslår derfor å øke avsetningen til genetiske ressurser med 1,0 mill. kroner til 6,3 mill. kroner for 2003.

7.5 Økologisk landbruk

Den positive utviklingen i det økologiske jordbruket siste år og første halvdel av 2002, viser at den brede satsingen ser ut til å virke etter hensikten. Forutsatt en tilsvarende prosentvis økning de kommende år, vil det være mulig å nå målsettingen om 10 pst. økologisk areal i 2010. I henhold til St.prp. nr. 92 (2000-2001) er det i første halvdel av 2002 igangsatt en rekke nye ordninger knyttet til utviklingen av økologisk jordbruk. En del av disse har engangskaraktter. Det er sentralt at den varige satsingen videreføres i 2003.

Det legges ut fra dette opp til en samlet innsats på 115,5 mill. kroner. Dette vil gi rom for forventet arealmessig økning, og samtidig gjøre det mulig å videreføre den langsiktige prosjektaktiviteten.

Omleggings-, areal og husdyrtilskudd

Det er behov for å styrke den økologiske kornproduksjonen og arealtilskuddet til åpenåkervekster økes, jf. kap. 8.6.6. Det åpnes for at det kan gis ordinært AK-tilskudd for grønngjødslingsarealer i økologisk drift, samtidig som ordningen gjøres gjeldende for alle bruk som driver ensidig økologisk kornproduksjon. Videre vil økt prisnedskrivningstilskudd for erter bidra til å styrke produksjonen av økologisk kraftfôr. Stabilitet og langsiktighet i tilskuddsordningene vurderes som sentralt framover, og det foreslås ingen endringer i øvrige tilskudd.

Utviklingstiltak innen økologisk landbruk

Det foreslås å opprette en samlepost for utviklingstiltakene innen økologisk landbruk.

Det er opprettet en styringsgruppe for nasjonale pilotprosjekt innen økologisk landbruk. Styringsgruppen skal sikre en helhetsvurdering av alle utviklingstiltak som gjennomføres innenfor området økologisk landbruk, herunder at bruken av midler innenfor området er kostnadseffektiv.

Samleposten omfatter følgende utviklingstiltak:

- Drifts- og utviklingsprosjekter innen produksjonsveiledning; herunder Gratis fôrsteråd, fadderordning, nettbasert innføringskurs, informasjon m.m.
- Storskalaforsøk innen økologisk korndyrking.
- Tilskudd for å øke produksjonen av økologiske settepoteter og annet økologisk formeringsmateriale.
- Markedsstrategier.
- Nasjonale pilotprosjekt.
- Gjennomføring av fylkesvise handlingsplaner.

Det foreslås å sette av 41,2 mill. kroner over den nye samleposten.

Forskning

Med bakgrunn i at forskning innen økologisk landbruk er et prioritert innsatsområde innenfor mat- og landbruksforskningen, videreføres avsetningen til forskning med 8 mill. kroner for kommende avtaleperiode. Kornproduksjon er en flaskehals i utviklingen av økologisk landbruk. Videre er det et stort markedspotensiale for økologisk frukt og grønnsaker og økologisk kornproduksjon. I den forbindelse vil partene påpeke at kornproduksjon og frukt- og grønnsaksproduksjon må gis prioritet når det gjelder forsknings- og utviklingsprosjekter.

Organisasjoner

I henhold til St.prp. nr. 92 (2000-2001), settes støtten til de økologiske organisasjonene til 3 mill. kroner for 2003. Bevilgningen fordeles med 2,8 mill. kroner til OIKOS – økologisk landslag og 0,2 mill. kroner til Biologisk- Dynamisk Forening.

7.6 Likestilling og rekruttering

Rapporteringssystemer

Landbruksdepartementet har tatt initiativ til at det skal utarbeides rapporteringssystemer slik at utviklingen når det gjelder likestilling i og rekruttering til landbruket kan dokumenteres bedre. NILF har utarbeidet forslag til rapportering på rekruttering. Systemet, sammen med tidligere innført rapporteringssystem for likestilling, blir fulgt opp som en integrert del av Budsjettnemnda for jordbrukets ordinære arbeid og kostnadene dekkes over nemndas budsjett.

Undersøkelser

Med tanke på framtidig politikkutforming og innretning av virkemiddelbruken, er det behov for å framskaffe mer kunnskap om rekrutteringssituasjonen i landbruket. Landbrukets utredningskontor (LU) har satt i gang en ny undersøkelse som skal følge opp funnene gjort i LUs rekrutteringsundersøkelse fra 1996. LUs undersøkelse skal bl.a. avdekke årsakssammenhengene til hvorfor det er forskjeller mellom kvinner og menn med hensyn til overtakelse, så vel som eventuelle geografiske forskjeller. LU skal også identifisere og drøfte drivkrefter som virker stimulerende eller begrensende på forskjellige utviklingstrekk.

Departementet foreslår at det settes i gang en undersøkelse i to fylker (i Nord-Norge og på Østlandet) for å undersøke forhold knyttet til rekruttering som ikke følges opp av tidligere og pågående undersøkelser.

Yrkesveiledning på ungdomsskoletrinnet

Tidligere utredninger har avdekket behovet for tiltak rettet mot yrkes- og utdanningsveiledningen som tilbys i grunnskolen. Partene vil sammen drøfte strategi og oppfølging av denne, for å gjøre ungdomsskoleelever kjent med mulighetene i landbruksnæringen. Det trekkes forbindelseslinjer til skoleverket i dette arbeidet.

Styrer, utvalg og arbeidsgrupper

Landbruksdepartementet utarbeider i samarbeid med næringen en strategi for å få jevnere fordeling av kvinner og menn i styrer, utvalg og arbeidsgrupper innenfor jordbruksavtalesystemet.

Pilotfylkene på likestilling og rekruttering av jenter til landbruket

Pilotfylkene for en målrettet og konsentrert satsing på likestilling, Rogaland og Nord-Trøndelag, har fått godkjent sine programmer for satsingen og har kommet i gang med arbeidet.

7.7 De enkelte produksjonssektorene

7.7.1 Korn og kraftfôr

Erfaringer fra kornsesongen 2001-2002

Det ble 1. juli 2001 innført ny markedsordning for korn. Statens kjøpeplikt på korn til faste priser ble opphevet og erstattet med målpriser i jordbruksavtalen.

Eksisterende virkemidler som prisnedskrivningstilskudd, matkornstilskudd og prisutjevningsbeløp på råvarer til kraftfôr ble videreført. Importsystemet på korn ble lagt om til et system med tollkvoter. Pris- og markedsreguleringsansvaret ble lagt til Norske Fellekjøp. Fra 1. januar 2002 ble korn også omfattet av Omsetningsloven, slik at det kreves inn omsetningsavgift som kan brukes til markedsreguleringstiltak.

Målprisene som ble fastsatt under jordbruksoppkjøret 2001 innebar en teknisk justering av prisene i tidligere ordning med 14 øre pr. kg, jf. pkt. 3 i Sluttprotokoll fra jordbruksforhandlingene 2001. Omleggingen til ny ordning skulle i seg selv ikke innebære noen endring i gjennomsnittlig kornpris til produsent. Etter at markedsordningen ble iverksatt og kornprisene satt i markedet på grunnlag av gjeldende målpriser, viste det seg at prisene syntes å gi et prisnivå til kornprodusent i gjennomsnitt 5-6 øre høyere enn forutsatt i jordbruksoppkjøret forutsatt samme leveringsmønster som i kornsesongen 2000-2001. Disse kornprisene innebar også en prisøkning på råvarene i kraftfôr- og matmellemarkedene som lå om lag tilsvarende over det som var forutsetningene i jordbruksoppkjøret.

For å realisere det prisnivå som var forutsatt i jordbruksoppkjøret ble Staten og Norsk Bonde- og Småbrukarlag 22. august 2001 enige om følgende tillegg til avtaleteksten for avtaleperioden 2001-2002, kap. 2.4 Korn, jf. protokoll fra forhandlingsmøtet:

” For avtaleåret 2001-2002 skal markedsregulator legge sine prisnoteringer på målprisanleggene på et nivå som ved markedsbalanse gir et gjennomsnittlig prisnivå for avtaleåret på 4 øre under eksisterende målpris.”

Virkningen av den nye markedsordningen og de ulike virkemidlene på kornsektoren skulle gjennomgås og vurderes av partene forut for forhandlingene 2002, jf. pkt.6 i protokollen fra møtet 22. august 2002. På denne bakgrunn fikk Statens landbruksforvaltning i oppdrag å evaluere markedsordningen. Rapporten ble avgitt 1. mars 2002. Hovedkonklusjonen i rapporten er at markedsordningen så langt har fungert i henhold til intensjonen med ordningen.

Departementet mener at erfaringene med den nye markedsordningen for korn foreløpig stort sett er gode. Det må presiseres at grunnlaget for rapporten fra Statens landbruksforvaltning er erfaringene fra 2. halvår 2001. Det er derfor noe tidlig å trekke bestemte konklusjoner av de omlegginger som er foretatt. Formålet med den nye markedsordningen var og er å effektivisere kornomsetningen, øke konkurransen i kornmarkedet og bidra til kostnadsreduksjoner. Det ligger et potensial for kostnadsreduksjoner som følge av den nye ordningen. Noe av dette er tatt ut allerede gjennom en mer rasjonell kornstrøm og reduserte marginer for mottaksanlegg som følge av økt konkurranse. En betydelig større andel av kornet

leveres nå direkte fra produsent til transittanleggene ved Oslofjorden. Den nye ordningen har et prissystem som i større grad enn den gamle ordningen legger til rette for konkurranse i det norske kornmarkedet. Med få aktører er det en utfordring å få til fungerende konkurranse jf. kap. 4.3.2. Det nye prissystemet gir større stimulans til en kostnadseffektiv transport og større muligheter for å stimulere produksjon i retning av bestemte sorter og kvaliteter.

Opplegget for kornsesongen 2002-2003

Departementet viser til at beregninger fra Statens landbruksforvaltning for kornlevering til og med mars 2002 viser at produsenter av fôrkorn har fått utbetalt en pris som ligger 2,4 øre høyere (fôrkorn) og 6,5 øre høyere (mathvete) enn den garanterte prisen i sesongen 2000/2001. Årsakene til dette er økte direkteleveranser fra produsent til kystanleggene ved Oslofjorden og lavere marginer ved mottaksanleggene. Økningen er ikke en netto prisøkning, men skal også dekke de ekstra fraktkostnadene produsentene pådrar seg ved levering til kysten sammenliknet med levering til nærmeste mottaksanlegg. Under forutsetning av samme leveringsmønster som høsten 2000, ligger prisen 1,4 øre (fôrkorn) og 3,8 øre (mathvete) over det man med utgangspunkt i den garanterte prisen ville fått i 2. halvår 2000.

Avtalen innebærer at målprisene på korn og oljefrø reduseres med 5 øre pr. kg i kommende avtaleperiode. Redusert pris på matkorn vil bidra til en bedret konkurransesituasjon for norsk bakevareindustri. Partene har videre lagt til grunn at effektiviseringen i korn- og kraftfôromsetningen skal tilsvare 3 øre pr. kg kraftfôr.

Målpris på fôrkorn ble i jordbruksoppgjøret 2001 basert på andel bygg og havre på henholdsvis 63 og 37 pst. beregnet ut fra et bestemt forhold mellom bygg og havre. Det foreslås at det legges til grunn tre års glidende gjennomsnitt ved fastsettelsen av dette forholdet. Ved sammenveing av noteringspris for fôrkorn foreslås samme fordeling mellom bygg og havre lagt til grunn.

Partene konstaterer at prissettingen av korn blant annet i Trøndelag og Rogaland har ligget vesentlig lavere enn målprisen. Disse områdene tilføres store mengder korn fra Østlandet til en pris som ligger høyere enn målprisen. Partene mener at dette gir grunnlag for høyere produsentpriser enn det som er oppnådd i inneværende kornsesong.

Primært mener partene at det kun bør være målprisanlegg i overskuddsområdet og at aktørene for øvrig kan fastsette prisen på kornet ut fra en markedsmessig betraktning. Etablering av målprisanlegg i underskuddsområdene kan likevel være et virkemiddel for å bidra til at kornprodusentene i underskuddsområdene oppnår en kornpris i samsvar med verdien på kornet. Partene ønsker at markedsordningen skal få virke noe lenger før det vurderes å etablere målprisanlegg i underskuddsområdene.

Det gis pristillegg som skal dekke lagringskostnader for produsent. Termintillegget flates ut 1. april. For å få best mulig oversikt over norskprodusert vare før siste importkvotetildeling i mai foreslås utflating av termintillegget fra 1. mars. Grunnlaget for beregning av termintillegget endres ikke.

For å bidra til å redusere prisforskjellene på korn på Østlandet økes frakttilskuddet fra kornprodusent eller mottaksanlegg i innlandet til transittanlegg med 6 mill. kroner. Det gjeninnføres tilskudd til frakt av korn for avstander på 21 til 50 km fra transittanleggene og satsene økes tilsvarende i øvrige soner. Tilskuddet skal fortsatt bare gjelde for korn som fraktes videre til underskuddsområdet. For matkorn gis tilskudd for frakt også til produksjonsanlegg for matmel (Oslo/Skien). Statens landbruksforvaltning skal beregne nye satser for frakttilskudd på Østlandet.

Partene er enige om å redusere satsene for mellomfrakt fra overskuddsområdet til underskuddsområdet med 6 mill. kroner. Dette tilsvarer anslagsvis 1 øre pr. kg. Samtidig økes tilskuddet til frakt av kraftfôr (stedsfrakttilskuddet) med 6 mill. kroner. Statens landbruksforvaltning skal beregne nye satser for mellomfrakttilskudd og stedsfrakttilskudd.

Tollkvotene fordeles med 20 pst. medio august, 50 pst. primo november og 30 pst. i mai. For å få mer sikre prognoser for novembertildelingen foreslås det å endre auksjonstidspunktet fra primo til ultimo november. Dette medfører at en større andel av importkvotene må fordeles i august. Det tilrås at 25 pst. av kvoten for førkorn og 35 pst. av kvoten for matkorn fordeles i august og henholdsvis 45 pst. og 35 pst. i november. Begrunnelsen for å foreslå en større kvote på matkorn enn førkorn i august, er at det er vanskeligere å gi sikre prognoser for norsk produksjon av mathvete i slutten av juli/begynnelsen av august.

7.7.2 Markedsordningen for melk

Produksjonsnivå for melk

Budsjettnemnda for jordbruket har prognosert meierileveransen til om lag 1485 mill. liter melk i 2002. Markedssituasjonen for melk tyder på at det for 2002 vil være tilnærmet likevekt mellom tilbud og etterspørsel. Dette tilsier at det for kommende avtaleperiode ikke er behov for noen ytterligere reduksjon av melkeproduksjonen.

I følge markedsregulator er det behov for 0,6 mill. liter mer geitmelk enn leveranseprognosene for 2002, gitt dagens kvotemengde, tilsier. Det ble derfor enighet om å omfordele all geitmelkkvote som vil bli solgt i 2002, og å endre forholdstallet for geitmelkkvote fra 1,0 til 1,04 i 2002.

Kjøp og salg av kumelkkvoter

For kumelkkvoter gjøres ordningen for kjøp og salg av kvoter mer markedsbasert gjennom at 30 pst. av kvoten må selges direkte til andre produsenter og at 70 pst. av kvoten må selges til staten til en administrert pris på 3,50 kroner pr. liter. Departementet legger til grunn at hovedformålet med å endre ordningen for kjøp og salg av kumelkkvoter er å øke tilpasningsmulighetene til den enkelte melkeprodusent. I St.meld. nr. 19 (1999-2000) heter det bl.a.:

”Departementet mener at det er nødvendig med en moderat økning av gjennomsnittlig buskapsstørrelse i melkeproduksjonen for å sikre produsentene økonomiske vilkår som kan bidra til framtidig rekruttering til denne produksjonen. En endring i strukturen må balanseres i forhold til

målene om en miljøvennlig og etisk forsvarlig kvalitetsproduksjon og målene om produksjon og bosetting i distriktene.”

Departementet legger videre til grunn at endringen i omsetningssystemet skal ivareta hovedformålet med kvoteordningen, som er å regulere produksjonen i forhold til avsetningsmulighetene i markedet.

Det vises videre til Innst.S. nr. 345 (2000-2001):

”Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen, viser i den anledning til jordbrukets multifunksjonelle rolle slik den er beskrevet i St.meld. nr.19 (1999-2000). Dersom denne rollen skal innfris er det bl.a. viktig at melkekvoter ikke blir solgt over for store avstander. Det er store forskjeller når det gjelder våre fylkers geografiske utstrekning. Enkelte fylker er ikke større enn noen av våre største kommuner, mens for eksempel et fylke som Nordland dekker et areal tilsvarende 5-6 andre fylker til sammen. Uansett hvilken ordning utvalget skulle komme fram til, må størrelsen på de geografiske områdene kvotene skal kunne flyttes innenfor, vurderes nøye.”

Det har vært vanskelig å finne fram til alternativer til en fylkesvis omsetning av melkekvoter i 2003. En kombinert modell, hvor kvoteomsetning fortsatt skal foregå innenfor det enkelte fylke, vil foreløpig være det beste alternativ for å bidra til at kvote ikke blir solgt over for store avstander.

For øvrig heter det i Sluttprotokollen pkt. 4.1:

”For kumelk endres dagens system for kjøp og salg av kvoter til en kombinert modell basert på følgende hovedprinsipper:

1. Ved salg må hele kvoten selges.
2. All omsetning skal skje innenfor hvert enkelt fylke.
3. 30 pst av kvoten må selges i det private markedet og 70 pst til staten.
4. Den administrerte prisen på kvote i den sentrale ordningen settes til kr 3,50 pr. liter.
5. For omsetningen som foregår i det private markedet forutsettes det at prisen avtales mellom kjøper og selger.
6. Salg av kvote fra sentral ordning til gjenværende produsenter foregår gjennom en tilsvarende søknadsprosedyre som i dagens ordning. Det kan avsettes en begrenset kvoteramme for særskilt prioriterte grupper. For øvrig stiller alle bruk med kvote i utgangspunktet likt. Ved etterspørselsoverskudd får melkeprodusentene en forholdsmessig lik reduksjon i forhold til det de har søkt om.
7. Ved behov for å redusere produksjonen, gjøres dette ved at kvote inndras. Det legges til grunn at eventuell fremtidig inndragning av melkekvoter finansieres gjennom omsetningsavgift.
8. Innmelding av kjøp og salg av kvote kan foregå fortløpende. Overdragelsen gjøres gjeldende fra 1. januar påfølgende år.
9. Taket for kvotekjøp heves fra 170 000 liter til 225 000 liter.

Arealgrunnlaget for kvote avvikles. Hensynet til arealgrunnlag ivaretas gjennom andre bestemmelser.

Ny ordning for kjøp og salg av kvote gjøres gjeldende fra og med kvoteåret 2003. Nytt regelverk fastsettes på ordinær måte høsten 2002.”

Samdrifter

Forholdene for samdrifter og medlemmer i samdrift vil bedres som en følge av at toppavgrensningen for tilskudd husdyr heves til 250 000 kroner. Avtrappingen til 190 000 kroner over fire år, beskrevet i protokoll av 5. juni 2001 og i jordbruksavtaleteksten for 2001-2002, gjennomføres ikke. Det åpnes videre for at deltakere i samdrifter i melkeproduksjon kan søke om produksjonstilskudd til husdyr separat for andre husdyr enn storfe, når dette er produksjoner som ikke er en del av et driftssamarbeid.

Partene er videre enige om at kvotetak på samdrifter på 500 000 liter heves til 750 000 liter. Kravet til maksimal avstand mellom bruk som inngår i en samdrift heves fra 8 km til 10 km.

Geitmelk

Arbeidsgruppen som har vurdert markedsbaserte modeller for omsetning av melkekvoter, valgte å konsentrere drøftingen til kumelkkvoter. Arbeidsgruppens begrunnelse var at problemstillingen i geitnæringen er forskjellig fra kumelkproduksjonen. I arbeidsgruppens rapport heter det:

”For geitmelk har en i større grad [enn i kumelkproduksjonen] nådd en balanse i markedet og hovedproblemstillingen er å tilpasse den geografiske lokaliseringen i forhold til mottaksanlegg for geitmelk til industriell bearbeiding. Det må fortsatt være slik at det ikke etableres geitmelkproduksjon i områder uten en forsvarlig anvendelse av geitmelka, enten via lokal foredling eller via industriell bearbeiding, til menneskeføde. Arbeidsgruppa mener derfor at tiltak for geit bør vurderes i en separat prosess.”

Produksjonen av geitmelk er nedadgående med det resultat at de beste produksjonsmiljøene for geit er i ferd med å bli svekket. Et tiltak som kan bidra til en styrking av geitmelkproduksjonen kan være å foreta endringer i kvoteordningen. Partene er enige om at Statens landbruksforvaltning skal foreta en evaluering av kvoteordningen for geitmelk for avtalepartene. Evalueringen skal gi grunnlag for å foreslå endringer i kvoteordningen for geitmelk, ev. overgang til en ordning med etableringskontroll.

Når det gjelder geitmelkproduksjon i områder som ligger langt unna foredlingsanlegg og foredling og omsetning av kjekjøtt, vises det til at det kan gis støtte gjennom til de midler som er satt av over LUF, Verdiskapningsprogram for matproduksjon.

Prisutjevningsordningen for melk (PU)

Som en oppfølging av St.prp. nr. 52 (2000-2001) har Landbruksdepartementet gitt Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) i oppdrag å gjennomføre en utredning for å se på forutsetningene for å etablere konkurranse i melkemarkedet:

”NILF gis med dette i oppdrag å foreta en utredning om forutsetningene for å etablere konkurranse i melkemarkedet generelt og i konsummelkemarkedet spesielt. Utredningen skal stå fritt med hensyn til hvilke konkurransemessige tiltak som trekkes inn i vurderingen. Det forutsettes imidlertid at de vedtatte landbrukspolitiske mål for melkesektoren ligger fast.”

Utredningen skal avgis til Landbruksdepartementet innen 01.07.2002. Denne utredningen vil deretter måtte underlegges en grundig høring og vurderes nærmere

av avtalepartene før man kan implementere endringer i ordningen. Departementet mener det er viktig at det foretas et grundig forarbeid i forbindelse med endringer i ordningen for på den måten sørge for en mest mulig operativ og velfungerende PU-ordning fra iverksettelsestidspunktet. På bakgrunn av dette mener departementet at det ikke vil være forsvarlig med en gjennomføring fra 01.01.2002, og at det bør tas sikte på å innføre endringene fra 01.07.2003. Timeplanen vil i en viss grad være avhengig av hvor omfattende endringer som blir resultatet av den utredning som nå pågår.

Den midlertidige ordningen med et særlig tilskudd for små konsummelkmeierier ble i St.prp. nr. 52 (2000-2001) forutsatt å virke frem til 01.01.2003. Dette var under forutsetningen at rammevilkårene for konsummelk produksjon i markedsordningen for melk innen den tid var ferdig utredet. Avtalepartene legger til grunn at det særlige tilskuddet til små konsummelkmeierier videreføres inntil de nødvendige endringer i PU-ordningen er gjennomført. Bevilgningen vurderes overført til andre kapitler på statsbudsjettet ved utarbeidelse av St.prp. nr. 1 for 2003.

Med bakgrunn i det pågående arbeidet med å vurdere ordningen, mener departementet at det ikke er ønskelig gjøre andre endringer i PU-ordningen nå enn det som strengt tatt er nødvendig for at ordningen skal kunne fungere, og la seg forvalte innenfor de rammer som er gitt. Det er imidlertid behov for presiseringer/endringer på enkelte områder.

Et viktig premiss for PU-ordningen er å legge til rette for konkurranse i melkesektoren. Dette gjør at en ikke uten videre kan legge TINE Norske Meieriers kapitalavkastningskrav til grunn ved fastsettelse av råvareverdier og overføringspris i PU-ordningen. Prissettingen i markedet må derfor ta høyde for det normerte kapitalavkastningskravet som forvaltningen fastsetter, jf. omtale i Sluttprotokollen.

I dag er hovedregelen at alle som kjøper melk til foredling og omsetning kommer inn under virkeområdet for PU-ordningen. Det er imidlertid gitt unntak for enkelte produksjoner. Departementet mener at man bør utvide disse unntaksbestemmelsene ved at det innføres en minstegrense på 200 000 liter melk pr. år for aktører i PU-ordningen som produserer faste produkter.

I gjeldende PU-ordning er det fastsatt kun én råvareverdi for myse til mysost som tar utgangspunkt i verdien i dagligvaremarkedet. Det er således ikke skilt mellom ulike markeder for denne råvaren så som for hovedanvendelsen av melk.

I realiteten blir imidlertid myse til mysost omsatt i både dagligvare- og industrimarkedet, både på det innenlandske og utenlandske markedet. Departementet mener at biproduktgruppen myse til mysost bør deles i to markeder, ett marked for dagligvare og ett for industri. Råvareverdiene fastsettes på grunnlag av omsetningen kun i det innenlandske markedet. Dette innebærer at mysoster til eksport skal avregnes, (dvs. ilegges en myseavgift) i det markedet som ville vært alternativanvendelsen ved innenlands omsetning, og at oppnådd pris på eksporten ikke skal trekkes inn i etterkontrollen.

I likhet med råvareverdien for myse til mysost mener departementet at det bør vurderes å splitte opp råvareverdien fløte til smørprodukter i to markeder, dagligvare og industri. Råvareverdiene bør også her kun fastsettes på grunnlag av

omsetningen i det innenlandske markedet. Dette innebærer at smør til eksport avregnes (dvs. får et biprodukttilskudd for fløte til smør) i det markedet som ville vært alternativanvendelsen ved innenlands omsetning, og at oppnådd pris på eksporten ikke skal trekkes inn i etterkontrollen. I forbindelse med delingen av biproduktgruppen fløte til smørprodukter må det tas spesielt hensyn til konkurransevilkårene for aktører med produksjon av tørrmelk.

Avtalepartene har lagt til grunn at en slik oppsplittingen av biproduktgruppene kan foreslås i forbindelse med fastsettelse av PU-forskriften og at den gjennomføres innenfor de målpriser som er fastsatt i forhandlingene.

Som grunnlag for prisfastsetting og prisutjevning for melk og melkeprodukter for kommende avtaleperiode er partene enige om følgende produktgrupper og målpriser på råvareverdi nivå:

Tabell 7.3 Målpriser på råvareverdi nivå. Kroner pr. liter anvendt helmelk, fløte og myse.

Melk i/til produktgruppe	Målpris frem t.o.m. 30.06.02	Teknisk justering	Pris- endring årets j.b. oppgjør	Ny målpris 01.07.02 - 30.06.03
Hovedprodukter				
Sure smakstilsatte flytende melkeprodukter, dagligvare	5,79			5,79
Ikke smakstilsatte flytende melkeprodukter, dagligvare	5,36		0,13	5,49
Søte smakstilsatte flytende melkeprodukter, dagligvare	3,62		0,18	3,80
Ferske oster unntatt mysoster, dagligvare	4,44		0,18	4,62
Modnede oster, dagligvare	3,61		0,13	3,74
Geitmelksprodukter, dagligvare	4,07		0,18	4,25
Ikke smakstilsatte flytende melkeprodukter, industri	2,93			2,93
Modnede oster, industri	2,87		-0,02	2,85
Tørrmelk og kasein, industri	2,98			2,98
Modnede oster, merkevareeksport	2,55			2,55
Biprodukter				
Fløte til kremfløte, kroner pr. liter fløte	28,16		0,50	28,66
Produksjonsfløte, kr pr. liter fløte	16,725			16,725
Fløte til smør, dagligvare ¹⁾ , kr pr. liter fløte	7,94	1,48		9,42
Myse til mysost, dagligvare, kroner pr. liter myse	2,31			2,31

1) Råvareverdien for fløte til smør er endret til kun å omfatte dagligvaremarkedet.

Prisfastsettingen innebærer at melk til industriformål holdes uendret eller reduseres.

Avtalepartene har gitt Statens landbruksforvaltning i oppdrag å vurdere flyttinger av enkeltprodukter mellom prisgrupper, jf. jordbruket sitt krav til årets

forhandlinger. Statens landbruksforvaltning er gitt myndighet til å kunne foreta tekniske justeringer av målprisene som en følge av eventuelle flyttinger av produkter mellom grupper etter at saken har vært på høring hos berørte parter. Det forutsettes at målprisjusteringene gjennomføres innenfor en uendret ramme med hensyn til samlet prisuttak. Videre er avtalepartene enige om at bestemmelsene vedrørende etterkontroll og etterregning av markedsregulators råvareprisuttak for kommende avtaleperiode skal tas ut av jordbruksavtaleteksten og reguleres gjennom forskrift.

Avtalepartenes delegering av ansvar for flytting av enkeltprodukter til Statens landbruksforvaltning, og endringer i fastsettelsen i bestemmelsene vedrørende etterkontroll og etterregning, er et ledd i arbeidet med å sørge for at konkurransemessige forhold mellom aktørene i PU-ordningen i mindre grad blir regulert direkte av avtalepartene.

7.7.3 Kjøtt og egg

Det etableres et driftstilskudd i spesialisert kjøttfeproduksjon med en sats på 1 000 kroner pr. ammeku for foretak med 6 til 40 ammekyr, og 40 000 kroner pr. foretak for foretak med mer enn 40 ammekyr. Tilskuddet ytes ikke til foretak som mottar driftstilskudd i melkeproduksjon.

Regelverket for pristilskudd kjøtt endres for å hindre tilskuddstilpasning i strid med intensjonene for distriktstilskuddsordningene for kjøtt, og med sikte på justering av forskriften fra 1. juli 2002.

7.7.4 Frukt, grønt og potet

Frukt og grønt

Tollvernet er den viktigste rammebetingelsen for norsk frukt- og grøntproduksjon. I tillegg gis det økonomisk støtte over jordbruksavtalen, men hovedinntektene til næringen kommer i form av markedsinntekter.

Etterspørselen etter frukt og grønnsaker har steget de siste årene. Frukt- og grøntnæringen har, blant annet med utgangspunkt i dette, små problemer med overproduksjon. Det er kun epler som i dag kan være gjenstand for offentlig markedsregulering. Markedssituasjonen har medført at næringen i stor grad har tatt ut priser som har ligget på eller over målprisene fastsatt i jordbruksavtalen. Målprisene økes med 2,7 pst.

Potet

Målprisene på potet økes med 11 øre pr. kg (5,6 pst.). Virkemidler som er knyttet til potet er blant annet avrensordningen, markedsregulering, AK-tilskudd, distriktstilskudd for potetproduksjon i Nord-Norge, godkjenning av foretak, lagerbeholdningsregistrering og faglige tiltak og opplysningsvirksomhet. I tillegg til dette kommer tilknyttede områder som prisnedskrivning av sprit og glukose, eksportrestitusjon og kvalitetsforskrift på matpoteter.

Statens landbruksforvaltning avga før jordbruksforhandlingene i 2001 en rapport med en evaluering av virkemidlene knyttet opp mot potetproduksjon.

Departementet legger til grunn at denne evalueringen følges opp nærmere, slik at virkemidlene mot potetsektoren blir innrettet på en mest mulig målrettet og formåls effektiv måte.

Landbruksdepartementet har satt i gang et arbeid for å kunne fremme tiltak som kan forbedre matpotetkvaliteten til forbruker. I dette arbeidet vil forvaltningen, spesielt Statens næringsmiddeltilsyn, ha en sentral rolle. I tillegg vil det i løpet av prosessen tas sikte på å involvere faglagene og aktører i markedet for omsetning av poteter.

8 Oversikt over postene på kapittel 1150 og 4150

8.1 Innledning

Nedenfor er det gitt en omtale av endringer i bevilgninger og regelverk for de enkelte poster og underposter på kap 1150 og 4150. For en samlet oversikt over utslag av årets jordbruksavtale og utslag på statsbudsjettet i 2002, vises det til kapittel 9. Økonomiregelverket følges opp i samsvar med tidligere omtale overfor Stortinget.

8.1.1 Ny forskrift om produksjonstilskudd

Departementet fastsatte den 22. mars 2002 forskrift nr. 283 om produksjonstilskudd i jordbruket, som trer i kraft 1. juli 2002. Den nye forskriften er et resultat av en revisjon og samordning av ti forskrifter om produksjonstilskudd. Arbeidet er omtalt i St.prp. nr. 92 (2000-2001) ”*Om jordbruksoppjøret 2001*”.

Revisjonen ble gjennomført ut fra et behov for en oppdatering av forskriftene i samsvar med den utvikling som har funnet sted innenfor jordbruket, bl.a. en økende interesse for samarbeid og selskapsdannelser. Forskriften bygger på de landbrukspolitiske retningslinjene som er nedfelt i St.meld. nr. 19 (1999-2000) ”*Om norsk landbruk og matproduksjon*” og St.prp. nr. 92 (2000-2001) ”*Om jordbruksoppjøret 2001*”.

Bak den nye forskriften ligger også en juridisk/teknisk revisjon av regelverket, herunder en styrking av de rettsikkerhetsmessige aspektene. Det er foretatt en språklig oppdatering og rasjonalisering av innholdet i forskriftene, og det er satt fokus på å reddykke bestemmelsene som rettsregler, bl.a. ved å fjerne tekst som ikke er av forskriftskarakter. Videre er begrepsbruken samordnet og delvis endret. For å få et mer smidig og tilpassningsdyktig regelverk er det innført skjønnsbegreper i noe større grad enn tidligere.

Den nye forskriften omhandler vilkårene og sentrale administrative bestemmelser for utbetaling av tilskudd. Slike regler vil i mindre grad være gjenstand for endringer enn utmålingsreglene (dvs. regler om hvor mye tilskudd den enkelte kan ytes) som normalt justeres årlig i forbindelse med jordbruksoppjøret. Som utmålingsregler regner departementet i hovedsak tilskuddssatsene, men også definisjoner av f.eks. vekstgrupper og husdyrgrupper, samt avgrensning av soner. I dag er definisjoner og sonegrenser plassert i de ulike forskriftene om produksjonstilskudd. Funksjonen til slike bestemmelser er å definere hvilken type produksjon og geografisk lokalisering som gir rett til en bestemt tilskuddssats. Disse og øvrige utmålingsregler vil derfor bli samlet, og framgå av jordbruksavtalen.

I prinsippet innebærer den nye forskriften at alle typer foretak som driver landbruksproduksjon kan ytes tilskudd. For å forhindre at selskapsdannelser skjer for å utnytte den økonomiske strukturprofilen i tilskuddssystemet, er det likevel innført visse begrensninger. Forvaltningen må vurdere konkret om det foreligger uformelle driftsfellesskap mellom flere foretak som får betydning for tilskuddsberegningen.

Ny forskrift om produksjonstilskudd vil medføre et behov for å oppdatere øvrig regelverk som bygger på gjeldende forskrift. I den grad dette medfører formelle endringer, vil disse bli innarbeidet før forskriften trer i kraft 01.07.2002.

Noen ordninger og bestemmelser rettet mot fysiske personer er knyttet til produksjonstilskuddsforskriften. I forbindelse med innføringen av utvidet adgang for selskaper til å motta produksjonstilskudd, har departementet vurdert disse bestemmelsene spesielt. Det er i utgangspunktet ønskelig at de tilskuddene søkerne har krav på i størst mulig grad er uavhengig av organisasjonsform. Det vil imidlertid medføre betydelige tilpasningsproblemer å åpne opp for at aksjeselskaper eller eiere av aksjeselskap i jordbruket skal likestilles med foretak der organisasjonsformen fører til at eierne opparbeider egen næringsinntekt gjennom foretaket og der personene selv står for næringsvirksomheten.

Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid er av en slik art, jf. gjeldende forskrift 23.11.1998 nr. 1086 om tilskott til avløsning, at den vil gjelde alle organisasjonsformer. Ordningen med avløsning ved sykdom har et sett av avkortingsregler i forhold til ytelser fra folketrygden og egner seg ikke overfor selskapsformer som ikke gir næringsinntekt. Departementet legger opp til at ordningen vil bli videreført for personer i enkeltmannsforetak og i ansvarlige selskaper, og ikke utvides til å gjelde overfor personer i aksjeselskaper.

Tidligpensjonsordningen er prinsipielt sett også svært vanskelig å tilpasse overfor organisasjonsformer som ikke gir næringsinntekt. Det legges derfor ikke opp til å utvide ordningen til å gjelde overfor personer bak et aksjeselskap.

Departementet legger opp til at ordningen med avgrensning av produksjonstilskuddet fra fylte 67 år videreføres for innehaver av enkeltmannsforetak, og vil ikke bli innført overfor personer bak andre organisasjonsformer.

Departementet legger opp til at katastrofeordningene tilpasses det nye produksjonstilskuddsregelverket, slik at alle foretak kan motta erstatning.

8.1.2 Ny forskrift om produksjonstilskudd – grunnvilkår for tildeling av tilskudd

I ny forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket er det kun fastsatt ett grunnvilkår som må oppfylles for at foretak skal kunne tildeles tilskudd:

”Produksjonstilskudd kan gis til foretak som driver vanlig jordbruksproduksjon på én eller flere landbrukseiendommer.”

Det er behov for innføring av flere grunnvilkår overfor søkere av produksjonstilskudd. Dette for å sikre at tilskuddet kun tildeles foretak som driver jordbruk i næringsøyemed, dvs. av et visst omfang og en viss varighet. Virksomheten bør være egnet til å gi overskudd for å være tilskuddsberettiget. Dette er i samsvar med Regjeringens vektlegging av økte inntektsmuligheter for aktive utøvere ved å ta større hensyn til bruk der jordbruk utgjør et viktig bidrag til inntekten.

Det er et generelt krav til at næringsdrivende skal registreres i merverdiavgiftsmantallet når omsetningen og eventuelle avgiftspliktige uttak overstiger 30.000 kroner i en 12-månedersperiode. Avtalen innebærer at det skal

stilles vilkår om at virksomheten er registrert som merverdiavgiftspliktig. En evaluering fra Statens landbruksforvaltning viser at dette vilkåret vil kunne ha en praktisk konsekvens overfor om lag 1.000 søkere av produksjonstilskudd. Om lag 2.000 søkere vil få avslag på sin søknad om produksjonstilskudd. Av disse søkerne er det imidlertid omlag 1.000 tilskuddssøkere som ikke får utbetalt tilskudd pga. at beregnet tilskudd er mindre enn bunnfradraget / pensjonistavgrensingen. Det må antas at dette i hovedsak er de samme søkerne som er inkludert i tallet på 2.000 søkere over.

Med et så lite driftsomfang som en omsetning på 30.000 kroner pr. år representerer, betyr inntekten fra jordbruket lite for den samlede inntektssituasjon. En stor andel av de som blir berørt av dette kravet, vil kunne tilpasse sin virksomhet slik at de blir tilskuddsberettiget enten alene eller i et selskapsmessig samarbeid med andre.

Dersom beløpsgrensen for slik registrering i merverdiavgiftsmanntallet endres, er det opp til avtalepartene om man vil endre vilkåret knyttet til foretakenes produksjonsomfang.

8.1.3 Grunnlag for beregning av geografisk differensierte tilskudd

For geografisk differensierte tilskuddsordninger er det nødvendig å vite hvor produksjonen er lokalisert for å kunne beregne korrekt tilskudd. Dette gjelder for det første en del pristilskudd, som er differensiert etter lokalisering av produksjonen. Problemstillingen er også aktuell for tilskudd til husdyr, driftstilskudd i melkeproduksjon og areal- og kulturlandskapstilskuddet.

Prinsippet som skal nyttes for stedfesting må heretter fastsettes i forbindelse med jordbruksoppgjøret pga. de fastsatte endringer av regelverket for produksjonstilskudd.

Som hovedregel stedfestes foretakets driftssenter ut fra driftsbygningens beliggenhet. Det kan registreres flere foretak med tilknytning til samme eiendom. I tilfeller der hovedregelen ikke gir et korrekt bilde av foretakets geografiske lokalisering, benyttes de fastsatte tilleggsbestemmelser.

8.1.4 Administrasjon av ordningene under jordbruksavtalen

Statens landbruksforvaltning er Landbruksdepartementets viktigste redskap for å sette landbrukspolitikken ut i livet. Statens landbruksforvaltning har utarbeidet en IKT-strategi for virksomheten for perioden 2002-2004. Statens landbruksforvaltning har presentert strategien for Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Saken ble drøftet i møte 15.02.02 mellom Landbruksdepartementet og jordbruksorganisasjonene.

Statens landbruksforvaltnings satsing på IKT er nødvendig for å møte de utfordringer som Statens landbruksforvaltning vil stå overfor i sin tilskuddsforvaltning de nærmeste årene. Forvaltning av de landbrukspolitiske virkemidlene krever utstrakt bruk av IKT. Statens landbruksforvaltning stilles ovenfor krav om økt brukerfokus og bedre service enn tidligere. Viktige brukergrupper som bønder og næringsmiddelindustri ønsker at det skal være mulig å kommunisere med Statens landbruksforvaltning elektronisk og når de måtte ønske det (døgnåpen forvaltning). I tillegg ønskes bl.a. forbedrede analyse-,

statistikk og rapporteringsmuligheter. Gevinster av den nye IKT-satsingen vil bl.a. være:

- Elektronisk samhandling med bønder og næringsmiddelindustri, knyttet til både søknadsinnsending og rapportering, skal etter planen være et reelt alternativ innen 01.01.2003. (I følge undersøkelse av Norsk Landbrukssamvirke regnes det med at 60 % av norske bønder er på nett og $\frac{3}{4}$ har PC).
- De ulike fagsystemene som er basert på forskjellig teknologi integreres inn mot et felles rammeverk slik at Statens landbruksforvaltning kan tilby bedre og nye tjenester.
- Kommuner vil få lokal tilgang til sentrale data og løsninger slik at en unngår utplassering av fagsystemer og utsendelse av disketter med data. De vil få stilt til rådighet data som gjelder egen kommune og enkelt kunne utføre ulike analyser og målrettet bruk av data, bl.a. i forbindelse med arealplanlegging og næringsutvikling. Det vil bli enklere for kommunene å foreta analyser av landbrukets betydning i kommunen.

Dette medfører at alle som samhandler med Statens landbruksforvaltning (bønder, næringsmiddelindustri, offentlige virksomheter m.v.) oppnår gevinster i form av redusert tidsbruk og bedre service. Brukertilgangen vil også bli vesentlig bedre ved at de som skal ha rapporter fra Statens landbruksforvaltning kan hente dette via WEB-grensesnitt uten å belaste saksbehandlere. Opplegget som velges for infrastruktur og systemer i Statens landbruksforvaltning vil være fleksibel med hensyn til utvidelser og lite sårbart ved endringer, for eksempel ved regelendringer eller sentralisering/desentralisering av tjenester.

Det legges opp til å gjennomføre IKT-strategien i perioden 2002-2004. Dersom en skal kunne gjennomføre denne strategien i det nødvendige og framtidrettede omfang og innenfor en akseptabel tidshorisont, kreves det en økt innsats de nærmeste 3 årene. For å få til dette er en avhengig av en kombinasjon av jordbruksavtalemidler og midler over Statens landbruksforvaltnings eget budsjett (kap. 1143). Tidligere, når Statens Kornforretning, Fraktkontoret for slakt og Omsetningsrådets sekretariat forvaltet ordningene, ble utgiftene til administrasjon dekket over tilskudsbevilgningene. Størstedelen av Statens landbruksforvaltnings kostnader til oppfølging av tilskuddordningene over jordbruksavtalen som Statens landbruksforvaltning administrerer blir dekket innenfor kap. 1143 Statens landbruksforvaltning. Ved etablering av Statens landbruksforvaltning medførte dette en teknisk reduksjon av budsjetttrammen for kap. 1150. For å kunne opprettholde ønsket fleksibilitet, har det fortsatt vært mulig å finansiere enkelte forhold, bl.a. utviklingskostnader innenfor IKT, over ordningene, jf. St.prp. nr. 75 (1998-1999), kap 7.1.5 og St.prp. nr. 1 (2001-2002).

For 2002 er det nødvendig å finansiere en betydelig del av Statens landbruksforvaltnings utviklingskostnader innenfor IKT med jordbruksavtalemidler. Det avsettes totalt 20 mill. kroner i engangsmidler fra jordbruksavtalen og 10 mill. kroner fra kap. 1143 i 2002. Det tas sikte på at midlene som avsettes over kap. 1143 økes i 2003.

8.1.5 Tiltak mot tilskuddstilpasning i strid med intensjonene for ordningene

For å nå alle målene i landbrukspolitikken er det utviklet et omfattende tilskuddssystem over jordbruksavtalen med et stort antall ordninger. Flertallet av

tilskuddsordningene er utformet med en differensiering av tilskuddsutbetalingen etter et eller flere kriterier og utmålingsregler, som for eksempel type produksjon, struktur og geografisk område. Det vektlegges i utformingen av regelverk og forvaltningssystem for ordningene at man skal unngå en tilskuddstilpasning som ikke er i samsvar med formålet for virkemidlene. Det må imidlertid legges en kost/nytte vurdering til grunn for dimensjoneringen av forvaltnings- og kontrollinnsatsen knyttet til de ulike ordningene.

Dersom det i noen vesentlig grad foregår en tilskuddstilpasning i strid med intensjonene, må det settes inn tiltak for å hindre en slik uønsket tilpasning. Dette er viktig for å kunne opprettholde legitimiteten for tilskuddssystemet over jordbruksavtalen. Det vises i denne sammenheng til kap. 8.4.3 om justering av forskriften for pristilskudd kjøtt.

8.1.6 Om ervervsmessig husdyrhold

Hovedformålet med lov om ervervsmessig husdyrhold er å bidra til å opprettholde en variert bruksstruktur over hele landet og legge til rette for at kraftfôrbaserte produksjoner skal kunne være en tilleggsproduksjon.

Lovendringer er ikke et forhandlingsspørsmål. Landbruksdepartementet arbeider med en forenkling av loven og tilhørende forskrifter. Det er behov for en juridisk/teknisk revisjon av regelverket. Departementet vurderer forenklinger av husdyrkonsesjonsreguleringen som en oppfølging av St.meld. nr. 19 (1999-2000), bl.a. vedrørende avvikling av konsesjonsreguleringen av anleggskapasitet. En vil vurdere konsesjonsgrensene i svin-, egg- og kyllingproduksjon med sikte på økte inntektsmuligheter og reduserte kostnader. Departementet tar sikte på å sende de aktuelle forslag til endringer på høring sommeren 2002.

8.2 Post 50 Fondsavsetninger

Forslagene innebærer en reduksjon i bevilgningen på posten på 132,9 mill. kroner for kommende avtaleperiode. Bevilgningen på posten økes med 20 mill. kroner i engangsmidler i 2002, jf. tabell 9.4.

8.2.1 Underpost 50.11 Tilskudd til Landbrukets utviklingsfond (LUF)

Landbrukets utviklingsfond hadde pr 31.12.2001 en kapital på 2 545 mill. kroner. Av kapitalen var 1 018 mill. kroner inntående beløp i statskassen og 1 527 mill. kroner var i form av utlån. Det ble bevilget 754 mill. kroner til LUF i 2001 (i tillegg ble LUF tilført en ekstra bevilgning på 20 mill. kroner). Rammen for tilsagn ble satt til 987 mill. kroner. Forbruket av midler var 1 065,7 mill. kroner. Ansvar knyttet til innvilgede, ikke utbetalte tilskudd og investeringslån var pr 31.12.2001 på 946,1 mill. kroner. Tabell 8.1 gir en oversikt over bruken av LUF-midlene i 2001, vedtatt innvilgingsramme for 2002, samt forslag til innvilgingsramme for 2003.

LUF tilføres 20 mill. kroner i engangsmidler, slik at bevilgningen økes fra 736 til 756 mill. kroner i 2002. Fra 2003 reduseres bevilgningen til LUF med 128 mill. kroner til 608 mill. kroner.

I tabell 8.2 er det foretatt en framføring av kapitalstiasjonen for Landbrukets utviklingsfond basert på en bevilgning på 608 mill. kroner, en innvilgingsramme på 780 mill. kroner f.o.m. år 2003 og en beregnet utvikling på forbruk av rentestøtte.

På grunn av omfattende endringer i forvaltningen av LUF, skifte av datasystem og ulike datasystem har det en periode vært vanskelig å få et fullstendig bilde av kapitalstiasjonen. Dette er nå mer forbedret og det er derfor gjort justeringer i tabellen på bakgrunn av nye tall fra SND. Dette gjelder spesielt avdrag på lån og frafall i ansvar. Tabellen bygger på siste tilgjengelige tall for udisponert beløp pr 01.01.2002.

Basert på forutsetninger om bevilgning, frafall i ansvar, renteinntekter, avdragsinngang, forbruk av rentestøtte og innvilgingsramme viser oversikten en reduksjon i disponible midler på 44,6 mill. kroner over fireårsperioden 2003-2006, slik at kapitalen ved slutten av perioden er -12,1 mill. kroner.

Tabell 8.1 Oversikt over LUF (mill. kroner)

Ordning	Innvilgingsramme 2001	Innvilget 2001	Ansvar 1.01.02	Innvilgingsramme 2002	Prognose 2002 ¹	Forslag 2003
Verdiskapingsprogram for matproduksjon	50,0	34,5	24,6	90,0	105,5	95,0
Konkurransestrategier for norsk mat	69,0	65,4	4,7	60,0	63,6	50,0
Kompetansetiltak	5,0	4,9	3,8	8,0	8,2	8,0
<i>Bygdeutvikling</i>						
Sentrale	30,0	49,2	60,8	35,0	41,0	39,0
Fylkesvise	535,0	570,7	455,5	518,0	575,2	286,0
Sum bygdeutvikling	565,0	619,9	516,3	553,0	616,2	325,0
Rentestøtte						12,5
Spesielle miljøtiltak	143,0	191,3	345,9	142,0	175,1	142,0
<i>Skogbruk og bioenergi</i>						
Bioenergi ²						15,0
Skogbruksplanlegging	47,0	40,3	22,8	46,0	52,9	143
Særlige miljøhensyn	5,0	0,6	0,3	15,0	19,4	
Opplæring, skogkultur	24,0	25,5	0,8	21,0	21,6	
Skogsveier	62,0	63,2	25,6	57,5	62,0	
Org. virkesomsetning	3,5	3,5	0	3,5	3,5	
Vanskelige områder (tidl. BU)	7,0	7,3	0,8	10,0	10,6	
Førsteg.tynning og sek.veier (tidl. BU)	4,5	7,3	0,5	5,0	5,2	
Sum skogbruk og bioenergi	153,0	147,7	50,8	158,0	175,2	158,0
Overføring til SUF	2,0	2,0	-	2,0	2,0	2,0
SUM	987,0	1065,7	946,1	1013,0	1145,8	792,5

1) Prognose er disponible midler i 2002, dvs innvilgingsramme for 2002 pluss udisponerte midler overført fra 2001

2) Bioenergi har tidligere vært bevilget over sentrale BU-midler og har utgjort 5-10 mill .kroner året

Tabell 8.2 Framføring av kapitalstusjonen i LUF (mill. kroner)

	2002	2003	2004	2005	2006
Udisponert pr.1.1	71,9	32,5	63,3	59,5	30,3
Bevilgning ekskl rentestøtte(1)	756,0	489,0	489,0	489,0	489,0
Avsetning rentestøtte		119,0	119,0	119,0	119,0
Frafall i ansvar	65,0	65,0	65,0	65,0	65,0
Renteinntekter	45,0	45,0	45,0	45,0	45,0
Avdrag på lån	107,6	105,3	94,9	91,9	99,6
Disponibelt	1045,5	855,8	876,2	869,4	847,9
Innvilgingsramme ekskl r.støtte	1013,0	780,0	780,0	780,0	780,0
Forbruk rentestøtte (2)		12,5	36,7	59,2	80,0
Overført	32,5	63,3	59,5	30,3	-12,1

1) Bevilgning 2002 er 736 mill. kroner + 20 mill. kroner i engangsmidler. Bevilgning fra og med 2003 er 608 mill. kroner (489+119)

2) Forbruk rentestøtte er beregnet ut fra nye låneavtaler inngått det enkelte år og utbetalinger på løpende lån beregnet ut fra 5 % rentestøtte på serielån med 15 års avdragstid.

Verdiskapingsprogram for norsk matproduksjon

Konsulent og nettverksprogrammet ble faglig og administrativt inkludert i verdiskapingsprogrammet for matproduksjon fra 01.01.2002. Det vises for øvrig til kap. 7.2.5.

BU-midlene

Det legges fram forslag om videre forenklinger i BU-ordningen fra og med 2003. Vesentlige forenklinger innført i 2002 følges nå opp med ytterligere fleksibilitet og målstyring av midlene. Bygdeutviklingsmidlene har som formål å fremme lønnsom næringsutvikling på bygdene innen og i tilknytning til landbruket. Tabell 8.4 gir en oversikt over bruken av BU-midler i 2001 og avsetningen i 2002, samt forslag for 2003. For 2003 foreslås en ramme på 286 mill. kroner for de fylkesvise BU-midlene. Dette er en reduksjon på 232 mill. kroner sammenliknet med 2002. Ordningen med rentefrie investeringslån avvikles og erstattes av en ny rentestøtteordning. Rentestøtteordningen er nærmere omtalt i kap. 7.3.1. Det blir til hvert fylke gitt en kvote til tradisjonelt landbruk og en kvote til utviklingstiltak. Ordningen med at 10 pst. av kvoten kan overføres til det formålet det er størst etterspørsel etter videreføres. Dette for å utnytte totalrammen best mulig. For 2003 foreslås det ingen endring i forvaltningsmodellen for BU-midlene.

Sentrale BU-midler

Sentrale BU-midler innvilges til prosjekter av landsomfattende og fylkesovergripende karakter. Rammen for 2003 er 39 mill. kroner, en økning på 4 mill. kroner fra 2002. Det øremerkes 10 mill. kroner av de sentrale BU-midlene til Markedsføringssamarbeidet Landbruket – Norges Turistråd. Det har i 2001 vært gjennomført en prosess for å komme fram til en ny modell for samarbeidet. Jordbruksavtalepartene, SND og Norges Turistråd har deltatt i prosessen og vil vinne erfaring med den nye modellen før eventuelle endringer foreslås. Videre øremerkes 8 mill. kroner til markedsføring av Norge som reisemål i eget land, satsingen er nærmere omtalt i kap 7.3.4. Øvrige avsetninger framgår av tabell 8.3.

Tabell 8.3 Fordelingen av sentrale BU-midler for 2003 (mill. kroner).

Formål	Sum
Markedsføringssamarbeidet Landbruket – Norges Turistråd	10,0
Næringsutvikling i utmark	8,0
Markedsføring av Norge som reisemål i eget land (jf. Kap. 7.3.3)	8,0
Pilotfylker på likestilling/rekruttering	2,0
Sentral støtte til Norsk bygdeturisme/Norsk Gardsmat	1,5
Pilotprosjekt Norsk Gardsmat	1,5
Sentral støtte til Norsk Seterkultur	0,2
Forskningsprosjekt korn	1,5
Frie midler	6,3
SUM	39,0

Fylkesvise BU-midler til utviklingstiltak

Satsing på ny næringsutvikling har medført økt kapitalbehov. Evalueringer av resultater av BU-midlene viser at det ligger betydelig potensiale og et behov for økt verdiskaping og sysselsetting i nye næringer på gårdsbruk. Det må legges til rette for å utnytte dette potensialet gjennom tilgang på kapital i hele landet. Det er viktig å legge vekt på kompetanseheving, nyskaping/innovasjon og å fremme

entreprenørskap som grunnlag for økt verdiskaping i tilknytning til landbruket. BU-midler til utviklingstiltak i landbruket må ses i sammenheng med Verdiskapingsprogrammet for norsk mat. Av en samlet ramme til utviklingstiltak øremerkes en ramme til utredning og tilrettelegging på 55 mill. kroner i 2003, som forvaltes av fylkesmannen. Midler til praktikantordningen i landbruket vil være en del av denne rammen. Rammen for utviklingstiltak foreslås satt til 143 mill. kroner i 2003, hvorav SND forvalter 88 mill. kroner og fylkesmannen 55 mill. kroner.

Fylkesvise BU-midler til tradisjonelt jordbruk

Rammen for midler til tradisjonelt jordbruk reduseres til 143 mill. kroner i 2003. Den tidligere øremerkingen til Tilskudd ved generasjonsskifte er tatt ut for å oppnå større fleksibilitet i bruken av midlene.

Tabell 8.4 Fordeling av BU-midler (mill. kroner)

	Innvilgings- ramme 2001	Innvilget 2001	Ansvar 01.01.02	Budsjett 2002	Forslag 2003
Sentrale BU-midler	30,0	49,2	60,8	35,0	39,0
Fylkesvise, utviklingstiltak ¹⁾	283,0	305,8	280,1	245,0	143,0
Herav inv.lån		(75,8)			
Fylkesvise, tradisjonelt jordbruk	252,0	264,9	175,4	273,0	143,0
Herav inv.lån		(126,7)			
SUM	565,0	619,9	516,3	553,0	325,0

¹⁾ Inkluderer BU-midler til utredning og tilrettelegging som forvaltes av fylkesmannen, forslag 2003: 55 mill. kroner

Spesielle miljøtiltak

Partene er enige om at de sentrale og de fylkevise midlene til informasjons- og utviklingstiltak samles i en pott. Det gjennomføres et årlig budsjettmøte mellom avtalepartene, der disponering av midler til informasjons- og utviklingstiltak drøftes.

Partene er enige om å øremerke 7,5 mill. kroner til innføringen av miljøplan. Inntil 3,5 mill. kroner av ikke disponerte fondsmidler på spesielle miljøtiltak for 2001 kan brukes til informasjon og utviklingstiltak i forbindelse med innføringen av miljøplan i 2002. 2 mill. kroner av disponible fondsmidler til spesielle miljøtiltak for 2002 omdisponeres til tilsvarende tiltak i 2003. De resterende 2 mill. kroner dekkes over rammen for spesielle miljøtiltak for 2003. Landbrukets forsøksringer har ansvaret for planlegging og gjennomføring av prosjekt "Miljøplanråd" i samarbeid med de samarbeidende studieforbund, men flere aktører kan delta som rådgivere i fylkene. Prosjektet gjennomføres i samarbeid med landbruks- og miljøforvaltningen og næringsorganisasjonene på fylkesnivå.

Ordningen miljø- og ressursvern splittes opp i de formål som ordningen har vært brukt til de seneste årene, dvs genressursarbeid, Norsk landbruksmuseum og bevaringsverdige husdyrraser. Genressursarbeidet økes med 1,0 mill kroner, mens avsetningen til Norsk landbruksmuseum og bevaringsverdige husdyrraser er uendret.

ORIO har på bakgrunn av signaler fra Miljøverndepartementet og Landbruksdepartementet lagt opp til et samlet budsjett for perioden 2000-2004 på 30 mill. kroner. For 2003 er budsjettet 6,9 mill. kroner. Det settes av 2,3 mill.

kroner over LUF under forutsetning av Miljøverndepartementet går inn med sin andel.

Spesielle miljøtiltak reduseres med 1 mill. kroner til 97 mill. kroner. Områdetiltak reduseres med 1,8 mill. kroner til 8,2 mill. kroner. Det er behov for prosjekter som fokuserer på å forhindre gjengroing av verdifulle områder. Det er også viktig at denne typen prosjekter synliggjøres lokalt, regionalt og nasjonalt. Det er videre fortsatt behov for å arbeide med forurensningsutfordringer i utsatte vassdrag.

Tabell 8.5 Spesielle miljøtiltak. Fordeling (mill. kroner)

Ordning	Budsjett 2001	Innvilget 2001	Ansvar 31.12.01	Budsjett 2002	Forslag 2003
Informasjons- og utviklingstiltak ¹	22,5	23,2	4,5	21,5	24,0
Miljø- og ressursvern ²	5,0	4,8	1,5	9,5	0
- Genressursarbeid					6,3
- Norsk landbruksmuseum					3,2
- Bevaringsverdige storferaser					1
Prog. For gjenvinning av våtorganisk avfall	1,5	1,5	0	3,0	2,3
Erosjonsforbyggende tiltak	3,5	3,5	0,4	0	0
Spesielle miljøtiltak	100,5	135,7	324,5	98,0	97,0
Områdetiltak	10,0	22,6	15,0	10,0	8,2
SUM				142,0	142,0

¹ Postene sentrale og fylkesvise informasjons- og utviklingstiltak er slått sammen til en post. Midlene fordeles av partene høsten 2002. Midler til kulturlandskapsforskning (3 mill. kroner) foreslås flyttet til post 77.13 forskning fra 2003.

² Ordningen miljø- og ressursvern splittes opp i de formålene ordningen blir brukt til.

Skogbruk og bioenergi

Det foreslås en bevilgningsramme til skogbrukstiltak og bioenergi på 158 mill. kroner i 2003. Herunder bevilges det 15 mill kroner til nytt formål - bioenergi, jf. kap 7.3.5. Det kan gis tilskudd til skogsdrift med hest innenfor rammen av kap 1150 post 50 LUF: Skogbruk og bioenergi. Endelig fordeling mellom postene fastsettes etter drøfting mellom partene slik dette er praktisert tidligere.

Bioenergi

Posten utgjør i 2003 15 mill. kroner. Det skal utvikles en tilskuddsordning knyttet til bioenergi i samsvar med omtalen i kap. 7.3.5.

Skogbruk

Tilskudd til skogbruksplanlegging

Skogbruksplanene gir kunnskap om skogressursene og miljøverdiene på den enkelte eiendom. Planene skal bidra til at skogeierne skal kunne drive sin skog på en best mulig måte både når det gjelder verdiskaping, ressursforvaltning og ivaretagelse av miljøoppgaver. Som ledd i oppfølgingen etter miljøprosjektene *Levende Skog* og *Miljøregistreringer i skog* er det også for 2002 avsatt 12 mill. kroner til registrering av miljøverdier i skogbruket. Slike registreringer er nå kommet godt i gang, og i fjor ble et areal på om lag 6 mill. dekar dekt med miljøregistreringer.

Det anses som nødvendig å legge til rette for kostnadsenkende tilpasninger innenfor skogbruksplanleggingen, og det er i flere planprosjekter vunnet erfaringer som tilsier at dette er mulig. Det legges derfor opp til å opprettholde samme aktivitet i 2003 som i 2002, men innenfor en redusert bevilgning, og at det samtidig

varsles at arbeidet med kostnadsbesparinger må videreføres ut over 2003.

Tilskudd til særlige miljøhensyn

For å følge opp miljøregistreringene i skog ble det under drøftingene i 2000 besluttet at det skulle etableres en ordning med tilskudd til særlig tyngende miljøhensyn i skogbruket. Departementet fastsatte med virkning fra oktober 2001 en ny forskrift om tilskudd til miljøtiltak i skog. Det antas at tilskuddsbehovet vil øke noe i takt med økt omfang av MiS-registreringer. Endelig ramme vil bli avklart i forbindelse med de videre drøftinger med partene høsten 2002.

Tilskudd til miljøvennlig drift i områder med vanskelige terrengforhold

I tråd med resultatene av jordbruksoppgjøret i 2001, er tilskuddsordningen nå endret. Høringsutkast til ny tilskuddsforskrift er til sluttbehandling i departementet. Ordningen er utformet for å stimulere bruk av miljøvennlige driftstekniske løsninger som kan redusere behovet for bygging av driftsveger og problemer med kjøreskader. Dette omfatter bl.a. bruk av taubaner, hest og vekslende driftssystem. I tillegg omfatter tilskuddsordningen en kompensasjon til skogeiere som følge av økte driftskostnader i tilknytning til ”villmarkspregede områder” der det ikke lenger skal ytes tilskudd til vegbygging. Det blir nå et krav at det gjennomføres registreringer av miljøkvaliteter der det ytes tilskudd til drift i områder med vanskelige terrengforhold. Rammen til dette tiltaket skal reduseres for 2003.

Tilskudd til kurs, opplæring og tiltak for økt skogkultursatsing

Denne posten har i flere år bestått av to omtrent like store deler, nemlig tilskudd til kurs og opplæring og tilskudd til tiltak for økt skogkultursatsing. Det foreslås at denne posten deles i to hovedtiltak:

Tilskudd til kurs, opplæring og kompetansehevende tiltak

Midlene vil i hovedsak gå til kompetansehevende tiltak rettet mot det praktiske skogbruket. Slik opplæring er et viktig element i arbeidet for økt kvalitet i alle ledd av skogbruket, ikke minst som følge av de store utfordringer næringen møter i tilknytning til miljøansvar, forbedret lønnsomhet, kvalitetsfremmende tiltak o.a. Det aller meste av bevilgningsrammen på denne posten er knyttet opp til forskjellige kurs for skogeiere, bl.a. kurs innen ”Aktivt Skogbruk”.

Tilskudd til skogkulturtiltak

Det forutsettes at midlene over denne ordningen brukes som direkte tilskudd til skogkulturtiltak. Det foreslås også at det nåværende tilskuddet til manuell førstegangstynning inkorporeres i denne posten og at det overlates til fylkene å prioritere mellom skogkulturtiltak og førstegangstynning.

Tilskudd til organisering av virkesomsetningen på Vestlandet og i Nord-Norge

Økonomisk støtte til skogeierforeningene på Vestlandet og i Nord-Norge har vært nødvendig for å bidra til avsetning av skogsvirke i disse områdene. Det er fortsatt nødvendig å opprettholde denne ekstraordinære støtten.

Tilskudd til skogsveger

Et tilfredsstillende vegnett er avgjørende for skogbrukets muligheter til å drive aktivt, kostnadseffektivt og miljøvennlig. God tilgjengelighet til arealene er viktige forutsetninger både for hogst- og skogkulturaktiviteten.

I ny forskrift om tilskudd til bygging av skogsveger vil det bli stilt strengere krav til lønnsomhet til skogsveger som innvilges tilskudd, for dermed å forhindre at vegtilskudd stimulerer til aktivitet i ellers ulønnsomme områder. Denne innskjerping er også begrunnet ut fra miljøhensyn. I denne forbindelse legger departementet videre opp til at det skal forskriftsfestes at det ikke gis tilskudd tilskudd til vegbygging i områder som miljøvernmyndighetene vurderer for barskogvern eller andre verneformål.

Behovet for ombygging og modernisering av gamle og dårlige veger er stort i hele landet. På dette området bør innsatsen økes, mens bevilgningene til nye veger reduseres.

Forslaget innebærer samlet sett en reduksjon av bevilgningsrammen til skogsvegbygging i forhold til 2002.

Tilskudd til mer kortsiktige tiltak (førstegangstynning og bygging av sekundærveger)

Tiltaket forutsettes fra 2003 å inngå i Tilskudd til skogkulturtiltak, jf. omtale foran.

8.2.2 Underpost 50.12 Tilskudd til fondet for katastrofeordningen i planteproduksjon m.m.

Følgende ordninger dekkes over fondet:

- Katastrofeordningen i planteproduksjon.
- Erstatning for svikt i honningproduksjon.
- Erstatning etter offentlige pålegg som følge av planteskadegjørere.

Formålene med katastrofeordningen i planteproduksjon og erstatning for svikt i honningproduksjon er å gi økonomisk støtte for henholdsvis betydelig avlingssvikt og svikt i honningproduksjonen som følge av klimatiske eller klimatisk avledede forhold. Målgruppen for disse to ordningene er henholdsvis jord- og hagebrukere og birøktere med birøkt som næring.

Formålet med erstatningsordningen etter offentlig pålegg som følge av planteskadegjørere er å gi økonomisk støtte for tap forårsaket av offentlige pålegg gitt for å motvirke og hindre spredning av planteskadegjørere.

Partene er enige om at erstatning for avlingssvikt skal gis pr. foretak som oppfyller forskriftenes vilkår for produksjonstilskudd. Videre er det enighet om at dagens beregningsmåte erstattes med beregning enten pr. produkt eller pr. vekstgruppe.

Partene er enige om at Statens landbruksforvaltning gis i oppgave å utrede endringer i erstatningsordningen for avlingssvikt innen 15.02.2003. Utredningen skal bl.a. vurdere hvordan egenandeler, terskelverdier og minsteutbetalinger kan justeres, som en følge av innføring av erstatning pr. foretak og pr. produkt/vekstgruppe, med om lag uendret bevilgningsbehov. Enklere beregningsmåter for avlingssvikt i grovfôr utredes også. Frist for utredningen er 15.02.2003, slik at endringer kan behandles i jordbruksoppjøret 2003 og justert forskrift kan iverksettes fra 01.07.2003.

Det er enighet om at katastrofefondet omgjøres til "Skadefondet for landbruksproduksjon". Dette innebærer at Tiltaksfondet for småfe og fjørfe avvikles, jf. underpost 50.13, og at erstatninger for katastrofetap i husdyrhold

overføres til det nye skadefondet fra 01.01.2003. Fra samme dato overføres tiltak mot radioaktivitet til skadefondet.

Departementet gjør en nærmere vurdering av hvor forvaltningen av erstatninger etter offentlige pålegg hjemlet i henholdsvis husdyrloven og plantesykdomsloven skal plasseres, og om det er behov for en mer helhetlig og et mer ensartet regelverk og forvaltning enn i dag. Justeringer gjøres i samråd med avtalepartene.

Fondet for katastrofeordningen i planteproduksjon m.m. hadde pr. 01.01.2002 en kapital på 85,7 mill. kroner. Av dette var om lag 0,6 mill. kroner bundet i ansvar. Partene ble enige om at bevilgningen til fondet reduseres med 2,9 mill. kroner til 10,0 mill. kroner i kommende avtaleperiode. Medregnet bevilgningen i fondet i 2002 vil det stå om lag 98 mill. kroner til disposisjon for å møte avlingsskader i 2002.

8.2.3 Underpost 50.13 Tilskudd til tiltaksfondet for småfe og fjørfe m.m.

Formålet med fondet er å yte tilskudd til avlstilltak og faglig virksomhet for saue-, geite-, fjørfe-, kanin-, pelsdyr- og kjøttfehold. Midler kan også nyttes til tilskudd til fremme av beitebruken og til tiltak som tar sikte på å avgrense tap av sau og geit på utmarksbeite. Det kan også nyttes midler av Tiltaksfondet til delvis erstatning for særlig store tap i husdyrhold (alle produksjonsdyr) når eieren er uten skyld i skaden og det ikke blir gitt skadeerstatning på annen måte og det ikke har vært mulig for brukeren å forsikre seg mot økonomiske tap. Det kan nyttes midler av Tiltaksfondet til tiltak for å bekjempe husdyrsjukdommer (mædi, skrapesjuka, alveld). Udisponert fondskapital pr 1.1.2002 var 557.017 kroner.

I tråd med forslaget i FOLA-rapporten avvikles Tiltaksfondet. Kapitalen og de enkelte delordninger i fondet overføres til andre budsjettposter fra 01.01.2003 etter samråd med avtalepartene.

Erstatninger for katastrofetap i husdyrhold overføres til underpost 50.12 katastrofefondet. Midler over Tiltaksfondet til forskning og utredning overføres til underpost 77.13 Tilskudd til forsøksringer og forskning. De øvrige delordninger over underpost 50.13 Tiltaksfondet flyttes til andre underposter på kap. 1150 med tilgrensende formål.

Den samlede avsetningen til tiltaksfondets formål reduseres med 2 mill. kroner til 34 mill. kroner. Innenfor rammen av tiltaksfondets midler settes av 1 mill. kroner til prosjekt for utvikling av elektronisk overvåkingssystem av bufe på utmarksbeite og videreføring av en bevilgning på 0,5 mill. kroner til "Rovviltprosjektet", jf. jordbrukets krav.

8.3 Post 70 Markedsregulering

Forslagene innebærer at bevilgningen på posten økes med 24 mill. kroner for kommende avtaleperiode. Det vises til tabell 9.4 vedrørende bevilgningen til post 70 for 2002.

8.3.1 Underpost 70.11 Avsetningstiltak

Dagens markedsreguleringskostnader dekkes ved bevilgninger til avsetningstiltak over jordbruksavtalen og gjennom omsetningsavgiften. Formålet med

avsetningstiltakene er å bidra til oppnåelse av målpris for de ulike jordbruksprodukter, utjevning av hhv. produsentpris og pris til forbrukerne over hele landet, avsetning for produsert vare og bidra til å sikre forsyninger i alle forbruksområder.

Reguleringen består hovedsakelig av kvantumsregulering på tilbudssiden: produksjonskontroll og -prognosering, styring av varestrøm mellom overskudds- og underskuddsområder og mellom sesonger. I tillegg har reguleringsmidler vært brukt til å stimulere innenlandsk etterspørsel gjennom markedsføringstiltak, kvalitetsarbeid, klassifisering, opplysning og veiledning.

Bevilgningen på underpost 70.11 videreføres med 48,4 mill. kroner for kommende avtaleperiode.

Tabell 8.6 Oversikt over avsetningstiltak (mill. kroner)

Tiltak	Budsjett 2002	Forslag til budsjett 2003
Kollektiv dekning av omsetningsavgift hagebruk	10,0	10,0
Avsetningstiltak hagebruk og potet	3,9	3,9
Prisnedskrivning potetsprit	18,5	19,0
Skolemelk ordningen	10,0	10,0
Kadaverhåndtering – kjøtt	5,0	5,0
Produsentsammenslutninger	1,0	0,5
SUM	48,4	48,4

For kommende avtaleperiode økes bevilgningen til prisnedskrivning potetsprit med 0,5 mill. kroner til 19,0 mill. kroner, og bevilgningen til produsentsammenslutninger reduseres med 0,5 mill. kroner, jf tabell 8.6. De øvrige delordningene videreføres med uendret bevilgningsnivå.

Ved jordbruksoppgjøret i fjor ble det avsatt 8,0 mill. kroner på underpost 70.11 til etablering av et anlegg for håndtering av animalsk avfall i Nord-Norge. Denne etableringen er ennå ikke slutført og midlene er ikke utbetalt. Dette tiltaket finansieres med engangsmidler som har oppstått som en følge at denne bevilgningen ikke ble utbetalt i 2001.

Partene er enige om å ta opp fleksibiliteten i bruken av midler under avsetningstiltak i fase 2 av årets jordbruksoppgjør.

8.3.2 Underpost 70.12 Tilskudd til råvareprisordningen (RÅK-ordningen)

Formålet med RÅK-ordningen er å utjevne forskjeller i råvarekostnader mellom norske og importerte næringsmidler som omsettes i Norge, og å gjøre norske eksportprodukter innenfor ordningen konkurransedyktige på verdensmarkedet. Råvareprisutjevningen kan skje i form av; a) Toll på råvaredelen av importerte ferdigvarer, b) Tilskudd ved eksport av ferdigvarer (eksportrestitusjon), og/eller c) Prisnedskrivning, ved at prisene på innenlandske jordbruksråvarer som benyttes til framstilling av ferdigvarer skrives helt eller delvis ned til verdensmarkedets prisnivå.

Det er usikkerhet omkring prisutviklingen i Europa både når det gjelder meieriråvarer og storfekjøtt som begge er store og viktige råvaregrupper innenfor

prisnedskrivnings- og eksportstøtteordningen. Svingninger i internasjonalt prisnivå krever en viss fleksibilitet innenfor bevilgningsrammen for kommende avtaleperiode. Bevilgningen på 148,1 mill. kroner til RÅK-ordningen økes med 25 mill. kroner til 173,1 mill. kroner. Dette med grunnlag i de foreslåtte målpriser og de aktuelle verdensmarkedspriser.

8.3.3 Underpost 70.13 Eksportrestitusjon

Underposten dekker XRK-ordningen og Catering-ordningen. Formålet med ordningen med eksportrestitusjon til bearbeidede kjøttprodukter (XRK) er å gjøre det mulig for norsk næringsmiddelindustri å levere bearbeidede kjøttvarer til eksportmarkeder. Formålet med Catering-ordningen er at norske cateringselskaper som leverer menyer til fly i utenriksfart skal kunne konkurrere med utenlandske selskaper når de benytter norske råvarer.

Et viktig formål med XRK-ordningen er å øke kompetansen i norsk kjøttindustri gjennom internasjonal handel og erfaring med nye markeder. Det skal foreligge en godkjent eksportplan som grunnlag for innvilging av eksportstøtte. Det vil løpende bli vurdert om ordningen fungerer i tråd med formålet.

Bevilgningen på 26 mill. kroner til ordningen reduseres med 1 mill. kroner til 25 mill. kroner i kommende avtaleperiode.

8.4 Post 73 Pristilskudd

Det vises til kap. 6.3 og tabell 9.1 vedrørende bevilgningsreduksjon på kap. 1150 for 2002.

Forslagene ved jordbruksoppgjøret 2002 innebærer at bevilgningen på posten reduseres med 27 mill. kroner for kommende avtaleperiode. I 2002 reduseres bevilgningen med 13,5 mill. kroner.

8.4.1 Underpost 73.11 Tilskudd til norsk ull

Tilskuddet skal bidra til å nå målene for inntekts- og produksjonsutvikling i saueholdet som ikke i tilstrekkelig grad kan sikres gjennom markedsprisuttak og andre tilskudd. Tilskuddet skal også bidra til en bedring av kvaliteten på norsk ull, samt sikre markedet norsk ull av god kvalitet. Norsk ull har ikke importbeskyttelse, og fordi det er lav pris på verdensmarkedet, er det nødvendig med en tilskuddsordning for norsk ull.

Tilskuddsgrunnlaget omfatter også ullmengden på ulne skinn og pelsskinn. Statens landbruksforvaltning er ansvarlig for differensieringen av tilskuddssatsene på de ulike ullkvalitetene.

For kommende avtaleperiode videreføres gjennomsnittssatsen på 32 kr/kg og bevilgningen på 167,84 mill. kroner.

8.4.2 Underpost 73.13 Pristilskudd melk

Bevilgningen på posten dekker ordningene med grunntilskudd og distriktstilskudd melk og melkeprodukter og tilskudd til små konsummelkmeierier, jf. St.prp. nr. 52 (2000-2001).

Formålet med grunntilskuddet er å bidra til å nå målene for inntekts- og produksjonsutvikling i melkeproduksjonen som ikke i tilstrekkelig grad kan sikres gjennom markedsprisuttak. Grunntilskuddet skal videre bidra til rimeligere melk og melkeprodukter til forbruker. Formålet med distriktstilskuddet er å bidra til en inntekts- og produksjonsutvikling i melkeproduksjonen som medvirker til å opprettholde bosetting og sysselsetting i distriktene gjennom å jevne ut ulikheter i lønnsomheten i produksjonen. Distriktstilskuddet blir gitt med ulike satser for melk produsert i vanskeligstilte områder i Sør-Norge og for all melk i Nord-Norge. Formålet med tilskudd til små konsummelkmeierier er å lage rammebetingelser som gir et reelt grunnlag for konkurranse i denne sektoren.

Grunntilskuddet utbetales for inneværende avtaleår med 3,6 øre pr liter melk for kumelk og 188 øre pr. liter for geitmelk. Grunntilskuddet til kumelk fjernes for kommende avtaleperiode. Grunntilskudd geitmelk reduseres med 4 øre/l til 184 øre pr liter melk. Satsene for distriktstilskudd melk videreføres uendret for kommende avtaleperiode.

Tilskuddet til små konsummelkmeierier er en midlertidig ordning fram til 01.01.2003. Det gis 75 øre pr liter for mengde behandlet melk inntil 5 mill. liter og 80 øre pr liter for mengde behandlet melk mellom 5 og 10 mill. liter. Den midlertidige ordningen videreføres frem til de nødvendige endringer i markedsordning for melk iverksettes, jf. kap. 7.7.2.

Bevilgningen på underpost 73.13 reduseres med 54,2 mill. kroner fra 534,3 mill. kroner til 480,1 mill. kroner for kommende avtaleperiode, jf. kap. 6.3 og tabell 9.1. For 2002 blir bevilgningen for ordningen 507,2 mill. kroner. For 2002 blir fordelingen av bevilgningen på del-ordningene: 66,0 mill. kroner grunntilskudd, 429,2 mill. kroner distriktstilskudd og 12,0 mill. kroner for småmeieritilskudd.

8.4.3 Underpost 73.15 Pristilskudd kjøtt

Underposten omfatter ordningene med grunntilskudd og distriktstilskudd for kjøtt samt distriktstilskudd fjørfeslakt.

Formålet med grunntilskuddet er å bidra til å nå målene for inntekts- og produksjonsutvikling i kjøttproduksjonen som ikke i tilstrekkelig grad kan sikres gjennom markedsprisuttak. Grunntilskuddet skal videre medvirke til rimeligere kjøtt og foredlede kjøttprodukter til forbruker. Grunntilskudd for kjøtt gis til slakt av storfe, kalv, sau/lam og geit/kje. Formålet med distriktstilskuddet er å bidra til en inntekts- og produksjonsutvikling i kjøtt- og eggproduksjonen som medvirker til å opprettholde bosetting og sysselsetting i distriktene gjennom å jevne ut ulikheter i lønnsomheten i produksjonen.

Bevilgningen på underpost 73.15 reduseres med 88,5 mill. kroner fra 864,46 mill. kroner til 775,96 mill. kroner for kommende avtaleperiode, jf. kap. 6.3 om bevilgningsreduksjon på kap. 1150. Grunnet dette kuttet er satsene for grunntilskudd storfe og sau/lam redusert med 0,80 kr/kg. Etter gjennomføring av kuttet blir bevilgningen for 2002 for ordningen på 820,21 mill. kroner, jf. tabell 9.1.

Partene er i tillegg enige om å redusere grunntilskuddsatsen for storfe med 0,31 kr/kg til 1,81 kr/kg og for sau redusere satsen for grunntilskudd med 0,29 kr/kg til 3,81 kr/kg. Dette gir en reduksjon av bevilgningen med 33,8 mill. kroner fra

820,21 mill. kroner til 786,4 mill. kroner for kommende avtaleperiode. For 2002 blir bevilgningen for ordningen på 803,31 mill. kroner for 2002.

For 2002 blir fordelingen av bevilgningen mellom de tre delordningene 299,2 mill. kroner til grunntilskudd kjøtt, 503,0 mill. kroner til distriktstilskudd kjøtt og 1,1 mill. kroner til distriktstilskudd fjørfeslakt.

I fase 2 av forhandlingene vil en fastsette variasjon av gjennomsnittlig sats for grunntilskuddet for kommende avtaleår. Det gjennomføres en teknisk justering av satsene for distriktstilskudd gris knyttet til endring av avregnet vektgrunnlag for gris levert til slakt. Justeringen vil bli gjennomført ved fastsettingen av avtaleteksten. Satser og bevilgning for distriktstilskudd for fjørfeslakt videreføres uendret for kommende avtaleperiode. Forslag til satser for pristilskudd kjøtt for avtaleåret 2002/2003 framgår av tabell for underpost 73.15 i vedlegg 1.

Regelverket for pristilskudd kjøtt endres for å hindre tilskuddstilpasning i strid med intensjonene for distriktstilskuddordningen for kjøtt, og med sikte på justering av forskriften fra 01.07.2002.

8.4.4 Underpost 73.16 Distriktstilskudd egg

Formålet med ordningen er å medvirke til en inntekts- og produksjonsutvikling i eggproduksjonen som medvirker til å opprettholde bosetting og sysselsetting i distriktene gjennom å jevne ut forskjeller i lønnsomheten i produksjonen.

Tilskuddsordningen videreføres med en sats på 0,40 kr pr kg og en bevilgning på 4,96 mill. kroner for 2002.

8.4.5 Underpost 73.17 Distrikts- og kvalitetstilskudd for frukt, bær, veksthusgrønnsaker og potet

Underpost 73.17 omfatter distrikts- og kvalitetstilskudd til frukt, bær og veksthusgrønnsaker, samt distriktstilskudd for potetproduksjon i Nord-Norge.

Formålet med distrikts- og kvalitetstilskuddet er å bedre inntekten for yrkesprodusentene innen grøntsektoren og sikre en geografisk spredt produksjon. Tilskuddet skal stimulere til kvalitetsproduksjon og ordnede omsetningsforhold. Tilskuddet er mengdebasert og blir avgrenset oppad ved et maksimumkvantum for ulike produktgrupper.

Tilskuddene blir i dag forvaltet av Statens landbruksforvaltning. Produsentene sender søknad om tilskudd direkte til Statens landbruksforvaltning, som i tillegg innhenter opplysninger om omsatt mengde fra omsetningsleddene. Det er utviklet et eget fagsystem for ordningene.

Forvaltningen av pristilskuddene i grøntsektoren samordnes med forvaltningen av produksjonstilskudd. Dette med bakgrunn i at regler for tilskuddsutmåling og forvaltningsopplegget av pristilskudd grønt har store likhetstrekk med produksjonstilskudd. Dette vil gi en mer effektiv og oversiktlig forvaltning. Omleggingen vil blant annet medføre at kommunen blir førsteinstans og fylkesmannen klageorgan. Beregningsgrunnlaget for utbetaling av tilskuddet videreføres uendret.

Søknadsfristen for tilskuddsordningene er i dag ikke den samme. Tilskudd i grøntsektoren har søknadsfrist 01.02., mens produksjonstilskudd har søknadsfrist

20.01. Utbetalingstidspunkter er henholdsvis mars/april og midten av juni. En samordning innebærer felles søknadsfrist 20.01., og felles utbetaling i midten av juni, dvs. en forskyving av utbetalingstidspunktet med ca. 2-3 mnd. Dette vil gi en likviditetsendring i omleggingsåret.

For distriktstilskudd for potetproduksjon i Nord-Norge er det i 2002 innført en ekstra søknadsfrist den 15.06., med utbetaling av tilskuddet i juli/august. Denne søknadsomgangen avvikles f.o.m. 2003. Dette vil få en negativ likviditetseffekt i omleggingsåret som en følge av at man først får muligheten til å søke tilskudd på de leverte kvantum den 20.01 påfølgende år.

På overnevnte grunnlag samordnes forvaltningen av distrikts- og kvalitetstilskudd til frukt, bær og veksthusgrønnsaker, samt distriktstilskudd for potetproduksjon i Nord-Norge med forvaltningen av produksjonstilskudd og avløsertilskudd fra og med kommende årsskifte, dvs. søknadsomgangen 20.01.2003.

Ordningen videreføres med en bevilgning på 54,77 mill. kroner for 2002. Av dette utgjør distrikts- og kvalitetstilskudd for frukt, bær og veksthusgrønnsaker 51,77 mill. kroner og distriktstilskudd til potetproduksjon i Nord-Norge 3 mill. kroner.

8.4.6 Underpost 73.18 Frakttilskudd

Underpost 73.18 Frakttilskudd omfatter kjøtt, egg, korn/kraftfôr og konserverblomkål.

Frakttilskuddene for kjøtt og egg er å virke utjevnende på priser til produsent og forbruker. Formålet med tilskudd til mellomfrakt av korn er å utjevne regionale råvareprisforskjeller til mel- og kraftfôrindustrien, ved å gi tilskudd til frakt og håndtering fram til forbruksstedene. Formålet med stedsfraktordningen er å utjevne fraktkostnader ved omsetning av kraftfôr til husdyrproduksjon.

Frakttilskudd kjøtt består av fire del-ordninger: innfrakttilskudd for transport av dyr fra produsent til slakteri, tilskudd til frakt av helt slakt og nedskjært vare fra overskudds- til underskuddsområde samt tilskudd knyttet til engrosomsetning av kjøtt ("annet tilskudd").

I fase 2 av årets jordbruksoppgjør fastsettes satsene for frakttilskudd kjøtt og egg. Avsetningen til innfrakttilskudd egg økes med 1 mill. kroner for å kunne gi høyere satser for tilskuddet i Nord-Norge enn for landet for øvrig.

Avsetningen til frakttilskudd for korn og kraftfôr økes med 6 mill. kroner fra 150 mill. kroner til 156 mill. kroner for kommende avtaleperiode. Dette følger av de endringer som er beskrevet i kap. 7.7.1. Av dette utgjør mellomfrakttilskuddet (frakt av korn) 104,3 mill. kroner og stedsfrakttilskuddet (frakt av ferdig kraftfôr) 51,7 mill. kroner. Innenfor uendret ramme innføres det tilskudd til frakt av matkorn fra innlandet til produksjonsanlegg for matmel i overskuddsområdet (Bjølsen og Skien).

I FOLA-rapporten fra Nordlandsforskning vedrørende transportstøtteordningene i landbruket er det foreslått at frakttilskuddet for konserverblomkål avvikles. Dette med utgangspunkt i transportordningens marginale distriktmessige betydning. Partene er enige om at dette forslaget følges og det midlertidige frakttilskudd for konserverblomkål avvikles.

Tabell 8.7 Frakttilskudd (mill. kroner)

Ordning	Fordeling 2002/2003
Frakttilskudd for slakt	74,5
Frakttilskudd for egg	6,0
Frakttilskudd korn/kraftfôr	156,0
Sum	236,5

8.4.7 Underpost 73.19 Prisnedskrivning av norsk korn

Formålet med prisnedskrivningstilskuddet er å sikre avsetning av norsk korn gjennom markedsordningen og å skrive ned prisen på råvarer til matmel og kraftfôr.

Prisnedskrivningstilskuddet til norsk korn og oljefrø videreføres uendret med bevilgning på 434,4 mill. kroner. Prisnedskrivningstilskudd for fôrretter økes med 20 øre pr. kg. Kvantumsjusteringer som gjelder prisnedskrivningstilskuddet foretas i forbindelse med statsbudsjettet for 2003.

8.4.8 Underpost 73.20 Tilskudd til matkorn

Formålet med matkorntilskudd er å skrive ned prisen på matkorn.

Bevilgningen til matkorntilskudd er på 166 mill. kroner for 2002. Tilskuddet beregnes av Statens landbruksforvaltning som en refusjon av toll på importert matkorn. Matkorntilskuddet for 2003 blir fastsatt i forbindelse med statsbudsjettet for 2003 ut fra refusjon av toll på importert matkorn i perioden april 2001 – mars 2002.

8.5 Post 74 Direkte tilskudd

Det vises til kap. 6.3 og tabell 9.1 vedrørende bevilgningsreduksjon på kap. 1150 for 2002.

Forslagene innebærer at bevilgningen på posten økes med 18,4 mill. kroner for kommende avtaleperiode. Det vises til tabell 9.4 vedrørende bevilgningen til post 74 Direkte tilskudd for 2002.

8.5.1 Underpost 74.11 Driftstilskudd melkeproduksjon / spesialisert kjøttfeproduksjon

Formålet med driftstilskuddet i melkeproduksjonen er å bidra til en inntekts- og produksjonsutvikling i melkeproduksjonen som medvirker til å jevne ut ulikheter i lønnsomhet mellom ulike bruksstørrelser generelt og mellom bruk i Sør-Norge og Nord-Norge. Formålet med driftstilskuddet i spesialisert kjøttfeproduksjon er å bidra til en inntekts- og produksjonsutvikling i produksjonen som medvirker til å jevne ut ulikheter i lønnsomhet mellom ulike bruksstørrelser.

Fra 1. januar 2002 ble driftstilskudd til melkeproduksjon lagt om til et produksjonsnøytralt tilskudd pr. bruk.

For å styrke økonomien i melkeproduksjonen på det sentrale Østlandet settes satsene for driftstilskudd melk 5 000 kroner høyere pr. bruk i fylkene Østfold, Vestfold, Oslo og Akershus enn for driftstilskudd Sør-Norge.

Fra 01.07.02 etableres et driftstilskudd i spesialisert kjøttfeproduksjon med en sats på 1 000 kroner pr. ammeku for foretak med 6 til 40 ammekyr, og 40 000 kroner pr. foretak for foretak med mer enn 40 ammekyr. Tilskuddet ytes ikke til foretak som mottar driftstilskudd i melkeproduksjon.

Bevilgningen på underpost 74.11 i 2002 reduseres med 105,0 mill. kroner fra 1334,6 mill. kroner til 1229,6 mill. kroner, jf. kap 6.3. Deler av det resterende bevilgningsbehovet i forhold til prognose i 2002 for driftstilskudd melk forutsettes dekket med 70,4 mill. kroner i engangsmidler. Satsendringene for driftstilskudd melk framgår av tabelloversikt i vedlegg 1. Samlet provenyvirkning av endringene for driftstilskudd melk er en reduksjon på 17,1 mill. kroner for kommende avtaleperiode. Det settes av 31,0 mill. kroner til driftstilskudd for spesialisert kjøttfeproduksjon i kommende avtaleår.

8.5.2 Underpost 74.14 Tilskudd til husdyr

Tilskuddet skal bidra til å styrke og jevne ut inntektene mellom ulike produksjoner og bruksstørrelser i husdyrholdet. Tilskuddet blir gitt pr. dyr, og blir avgrenset oppad ved en beløpsgrense. Beløpsavgrensningen økes fra 125 000 kroner til 140 000 kroner pr. foretak, med unntak for foretak som er samdrifter i melkeproduksjon hvor beløpsavgrensningen settes til 250 000 kroner. Det vises til kap. 7.7.2 vedrørende tildeling av tilskudd husdyr til foretak som er samdrifter i melkeproduksjon og foretak som er medlemmer i slik samdrift.

Bevilgningen på underpost 74.14 reduseres med 20,0 mill. kroner til 2.243,8 mill. kroner for 2002, jf. tabell 9.1 og kap. 6.3 om bevilgningsreduksjon på kap. 1150. Prognosert forbruk av midler for ordningen i 2002 er 2.250 mill. kroner. Differansen mellom justert bevilgning og prognose dekkes for 2002 opp med 6,2 mill. kroner i engangsmidler.

Satsendringene fastsatt ved årets jordbruksoppgjør framgår av tabell i vedlegg 1. Med grunnlag i satsendringene økes bevilgningen på underpost 74.14 Tilskudd til husdyr med 27,518 mill. kroner fra 2.243,757 mill. kroner til 2.271,275 mill. kroner for kommende avtaleår. For 2002 blir bevilgningen for underpost 74.14 på 2.243,757 mill. kroner.

Det er over underpost 50.13 Tiltaksfondet satt av midler til ”Prosjekt friskere geiter”. Produsenter som kan dokumentere at de deltar i prosjektet og hvor mange melkegeiter dette gjelder, kan tildeles husdyrtilskudd for disse dyra, selv om de ikke er i anlegget på registreringstidspunkt.

Individregisteret for storfe

Ved tidligere jordbruksoppgjør er det vedtatt at det nye individregisteret i merkeordningen for storfe skal brukes som grunnlag for utbetaling av tilskudd pr. dyr (storfe) og at utviklingsarbeidet for bruk av registeret til dette formålet skal finansieres innenfor avsatt ramme for ordningen.

Statens landbruksforvaltning har i samarbeid med Statens Dyrehelsetilsyn utredet felles bruk av individregisteret. Registeret kan tas i bruk i forvaltningen av tilskudd husdyr f.o.m. søknadsomgangen 31.07.03. Før dette må det gjennomføres utviklingstiltak som bl.a. skal sikre den nødvendige kvalitet i datagrunnlaget. Av utviklingskostnadene på i alt 950.000 kroner vil Statens Dyrehelsetilsyn dekke 200.000 kroner. Den resterende engangskostnad på 750.000 kroner må dekkes over

underpost 74.14. Disse kostnadene dekker tiltak som det ikke er nødvendig å gjennomføre av hensyn til merkeordningen for storfe, men som det er påkrevet å gjennomføre for å oppnå en forsvarlig tilskuddsforvaltning.

8.5.3 Underpost 74.17 Areal- og kulturlandskapstilskudd

Tilskuddet skal bidra til å styrke og jevne ut inntektene mellom ulike produksjoner, bruksstørrelser og regioner i planteproduksjon.

Bevilgningen på underpost 74.17 reduseres med 12,3 mill. kroner til 3.030,0 mill. kroner for 2002, jf. tabell 9.1 og kap. 6.3 om bevilgningsreduksjon på kap. 1150.

Satsendringene fastsatt ved årets jordbruksoppgjør framgår av tabeller i vedlegg 1. Med grunnlag i satsendringene reduseres bevilgningen på underpost 74.17 areal- og kulturlandskapstilskudd med 38,041 mill. kroner fra 3.030,0 mill. kroner til 2.991.959 mill. kroner for kommende avtaleår. Det vises til tabell 9.4 vedrørende bevilgningen til underpost 74.17 for 2002.

Partene er enige om å sette av 20 mill. kroner i engangsmidler til å utbetale en beregnet sats på 3 kr/daa for alt grovfôrareal. Det settes av 10,1 mill. kroner i engangsmidler til utviklingskostnader knyttet til digitalt markslagskart.

Samordning av arealtilskuddene – innmarksbeite

1) Avgrensning i areal- og kulturlandskapstilskudd til grovfôrareal:

Av hensyn til tilskuddsordningens legitimitet og for å unngå uønskede tilpasninger, er det nødvendig å fastsette bestemmelser som innebærer at tilskuddsutbetalingen reduseres til et nivå hvor arealet det betales støtte for står i et visst samsvar med foretakets husdyrhold.

Det innføres derfor et tak på støtteberettiget grovfôrareal pr. ”grovfôrdyr” ved at nedre grense for grovfôrareal i forhold til normert arealbehov justeres fra 0,4 til 0,6 og med en avgrensning i antall dekar det kan gis tilskudd for pr. grovfôrdyr. For salg av grovfôr er det fastsatt nedre grenser for avling i kg. pr. dekar som grunnlag for avgrensning av tilskuddet.

2) Maksimalt innmarksbeiteareal pr. grovfôrdyr:

Ved jordbruksoppgjøret 2001 ble det innført et tak for støtteberettiget innmarksbeite pr. grovfôrdyr. Begrensningen ble innført for å forhindre at det blir utbetalt støtte til urimelig store beitearealer i forhold til antall beitedyr.

Det er behov for en viss innstramming på dette området. De fastsatte nye tak for maksimalt innmarksbeiteareal pr. beitedyr framgår av vedlegg 1.

3) Normert areal for innmarksbeite:

Når det gjelder beregning av normert areal for innmarksbeite, regnes i dag innmarksbeitearealer om til støtteberettiget areal ved en omregningsfaktor på 0,7. Denne faktoren reduseres til 0,6.

Behov for ajourførte kartdata – DMK

Innenfor areal- og kulturlandskapstilskuddet er det i de senere år satt av en årlig støtte på 5 mill. kroner til produksjon av digitale markslagskart (DMK). Det er viktig at denne støtten økes vesentlig. For å ha en forsvarlig forvaltning av de arealbaserte tilskudd som i dag utgjør mer enn 3 milliarder kroner, er det avgjørende å ha et kartgrunnlag med tilstrekkelig kvalitet.

Det er søkers ansvar at opplysningene om størrelsen på de tilskuddsberettigede arealene er korrekte. Dagens kart har i mange områder ikke den nødvendige kvalitet som gjør det forsvarlig å legge kartene alene til grunn som dokumentasjon for søknad om tilskudd. En finansiering av kartleggingen via jordbruksavtalen vil være den mest effektive løsning for jordbruket. En slik løsning vil gi mulighet for samordning med annen kartlegging, og lavere kostnader for den enkelte bonde. Samtidig vil et digitalt og ajourført kartgrunnlag i tillegg gi en langt mer tilfredsstillende kontroll med tilskuddsutbetalingene. En landsdekkende flyfotografering er en forutsetning for et godt ajourhold.

Over en fem-års periode tar en sikte på å fullføre etableringen av DMK for alt jordbruksareal. I løpet av samme periode legger en til grunn at en tilfredsstillende internett-løsning er etablert, slik at næringsdrivende i jordbruket selv kan hente ned DMK-basert kartdata. For å bidra til denne satsingen og framskaffe kartdata med tilstrekkelig kvalitet økes avsetningen til DMK over underpost 74.17 fra 5 til 15,1 mill. kroner. Økningen på 10,1 mill. kroner dekkes i 2002 med engangsmidler. Det vises for øvrig til St.prp. nr. 92 (2000-2001) Om jordbruksoppgjøret 2001, kap. 8.5.3 når det gjelder de forutsetninger som partene legger til grunn for bruk av avtalemidler til DMK.

8.5.4 Underpost 74.18 Andre arealbaserte tilskuddsordninger

Underpost 74.18 omfatter tilskudd til dyrking av fôr i fjellet, driftsvansketilskudd for brattlendte bruk, tilskudd til seterdrift med melkeproduksjon og tilskudd til endra jordarbeiding.

Formålet med disse tilskuddsordningene er henholdsvis:

- kompensere for ekstra arbeids- og transportkostnader i forbindelse med dyrking av fôr i fjellet
- kompensere for ulempene ved jordbruksdrift i bratt terreng
- opprettholde og gjenoppta tradisjonell seterdrift med melkeproduksjon og vedlikeholde det tradisjonelle kulturlandskapet i seterområder gjennom beiting med husdyr
- begrense omfanget av jordarbeiding om høsten og stimulere til tilsåing med vegetasjon for å redusere erosjon og arealavrenning.

Bevilgningen på underpost 74.18 reduseres 32,3 mill. kroner i 2002 fra 222,9 mill. kroner til 190,6 mill. kroner, jf. tabell 9.1 og kap. 6.3 om bevilgningsreduksjon på kap. 1150. For å dekke opp prognosert behov i 2002 settes det av 31,9 mill. kroner i engangsmidler.

Bevilgningen for underposten økes med 15,0 mill. kroner fra 190,6 til 205,6 mill. kroner for kommende avtaleperiode, jmfør omtale av delordningen endra jordarbeiding nedenfor.

Det vises til kap. 7.4.1 om miljøtiltak hvor det skal oppnevnes en parts sammensatt arbeidsgruppe som skal arbeide fram et forslag til miljøprogram. Som en del av dette arbeidet foreslås det at driftsvansketilskudd for brattlendte bruk, tilskudd til endra jordarbeiding, tilskudd til seterdrift med melkeproduksjon, tilskudd til dyrking av fôr i fjellet og tilskudd til organisert beitebruk gjennomgås og innrettes mot miljøtiltak. Partene legger til grunn at det kan settes nasjonale minstesatser for enkelte tilskuddsordninger innenfor miljøprogrammet.

Tilskudd til dyrking av fôr i fjellet

Bevilgningen til tilskudd til dyrking av fôr i fjellet reduseres med 0,2 mill. kroner til 10,3 mill. kroner for kommende avtaleperiode.

Driftsvansketilskudd for brattlendte bruk

Bevilgningen til driftsvansketilskuddet for brattlendte bruk videreføres med uendret ramme på 31,7 mill. kroner for kommende avtaleperiode.

Tilskudd til seterdrift med melkeproduksjon

Bevilgningen til tilskudd til seterdrift med melkeproduksjon reduseres med 0,2 mill. kroner til 21,5 mill. kroner for kommende avtaleperiode.

Tilskudd til endret jordarbeiding

Partene er enige om at tilskudd til endret jordarbeiding økes fra 159 mill. kroner med 15 mill. kroner til 174 mill. kroner for kommende avtaleperiode.

Ordningen er vurdert til å ha en viss premiering utover kostnaden ved tiltakene. På grunn av den økte oppslutningen og fordi bøndene blir stadig mer effektive i denne måten å gjennomføre jordarbeidingen på, mener partene at det er rom for å justere ned noen av satsene. Det er spesielt satsen til fangvekster som har vært ekstra høy, og som dermed kan justeres ned. Av tabell 8.8 framgår de nye satsene og satsendringene for de ulike tiltakene.

Tabell 8.8: Endring i sats for endra jordarbeiding. Kr pr dekar.

Tiltak	Gammel sats	Ny sats
Stubbåker, liten erosjonsrisiko	50	40
Stubbåker, middels erosjonsrisiko	70	60
Stubbåker, stor erosjonsrisiko	110	110
Stubbåker, svært stor erosjonsrisiko	140	140
Lett høstharving	40	30
Direktesådd høstkorn	40	40
Høstkorn etter lett høstharving	40	30
Fangvekster "Østlandet"	160	110
Fangvekster, resten av landet	120	70
Grasdekte vannveier (uendret)	4 pr m	4 pr m

8.5.5 Underpost 74.19 Tilskudd til tiltak mot radioaktivitet

Bevilgningen flyttes til "Skadefondet for landbruksproduksjon". Den budsjettmessige flyttingen tas i forbindelse med statsbudsjettet for 2003.

Bevilgningen videreføres på 10 mill. kroner til tiltak mot radioaktivitet i 2002.

8.6 Post 77 Utviklingstiltak

Det vises til kap. 6.3 og tabell 9.1 vedrørende bevilgningsreduksjon på kap. 1150 for 2002.

Forslagene innebærer at bevilgningen på posten økes med 2,5 mill. kroner til 341,5 mill. kroner for kommende avtaleperiode.

8.6.1 Underpost 77.11 Tilskudd til inseminering m.m.

Over denne underposten gis tilskudd til utjevning av kostnadene ved inseminering på storfe og svin. Tilskudd til nedskrivning av utgifter til skyssgodtgjørelse og reisetillegg til veterinærer utbetales også over underposten. Det gis videre tilskudd for å fremme avlsarbeidet innen spesialisert storfekjøttproduksjon.

Bevilgningen reduseres med 1,5 mill. kroner fra 69,8 mill. kroner til 68,3 mill. kroner i kommende avtaleperiode. Årsaken til reduksjonen er at sluttutbetaling til prosjekt drevet av Norsk Kjøttfeavlslag er gjennomført i inneværende avtaleår, som gir tilsvarende mindre bevilgningsbehov i kommende avtaleår.

8.6.2 Underpost 77.12 Tilskudd til frøavl m.m.

Formålet med tilskuddet er å fremme dyrking og frøforsyning av gras, belgvekster, rotvekster og grønnsaker med klimatilpassede sorter. Det kan gis pristilskudd og arealtilskudd til statskontrollert frøavl av godkjente norske sorter av gras, engbelgvekster, rotvekster og grønnsaker. Lagringstilskudd kan gis til statskontrollert såvare som overlages fra en vekstsesong til den neste. Satsene for lagringstilskudd blir fastsatt på grunnlag av overlagret mengde og tilgjengelig bevilgning når pristilskuddene og arealtilskuddene er dekket.

Bevilgningen opprettholdes uendret på 7 mill. kroner i kommende avtaleperiode.

8.6.3 Underpost 77.13 Tilskudd til forsøksringer og forskning

Underposten dekker tilskudd til forsøksringer og forskningsmidler over jordbruksavtalen.

Bevilget beløp for 2002 er 59,7 mill. kroner. Bevilgningen til post 77.13 forsøksringer og forskning reduseres med 5 mill. kroner til 54,7 mill. kroner for kommende avtaleperiode, hvorav 3 mill. kroner på forsøksringer og 2 mill. kroner på forskning.

Forsøksringer

Formålet med avsetningen er å bidra til nødvendig kunnskapsoppbygging hos bønder ved å legge et økonomisk grunnlag for drift i forsøksringene, slik at disse ved hjelp av tilskuddet og egenfinansiering kan drive rådgivning som er lønnsom for sine medlemmer.

Partene er enige om at ordningen med produsentrettet rådgivning i potetsektoren på post 77.15 avvikles og midlene overføres til forsøksringene på post 77.13. Den budsjettmessige flyttingen tas i forbindelse med statsbudsjettet for 2003.

Det avsettes 34,7 millioner kroner til forsøksringene. Partene er enige om at forsøksringene bør utarbeide et forslag til fordeling av tilskuddet til forsøksringene.

Forskning

Fra 1991 har disse midlene blitt forvaltet av et eget styre. I styret har Norges

Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Landbruksdepartementet hver sitt medlem med departementets medlem som leder. Det er etablert et nært samarbeid med Norges Forskningsråd.

Bevilgningen til forskning reduseres med 2 mill. kroner til 20,0 mill. kroner for kommende avtaleperiode.

Av hensyn til forenkling og for å få en samlet oversikt over midlene til forskning over jordbruksavtalen, overføres følgende delordninger til underpost 77.13 Tilskudd til forsøksringer og forskning fra 01.01.2003:

- 50.11 LUF, spesielle miljøtiltak - kulturlandskapsforskning
- 50.13 forskning og utredning over Tiltaksfondet
- 77.15 forskningsprogram over handlingsplan plantevernmidler
- 77.16 tilskudd til forskning økologisk landbruk

8.6.4 Underpost 77.14 Tilskudd til pelsdyrfôr

Underposten omfatter tilskudd til pelsdyrfôrlag og tilskudd til pelsdyrfôr (fôrrefusjon). Formålet med tilskuddsordningen for pelsdyrfôrlag er å bidra til utjevning av fraktkostnadene ved innfrakt av råstoff til, og utfrakt av ferdigfôr fra fôrkjøkken. Ordningen skal innenfor denne rammen fremme en mest mulig rasjonell omsetning av pelsdyrfôr.

Formålet med refusjon av fôrkostnader i pelsdyrnæringen er å bidra til at norsk pelsdyrnæring er konkurransedyktig på verdensmarkedet. Refusjonsordningen skal medvirke til at næringens fôrkostnader, som følge av Norges høye prisnivå på korn og kraftfôr, blir likestilt med verdensmarkedets fôrkostnader.

Bevilgningen på underposten reduseres med 3,0 mill. kroner fra 36,2 mill. kroner til 33,2 mill. kroner i kommende avtaleperiode. Det er fastsatt en fordeling med 21,8 mill. kroner i tilskudd til pelsdyrfôrlag og 11,4 mill. kroner i tilskudd til pelsdyrfôr.

8.6.5 Underpost 77.15 Tilskudd til kvalitets- og salgsfremmende tiltak

Bevilgningen til kvalitets- og salgsfremmende tiltak reduseres med 3 mill. kroner for kommende avtaleperiode fra 57,7 mill. kroner til 54,7 mill. kroner. Reduksjonen tas innen del-ordningen handlingsplan for plantevernmidler.

Tabell 8.9 Kvalitets- og salgsfremmende tiltak (mill. kroner)

Tiltak	Budsjett 2002	Forslag 2003
Utvikling av plantemateriale	9,7	9,7
Handlingsplan plantevernmidler	20,0	17,0
Statskontrollert settepotetavl	9,1	9,1
FOU-korn	1,0	1,0
Opplysningsarbeid frukt, grønnsaker og potet	17,9	17,9
Sum	57,7	54,7

Utvikling av plantemateriale

Formålet med framavlsarbeidet og det offentlige engasjementet i dette, er å skaffe norsk hagebruk plantemateriale som er kontrollert for bestemte skadegjørere og med definerte egenskaper tilpasset norske forhold. Utstrakt bruk av slike kontrollerte planter bidrar til å begrense mulighetene for spredning av skadegjørere som er mer vanlig i andre land, og bidrar til redusert behov for bruk av plantevernmidler.

Tilskuddet videreføres uendret med bevilgning på 9,7 mill. kroner i kommende avtaleperiode.

Handlingsplan plantevernmidler

Det nedsettes en arbeidsgruppe for evaluering av nåværende og utarbeidelse av en videreført plan for redusert risiko ved bruk av plantevernmidler. Arbeidet skal være klart til jordbruksforhandlingene 2003. Arbeidsgruppen baseres på den partssammensatte arbeidsgruppen som har forestått løpende oppfølging av nåværende plan, supplert med representanter for berørte myndigheter.

Bevilgningen til del-ordningen reduseres med 3 mill. kroner til 17 mill. kroner for kommende avtaleperiode til opprettholdelse av tiltakene i den gjeldende handlingsplanen. Forskning og utviklingsarbeid knyttet til handlingsplan plantevernmidler flyttes til underpost 77.13 Forsøksringer og forskning. Den budsjettmessige flyttingen tas i forbindelse med statsbudsjettet for 2003.

Statskontrollert settepotetavl

Formålet med tilskuddsordningen er å stimulere til økt bruk av settepoteter av høy kvalitet gjennom den statskontrollerte settepotetavlen. Tilskuddene er delt i arealtilskudd, prisnedskrivningstilskudd, kvalitetstilskudd, distriktstilskudd, frakttilskudd og en garantiordning.

Tilskuddet videreføres uendret med 9,1 mill. kroner i kommende avtaleperiode.

Foredlingsarbeid i kornsektoren

Ordningen omfatter tilskudd til foredling av norske kornsorter. Tilskuddet videreføres med 1 mill. kroner i kommende avtaleperiode.

Opplysningsarbeid om frukt, grønnsaker og potet

Formålet med tilskuddet til opplysningsarbeidet om frukt og grønnsaker er å stimulere til økt totalforbruk av frukt og grønnsaker på kort og lang sikt. Bruk av midler over jordbruksavtalen skal bl.a. bidra til profilering av norske produkter.

Bevilgningen til opplysningsarbeid om frukt, grønnsaker og potet videreføres med i alt 17,9 mill. kroner for kommende avtaleperiode.

Avsetningen til opplysningsarbeidet om frukt og grønnsaker videreføres med 5,5 mill. kroner for kommende avtaleperiode.

For å fremme omsetningen av norskproduserte poteter kan det gis tilskudd til tiltak for å bedre potetkvaliteten og til produsentrettet informasjon om markedsforholdene. Det avsettes en ramme på 2,4 mill. kroner til opplysnings- og prosjektvirksomhet for poteter. Partene er enige om at ordningen med produsentrettet rådgivning i potetsektoren på post 77.15 avvikles og midlene

overføres til forsøksringene på post 77.13. Den budsjettmessige flyttingen tas i forbindelse med statsbudsjettet for 2003.

Bevilgningen til ordningen Skolefrukt (endret navn fra frukt og grønt i skolen) videreføres med 10 mill. kroner. Av disse midlene kan inntil 1,5 mill. kroner benyttes til administrasjon og markedsføring.

8.6.6 Underpost 77.16. Tilskudd til økologisk landbruk

Det vises til kapittel 7.5 for en omtale av utfordringer og prioriteringer innenfor satsingen på økologisk jordbruk.

Det foreslås å øke avsetningen til økologisk landbruk med 15 mill. kroner til 115,5 mill. kroner i 2003.

Arealtilskuddet til åpenåkervekster økes med 30 kroner, fra 220 kroner til 250 kroner pr dekar.

77.16.4-”Regional forankring, veiledning og informasjon” og 77.16.6 - ”Markedsstrategier” slås sammen, og flyttes til LUF som ”Utviklingstiltak innen økologisk landbruk”.

77.16.3-Forskning flyttes til underpost 77.13 Tilskudd til forsøksringer og forskning. Bevilgningen på 8 mill. kroner øremerkes forskning innen økologisk landbruk.

Tabell 8.10 – Tilskudd til økologisk landbruk

	Budsjett 2002	Forslag 2003
77.16.1 Omleggingstilskudd	40,0	39
77.16.2 Husdyr-/arealtilskudd	21,0	24,3
77.16.3 Forskning	8	8 ³⁾
77.16.4 Regional forankring, veiledning og informasjon	28 ¹⁾	41,2 ⁴⁾
77.16.5 Tilskudd til organisasjoner	3,5	3
77.16.6 Markedsstrategier	20 ¹⁾	4)
Kontroll og informasjon	(4,5 ²⁾)	
Sum	120,5	115,5

¹ I beløpet inngår 10 mill.kroner i engangsbeløp

² Overført til kap 1110 i St.prp. nr.1 (2001-2002)

³ Overføres til underpost 77.13 i statsbudsjettet for 2003.

⁴ 77.16.4 og 77.16.6 slås sammen og overføres til LUF.

8.6.7 Underpost 77.17 Tilskudd til fruktlager

Tilskudd til fruktlager skal fremme et forpliktende samarbeid om felles lagring, sortering, pakking og omsetning av frukt. Tilskuddet består av et fast driftstilskudd på 100 000 kroner til hvert fruktlager etter visse vilkår. Den resterende del av tilskuddsrammen blir betalt ut til de samme godkjente fruktlagrene som en fast sats pr. kg.

Ved fjorårets jordbruksoppgjør ble avtalepartene enige om at man skulle avvikle ordningen med tilskudd til fruktlager fra 01.07.02. Midlene skal omdisponeres til andre tiltak innenfor fruktsektoren.

Partene er enige om at ordningen med tilskudd til fruktlager videreføres. Men den eksisterende ordningen endres ved at man fjerner det faste driftstilskuddet på

100.000 kroner pr. godkjent fruktlager, og isteden fordeler hele tilskuddet som en sats pr. kg mottatt frukt.

Bevilgningen på 8,1 mill. kroner videreføres i kommende avtaleperiode.

8.6.8 Underpost 77.18 Oppkjøp av melkekvoter

Markedssituasjonen for melk tyder på at det for 2002 vil være tilnærmet likevekt mellom tilbud og etterspørsel. Dette tilsier at det for kommende avtaleperiode ikke er behov for noen ytterligere reduksjon av melkeproduksjonen gjennom oppkjøp for inndraging av melkekvoter. Eventuell fremtidig inndragning av melkekvoter finansieres gjennom omsetningsavgift.

Bevilgningen til oppkjøp av melkekvoter settes til 0 kroner for kommende avtaleperiode. Oppkjøp av melkekvoter i 2002 dekkes med engangsmidler.

8.7 Post 78 Velferdsordninger

Det vises til kap. 6.3 og tabell 9.1 vedrørende bevilgningsreduksjon på kap. 1150 for 2002.

Forslagene innebærer at bevilgningen på posten reduseres med 20 mill. kroner fra 1.773,854 mill. kroner til 1.753,854 mill. kroner for kommende avtaleperiode. Det vises til tabell 9.4 vedrørende bevilgningen til post 78 Velferdsordninger for 2002.

8.7.1 Underpost 78.11 Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid

Tilskuddsordningen skal legge til rette for at husdyrbrukere skal kunne få ferie, ordnet fritid og hjelp til avlastning i onnetider gjennom å bidra til finansiering av innleie av arbeidskraft. Tilskuddet beregnes på grunnlag av satser pr. dyr.

Bevilgningen på underpost 78.11 reduseres med 36,5 mill. kroner fra 1.231,3 mill. kroner til 1.194,8 mill. kroner for 2002, jf. tabell 9.1 og kap. 6.3 om bevilgningsreduksjon på kap. 1150 for 2002. Prognosert forbruk av midler for ordningen i 2002 er 1.231,3 mill. kroner. Differansen mellom justert bevilgning og prognose dekkes for 2002 opp med 36,5 mill. kroner i engangsmidler.

Satser og maksimalbeløp for tilskudd til avløsningen for ferie og fritid opprettholdes uendret for 2003. Bevilgningen på post 78.11 reduseres med 25 mill. kroner ut fra antatt redusert forbruk på posten i 2003. Dersom forbruket avviker fra dette, vil forskuddsutbetalingen i 2003 tilpasses tilsvarende. Reduksjonen gir en endring av bevilget beløp fra 1.194,8 mill. kroner til 1.169,8 mill. kroner for 2003. Bevilget beløp for 2002 til ordningen framgår av tabell 9.4.

8.7.2 Underpost 78.12 Tilskudd til avløsning ved sykdom m.m.

Ordningen skal bidra til å finansiere avløsning på bruk med husdyrproduksjon eller helårs veksthusproduksjon når brukeren av «særlige grunner» og for et «kortere tidsrom» ikke kan delta i arbeidet på bruket. Ordningen bidrar også til å finansiere avløsning på driftsenheter med planteproduksjon eller honningproduksjon når brukeren som følge av sykdom ikke kan delta i arbeidet på driftsenheten i onnetiden.

Maksimalt refusjonsbeløp pr. dag fastsettes for husdyrbrukere ut fra beregnet maksimalt refusjonsbeløp i ordningen med refusjon av avløserutgifter for ferie og fritid. For veksthusprodusenter blir tilskuddet fastsatt ut fra veksthusarealet. For honningprodusenter blir tilskuddet fastsatt ut fra antall bikuber. Tilskudd blir gitt for faktiske utgifter til avløsning, opp til maksimal dagsats for det enkelte bruk.

Ved fjorårets jordbruksoppgjør ble avtalepartene enige om at ordningen med tilskudd til avløsning ved sykdom avvikles og overføres til Trygdeetaten. Endelig vedtak om overføring av ordningen gjøres når konsekvensene er endelig utredet. Denne utredningen er ennå ikke slutført. På bakgrunn av dette vil man komme tilbake til dette ved neste års jordbruksforhandlinger.

Egenrisikoperioden for utbetaling av sykepenger for selvstendig næringsdrivende økte fra 14 til 16 dager fra 01.01.2002. Dette vil si at det ved beregning av tilskudd til avløsning blir to ekstra dager hvor tilskuddet ikke reduseres med utbetalte sykepenger. Dette vil øke forbruket på ordningen med tilskudd til avløsning ved sykdom m.v.

For kommende avtaleperiode foreslås det ingen endringer i satsene for ordningen. Bevilgningen til ordningen økes med 12 mill. kroner fra 194,8 til 206,8 mill. kroner i 2002.

8.7.3 Underpost 78.13 Medlemsavgift til folketrygden

Den enkelte bruker skal av den pensjonsgivende inntekten innenfor jordbruk, husdyrhold, hagebruk, gartneri og skogbruk betale en avgift til folketrygden som er lik den avgiften lønsmottakere betaler. Forskjellen mellom den avgiften som er fastsatt for selvstendig næringsdrivende (10,7 pst.) og den avgiften som skal betales av den enkelte brukeren (7,8 pst.) blir finansiert over jordbruksavtalen. Bevilgningen er beregnet med utgangspunkt i pensjonsgivende inntekt i jord- og skogbruk. Midlene blir overført Folketrygdfondet.

Bevilgningen til dekning av medlemsavgift til folketrygden opprettholdes på 130,8 mill. kroner for 2002.

8.7.4 Underpost 78.14 Tilskudd til sykepengeordningen i jordbruket

Den kollektive innbetalingen over jordbruksavtalen til sykepengeordningen dekker tilleggspremien for økning av syke- eller fødselspengene fra 65 til 100 pst. av inntektsgrunnlaget for sykdom utover 16 dager. Midlene overføres Folketrygden.

Bevilgningen til sykepengeordningen opprettholdes med 88,0 mill. kroner i 2002.

8.7.5 Underpost 78.15 Andre velferdstiltak

Den samlede virkning av forslagene på denne posten innebærer en reduksjon av bevilgningen på 3,5 mill. kroner fra 54,0 mill. kroner til 50,5 mill. kroner for kommende avtaleperiode. Fordelingen av bevilgningen på de enkelte delordninger framgår av omtalen nedenfor.

Tilskudd til landbruksvikarordningen

Ordningen skal bidra til at kommunene ansetter landbruksvikarer for å bedre brukerens tilgang på avløser først og fremst ved akutte krisesituasjoner.

Bevilgningen til ordningen reduseres med 2,5 mill. kroner fra 20,5 mill. kroner til 18,0 mill. kroner.

Administrasjonstilskudd til avløserlag

Tilskuddsordningen skal legge til rette for at husdyrbrukere skal kunne få ferie, ordnet fritid og hjelp til avlastning i onnetider gjennom å bidra til finansiering av driften av avløserlag. Avløserlag har som formål å kartlegge, organisere og administrere all avløsning innenfor et område der det ligger til rette for slikt samarbeid. Godkjente avløserlag kan få tilskudd til dekning av administrasjonsutgifter etter en fast sats pr. medlem. Tilskuddet til det enkelte lag fastsettes på grunnlag av antall medlemmer i laget.

Avløserlagene kan fakturere sine kostnader til de produsenter som benytter seg av lagenes tjenester. Det er på dette grunnlag fastsatt en begrenset reduksjon av avsatt beløp til ordningen på 3 mill. kroner, og rammen for ordningen blir 17,0 mill. kroner for kommende avtaleperiode.

Tilskudd til Landbrukshelsen

Landbrukshelsen er en ideell stiftelse opprettet i samarbeid mellom Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukerlag. Stiftelsen har som formål å organisere et effektivt og godt helse- og arbeidsmiljø i landbruket. Virksomheten skal gi et forebyggende tilbud for alle gardbrukere og ansatte i landbruket. Landbrukshelsen skal bidra til at gardbrukere selv tar ansvar for å forbedre sitt arbeidsmiljø, og til å skape en sikker og trivelig arbeidsplass samt et trygt oppvekstmiljø for barna.

Bevilgningen økes med 2,0 mill. kroner til 15,5 mill. kroner.

8.7.6 Underpost 78.16 Tidligpensjonsordningen for jordbrukere

Tidligpensjonsordningen for jordbrukere skal bidra til å lette generasjonsoverganger i jordbruket for de som har hatt hoveddelen av sine inntekter fra jordbruk/gartneri og skogbruk.

Satsene i tidligpensjonsordningen heves til 90 000 kroner for enbrukerpensjon og 144 000 kroner for tobrukerpensjon. Bevilgningen økes med 33,0 mill. kroner fra 74,935 mill. kroner til 107,935 mill. kroner i 2002. Dette ut fra satsøkningene og økt oppslutning om ordningen.

Det er enighet om å foreta en evaluering av tidligpensjonsordningen for jordbrukere i forhold til måloppnåelse og fremtidig finansieringsbehov.

8.8 Kapittel 4150 - vedrørende markedsordningen for korn

8.8.1 Post 50 Refusjon fra kornfondet

Ved behandlingen av St.prp. nr. 1 (2001-2002) vedtok Stortinget at Kornfondet avvikles og at eventuelle gjenværende midler i fondet blir overført til kapittel 1150

post 73 Pristilskudd, jfr. romertallsvedtak VI. Gjenværende egenkapital i Kornfondet var 31.12.01 på om lag 39 mill. kroner. Det tilbakeføres 39 mill. kroner fra Kornfondet til statskassen og at kapittel 4150 post 50 bevilges med tilsvarende beløp i 2002. Inntektsbevilgningen inngår som en del av vedtatt kutt i 2002 på 300 mill. kroner på kapittel 1150.

8.8.2 Post 80 Markedsordningen for korn

Formålet med prisutjevningsbeløp på kraftfôr er å bidra til likeverdige priser på korn og andre råvarer ved tilvirkning av kraftfôr.

Posten omfatter inntektene fra prisutjevningsbeløp på kraftfôrråvarer. Det gjennomføres ikke endringer av prisutjevningsbeløpene og bevilgningen på 122 mill. kroner for 2003.

8.9 Saker for Fase II

1. Avtaletekst for avtaleperioden 2002-2003
2. Teknisk justering av satser i distriktstilskudd gris til nytt kvantumsgrunnlag
3. Målpriskurver for poteter, grønnsaker og frukt
4. Grunntilskudd for slakt. Forhåndsfastsetting av tilskuddssatser for avtaleåret
5. Satser for frakttilskudd for kjøtt og egg.
6. Fastsetting av basiskvanta for ordninger notifisert i blå boks i WTO.
7. Fleksibilitet i bruk av midler under avsetningstiltak.

9 Endringer i statsbudsjettet for 2002

9.1 Fordelingen av bevilgningsreduksjonen på 300 mill. kroner på kap. 1150 ved stortingets behandling av statsbudsjettet for 2002

Ved behandlingen av statsbudsjettet for 2002 ble bevilgningen til gjennomføring av jordbruksavtalen (kap. 1150) redusert med 300 mill. kroner. Bevilgningsendringen ble foreløpig postert som et ufordelt kutt på post 73. Det ble videre forutsatt at partene fordelte kuttet på poster ved jordbruksforhandlingene våren 2002. Partene er enige om fordeling som vist i tabell 9.1.

Fordelingen innebærer at 199,0 mill. kroner av kuttet i budsjettet for 2002 blir finansiert med ledige engangsmidler, mens 29,7 mill. kroner er innsparinger innenfor gjeldende satser og 71,3 mill. kroner er reduksjon i grunntilskudd på melk og kjøtt som gir direkte inntektsvirkning for produsentene i 2002. Pristilskuddene er justert ved å redusere grunntilskudd melk med 3,6 øre pr. liter og grunntilskudd storfe- og sauekjøtt med 80 øre pr. kg. Dette innebærer at grunntilskudd for kumelk avvikles.

For 2002 gjenstår da 70,1 mill. kroner i engangsmidler som kan omdisponeres. Disponeringen av engangsmidler går fram av tabell 9.2 og 9.3.

For 2003 konsekvensjusteres budsjettet slik at kuttet i pristilskuddene blir doblet til 142,7 mill. kroner (full effekt av satsendringene), mens de resterende 157,3 mill. kroner forutsettes dekket gjennom budsjettreduksjoner innenfor gjeldende satser. Dette innebærer at en konsekvensjustering for 2003 gir uendret bevilgningsbehov fra 2002 til 2003.

Tabell 9.1 viser detaljert hvordan fordelingen er gjort på enkeltposter og hvordan manglende inndekning i 2002 er forutsatt dekket med overførte beløp fra 2001. Tabellen viser bare de poster på kapittel 1150 der det er gjort endringer. Avtalepartene har lagt denne fordelingen til grunn som det gjeldende bevilgningsnivå ved utmålingen av rammen i jordbruksavtalen på ulike avtalepriser og tilskudd.

Tabell 9.1. Fordeling og finansiering av kuttet på 300 mill. kroner. Mill. kroner

Kapittel 1150:		Budsjett 2002	Endring budsjett 2002	Justert budsjett 2002	Forbruk av overførte midler i 2002
Post	Benevning				
50	Fondsavsetninger	784,960		784,960	
70	Markedsregulering, kan overføres	222,500		222,500	
73.13	Pristilskudd melk	534,286	-27,100	507,186	
73.15	Pristilskudd kjøtt	864,461	-44,250	820,212	
	Ufordelt kutt	-300,000	300,000		
73	Pristilskudd (overslagsbevilgning)	2156,417	228,651	2385,068	
74.11	Driftstilskudd, melkeproduksjon	1334,600	-105,000	1229,600	70,400
74.14	Produksjonstillegg, husdyr	2263,757	-20,000	2243,757	6,243
74.17	Areal- og kulturlandskapstillegg	3042,301	-12,301	3030,000	
74.18	Andre arealbaserte tilskudd	222,900	-32,350	190,551	31,850
74	Direkte tilskudd, kan overføres	6873,558	-169,651	6703,908	108,493
77.16	Tilskudd til økologisk jordbruk	100,500		100,500	-5,000
77.18	Oppkjøp av melkekvoter	20,000	-20,000	0,000	20,000
77	Utviklingstiltak, kan overføres	359,000	-20,000	339,000	15,000
78.11	Refusjon av avløserutgifter for ferie/fritid	1231,319	-36,500	1194,819	36,500
78.12	Refusjon av avløserutgifter for sykdom m.v.	194,800	12,000	206,800	
78.15	Andre velferdstiltak	54,000	-2,500	51,500	
78.16	Tidligpensjonsordning for jordbrukere	74,935	27,000	101,935	
78	Velferdsordninger, kan overføres	1773,854	0,000	1773,854	36,500
SUM KAP. 1150		12170,289	39,000	12209,289	159,993
KAP. 4150		122,000	39,000	161,000	39,000
SUM KAP. 1150 og 4150		12048,289	0,000	12048,289	198,993
Rest engangsmidler 1)					70,108
Sum engangsmidler					269,100

1) Fordelt og disponert i jordbruksavtalen 2002-2003

Kolonnen som viser justert budsjett 2002 er det budsjett som er lagt grunn for de endringer som er vedtatt i forbindelse med jordbruksavtalen.

9.2 Budsjettendringer som følge av ramme og fordeling i jordbruksavtalen

I denne stortingsproposisjonen foreslås endringer i statsbudsjettet for 2002 som følger av

- fordelingen av det ufordelte kuttet på 300 mill. kroner i forbindelse med stortingets behandling av statsbudsjettet, jf. tabell 9.1.
- bestemmelser i den inngåtte jordbruksavtalen for avtaleperioden 2002-2004, 1. avtaleår.
- omfordelinger mellom budsjettposter som følge av disponering av overførte beløp på postene 70, 74 og 78 som engangsmidler i 2002

Budsjettvirkninger av fordelingen av kuttet på kap. 1150 på 300 mill. kroner som Stortinget vedtok i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 2002 er gjort

rede for i kap. 9.1. Av de overførte beløp fra 2001 til 2002 på postene under jordbruksavtalen, ble en betydelig del disponert i forbindelse med jordbruksoppgjøret i 2001, vesentlig til oppkjøp av melkekvoter:

Tabell 9.2. Overførte beløp og tilgjengelige engangsmidler i avtalen 2002

Post	Overført beløp mill. kr	Disponert i avtalen 2001 mill kr	Forklaring til disponering i avtalen 2001-2002 / ledige engangsbeløp	Disponibelt overført beløp 2002, mill kr
70	48,4	8,0	Post 70 til avfallsanlegg	40,4
74	281,6	106,0	Post 77 kjøp av melkekvoter	175,6
77	207,4	207,4	Post 77 Økologisk 26,1 mill. kr og melkekvoter resten	0,0
78	14,1	0		14,1
			Kap 4150 post 80 Egenkapital i kornfondet	39,0
Sum	551,5	321,4		269,1

Partene var enige om å disponere de overførte beløp som vist i tabell 9.3.

Tabell 9.3 Disponeringen av overførte beløp 2001 til 2002:

Disponering av engangsmidler i 2002:	Mill. kr
Ledige midler på overførbare poster fra 2001 til 2002	590,5
Forhåndsdisponerte overførte beløp i avtalen 2001	321,4
Til disposisjon i årets oppgjør:	269,1
Finansiering av budsjettkutt på 300 mill. kr i 2002	199,0
Styrking av kapitalen i LUF (post 50.11)	20,0
Utviklingskostnader DMK (post 74.17)	10,1
Utviklingskostnader IKT i SLF (post 74.17)	20,0
Sum fordelte engangsmidler i 2002	249,1
Engangsmidler til AK-grovfôr i 2003 (post 74.17)	20,0

I jordbruksavtalen er det foreslått endringer som innebærer en reduksjon i bevilgningene over kap. 1150 med 135,0 mill. kroner i 2003. Inntektsbevilgningen på kap 4150 post 80 videreføres uendret på 122,0 mill. kroner i 2003, men økes i 2002 med en engangsbevilgning på 39 mill. kroner som er gjenværende egenkapital i det avviklede kornfondet på post 50.14. For de fleste ordningene på jordbruksavtalen ut over pristilskuddene (post 73) vil første utbetaling etter endrede satser komme først i 2003. Derfor gir også de fleste av bevilgningsendringene i den inngåtte avtalen budsjettvirkning først i 2003. Bruttobevilgningene i 2002 for kap. 1150 *Til gjennomføring av jordbruksavtalen*, vil bli økt med:

37 500 000 kr fra
12 170 289 000 kr til
12 207 789 000 kr

Brutto inntektsbevilgning for kap. 4150 *Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.*, vil bli økt med:

39 000 000 kr fra
122 000 000 kr til
161 000 000 kr

Ut over kuttet på 300 mill. kroner innebærer disse endringene en styrking av statsbudsjettet i 2002 med 1,5 mill. kroner. Fullt utslag av avtalen i 2003 vil styrke budsjettet med ytterligere 133,5 mill. kroner.

Tabell 9.4. Endring i statsbudsjettet 2002, i mill. kroner

Kapittel 1150:		Budsjett 2002 mill. kr *)	Endring i avtalen mill. kr	Utslag avtalen i 2002	Omdisp. overført beløp	Justert budsjett 2002
Post	Benevning					
50.11	Tilskudd til LUF	736,000	-128,000	0,000	20,000	756,000
50.12	Tilskudd til fond for katastrofeordning	12,900	-2,900	0,000		12,900
50.13	Tilskudd til tiltaksfondet for småfe og fjørfe med mer	36,060	-2,000	0,000		36,060
50	Fondsavsetninger	784,960	-132,900	0,000	20,000	804,960
70.11	Avsetningstiltak	48,400	0,000	0,000	-40,400	8,000
70.12	Tilskudd til råvareprisordningen m.v.	148,100	25,000	12,500		160,600
70.13	Eksportrestitusjon	26,000	-1,000	-0,500		25,500
70	Markedsregulering, kan overføres	222,500	24,000	12,000	-40,400	194,100
73. 11	Tilskudd til norsk ull	167,840	0,000	0,000		167,840
73.13	Pristilskudd melk	507,186	0,000	0,000		507,186
73.15	Pristilskudd kjøtt	820,212	-33,800	-16,900		803,312
73.16	Distriktstilskudd egg	4,960	0,000	0,000		4,960
73.17	Distrikts- og kvalitetstilskudd grønt	54,770	0,000	0,000		54,770
73.18	Fraktilskudd	229,700	6,800	3,400		233,100
73.19	Prisnedskrivning korn	434,400	0,000	0,000		434,400
73.20	Tilskudd matkorn	166,000	0,000	0,000		166,000
73 *)	Pristilskudd (overslagsbevilgning)	2 385,068	-27,000	-13,500	0,000	2 371,568
74.11	Driftstilskudd, melk og ammekuprod.	1 229,600	13,900	0,000		1 229,600
74.14	Produksjonstilskudd, husdyr	2 243,757	27,518	0,000		2 243,757
74.17	Areal- og kulturlandskapstilskudd	3 030,000	-38,041	0,000	-123,000	2 907,000
74.18	Andre arealbaserte tilskuddsordninger	190,551	15,000	0,000		190,551
74.19	Tilskudd til tiltak mot radioaktivitet	10,000	0,000	0,000		10,000
74	Direkte tilskudd, kan overføres	6 703,908	18,377	0,000	-123,000	6 580,908
77.11	Tilskudd til inseminering m.m.	69,800	-1,500	0,000		69,800
77.12	Lagringstilskudd på engfrø m.m.	7,000	0,000	0,000		7,000
77.13	Tilskudd til forsøksringer og forskning	59,700	-5,000	0,000		59,700
77.14	Tilskudd til pelsdyr	36,200	-3,000	0,000		36,200
77.15	Tilskudd til kvalitets- og salgsfremmende tilt.	57,700	-3,000	0,000		57,700
77.16	Tilskudd til økologisk jordbruk	100,500	15,000	0,000	-5,000	95,500
77.17	Tilskudd til fruktlager	8,100	0,000	0,000		8,100
77.18	Oppkjøp av melkekvoter	0,000	0,000	0,000	126,000	126,000
77	Utviklingstiltak, kan overføres	339,000	2,500	0,000	121,000	460,000
78.11	Refusjon av avløserutgifter for ferie/fritid	1 194,819	-25,000	0,000	22,400	1 217,219
78.12	Refusjon av avløserutgifter for sykdom	206,800	0,000	0,000		206,800
78.13	Medlemsavgift til folketrygden	130,800	0,000	0,000		130,800
78.14	Tilskudd til sykepengeordningen i jordbruket	88,000	0,000	0,000		88,000
78.15	Øvrige velferdstiltak	51,500	-1,000	0,000		51,500
78.16	Tidligpensjonsordning	101,935	6,000	0,000		101,935
78	Velferdsordninger, kan overføres	1 773,854	-20,000	0,000	22,400	1 796,254
SUM KAP. 1150 *)		12 209,289	-135,023	-1,500	0,000	12 207,789
SUM KAP. 4150		161,000	0,000	0,000		161,000

*) Kuttet på 300 mill. kroner for 2002 er innarbeidet på enkeltposter

Den samlede virkningen av de foreslåtte endringer på kap. 1150 er vist i tabellen nedenfor:

Tabell 9.5. Fordeling på poster av endringene i forbindelse med jordbruksoppjøret

Kapittel 1150:		Budsjett 2002	Fordeling kutt 300 mill.kr	Fordeling avtalen 2002	Sum endring 2002	Budsjett 2002
Post	Benevning					
50	Fondsavsetninger	784,960		20,000	20,000	804,960
70	Markedsregulering, <i>kan overføres</i>	222,500		-28,400	-28,400	194,100
73	Pristilskudd (<i>overslagsbevilgning</i>)	2 156,417	228,651	-13,500	215,151	2 371,568
74	Direkte tilskudd, <i>kan overføres</i>	6 873,558	-169,651	-123,000	-292,651	6 580,908
77	Utviklingstiltak, <i>kan overføres</i>	359,000	-20,000	121,000	101,0 00	460,000
78	Velferdsordninger, <i>kan overføres</i>	1 773,854	0,000	22,400	22,400	1 796,254
SUM KAP. 1150		12 170,289	39,000	-1,500	37,500	12 207,789
KAP. 4150		122,000	39,000	0,000	39,000	161,000
SUM KAP. 1150 og 4150		12 048,289	0,000	12 048,289	-1,500	12 046,789

Arbeids- og administrasjonsdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om jordbruksoppkjøret 2002 - endringer i statsbudsjettet for 2002 m.m.

Vi **HARALD**, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak om jordbruksoppkjøret 2002 – endringer i statsbudsjettet for 2002 m.m. i samsvar med et vedlagt forslag.

**Forslag
til vedtak om jordbruksoppkjøret 2002 – endringer i statsbudsjettet
for 2002 m.m.**

I

I statsbudsjettet for 2002 gjøres følgende endringer:

Utgifter:

Kap.	Post	Formål	Kroner
1150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	
	50	Fondsavsetninger økes med	20 000 000
		fra kr 784 960 000 til kr 804 960 000	
	70	Markedsregulering, <i>kan overføres</i> , reduseres med	28 400 000
		fra kr 222 500 000 til kr 194 100 000	
	73	Pristilskudd, <i>overslagbevilgning</i> , økes med	215 151 000
		fra kr 2 156 417 til kr 2371 568	
	74	Direkte tilskudd, <i>kan overføres</i> , reduseres med	292 651 000
		fra kr 6 873 558 til kr 6 580 908	
	77	Utviklingstiltak økes med	101 000 000
		fra kr 359 000 000 til kr 460 000 000	
	78	Velferdsordninger, <i>kan overføres</i> , økes med	22 400 000
		fra kr 1 773 289 til kr 1 796 254	

II

I statsbudsjettet for 2002 gjøres følgende endringer:

Inntekter:

Kap.	Post	Formål	Kroner
4150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	
	80	Markedsordningen for korn	39 000 000
		fra kr 122 000 000 til kr 161 000 000	

III

Stortinget samtykker i at totalrammen for bruk av midler fra Landbrukets utviklingsfond, eksklusive administrasjonsutgifter, fastsettes til 792,5 mill. kroner for 2003 og forvaltes etter retningslinjene som er trukket opp i kapittel 7.3 og 8.2.1. Landbruksdepartementet gis fullmakt til omdisponeringer innenfor rammen hvis behovet for midler til ulike tiltak utvikler seg annerledes enn forutsatt.

IV

Stortinget samtykker i at det som grunnlag for jordbruksavtalen 2002-2003 gjennomføres en utvidelse av den eksisterende inntektsfradragssordning ved beskatningen av næringsinntekt fra jord- og hagebruk. Utvidelsen skal tilsvare en provenyeffekt for statsbudsjettet på 200 mill. kroner. Endringen gjennomføres med halv virkning for inntektsåret 2002 og full virkning fra inntektsåret 2003. Endelig utforming av forslaget presenteres for Stortinget i forbindelse med proposisjonen om statsbudsjettet for 2003.

Vedlegg 1

Jordbruksforhandlingene 2002

Sluttprotokoll fra forhandlingsmøte 21. mai

mellom Staten og Norges Bondelag

1. Innledning

Partene viser til Stortingets behandling av St.meld. nr. 19 (1999-2000) *Om norsk landbruk og matproduksjon*, Sem-erklæringen og St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 4 (2001-2002). Utformingen av virkemidlemidlene er basert på premissene i dette grunnlaget.

1.1 Stortingets bevilgningsreduksjon på 300 mill. kroner for 2002

Ved behandlingen av statsbudsjettet for 2002 ble bevilgningen til gjennomføring av jordbruksavtalen (kap. 1150) redusert med 300 mill. kroner. Det ble videre forutsatt at partene fordelte kuttet på poster ved jordbruksforhandlingene våren 2002. Partene er enige om fordeling som vist i vedlegg 1.

Fordelingen innebærer at 199,0 mill. kroner av kuttet i budsjettet for 2002 blir finansiert med ledige engangsmidler, mens 29,7 mill. kroner er innsparinger innenfor gjeldende satser og 71,3 mill. kroner er reduksjon i grunntilskudd på melk og kjøtt som gir direkte inntektsvirkning for produsentene i 2002. Pristilskuddene er justert ved å redusere grunntilskudd melk med 3,6 øre pr. liter og grunntilskudd storfe- og sauekjøtt med 80 øre pr. kg. Dette innebærer at grunntilskudd for kumelk avvikles.

For 2002 gjenstår da 70,1 mill. kroner i engangsmidler som kan omdisponeres. Disponeringen av engangsmidler går fram av tabell 2.

For 2003 konsekvensjusteres budsjettet slik at kuttet i pristilskuddene blir doblet til 142,7 mill. kroner (full effekt av satsendringene), mens de resterende 157,3 mill. kroner forutsettes dekket gjennom budsjettreduksjoner innenfor gjeldende satser.

Utslaget av fordelingen på ulike brukstyper er vist i vedlegg 3.

1.2 Utvidet jordbruksfradrag ved ligningen

Partene viser til at Regjeringen i Revidert nasjonalbudsjett har omtalt at den vil foreslå for Stortinget en utvidelse av jordbruksfradraget og at Stortinget vil bli invitert til å gjøre vedtak om utvidelsen gjennom eget romertallsvedtak i proposisjonen om jordbruksoppgjøret. Det er lagt til grunn at ordningen skal ha en provenyvirkning i statsbudsjettet på 200 mill. kroner, tilsvarende en inntektsverdi for jordbruket før skatt på 300 mill. kroner. Inntil endelig utforming er fastlagt i forbindelse med statsbudsjettet for 2003, har partene lagt til grunn at det kan trekkes fra 16 prosent av inntekt mellom 36.000 og 155.000 kroner pr. bruk i næringsinntekt fra jord- og hagebruk. Partene viser til at Regjeringen vil foreslå at den utvidete ordningen innføres med halv virkning for inntektsåret 2002 og full virkning i 2003.

Partene har i den inngåtte avtalen lagt virkningen av utvidet jordbruksfradrag som premiss for dimensjonering av både rammens størrelse og fordeling. Avtalen er basert på at slik utvidelse av jordbruksfradraget finner sted og vedtas sammen med årets jordbruksavtale.

2. Økonomisk ramme og fordeling

Partene er enige om de endringer i avtalepriser og bevilgninger over statsbudsjettet som framgår av vedlegg 2 til sluttprotokollen. Avtalens økonomiske ramme framgår av tabell 1. Avtalens målpriser økes med 475 mill. kroner i avtaleåret 2002-2003. Bevilgningene over kapittel 1150 reduseres med 135 mill. kroner. Det omdisponeres 70 mill. kroner til inntektsgivende tiltak fra LUF. I tillegg disponeres 40 mill. kroner av frigjorte midler på avtalen. Dette gir en ramme over avtalen på 450 mill. kroner, jf. tabell 1.

I tillegg legges det til grunn at det innføres et utvidet jordbruksfradrag ved ligningen med en inntektsvirkning for jordbruket før skatt på 300 mill. kroner på årsbasis.

Tabell 1.1 Ramme for avtaleåret og på årsbasis, mill. kroner.

	Avtaleåret	Årsbasis
	Mill. kr.	Mill. kr.
Målpriser	475	475
Budsjett, kap 1150	-135	-135
Omdisponering innenfor LUF	35	70
Engangsmidler	40	40
Sum jordbruksavtalen, mill. kr	415	450
Utvidet jordbruksfradrag, mill. kr	300	300
Sum disponert, mill. kr	715	750
Utslag i kroner pr. årsverk	10 200	10 700

Fordeling på avtalepriser og tilskudd går fram av vedlegg 2.

BFJs sekretariat har beregnet utslaget av rammen og fordelingen på referansebrukene. Disse beregningene er vist i vedlegg 3.

Partene er enige om at ledige engangsmidler på kap. 1150 for året 2002 disponeres som vist i tabell 2.

Tabell 1.2 Disponering av engangsmidler.

Disponering av engangsmidler i 2002:	Mill. kr
Finansiering av budsjettkutt på 300 mill. kr i 2002, jf. pkt. 1.1	199,0
Styrking av LUF	20,0
Heving av satser AK-grovfôr 2003	20,0
Utviklingskostnader Digitalt markslagskart (DMK)	10,1
Utviklingskostnader IKT i Statens landbruksforvaltning	20,0
Sum fordelte engangsmidler i 2002	269,1

Bruk av 20 mill. kroner i engangsmidler gir en økning i satsene for AK-grovfôr med 3 kroner pr. daa i 2003.

3. Forenkling og målretting

På bakgrunn av Stortingets forutsetninger, og som oppfølging av FOLA-rapporten fra NILF og utredninger av partssammensatte arbeidsgrupper er partene enige om følgende:

1. I samråd med organisasjonene arbeider Landbruksdepartementet videre frem til St.prp. nr. 1 med en teknisk omgruppering og tydeliggjøring av virkemidlene over kap. 1150 i forhold til målene for politikken.
2. Tilskuddet til innmarksbeite begrenses i samsvar med statens tilbud gjennom at:
Det innføres et tak på støtteberettiget grovfôrareal pr. ”grovfôrdyr” ved at nedre grense for grovfôrareal i forhold til normert arealbehov justeres fra 0,4 til 0,6, og for øvrig i samsvar med statens tilbud.
Taket for innmarksbeiteareal pr. beitedyr strammes inn i samsvar med vedlegg 4. Omregningsfaktoren for innmarksbeite til støtteberettiget areal justeres fra 0,7 til 0,6.
3. Tilskuddene til organisert beitebruk forenkles ved at:
 - a) Midlene vurderes lagt inn i en regional miljøpott fra 2004 der partene kan styre disponeringen for eksempel til beitelag innenfor nasjonalt fastsatte minstesatser.
 - b) Driftsstøtten til beitelag videreføres, men der søknad og administrasjon samordnes med produksjonstilskuddene.
 - c) Tilskuddet til investeringstiltak i utmark forvaltes av fylkesmannen basert på tildelte rammer etter retningslinjer fastsatt av avtalepartene.
 - d) Tilskudd til tilsyn av nye dyr på beite etter nedslakting på grunn av skrapesyke eller mædi samordnes administrativt med den generelle erstatningsordning for husdyr.
4. Katastrofefondet omgjøres til ”Skadefondet for landbruksproduksjon”
 - e) Erstatningsordningene for katastrofetap i husdyrholdet (som ikke omfattes av husdyrloven) over Tiltaksfondet for småfe og fjørfe m.m., overføres til det nye skadefondet fra 01.01.2003.
 - f) Ordningen med tilskudd til tiltak mot radioaktivitet (post 74.19) flyttes over i skadefondet fra 01.01.2003.
 - g) Ordningen med erstatning for avlingssvikt gis pr. foretak som oppfyller forskiftenes vilkår for produksjonstilskudd og erstatningsgrunnlaget beregnes pr. produkt eller vekstgruppe.
 - h) SLF gis i oppgave å utrede hvordan egenandeler, terskelverdier og minsteutbetalinger kan justeres ved gjennomføring av punkt c) innenfor om lag uendret bevilgningsbehov (erstatningsutbetalinger). Erstatning for svikt i honningproduksjon vurderes. Frist for utredningen er 15.02.2003 slik at endringer kan behandles i jordbruksoppgjøret 2003 og justert forskrift kan iverksettes fra 01.07.2003.
 - i) Med samme forutsetninger som punkt d) gis SLF også i oppdrag å utrede enklere beregningsmetoder for erstatning ved avlingssvikt i grovfôrproduksjon.
 - j) Departementet gjør en nærmere vurdering av hvor forvaltningen av erstatninger etter offentlige pålegg hjemlet i henholdsvis husdyrloven og plantesykdomsloven skal plasseres, og om det er grunnlag for et mer helhetlig og et mer ensartet regelverk og forvaltning enn i dag. Justeringer gjøres i samråd med avtalepartene.

5. Tiltaksfondet for småfe og fjørfe avvikles. Kapitalen og de enkelte delordninger i fondet overføres til andre budsjettposter fra 01.01.2003 etter samråd med avtalepartene.
6. Det gjøres justeringer i satsene for AK-tilskuddet slik at det kan etableres et særskilt kulturlandskapstilskudd som betaling for produksjon av kollektive goder på kr 200,- pr. dekar til alt tilskuddsberettiget jordbruksareal.
7. Forvaltningen av distrikts- og kvalitetstilskudd til frukt, bær og veksthusgrønnsaker samt distriktstilskudd til poteter i Nord Norge samordnes med forvaltningen av produksjonstilskudd og avløsertilskudd fra søknadsomgangen 20.01.2003. Midlertidig ordning med frakttilskudd til konservesblomkål avvikles.
8. Forvaltningen av tilskudd til økologisk produksjon samordnes med forvaltningen av produksjonstilskudd og avløsertilskudd fra søknadsomgangen 20.08.2002.
9. Tilskudd til forskning: Av hensyn til forenkling og for å få en samlet oversikt over midlene til forskning over jordbruksavtalen, overføres følgende delordninger til underpost 77.13 Tilskudd til forsøksringer og forskning fra 01.01.2003, jf. pkt 9.4:
 - 50.11 LUF, spesielle miljøtiltak - kulturlandskapsforskning
 - 50.13 forskning og utredning over Tiltaksfondet
 - 77.15 forskningsprogram over handlingsplan plantevernmidler
 - 77.16 tilskudd til forskning økologisk landbruk

4. Markedsordningene

Partene er enige om at det skal foretas en gjennomgang av markedsordningene, med utgangspunkt i Sem-erklæringen, for å se på rammebetingelsene for de uavhengige aktørene.

4.1 Melk

Kvotordningen for melk

Ved kjøp- og salgsrunden i 2002 legges det opp til at all kvote staten kjøper blir solgt ut igjen til aktive produsenter. Bevilgningen reduseres med 20 mill. kroner til null.

For kumelk endres dagens system for kjøp og salg av kvoter til en kombinert modell basert på følgende hovedprinsipper:

1. Ved salg må hele kvoten selges.
2. All omsetning skal skje innenfor hvert enkelt fylke.
3. 30 pst av kvoten må selges i det private markedet og 70 pst til staten.
4. Den administrerte prisen på kvote i den sentrale ordningen settes til kr 3,50 pr. liter.
5. For omsetningen som foregår i det private markedet forutsettes det at prisen avtales mellom kjøper og selger.
6. Salg av kvote fra sentral ordning til gjenværende produsenter foregår gjennom en tilsvarende søknadsprosedyre som i dagens ordning. Det kan avsettes en begrenset kvoteramme for særskilt prioriterte grupper. For øvrig stiller alle bruk med kvote i utgangspunktet likt. Ved etterspørselsoverskudd får melkeprodusentene en forholdsmessig lik reduksjon i forhold til det de har søkt om.
7. Ved behov for å redusere produksjonen, gjøres dette ved at kvote inndras. Det legges til grunn at eventuell fremtidig inndragning av melkekvoter finansieres gjennom omsetningsavgift.

8. Innmelding av kjøp og salg av kvote kan foregå fortløpende. Overdragelsen gjøres gjeldende fra 1. januar påfølgende år.
9. Taket for kvotekjøp heves fra 170 000 liter til 225 000 liter.

Arealgrunnlaget for kvote avvikles. Hensynet til arealgrunnlag ivaretas gjennom andre bestemmelser.

Ny ordning for kjøp og salg av kvote gjøres gjeldende fra og med kvoteåret 2003. Nytt regelverk fastsettes på ordinær måte høsten 2002.

Geitmelk

Forholdstall for geitmelkkvote for 2002 settes til 1,04.

SLF foretar en evaluering av kvoteordningen for geitmelk for avtalepartene. Evalueringen skal gi grunnlag for å foreslå endringer i kvoteordningen for geitmelk, ev. overgang til en ordning med etableringskontroll.

Samdrifter i melkeproduksjon

Partene er enige om at kvotetak på samdrifter på 500 000 liter heves til 750 000 liter.

Toppavgrensningen i tilskudd til husdyr settes til 250 000 kroner. Avtrappingen til 190 000 kroner over fire år, beskrevet i protokoll av 05.06.2001 og i avtaleteksten for 2001-2002, gjennomføres ikke. Det åpnes for at deltakere i samdrifter i melkeproduksjon kan søke om produksjonstilskudd til husdyr separat for andre husdyr enn storfe, når dette er produksjoner som ikke er en del av et driftssamarbeid.

Kravet til maksimal avstand mellom bruk som inngår i en samdrift heves fra 8 til 10 km.

Prisutjevningsordningen for melk

Som grunnlag for prisfastsetting og prisutjevning for melk og melkeprodukter for kommende avtaleperiode er partene enige om følgende produktgrupper og målpriser på råvareverdi nivå:

Tabell 1.3 Målpriser på råvareverdi nivå. Kroner pr. liter anvendt helmelk, fløte og myse.

Melk i/til produktgruppe	Målpris frem t.o.m. 30.06.02	Teknisk justering	Pris- endring årets j.b.oppgjør	Ny målpris 01.07.02 - 30.06.03
Hovedprodukter				
Sure smakstilsatte flytende melkeprodukter, dagligvare	5,79			5,79
Ikke smakstilsatte flytende melkeprodukter, dagligvare	5,36		0,13	5,49
Søte smakstilsatte flytende melkeprodukter, dagligvare	3,62		0,18	3,80
Ferske oster unntatt mysoster, dagligvare	4,44		0,18	4,62
Modnede oster, dagligvare	3,61		0,13	3,74
Geitmelksprodukter, dagligvare	4,07		0,18	4,25
Ikke smakstilsatte flytende melkeprodukter, industri	2,93			2,93
Modnede oster, industri	2,87		-0,02	2,85
Tørrmelk og kasein, industri	2,98			2,98
Modnede oster, merkevareeksport	2,55			2,55
Biprodukter				
Fløte til kremfløte, kroner pr. liter fløte	28,16		0,50	28,66
Produksjonsfløte, kr pr. liter fløte	16,725			16,725
Fløte til smør, dagligvare ¹⁾ , kr pr. liter fløte	7,94	1,48		9,42
Myse til mysost, dagligvare, kroner pr. liter myse	2,31			2,31

1) Råvareverdien for fløte til smør er endret til kun å omfatte dagligvaremarkedet.

1. Partene er enige om de prinsipper staten la frem i sitt tilbud vedrørende oppsplitting av biproduktgruppen fløte til smør/tørrmelk og myse til mysost. Dette følges nærmere opp gjennom forskriftstilpasninger.
2. Avtalepartene gir Statens landbruksforvaltning i oppdrag å vurdere de flyttinger av enkeltprodukter mellom prisgrupper som ligger i jordbrukets krav. Statens landbruksforvaltning gis myndighet til å kunne foreta tekniske justeringer av målprisene som en følge av eventuelle flyttinger av produkter mellom grupper etter at saken har vært på høring hos berørte parter. Det forutsettes at målprisjusteringene gjennomføres innenfor en uendret ramme med hensyn til samlet prisuttak.
3. Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) har fått i oppdrag å gjennomføre en utredning for å se på forutsetningene for å etablere konkurranse i melkemarkedet. Avtalepartene er enige om at det tas sikte på å innføre endringer i PU-ordningen fra 01.07.2003. Det særlige tilskuddet til små konsummelkmeierier videreføres inntil de nødvendige endringer i PU-ordningen er gjennomført. Bevilgningen vurderes overført til andre kapitler på statsbudsjettet ved utarbeidelse av St.prp. nr. 1 for 2003.
4. Prissettingen i markedet må ta høyde for det normerte kapitalavkastningskravet som forvaltningen fastsetter. Dette innebærer at markedsregulator må ta hensyn til

- det normerte kapitalavkastningskravet ved beregning av uttak av råvareverdier som skal sammenlignes direkte med råvareverdier fastsatt i jordbruksavtalen.
5. Det innføres en minste volum grense på 200 000 liter pr. år for aktører i PU-ordningen som produserer faste produkter.
 6. Bestemmelsene vedrørende etterkontroll og etterregning av markedsregulators råvareprisuttak skal for kommende avtaleperiode tas ut av jordbruksavtaleteksten og reguleres gjennom forskrift.

Driftstilskudd melk

Satsen for driftstilskudd melk settes 5 000 kroner høyere pr. bruk i fylkene Østfold, Vestfold, Oslo og Akershus enn for driftstilskudd Sør-Norge.

4.2 Korn

Frakttilskudd

For å bidra til å redusere prisforskjellene på korn på Østlandet økes frakttilskuddet fra kornprodusent eller mottaksanlegg i innlandet til transittanlegg med 6 mill. kroner. Det gjeninnføres tilskudd til frakt av korn for avstander på 21 til 50 km fra transittanleggene og satsene økes tilsvarende i øvrige soner. Tilskuddet skal fortsatt bare gjelde for korn som fraktes videre til underskuddsområdet. For matkorn gis tilskudd for frakt også til produksjonsanlegg for matmel (Oslo/Skien). Statens landbruksforvaltning skal beregne nye satser for frakttilskudd på Østlandet.

Partene er enige om å redusere satsene for mellomfrakt fra overskuddsområdet til underskuddsområdet med 6 mill. kroner. Dette tilsvarer anslagsvis 1 øre pr. kg. Samtidig økes tilskuddet til frakt av kraftfôr (stedsfrakttilskuddet) med 6 mill. kroner. Statens landbruksforvaltning skal beregne nye satser for mellomfrakttilskudd og stedsfrakttilskudd.

Målprisanlegg i underskuddsområdene

Partene konstaterer at prissettingen av korn blant annet i Trøndelag og Rogaland har ligget vesentlig lavere enn målprisen. Disse områdene tilføres store mengder korn fra Østlandet til en pris som ligger høyere enn målprisen. Partene mener at dette gir grunnlag for høyere produsentpriser enn det som er oppnådd i inneværende kornsesong.

Primært mener partene at det kun bør være målprisanlegg i overskuddsområdet og at aktørene for øvrig kan fastsette prisen på kornet ut fra en markedsmessig betraktning. Etablering av målprisanlegg i underskuddsområdene kan likevel være et virkemiddel for å bidra til at kornprodusentene i underskuddsområdene oppnår en kornpris i samsvar med verdien på kornet. Partene ønsker at markedsordningen skal få virke noe lenger før det vurderes å etablere målprisanlegg i underskuddsområdene.

Prisnedskrivningstilskudd

Prisnedskrivningstilskudd for fôrerter økes med 20 øre pr. kg.

4.3 Kjøtt og egg

1. Det etableres et driftstilskudd i spesialisert kjøttfeproduksjon med en sats på 1 000 kroner pr. ammeku for foretak med 6 til 40 ammekyr, og 40 000 kroner pr. foretak

- for foretak med mer enn 40 ammekyr. Tilskuddet ytes ikke til foretak som mottar driftstilskudd i melkeproduksjon.
2. Regelverket for pristilskudd kjøtt endres for å hindre tilskuddstilpasning i strid med intensjonene for distriktstilskuddordningen for kjøtt, og med sikte på justering av forskriften fra 01.07.2002.
 3. Partene er enige om at det innvilges grunntilskudd også for lam av villsausage med slaktevekt lavere enn 13 kg.
 4. Ved gjennomgangen av frakttilskudd kjøtt og egg ved fase II i årets forhandlinger, vurderes en differensiering av satsene for innfrakttilskudd egg med sikte på å etablere høyere satser for innfrakttilskuddet i Nord-Norge enn for landet for øvrig.

4.4 Frukt, grønt og potet

Partene er enige om at ordningen med tilskuddet til fruktlager videreføres slik som skissert i Statens tilbud.

Landbruksdepartementet har satt i gang et arbeid for å kunne fremme tiltak som kan forbedre matpotetkvaliteten til forbruker. I dette arbeidet vil forvaltningen, spesielt Statens næringsmiddeltilsyn, ha en sentral rolle. I tillegg vil det i løpet av prosessen tas sikte på å involvere faglagene og aktører i markedet for omsetning av poteter.

5. Landbrukets utviklingsfond

LUF tilføres et engangsbeløp på 20 mill. kroner i 2002. Bevilgningen til LUF reduseres med 128 mill. kroner til 608 mill. kroner fra 2003.

Dagens ordning med investeringslån erstattes med en rentestøtteordning. Innvilgningsrammen for BU-midler er derfor redusert med 200 mill. kroner, mens rentestøtteordningen er beregnet til 12,5 mill. kroner for 2003.

Fordeling av LUF-midler går fram av tabell 4.

Tabell 1.4. Fordeling av midlene på Landbrukets utviklingsfond (mill. kroner)

Ordning	Innvilgningsramme 2002	Innvilgningsramme 2003
Verdiskapingsprogram for matproduksjon	90,0	95,0
Konkurransestrategier for norsk mat	60,0	50,0
Kompetansetiltak	8,0	8,0
Bygdeutvikling		
Sentrale	35,0	39,0
Fylkesvise	518,0	286,0
Sum bygdeutvikling ekskl rentestøtte	553,0	325,0
Sum spesielle miljøtiltak	142,0	142,0
Skogbruk og bioenergi		
Bioenergi		15,0
Sum skogbruk og bioenergi	158,0	158,0
Overføring til Samisk utviklingsfond	2,0	2,0
SUM ekskl rentestøtte¹⁾	1013,0	780,0

1) Rentestøtte vil første år gi en kostnad på 12,5 mill. kroner.

De 286 mill. kroner til fylkesvise Bygdeutviklingsmidler fordeles med 143 mill. kroner til utviklingstiltak (herav forvaltes 55 mill. kroner av fylkesmannen) og 143 mill. kroner til tradisjonelt landbruk.

Fordeling av sentrale BU-midler går fram av tabell 5.

Tabell 1.5 Fordeling av sentrale BU-midler for 2003 (mill. kroner).

Formål	Sum
Markedsførings samarbeidet Landbruket – Norges Turistråd	10,0
Næringsutvikling i utmark	8,0
Markedsføring av Norge som reisemål i eget land	8,0
Pilotfylker på likestilling/rekruttering	2,0
Sentral støtte til Norsk bygdeturisme/Norsk Gardsmat	1,5
Pilotprosjekt Norsk Gardsmat	1,5
Sentral støtte til Norsk Seterkultur	0,2
Forskningsprosjekt korn	1,5
Frie midler	6,3
SUM	39,0

Eksportprogrammet

Eksportprogrammet flyttes fra Konkurransestrategier for norsk mat til Verdiskapingsprogram for matproduksjon. Virksomheten ivaretas fortsatt av Norges Eksportråd, men ses i sammenheng med det øvrige arbeidet innenfor Verdiskapingsprogram for matproduksjon.

Rentestøtteordning

Partene er enige om å innføre en rentestøtteordning under LUF og forvaltet gjennom SND. Rentestøtteordningen forutsettes å erstatte eksisterende ordning med investeringslån. Ordningen innebærer at det gis en rentestøtte til lån til investeringsformål som opptas i det private lånemarked. Rentestøtten skal gjelde både tradisjonelt landbruk og utviklingstiltak. Ordningen begrenses til en utlånsramme på 500 mill. kroner pr. år i perioden 2003-2007, deretter beregningsmessig 200 mill. kroner pr. år. Rentestøtten forutsettes gitt med 5% av en låneramme på inntil 1 mill. kroner pr. bruk. Støtten beregnes ut fra serielån med 15 års avdragstid. BU-forskriften tilpasses den nye ordningen med rentestøtte. Partene er enige om å vurdere nødvendige føringer i forskriftsfastsettingsprosessen høsten 2002.

Bioenergi

Det avsettes 15 mill. kroner til en satsing på bioenergi innenfor rammen på 158 mill. kroner til skogbruk og bioenergi. Den økte satsingen forutsettes å legge grunnlaget for forretningsmessige konsepter der landbruket er totalleverandør av bioenergiløsninger. Satsingen forutsettes å utfylle ENOVAs arbeid med fornybare energikilder. En plan for bruk av midlene forutsettes utarbeidet høsten 2002.

Bygdeturisme

Partene er enige om at markedsførings samarbeidet Landbruket – Norges Turistråd skal rettes mer direkte inn på en profilering av bygdeturisme knyttet til landbruket.

Partene er enige om at støtten til markedsførings samarbeidet Landbruket – Norges Turistråd må ses i sammenheng med støtten til markedsføring av Norge som reisemål i eget land. Styringsgruppen for markedsførings samarbeidet må sørge for en koordinering slik at midlene blir benyttet på en effektiv måte. Partene legger til grunn at prosjektet Markedsføring av Norge som reisemål i eget land utvikles av NTR med basis i økonomisk støtte fra reiselivsnæringen og offentlig sektor utenom jordbruksavtalen.

Næringsutvikling i utmark

Avsetningen til næringsutvikling i utmark økes til 8 mill. kroner. Partene er enige om at prosjektet *Driftsplanlegging i utmark* og Norsk Hjortesenter på Svanøy finansieres innenfor denne avsettingen.

Oppfølging av St.meld.nr.19 (2001-2002) Nye oppgaver for lokaldemokratiet

Partene viser til St.meld.nr.19 (2001-2002) *Nye oppgaver for lokaldemokratiet – regionalt og lokalt nivå* som skal behandles av Stortinget i vårsesjonen 2002. Partene er enige om følgende:

Sentrale prinsipper for Landbrukets utviklingsfond (LUF) i relasjon til jordbruksavtalen er trukket opp av partene gjennom protokoll av 15.05.1999. Disse prinsipper og retningslinjer vil fra Regjeringens side også legges til grunn for fondets midler framover og ved desentralisering av LUF-midler . Dette innebærer:

1. LUF er et eget fond under jordbruksavtalen. Gjennom jordbruksoppgjøret fastsettes bevilgning til LUF, innvilgingsramme, omfang, bestemmelser for ordningene og retningslinjer for bruken.
2. Forvaltningen vil få sine styringssignaler fra Landbruksdepartementet gjennom forskrifter for ordningene, St.prp. om jordbruksoppgjøret, St.prp.nr.1, og tildelingsbrev tilpasset de enkelte forvaltningsnivå. Forvaltningsapparatet skal bidra til en fortsatt helhetlig landbrukspolitikk. Det skal foretas resultatrapportering og resultatkontroll.
3. Det skal være ordninger med klageadgang og offentlighetsloven skal gjelde.
4. Partene er enige om at de prinsipper som i protokoll av 15.mai 1999 er trukket opp for jordbruksorganisasjonenes representasjon i styrende organer og for drøftinger m.v. skal legges til grunn i det framtidige styringssystem.
5. Hvordan disse prinsipper skal følges opp skal avklares nærmere med Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag i utviklingsarbeidet fram til systemet iverksettes 1.januar 2004. Denne avklaringen vil skje gjennom jordbruksforhandlingene første gang i 2003, forskriftsfastsettelse og andre kontakter etter behov.

6. Velferdsordningene

Satser og maksimalbeløp for tilskudd til avløsningen for ferie og fritid opprettholdes uendret. Bevilgningen på post 78.11 reduseres med 25 mill. kroner ut fra antatt redusert forbruk på posten i 2003. Dersom forbruket avviker fra dette, vil forskuddsutbetalingen i 2003 tilpasses tilsvarende.

Satsene i tidligpensjonsordningen heves til 90 000 kroner for enbrukerpensjon og 144 000 kroner for tobrukerpensjon. Det er enighet om å foreta en evaluering av tidligpensjonsordningen for jordbrukere i forhold til måloppnåelse og fremtidig finansieringsbehov.

7. Miljø

Det vises til statens tilbud med følgende justeringer:

1. Partene er enige om at de sentrale og de fylkevisе midlene til informasjons- og utviklingstiltak samles i en pott. Det gjennomføres et årlig budsjettmøte mellom

- avtalepartene, der disponering av midler til informasjons- og utviklingstiltak drøftes.
2. Totalt avsettes det 7,5 mill. kroner til informasjons- og utviklingstiltak i forbindelse med innføring av miljøplan. Partene er enige om at inntil 3,5 mill. kroner av ikke disponerte fondsmidler på spesielle miljøtiltak for 2001 kan brukes til informasjons- og utviklingstiltak i forbindelse med innføring av miljøplan i 2002. 2 mill. kroner av disponible fondsmidler til spesielle miljøtiltak for 2002 omdisponeres til tilsvarende tiltak i 2003. De resterende 2 mill. kroner dekkes over rammen for spesielle miljøtiltak for 2003. Miljøplanråd iverksettes gjennom et samarbeid mellom Landbrukets forsøksringer og de samarbeidende studieforbund.
 3. Det avsettes 2,3 mill. kroner til Program for gjenvinning av våtorganisk avfall.

Fordelingen av LUF-midlene til miljøtiltak fremgår av tabell 6.

Tabell 1.6 Spesielle miljøtiltak. Fordeling på sentrale og fylkesvise midler (mill. kr)

Ordning	Budsjett	Innvilget	Ansvar	Budsjett	Forslag
	2001	2001	31.12.01	2002	2003
Informasjons- og utviklingstiltak ¹	22,5	23,2	4,5	21,5	24,0
Miljø- og ressursvern ²	5,0	4,8	1,5	9,5	0
- Genressursarbeid					6,3
- Norsk landbruksmuseum					3,2
- Bevaringsverdige storferaser					1
Prog. For gjenvinning av våtorganisk avfall	1,5	1,5	0	3,0	2,3
Erosjonsforbebyggende tiltak	3,5	3,5	0,4	0	0
Spesielle miljøtiltak	100,5	135,7	324,5	98,0	97,0
Områdetiltak	10,0	22,6	15,0	10,0	8,2
SUM				142,0	142,0

¹ Postene sentrale og fylkesvise informasjons- og utviklingstiltak er slått sammen til en post. Midlene fordeles av partene høsten 2002. Midler til kulturlandskapsforskning (3 mill. kr) foreslås flyttet til post 77.13 forskning fra 2003.

² Ordningen miljø- og ressursvern splittes opp i de formålene ordningen blir brukt til.

Partene viser til jordbrukets krav og referat fra kvotedrøftingsmøte 29.11.01 der det heter at: *”Partene er enige om å foreta en vurdering av aktuelle kostnadseffektive virkemidler med sikte på å øke grasarealet for å redusere forurensningen i spesielt sårbare områder. I en slik gjennomgang skal også eventuell tildeling av melkekvoter ut fra bestemte kriterier vurderes. Vurderingen skal foreligge før jordbruksforhandlingene 2002.”*

NILF har i rapporten *”Fra korn til gras på Sørøstlandet”* vurdert økonomi- og miljøeffekter av ulike produksjonstilpasninger. På bakgrunn av konklusjonene i rapporten er partene enige om at det ikke skal settes av særskilte melkekvoter i Morsa-området. Partene viser spesielt til tiltak i avtalen for spesialisert storfekjøttproduksjon.

Endret jordarbeiding

Partene er enige om at følgende satser skal gjelde for 2002:

Tabell 1.7 Sats for endret jordarbeiding (kr pr. daa).

Tiltak	Gammel sats kr/daa	Ny sats kr/daa
Stubbåker, liten erosjonsrisiko	50	40
Stubbåker, middels erosjonsrisiko	70	60
Stubbåker, stor erosjonsrisiko	110	110
Stubbåker, svært stor erosjonsrisiko	140	140
Lett høstharving	40	30
Direktesådd høstkorn	40	40
Høstkorn etter lett høstharving	40	30
Fangvekster "Østlandet"	160	110
Fangvekster, resten av landet	120	70
Grasdekte vannveier (uendret)	4 pr. m	4 pr. m

Handlingsplan plantevernmidler

Det nedsettes en arbeidsgruppe for evaluering av nåværende og utarbeidelse av en videreført plan for redusert risiko ved bruk av plantevernmidler. Arbeidet skal være klart til jordbruksforhandlingene 2003. Arbeidsgruppen baseres på den partssammensatte arbeidsgruppen som har forestått løpende oppfølging av nåværende plan, supplert med representanter for berørte myndigheter.

Oppfølging av FOLA på miljøområdet

Partene er enige om å sette ned en arbeidsgruppe som skal arbeide fram et forslag til miljøprogram. Arbeidet skal ta utgangspunkt i FOLA-rapporten og samordnes med øvrige arbeid rettet mot oppfølging av St.meld.19 (2001-2002) *Nye oppgaver for lokaldemokratiet – regionalt og lokalt nivå*, jf. også pkt.5. I utarbeidelsen av regionale miljøprogram skal det legges vekt på å løse de regionale miljøutfordringene på en målrettet og kostnadseffektiv måte.

Partene legger til grunn at det kan settes nasjonale minstesatser for enkelte tilskuddsordninger innenfor miljøprogrammet.

Hest i skogbruket

Partene viser til protokoll fra Fase II i 2001. Partene understreker at det kan gis tilskudd til skogsdrift med hest innenfor rammen av kap 1150 post 50 LUF: Skogbruk og bioenergi.

8. Økologisk landbruk

Det vises til statens tilbud med følgende justeringer:

1. Det avsettes 115,5 mill. kroner på post 77.16 for 2003. Partene er enig om å opprette en samlepost for regional forvaltning, veiledning og informasjon, og markedstiltak.
2. Partene er enig om å flytte forskningsmidlene til økologisk landbruk til post 77.13. Det er avsatt 8 mill. kroner til forskning.
3. Partene viser til at kornproduksjon er en flaskehals i den videre utvikling av økologisk landbruk. Videre at det er et stort markedspotensiale i økologiske frukt og grønnsaker. I den forbindelse vil partene påpeke at kornproduksjon og frukt-

og grønnsaksproduksjon må gis prioritet når det gjelder forsknings- og utviklingsprosjekter.

4. Partene er enige om at arealtilskuddet for økologisk korn økes med 30 kr fra 220 til 250 kroner pr. daa og at ordningen utvides til å omfatte dyrking av belgvekster til fôrproduksjon. Videre er partene enige om at det åpnes for at det kan gis ordinært AK-tilskudd for grønngjødslingsarealer i økologisk drift, samtidig som ordningen gjøres gjeldende for alle bruk som driver ensidig økologisk kornproduksjon.

9. Andre spørsmål

1. Partene er enige om at det innføres som vilkår at foretak som søker produksjonstilskudd må være registrert i merverdiavgiftsregisteret for å kunne motta tilskudd, jf. statens tilbud pkt. 8.1.2.
2. Partene er enige om at toppavgrensning på tilskudd husdyr heves til 140 000 kroner pr. foretak.
3. Fra tiltaksfondet for småfe og fjørfe m.m. videreføres en bevilgning på 0,5 mill. kroner til "Rovviltprosjektet", jf. jordbrukets krav, og 1 mill. kroner til radiomerking av bufe, jf. statens tilbud.
4. Partene er enige om at ordningen med produsentrettet rådgivning i potetsektoren på post 77.15 avvikles og midlene (0,4 mill. kroner) overføres til forsøksringene på post 77.13. Bevilgningen til post 77.13 forsøksringer og forskning reduseres med 5 mill. kroner, hvorav 3 mill. kroner på forsøksringer og 2 mill. kroner på forskning. Partene er enige om at forsøksringene bør utarbeide et forslag til fordeling av tilskuddet til forsøksringene. Det vises for øvrig til pkt. 3.9.

10. Saker til fase 2

1. Avtaletekst for avtaleperioden 2002-2003
2. Teknisk justering av satser i distriktstilskudd gris til nytt kvantumsgrunnlag
3. Målpriskurver for poteter, grønnsaker og frukt
4. Grunntilskudd for slakt. Forhåndsfastsetting av tilskuddssatser for avtaleåret
5. Satser for frakttilskudd for kjøtt og egg.
6. Fastsetting av basiskvanta for ordninger notifisert i blå boks i WTO.
7. Fleksibilitet i bruk av midler under avsetningstiltak.

11. For spørsmål som ikke er omtalt i denne protokollen legges statens tilbud til grunn.

Oslo, 22. mai 2002

Kirsten Indgjerd Værdal

Per Harald Grue

Undervedlegg 1

Sluttprotokoll jordbruksavtalen 2002-2003. Fordeling på priser og tilskudd

Tabell 1.8 Budsjett- og prisendringer

Kap. 1150, Jordbruksavtalen, utgifter	-135,0
- Kap. 4150, Jordbruksavtalen, inntekter	0,0
= Nettoeffekt av tilskudd	-135,0
Avtalepriser	475,0
Sum avtalepriser og tilskudd	340,0

Tabell 1.9 Endringer i målpriser

Avtalepriser fra 01.07.02	Kvantum	Verdi	Kr. pr.	Total endring
Produkt	Mill. l/kg	Mill. kr.	l / kg	mill. kr
Melk , ku	1490,5		0,10	149,1
Melk, geit	19,9		0,10	2,0
Storfe	87,2		1,76	153,5
Gris	102,8		0,55	56,5
Sau/lam	24,4		1,76	43,0
Egg	48,1		0,25	12,0
Fjørfekjøtt	46,0		0,20	9,2
Poteter	248,7		0,11	27,4
Grønnsaker		1064,0	2,7 %	29,2
Frukt		93,9	2,7 %	2,6
Norsk matmel	190,0		-0,05	-9,5
Sum avtalepriser				475,0

Tabell 1.10. Endringer på poster kap. 1150 og kap. 4150

Endringer på kap. 1150 og 4150		Endring Budsjett 2002	
Post		mill. kr	mill. kr *)
50	Fondsavsetninger	-132,900	784,960
70	Markedsregulering	24,000	222,500
73	Pristilskudd	-27,000	2 385,068
74	Direkte tilskudd	18,377	6 703,908
77	Utviklingstiltak	2,500	339,000
78	Velferdsordninger	-20,000	1 773,854
SUM KAP. 1150		-135,023	12 209,289
KAP. 4150 Post 80		0,000	161,000

*) Justert for Stortingets kutt i bevilgningen for 2002 på 300 mill. kr

Tabell 1.10 Fordelingen på underposter på kap 1150

Kapittel 1150:		Endring	Budsjett 2002
Post	Benevning	mill. kr	mill. kr *)
50.11	Tilskudd til LUF	-128,000	736,000
50.12	Tilskudd til fond for katastrofeordning	-2,900	12,900
50.13	Tilskudd til tiltaksfondet for småfe og fjørfe	-2,000	36,060
50	Fondsavsetninger	-132,900	784,960
70.11	Avsetningstiltak	0,000	48,400
70.12	Tilskudd til råvareprisordningen m.v.	25,000	148,100
70.13	Eksportrestitusjon	-1,000	26,000
70	Markedsregulering, kan overføres	24,000	222,500
73.11	Tilskudd til norsk ull	0,000	167,840
73.13	Pristilskudd melk	0,000	507,186
73.15	Pristilskudd kjøtt	-33,800	820,212
73.16	Distriktstilskudd egg	0,000	4,960
73.17	Distrikts- og kvalitetstilskudd på frukt, bær og gr.sak.	0,000	54,770
73.18	Fraktilskudd	6,800	229,700
73.19	Prisnedskrivning korn	0,000	434,400
73.20	Tilskudd matkorn	0,000	166,000
73 *)	Pristilskudd (overslagsbevilgning)	-27,000	2 385,068
74.11	Driftstilskudd, melkeproduksjon	13,900	1 229,600
74.14	Produksjonstilskudd, husdyr	27,518	2 243,757
74.17	Areal- og kulturlandskapstilskudd	-38,041	3 030,000
74.18	Andre arealbaserte tilskuddsordninger	15,000	190,551
74.19	Tilskudd til tiltak mot radioaktivitet	0,000	10,000
74	Direkte tilskudd, kan overføres	18,377	6 703,908
77.11	Tilskudd til inseminering m.m.	-1,500	69,800
77.12	Lagringstilskudd på engfrø m.m.	0,000	7,000
77.13	Tilskudd til forsøksringer og forskning	-5,000	59,700
77.14	Tilskudd til pelsdyr	-3,000	36,200
77.15	Tilskudd til kvalitets- og salgsfremmende tiltak	-3,000	57,700
77.16	Tilskudd til økologisk jordbruk	15,000	100,500
77.17	Tilskudd til fruktlager	0,000	8,100
77.18	Oppkjøp av melkekvoter	0,000	0,000
77	Utviklingstiltak, kan overføres	2,500	339,000
78.11	Refusjon av avløserutgifter for ferie/fritid	-25,000	1 194,819
78.12	Refusjon av avløserutgifter for sykdom m.v.	0,000	206,800
78.13	Medlemsavgift til folketrygden	0,000	130,800
78.14	Tilskudd til sykepengeordningen i jordbruket	0,000	88,000
78.15	Øvrige velferdstiltak	-1,000	51,500
78.16	Tidligpensjonsordning	6,000	101,935
78	Velferdsordninger, kan overføres	-20,000	1 773,854
SUM KAP. 1150 *)		-135,023	12 209,289

*) Kuttet på 300 mill. kroner for 2002 er innarbeidet på enkeltposter

Tabell 1.11 Endringer i markedsordningen for korn

	Kvantum 1.000 tonn	Målpris Kr / kg	Inntektsutslag Kr / kg *)	Mill. kr
Prisendringer norsk korn				
Hvete, matkorn	220,3	2,31	-0,05	-11,0
Rug, matkorn	6,2	2,15	-0,05	-0,3
Fôrkorn	888,9	1,85	-0,05	-44,4
Fôrhvete, Fôrrug og Rughvete	80,3		-0,05	-4,0
Såkkorn	64,2		-0,05	-3,2
Sum norsk korn	1259,9		-0,05	-63,0
Oljevekster	18,0	4,44	-0,05	-0,9
Sum korn og oljevekster	1277,9		-0,05	-63,9

*) Endring i gjeldende målpris; utslag hos produsentene blir 4 øre/kg høyere pris, dvs. -1øre/kg i forhold til gjeldende prisuttak

Kap. 4150				
Post 80	Kvantum	Sats	Endring	Endring
Markedsordningen for korn	1.000 tonn	Kr / kg	Kr / kg	Mill. kr
Sildemel	20,0	0,00	0,00	0,0
Soyamel	160,0	0,90	0,00	0,0
Urea	4,0	2,60	0,00	0,0
Fôrhvete	1,0	0,00	0,00	0,0
Andre førstoffer	0,0	0,00	0,00	0,0
Mel av hvitfiskavfall (refusjon)	-5,7	0,00	0,00	0,0
Sum kap 4150.80				0,0
Anslag endring i kraftfôrpris, inkl korn og protein, kr/kg *)				-0,04

*) Forutsatt forventet produktivitsforbedring i kraftfôrindustrien tilsvarende 3 øre/kg

Tabell 1.12 Tilskudd til ull

Post 73.11 Tilskudd til norsk ull

	Kvantum Mill. kg	Sats Kr / kg	Sats- endring Kr / kg	Total endring mill. kr
Ull 1)	5,178	32,00	0,00	0,0

1) Kvantum skal inkludert ullmengden på ulne skinn og pelsskinn.

Tabell 1.13 Pristilskudd melk

Post 73.13 Pristilskudd, melk	Kvantum Mill. l.	Gjeld. sats Kr / l	Sats- endring Kr / l	Total endring mill. kr
Grunntilskudd				
Ku	1485,0	0,000	0,000	0,0
Geit	19,7	1,844	0,000	0,0
Sum grunntilskudd melk	1504,7		0,000	0,0
Distriktstilskudd				
Sone A og 0	177,0	0,00	0,00	0,0
Sone B	318,0	0,08	0,00	0,0
Sone C	234,5	0,23	0,00	0,0
Sone D	509,0	0,32	0,00	0,0
Sone E	114,0	0,42	0,00	0,0
Sone F	50,5	0,55	0,00	0,0
Sone G	57,0	0,80	0,00	0,0
Sone H	3,7	1,01	0,00	0,0
Sone I	11,0	1,59	0,00	0,0
Sone J	11,0	1,68	0,00	0,0
Småmeieri tilskudd				0,0
Hjemmeprodusert ost/smør				0,0
Sum distriktstilskudd, melk	1 485,7		0,00	0,0
Sum post 73.13 Pristilskudd, melk				0,0

Tabell 1.14 Pristilskudd kjøtt

Post 73.15 Pristilskudd, kjøtt	Kvantum Mill. kg	Gjeld. sats Kr / kg	Sats- endring Kr / kg	Total endring mill. kr
Grunntilskudd, kjøtt				
Okse, ku , kalv	86,8	2,12	-0,31	-26,9
Gris	110,0	0,00	0,00	0,0
Sau	23,9	4,10	-0,29	-6,9
Geit	0,3	5,15	0,00	0,0
Sum grunntilskudd, kjøtt	221,0			-33,8
Distriktstilskudd, kjøtt/egg				
Sone 1	22,4	0,00	0,00	0,0
Sone 2	58,2	4,05	0,00	0,0
Sone 3	19,9	6,55	0,00	0,0
Sone 4	7,5	10,20	0,00	0,0
Sone 5	0,9	11,10	0,00	0,0
Sau, sone 4	3,1	12,20	0,00	0,0
Sau, sone 5	0,6	13,00	0,00	0,0
Gris Vestlandet *)	6,1	0,50	0,00	0,0
Gris, sone 4 og 5 *)	5,2	5,00	0,00	0,0
Kylling og kalkun, Vestl./Trl.	5,5	0,20	0,00	0,0
Sum distriktstilskudd, kjøtt	129,4			0,0
Sum post 73.15 Pristilskudd kjøtt				-33,8

Tabell 1.15 Distriktstilskudd egg

Post 73.16 Distriktstilskudd, egg	Kvantum	Gjeld.	Sats-	Total
	Mill. kg	Kr / kg	ending	ending
			Kr / kg	mill. kr
Sone	11,5	0,40	0,00	0,0
Sum post 73.16 Distriktstilskudd egg				0,0

Tabell 1.16 Frakttilskudd korn

Post 73.18 Frakt tilskudd, korn	Endring
	Mill. kr
Innfrakt	0,0
Mellomfrakt	0,0
Stedsfrakt	6,0
Sum	6,0

Tabell 1.17 Prisnedskrivningstilskudd norsk korn

Post 73.19 Prisnedskrivning norsk korn	Kvantum	Sats	Endring	Endring
	1.000 tonn	Kr / kg	Kr / kg	Mill. kr
Prisnedskrivning norsk korn	1195,7	0,34	0,00	0,0
Prisnedskrivning norsk oljefrø	18,0	1,55	0,00	0,0
Sum				0,0

Tabell 1.17 Prisnedskrivningstilskudd norsk korn

Post 73.20 Tilskudd til matkorn	Kvantum	Sats	Endring	Endring
	1.000 tonn	Kr / kg	Kr / kg	Mill. kr
Prisnedskrivning matkorn	382,0	0,43	0,00	0,0

Tabell 1.18 Driftstilskudd melk og ammeku

Post 74. 11 Driftstilskudd		Antall	Sats	Sats-	Nye satser	Endring
			kr/bruk/dyr	endring	kr/bruk/dyr	mill. kr
Kumelk Sør-Norge	Antall bruk:	16 689	60 000	-1 000	59 000	-16,7
	Antall dyr:	409	12 000	-200	11 800	-0,1
Kumelk Nord-Norge	Antall bruk:	1 884	66 000	-1 000	65 000	-1,9
	Antall dyr:	409	13 200	-200	13 000	-0,1
Geitemelk	Antall bruk:	591	66 000	-1 000	65 000	-0,6
	Antall dyr:	455	2 444	-37	2 407	0,0
<i>Samdrifter kumelk</i>						
Sør-Norge	Antall medlemmer: 2	581	165 000	-2 000	163 000	-1,2
	Antall medlemmer: 3	57	220 000	-3 000	217 000	-0,2
	Flere enn 3 medl.	16				
Nord-Norge	Antall medlemmer: 2	41	177 000	-2 000	175 000	-0,1
	Antall medlemmer: 3	5	238 000	-3 000	235 000	0,0
	Flere enn 3 medl.	1				
<i>Samdrifter geitemelk</i>						
	Antall medlemmer: 2	4	177 000	-2 000	175 000	0,0
	Antall medlemmer: 3	0	238 000	-3 000	235 000	0,0
Justert bevilgningsbehov, kombinasjoner						0,0
Økt sats. Østfold, Vestfold, Akershus, Oslo						3,8
Driftstilskudd ammeku over 5 kyr						31,0
Sum driftstilskudd						13,9

Tabell 1.19 Tilskudd til husdyr

Post 74.14 Produksjonstilskudd, husdyr							
	Intervall		Antall dyr	Sats kr/dyr	Endring kr/dyr	Nye satser kr/dyr	Endring mill. kr
	Fra	Til					
Mjølkeku og ammeku (bruk med melkeprod)	1	16	253 675	3 330	0	3 330	0,0
	17	25	31 129	2 000	0	2 000	0,0
	26	50	10 156	1 000	0	1 000	0,0
	Sum		294 959				0,0
Storfe	1	250	635 560	744	0	744	0,0
Mjølkegeit	1	125	47 171	1195	0	1 195	0,0
	126	250	530	725	0	725	0,0
	Sum		47 701				0,0
Ammekyr, spesialisert (utenf. Melkebruk)	1	16	32 628	3 330	0	3 330	0,0
	17	25	3 322	2 000	0	2 000	0,0
	26	50	1 854	1 000	0	1 000	0,0
	Sum		37 804				0,0
Sau/ammegeit	1	100	1 008 375	478	0	478	0,0
	101	250	125 364	158	0	158	0,0
	251	400	5 034	84	0	84	0,0
	Sum		1 138 773				0,0
Avlsgris Sør-Norge	1	25	39 784	832	0	832	0,0
Avlsgris Nord-Norge	1	25	2 671	1 122	0	1 122	0,0
Avlsgris 26-70	26	70	13 606	832	0	832	0,0
Sum		56 060				0,0	
Slaktegris	1	1400	1 275 051	40	0	40	0,0
Verpehøner Sør-Norge	1	1 000	1 018 817	16	0	16	0,0
Verpehøner Nord-Norge	1	1 000	50 671	30	0	30	0,0
Verpehøner, landet	1001	5 000	1 668 629	16	0	16	0,0
Sum			2 738 116				0,0
Hest	1	40	23 239	400	0	400	0,0
Utmarksbeite:							0
Kyr, storfe, hest			228 711	250	0	250	0,0
Sau, lam, geit			1 344 327	82	-2	80	-2,7
Over	100	100	760 445	65	15	80	11,4
Sum			12333 483				8,7
Beløpsavgrensning, utenom utmarksbeite				125 000	15 000	140 000	18,8
Bunnfradrag, pensjonisttrekk m.v.				62 051	6 000	6 000	0,0
Sum produksjonstillegg, husdyr				6 247 263			27,5

Tabell 1.20 Tilskudd til areal

Post. 74.17 Areal- og kulturlandskapstilskudd		Sats	Endring	Ny sats	Endring
	Ant.	kr/daa	kr/daa	kr/daa	Mill. kr
Bunnfradrag, pensjonisttrekk m.v.	62 051				0,0
Tilskudd til NIJOS, prod. av DMK, prosj. tilskuddsforv.					0,0
Arealtilskudd, grovfôr	6 165 553				4,1
herav justering innmarksbeite					-75,0
Arealtilskudd, korn	3 379 309				26,1
Arealtilskudd, potet	151 399				0,2
Arealtilskudd, grønnsaker	52 906				-0,9
AK-tilskudd, frukt, bær og planteskoleareal	50 626				7,4
Justert bevilgningsbehov, gjeldende satser					0,0
Sum, AK-tillegg	9 799 793				-38,0

Post. 74.18 Andre arealbaserte tilskuddsordninger		Sats	Endring	Ny sats	Endring
	Ant.	kr/daa	kr/daa	kr/daa	Mill. kr
Tilskudd til fôr i fjellet					0,0
Tilskudd til brattlendte bruk	148 558	210	0	210	0,0
Seterdrift (pr. bruk)	1 570	13 000	0	13 000	0,0
Endret jordarbeiding					0,0
Sum					15,0

Arealtilskudd, grovfôr		Ant. daa	kr/daa	kr/daa	kr/daa	Mill. kr
Sone 1	0 - 200 dekar	280 122	287	0	287	0,0
	201 - 400 dekar	32 334	189	11	200	0,4
	over 400 dekar	5 968	0	200	200	1,2
	Sum	318 424				1,5
Sone 2	0 - 200 dekar	279 767	212	0	212	0,0
	201 - 400 dekar	46 215	149	51	200	2,4
	over 400 dekar	3 778	0	200	200	0,8
	Sum	329 760				3,1
Sone 3	0 - 200 dekar	450 262	311	0	311	0,0
	201 - 400 dekar	57 504	189	11	200	0,6
	over 400 dekar	4 173	0	200	200	0,8
	Sum	511 939				1,5
Sone 4	0 - 200 dekar	465 736	311	0	311	0,0
	201 - 400 dekar	59 280	189	11	200	0,7
	over 400 dekar	3 738	0	200	200	0,7
	Sum	528 754				1,4
Sone 5	0 - 200 dekar	3 280 657	403	0	403	0,0
	201 - 400 dekar	290 520	219	-19	200	-5,5
	over 400 dekar	13 319	0	200	200	2,7
	Sum	3 584 496				-2,9
Sone 6	0 - 200 dekar	636 122	438	0	438	0,0
	201 - 400 dekar	119 966	219	-19	200	-2,3
	over 400 dekar	8 185	0	200	200	1,6
	Sum	764 273				-0,6
Sone 7	0 - 200 dekar	100 650	468	0	468	0,0
	201 - 400 dekar	24 356	219	-19	200	-0,5
	over 400 dekar	2 901	0	200	200	0,6
	Sum	127 907				0,1
Sum grovfôr alle soner		6 165 553				4,1

Forts. tabell 1.21 Tilskudd til areal

Arealtilskudd, korn		Ant. daa	Sats kr/daa	Endring kr/daa	Ny sats kr/daa	Endring Mill. kr
Sone 1		1 452 557	241	5	246	7,3
Sone 2	0 - 400 dekar	42 851	298	5	303	0,2
	over 400 dekar	681	241	62	303	0,0
	Sum	43 532				0,3
Sone 3	0 - 400 dekar	1 126 760	298	5	303	5,6
	over 400 dekar	124 403	241	62	303	7,7
	Sum	1 251 163				13,3
Sone 4	0 - 400 dekar	403 928	395	5	400	2,0
	over 400 dekar	10 733	241	159	400	1,7
	Sum	414 661				3,7
Sone 5	0 - 400 dekar	210 149	395	5	400	1,1
	over 400 dekar	2 640	241	159	400	0,4
	Sum	212 789				1,5
Sone 6	0 - 400 dekar	4 001	395	5	400	0,0
	over 400 dekar	104	241	159	400	0,0
	Sum	4 105				0,0
Sone 7	0 - 400 dekar	502	395	5	400	0,0
	over 400 dekar	0	241	159	400	0,0
	Sum	502				0,0
Sum korn, alle soner		3 379 309		7,7		26,1

Arealtilskudd, potet		Ant. daa	Sats kr/daa	Endring kr/daa	Ny sats kr/daa	Endring Mill. kr
Sone 1		37 843	279	0	279	0,0
Sone 2		9 186	279	0	279	0,0
Sone 3		61 119	279	0	279	0,0
Sone 4		17 757	279	0	279	0,0
Sone 5		17 295	279	0	279	0,0
Sone 6	0 - 60 dekar	7 238	1 104	-4	1100	0,0
	over 60 dekar	298	279	821	1100	0,2
	Sum	7 536				0,2
Sone 7	0 - 60 dekar	663	1 412	-12	1400	0,0
	over 60 dekar	0	279	1121	1400	0,0
	Sum	663				0,0
Sum poteter, alle soner		151 399				0,2

Forts. tabell 1.21 Tilskudd til areal

Arealtilskudd, grønnsaker			Ant. daa	Sats kr/daa	Endring kr/daa	Ny sats kr/daa	Endring Mill. kr
Sone 1	0 - 30	dekar	11 301	747	53	800	0,6
	31-60	dekar	5 847	398	-98	300	-0,6
	over 60	dekar	10 101	299	1	300	0,0
	Sum			27 249			
Sone 2	0 - 30	dekar	3 191	747	53	800	0,2
	31-60	dekar	1 091	398	-98	300	-0,1
	over 60	dekar	2 050	299	1	300	0,0
	Sum			6 332			
Sone 3	0 - 30	dekar	3 917	747	53	800	0,2
	31-60	dekar	1 597	398	-98	300	-0,2
	over 60	dekar	3 129	299	1	300	0,0
	Sum			8 643			
Sone 4	0 - 30	dekar	3 408	896	-96	800	-0,3
	31-60	dekar	955	398	-98	300	-0,1
	over 60	dekar	463	299	1	300	0,0
	Sum			4 826			
Sone 5	0 - 30	dekar	3 613	896	-96	800	-0,3
	31-60	dekar	874	498	-198	300	-0,2
	over 60	dekar	668	398	-98	300	-0,1
	Sum			5 155			
Sone 6	0 - 30	dekar	628	1 892	8	1900	0,0
	31-60	dekar	58	797	-497	300	0,0
	over 60	dekar	0	697	-397	300	0,0
	Sum			686			
Sone 7	0 - 30	dekar	15	1 892	8	1900	0,0
	31-60	dekar	0	797	-497	300	0,0
	over 60	dekar	0	697	-397	300	0,0
	Sum			15			
Sum grønnsaker, alle soner			52 906				-0,9

Arealtilskudd, frukt og bær			Ant. daa	Sats kr/daa	Endring kr/daa	Ny sats kr/daa	Endring Mill. kr
Sone 1	0 - 30	dekar	8 554	597	203	800	1,7
	over 30	dekar	6 477	299	1	300	0,0
	Sum			15 031			
Sone 2	0 - 30	dekar	384	597	203	800	0,1
	over 30	dekar	186	299	1	300	0,0
	Sum			570			
Sone 3	0 - 30	dekar	5 200	597	203	800	1,1
	over 30	dekar	3 454	299	1	300	0,0
	Sum			8 654			
Sone 4	0 - 30	dekar	1 353	597	203	800	0,3
	over 30	dekar	346	299	1	300	0,0
	Sum			1 699			
Sone 5	0 - 30	dekar	20 756	597	203	800	4,2
	over 30	dekar	3 183	299	1	300	0,0
	Sum			23 939			
Sone 6	0 - 30	dekar	696	1 394	6	1400	0,0
	over 30	dekar	2	299	1	300	0,0
	Sum			698			
Sone 7	0 - 30	dekar	35	1 394	6	1400	0,0
	over 30	dekar	0	299	1	300	0,0
	Sum			35			
Sum frukt og bær, alle soner			50 626				7,4

Undervedlegg 2

Sluttprotokoll jordbruksavtalen 2002-2003. Utslag av fordelingen på referansebruk basert på NILFs driftsgranskinger

Beregnet som vederlag til arbeid og egenkapital i kroner pr. årsverk

	Før oppgjør 2002, inkl. skatteord. ¹⁾	Full virkning av kutt på -300 mill. ²⁾	Nivå inkl. kutt på 300 mill. kr	Utslag av avtalen ³⁾	Herav utslag av utvidet skatteordning	Fullt utslag inkl. kutt på 300 mill kr ⁴⁾
1 Melk og storfeslakt. 15 årskyr	155 900	-3 500	152 400	12 900	4 400	9 400
2 Korn. 273 dekar korn	185 000	0	185 000	8 000	6 100	8 000
3 Sau. 102 vinterføra sauer	110 700	-1 800	108 900	6 700	2 600	4 900
4 Melkeproduksjon geit. 75 årsgreiter	172 600	-900	171 700	10 000	5 300	9 100
5 Svin og korn. 32,4 avlssvin + 269 dekar korn	208 000	-100	207 900	22 900	5 000	22 800
6 Egg og korn (171 dekar korn)	112 500	0	112 500	17 200	2 100	17 200
7 Poteter og korn. 90 daa poteter+259 daa korn	185 800	0	185 800	18 700	5 700	18 700
8 Storfeslakt/ammeku. 12 ammekyr landet	79 600	-4 600	75 000	22 100	1 100	17 500
9 Frukt/bær og sau/geit. 39 daa frukt 16 vf. sauer	129 600	-200	129 400	11 600	3 900	11 400
10 Melk og storfe. <15 årskyr (11,5) Landet	144 900	-3 000	141 900	11 300	4 900	8 300
11 Melk og storfe. >15 årskyr (19,8) Landet	166 200	-4 200	162 000	13 800	3 900	9 600
12 40 største melkebruk. 27,2 årskyr	170 400	-5 000	165 400	16 600	3 600	11 600
13 Melk og storfe. 17,8 årskyr Østl. Flatbygder	150 000	-4 200	145 800	14 300	3 900	10 100
14 Melk og storfe. 13,6 årskyr Østl andre bygder	161 700	-3 200	158 500	11 300	4 300	8 100
15 Melk og storfe. 24,6 årskyr Jæren	178 900	-4 800	174 100	15 700	4 100	10 900
16 Melk og storfe. 13,7 årskyr Agder/Rogaland	138 500	-3 500	135 000	12 400	4 800	8 900
17 Melk og storfe. 13,3 årskyr Vestlandet	153 000	-3 400	149 600	12 500	5 000	9 100
18 Melk og storfe. 15,4 årskyr Trøndelag	158 800	-3 600	155 200	12 100	4 300	8 500
19 Melk og storfe. 13,8 årskyr Nord-Norge	159 900	-3 100	156 800	11 200	4 300	8 100
20 Korn. < 400 dekar korn (216 daa korn) Østlandet	135 700	0	135 700	4 200	2 600	4 200
21 Korn. > 400 dekar korn (510 daa korn) Østlandet	285 400	0	285 400	11 300	8 700	11 300
22 Korn og korn/svin, 256 daa korn, 21 avlssvin Trønde	189 800	-200	189 600	21 200	6 900	21 000
23 Sau (de 25 største) 160 vinterføra sauer	147 600	-2 300	145 300	11 000	4 800	8 700
24 Sau. 77 vinterføra sauer, Vestlandet	64 000	-1 500	62 500	2 700	0	1 200
25 Sau. 98 vinterføra sauer, Nord-Norge	111 000	-1 700	109 300	6 100	2 000	4 400

1) Inkl. gjennomsnittsverdi av eksisterende jordbruksfradrag

2) Helårsvirkning av bevilgningskutt på 300 mill. kroner vedtatt i Stortinget desember 2001.

3) Helårsutslag i forhold til nivå etter Stortingets bevilgningsreduksjon på 300 mill. kroner, inkludert kalkulert inntektsverdi av utvidet jordbruksfradrag.

4) Fullt utslag i forhold til inneværende avtale, inkl bevilgningskutt 300 mill. kr og utvidet skatteordning.

Vedlegg 2

REFERAT FRA MØTE 15.-16. MAI 2002

Tilstede:

Fra jordbruket: Værdal, Wettre, Spanne, Milli, Agerup, Skorge,
Vinje, Fossen, Berge, Reksnes, Løvstad, Godli, Edelman

Fra Staten: Grue, Leirpoll, Skjeflo, Sagelvmø, Nersten, Gamstøbakk,
Helgen, Gjølberg, Fossum, Gunnarson, Haug, Gulliksen, Grotli

Sonderingene fortsatte på formannsplan og i utvidede formannsmøter. Kl. 02:00 la staten fram en sonderingsskisse for en sluttløsning. Kl. 07:00 meldte jordbruksorganisasjonene samlet tilbake at denne skissen ikke ga grunnlag for løsning. Sonderingene fortsatte og jordbruksorganisasjonene meddelte i formannsmøte 3 krav til endringer i skissen som forutsetninger for en sluttløsning. I formannsmøte kl. 10:30 meddelte Grue at staten var villig til å justere sin posisjon på disse elementene. Organisasjonene ga en foreløpig tilbakemelding på statens forslag i formannsmøte og partene møttes deretter i plenum for en formell avklaring.

Plenum kl. 11:45

Grue meddelte at etter de tilbakemeldingene som ble gitt, var staten innstilt på gjøre følgende forandringer i forhold til sonderingsskissen:

- utvidet skattordning innføres med halv virkning allerede fra 2002
- omsetning av melkekvoter kan skje med 70 prosent via staten og 30 prosent direkte mellom produsentene
- det settes beløpstak i tilskudd til husdyr på 140.000 kroner pr bruk

Han sa også at staten var villig til å se på fordelingen av rammen på vanlig måte.

Grue ba om jordbrukets reaksjon på forslaget. Værdal sa at Norges Bondelag ønsket å gå videre på dette grunnlaget. Vinje konstaterte at de tre kravene som var lagt fram fra jordbruket ikke var tilstrekkelig imøtekommet og at dette, sammen med en totalvurdering av det foreliggende grunnlaget, gjorde at Norsk Bonde- og Småbrukarlag ikke fant å kunne gå videre i forhandlingene, og la fram følgende dokument på vegne av organisasjonen:

”Norsk Bonde- og Småbrukarlag sitt forhandlingsutvalg viser til statens tilbud av 3. mai 2002 og de avklaringer og sonderinger som har forgått mellom partene.

1. NBS sitt forhandlingsutvalg konstaterer at det var meget stor avstand mellom krav og tilbud både i det økonomiske opplegget og innretning av virkemiddelbruken. Likevel gikk vi inn i forhandlingene med oppriktig ønske og vilje om å komme fram til en avtale. Gjennom de forhandlinger som er ført, har det imidlertid ikke vært mulig for forhandlingsutvalget i NBS å slutte seg til opplegget for en sluttløsning. Vi anser resultatet for å ikke være i samsvar med St.meld. nr. 19 (1999-2000) og Stortingets behandling av denne, samt de løfter Regjeringens Sem-erklæring gir om ny giv for landbruket. Vi vil spesielt vise til følgende punkter i Sem-erklæringen:
 - ”sikre rammevilkår som gir ny optimisme i landbruket
 - sikre gode inntektsmuligheter
 - desentralisert bruksstruktur er viktig både av beredskapshensyn og av hensynet til trygg mat. Landbruket spiller en vesentlig rolle for å sikre levende bygder og spredt bosetting”.
2. Inntektsnivået i jordbruket ligger på 155.000 kroner per årsverk. Forhandlingene har brakt på det rene at Regjeringen ikke var villig til å gi jordbruket inntektsmuligheter som kronemessig ligger i nærheten av inntektstilleggene andre grupper får som følge av årets oppgjør.
3. I en situasjon med sterk kjøpekraft og god markedsbalanse er det mulig å øke målprisene betydelig for å heve inntektene. Forhandlingene har imidlertid vist at det ikke har vært mulig å oppnå målprisøkninger som er nok til en gang å dekke kostnadsveksten i jordbruket.
4. Overføringene til jordbruket er det viktigste virkemidlet for å oppnå landbrukspolitiske mål som en variert bruksstruktur, småskala landbruk, en geografisk produksjonsfordeling og produksjon av fellesgoder. Gjennom regjeringens forslag om kutt på 300 mill. kroner i forbindelse med behandlingen av årets Statsbudsjett og ytterligere forslag til budsjettkutt i årets jordbruksforhandlinger, vil muligheten for å oppnå disse målene bli vesentlig svekket.
5. Statens forslag til fordelingsprofil innebærer en sterk omfordeling fra de bruksgrupper som i dag utgjør ryggraden i norsk landbruk til brukstyper som ligger langt over dagens gjennomsnittlige bruksstruktur. Statens forslag til utforming av virkemiddelsystemet vil over tid innebære at store bruksgrupper defineres ut av jordbruket.
6. Regjeringens forslag om en friere omsetning av melkekvoter og åpning for etablering av store samdrifter vil føre til en betydelig økt strukturrasjonalisering. Videre vil forslaget innebære en unødvendig kostnadsvekst i melkeproduksjonen i forhold til jordbrukets forslag til omfordelingsordning.

Bonde- og Småbrukarlagets forhandlingsutvalg beklager at det ikke var mulig å komme fram til en forhandlingsløsning. De økonomiske rammer og strukturelle endringer i virkemiddelbruken i Statens forslag er imidlertid av en slik karakter at Bonde- og Småbrukarlagets forhandlingsutvalg ikke kan ta ansvar for den utviklingen av jordbruket dette vil medføre.”

Grue konstaterte at organisasjonene hadde gitt ulikt svar på om skissen, med det refererte tillegg/endringer, ga grunnlag for en forhandlingsløsning. Han ba om en bekreftelse fra Norsk Bonde- og Småbrukarlag på at det som etter Hovedavtalen skal gjøres fra statens side for å få med begge organisasjonene på en avtale, var gjort. Vinje bekreftet dette.

Grue konstaterte at Norsk Bonde- og Småbrukarlag hadde brutt forhandlingene og sa at staten ville gå videre i forhandlingene med Norges Bondelag. Han viste til at Hovedavtalen har klare bestemmelser for hvordan en avtale skal følges opp når den inngås med bare en organisasjon. Han sa at dette ville bli fulgt opp fra statens side.

Grue takket organisasjonene for ryddig opptreden under vanskelige forhandlinger. Værdal beklaget at bondeorganisasjonene skilte lag, men at de var to forskjellige organisasjoner og at beslutningen måtte respekteres. Arne Vinje ga uttrykk for at både statens og jordbrukets forhandlingsleder hadde optrått ryddig i forhandlingsprosessen. Deretter forlot NBS møtet og forhandlingene med Norges Bondelag fortsatte. Kl. 14:30 var det oppnådd enighet om hovedtrekkene, ramme og fordeling med Norges Bondelag. Partene ble enige om å møtes mandag 22. mai for å slutføre detaljene i sluttprotokollen.